

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almenyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

**SPAREKASSEN FOR
KJØBENHAVN OG OMEGN**

SPAREKASSEN FOR KJØBENHAVN OG OMEGN

1820—1920

KØBENHAVN

1920

UDARBEJDET
AF
H. L. BISGAARD
DR. POLIT.
SPAREKASSEINSPEKTØR

I

KØBENHAVN I 1820

*Mindernes By – En Idyl – En Undtagelse, der bekræfter
Reglen – Idyllens Modstykke – Tidens Fattigdom og
dens Aarsager – Branden 1795 – Bombardementet 1807
– Tabel af Flaaden – Pengeforvirringen m. m. – Man-
gel paa Sparsommelighedssans – Aanden fra Oplys-
ningstiden – Borgerheld og Almenvel – Thomas
Thaarup og Poul Martin Møller*

*Den gode Borgers Navn at bære
Er Maalet, som vi stræbe til.*

Th. Thaarup.

VENLIGT gemt bag grønne Volde laa København med sine Minder: sine mange Minder, sine friske Minder, sine store Minder og sine — smærtelige Minder. Lille var den, maalt med Nutidens Øjne — alt i alt rummede den vel kun 110000 Indbyggere — og gammeldags var den; gammeldags trods mange Nybygninger (Følger af Branden og Bombardementet), gammeldags med sine mange krumme Gader, sine skumle Gyder, sine Krinkelkroge, sine Rendestene og sine Gadeposte; men ogsaa gammeldags fornem var den, med sine Slotte, sine stilfulde Palæer, sine herlige gamle Kirker og sine Patricierbygninger, skabte af Mænd, som ude i den store Verden havde hentet baade Rigdomme og Skønhedsindtryk og forstaaet at give begge Udtryk i deres Boliger herhjemme.

Og saa maa det jo ikke glemmes, at den fornemme Del af Byen — fornem i Ordets bedste Forstand — traadte anderledes iøjnefaldende frem som Led i Byens Fysiognomi den Gang, da hele Byen laa indesluttet bag Voldene, end nu, da den spænder over et mange Gange saa stort Areal.

Denne By med sin gammeldags Fornemhed og sin gammeldags Hygge, sine grønne Volde og sine stille Grave, sine »Kærlighedsstier«, sine blinkende Søer i Nord og Vest og det herlige Sund mod Øst — var den ikke en Idyl?

Ordet skyder sig i al Fald let frem for ens Bevidsthed, naar man tænker tilbage paa dette gamle »Kongens« København.

Og Livet herinde! Var ikke ogsaa det idyllisk? Kendte man da til al den Larm og Støj, der nu fylder den samme By? Hørte man da Fabriksfløjternes skingre Piben Morgen, Middag og Aften, Sporvognenes ustandselige Brummen, Skurren og Kimen Dagen lang og det meste af Natten med, Tusinder af Vognes samtidige Rumlen over Gadens Brosten, Automobilernes hæslelige Varselslyde og Cyklernes

evindelige Ringen? Var ikke Datidens Færdsel — tilmed kun levende i nogle faa af Døgnet's Timer — at ligne ved en lille Provinsbys i Sammenligning med Nutidens? Var ikke Tumlen da i Forhold til vor Tids nærmest at ligne ved Stilhed — en Stilhed, kun afbrudt af en Rejekones Raab eller maaske af en munter lille Opsang af Matroser, der havde kiget lidt for dybt i Kruset derude i Brokkens Bod?

Og er dette ikke nærmest Idyl?

Og det politiske, det sociale, det aandelige Liv herinde bag Voldene? Var ikke ogsaa her Idyllen? — Det politiske Liv kan man snart blive færdig med. End ikke en Stænderforsamling satte Sindene i Bevægelse; og Oprørslysterne, saaledes som de var komne til Orde i en P. A. Heibergs, i en Malthes Conrad Bruuns eller lignende Mænds Skrifter, var foreløbig skrinlagte. Begivenhederne i Begyndelsen af Aarhundredet, og maaske ogsaa det, der i 1813—14 fulgte deraf, havde vel ogsaa bidraget til at smelte Befolkningen sammen og slutte den i Kreds om den faderlige Enevælde eller dog i al Fald om Frederik d. 6tes Person. Blade med politiske Formaal kendtes jo heller ikke. »Den til Forsendelse med de kongelige Rideposter privilegerede Danske Statstidende«, »Berlingske Tidende, eller «Kjøbenhavns kongelig alene privilegerede Adresse-comptoirs Efterretninger» skulde saa vist ikke gyde Opsætsigheds-aand i noget Menneskes Hjærte. Det var sikkert med al ønskelig Ærbødighed, at hver Mand i Byen saa op til Landsfaderen, der til Gengæld ikke saa ned paa sine kære og virkelig trofaste Undersaatter.

Fænomenet Dampe er kun en Undtagelse, der bekræfter Reglen. Dr. J. J. Dampe var, om man vil, en enlig Svale, der endnu ikke gjorde Frihedens Sommer. Hans korte Kamp mod Enevælden, der afsluttedes med hans Fængsling i November 1820, vakte ingen Anklang hos hans Medborgere. Han var et levende Vidnesbyrd om den Sandhed, hvorom vi mindes i Welhavens Vers:

Og fra de straalende Heroers Alder
Genlyder endnu denne dybe Røst:
»Hvo der gaar foran i en Alvors-Dyst,
Han sejrer ej, — han kæmper kun og falder.«

Heller ikke sociale Modsætninger brødes da med hinanden. Der skulde endnu gaa godt og vel 30 Aar, inden en Frederik Dreier med sin »Samfundets Reform« begyndte at tale højt om Begreber som

»Capital og Arbeide«, om Dannelsen af et Arbejderparti, om Arbejdsforeninger og om andre lignende, Nutiden saa fortrolige Emner. Og der skulde gaa endnu mange flere Aar, før saadanne Fænomener traadte ud i Virkeligheden. Kapitalistiske Udskejelser kendtes endnu ikke — bl. a. af den simple Grund, at der ingen Kapital var — og Arbejderuroligheder lige saa lidt. Kunde der end af og til komme en Kurre paa Traaden mellem Mestre og Svende, mellem Mesterlaug og Svendelaug: Dagens Arbejde gik dog i det Store og Hele sin regelmæssige og uforstyrrede Gang.

Heller ikke i det aandelige Liv i strængere Forstand herskede der noget stort Røre. Hvad den religiøse Side af det angaar, saa var her om end maaske ingen Idyl saa dog Stilhed. Vi befandt os jo stadig i Rationalismens Tid; og den herskede endnu forholdsvis uantastet. Grundtvigs mægtige: »Hvi er Herrens Ord forsvundet af hans Hus?« havde, da det blev udslynget, vel fremkaldt en Protest fra nogle københavnske Præsters Side, men iøvrigt synes det at have efterladt sig Spor. Først et Par Aar efter 1820 bliver Grundtvig Præst ved Vor Frelzers Kirke, og først med hans: »Kirkens Gjenmæle«, der udkom i 1825, tager Kampen mod Rationalismen for Alvor sin Begyndelse.

Selv paa det literære Omraade var Stormene paa denne Tid stillet af. Fejden mellem Oehlenschläger og Baggesen — eller vel rettere: mellem Baggesen og Oehlenschlägers Beundrere — var nu endt. I 1819 udkom Oehlenschlägers Idyl »Den lille Hyrdedreng«, som endogsaa Baggesen roste, og 1820 forlod Baggesen Danmark og dermed København, og derefter var den Strid ude af Verden. Ogsaa her blev der altsaa Stilhed, om man vil: Idyl.

Men saa helt idyllisk, som det herefter kunde se ud til, var Forholdene nu alligevel ikke. Rent bortset fra en Begivenhed som »Jødefejden«, der her i Byen tog sin Begyndelse d. 4. Sept. 1819 og varede en halv Snes Dage med Opløb, ituslagne Ruder hos de jødiske Købmænd osv., inden det lykkedes Polit og Militær at faa Bugt med den, saa var der andre Sider af Livet, som i nogen Grad bidrog til at berøve det dets idylliske Præg. Der er en lille Skildring fra den Tid, der er saa betegnende for Forholdene. Alle kender jo Bakkehuset og dets Historie — saa nogenlunde da. Alle har hørt om Idyllen, der levedes derude af Knud Lyne Rahbek og hans elskelige Kamma. Vi har læst om det rige, aandelige Liv, der med de to som Midtpunkt udfoldede sig der mellem Datidens mange Skønaander,

»det skønnes muntre Dyrkere«, som her fandt et gæstfrit Samlingssted. Jo vist var her Idyl! Men — Idyllen havde sin Bagside. Hvorledes den saa ud, faar man et levende Indtryk af, naar man læser følgende Linier af et Brev, som Rahbek i 1814 skrev til Etatsraad Jonas Collin, daværende Assessor i Finanskollegiet, senere Medstifter af Sparekassen for København og Omegn: »Læg nu til, kjæreste Collin, hvor mange virkelige Besparelser, endog, om Du vil, personlige Kniberier, jeg søger at opveje denne Udgift (5: et Glas Vin nu og da til Aftensmaden) med, at jeg aldrig nyder nogen penge-kostende Fornøjelse, at jeg har trukket mig ud af alle Selskaber og Samkvem, at min Stads er en luvslidt Uniform fra Belejringstiden, min øvrige Garderobe har passeret Mad. Gæmsøes*) Hænder tildeels flere Gange, at en gammel Straahat tjener Vinter og Sommer, at jeg gaar med lappede og flikkede Støvler, at jeg kun tre Maanedre af Aaret lægger i min Kakkelovn og kun fyrer med Kvas og Tørv o. m. m.« **)

Ja, her staar vi netop ved Datidens Brøst: Fattigdommen. Den var Medaljens Bagside. Den var Idyllens Revers i København som paa Frederiksberg. Den var Livets mørke Skygge, rent materielt set i al Fald. Den satte sit Præg paa alt og gjorde, at det syntes smaat, at Livet syntes smaakaarsagtigt og smaatskaaret, og økonomisk set ogsaa var det.

Og hvorledes skulde det være andet? Ulykken havde jo ramt vort Fædreland. Den havde ramt det Slag i Slag. Den ene Ulykke havde fulgt den anden, som Bølge følger paa Bølge. Og København havde faaet sin Part, ja Broderparten deraf.

Som den første af de Ulykker, der særlig gik ud over København, kan nævnes Branden i 1795. Den udbrød d. 5. Juni 1795 i den saakaldte »Dellehave«, omtrent mellem den nuværende Niels Juels- og Tordenskjoldsgade, hvor Marinen havde sine Oplag af Kul og Brænde. Inden den havde udraset, havde den ødelagt omtrent 920 Ejendomme helt og 74 delvist, eller omkring 26 % af Byens samtlige Bygninger, til en samlet Assuranceværdi af 4½ Mill. Rd. Courant eller 14½ Mill. Kroner. Og den fremkaldte, som naturligt er, en uhyre Nød og Forvirring, der stillede store

*) Madam Gæmsøe var den Marskandiserske i Klædeboderne i Helliggejststræde, hvor Rahbek købte sine — altid brugte — Klæder.

**) Se Hans Kyrre: »Knud Lyne Rahbek, Kammer Rahbek og Livet paa Bakkehuset.« Kbh. 1914, S. 306.

Krav saa vel til Regeringens Finanser som til den private Velgørenhed.*)

Mere end 12 Aar varede det ikke, før den næste store Ulykke ramte Byen. Det var Bombardementet fra d. 2. til d. 5. September 1807. Omtrent en Tolvtedel af Byen blev da lagt i Aske. 305 Ejendomme var helt brændte, og henved 1600 var mere eller mindre beskadigede. Desuden var Forstæderne tildels før Bombardementets Begyndelse blevne stukne i Brand.***) Forsikringssummen for de Tab, som herved forvoldtes paa fast Ejendom alene, beløb sig til 2.8 Mill. Rd. indenfor Voldene og næsten 600,000 udenfor, foruden at der ved Uforsigtighed fra det engelske Indkvarteringsmandskabs Side brændte for 17000 Rd. Alt i alt gik saaledes for 3.4 Mill. Rd. eller for omtrent 11 Mill. Kr. op i Luer, foruden at der naturligvis var ødelagt en Mængde Indbo, Værktøj o. s. v., hvis Værdi unddrager sig al Opgørelse.***)) Endelig var et Par Tusinde Mennesker dræbte eller saarede, Nøden var ubeskrivelig. Finanserne og den private Velgørenhed maatte paany i stor Udstrækning træde til.

Og saa var denne Ulykke jo ikke den eneste, Bombardementet førte med sig. Dets Maal var jo Udleveringen af vor Orlogsflaade; og dette Maal blev naaet.

I Bombardementets Kølvand fulgte saa Krigen 1807–14. Og her led København fremfor alle andre danske Byer. Det var jo først og sidst Hovedstaden, der havde drevet den oversøiske Handel. Det var dens Handelsflaade, der havde bragt de store Rigdomme hjem under Dannebrog, det var derfor ogsaa den, der fik det største Knæk ved Handelens bratte Afslutning, der var en Følge af, at Engelskmandens Kapere opsnappede de danske — og det vilde i første Linie sige: de københavnske — Handelsskibe. Saa stort var Tabet paa Skibe, at der skulde gaa ca. 60 Aar, før vor Handelsflaade atter naaede den Størrelse, den havde haft før Krigen.

Og saa var Skibenes Værdi jo endda ikke den væsentligste Del af Tabet. Det vigtigste var, at en af Landets og Hovedstadens allervigtigste Næringskilder hermed hørte op at rinde. Københavns Handel fik et næsten ubodeligt Knæk, og al den Virksomhed, der havde været knyttet til den og til Skibsfarten, døde hen. Ganske vist bøde-

*) Axel Linvald: Københavns Brandforsikring 1731–1911. S. 218–20.

**) Trap: Danmark I, Hovedstaden, København og Frederiksberg. S. 527.

***)) Axel Linvald: Anf. St. S. 272.

de Højkonjunkturen efter Krigen noget herpaa. Endel Indtægter sejledes ind, men snart var ogsaa dette forbi. Andre Nationer, deriblandt de nordamerikanske Fristater, havde nu taget Luven fra os i den »store« Handel, vor Fragtfart paa Middelhavet var gaaet tabt, vor Mellemhandel paa Østersøen ligeledes. Her var det især Lybæk, Hamborg og Bremen, der var blevne vore overmægtige Konkurrenter; og de tog ikke blot denne Handel fra os, men endogsaa en stor Del af vor egen Omsætning med Udlandet.

En lidt senere Digter — vistnok Claudius Rosenhoff — skildrer ikke ueffent Situationen, hvad Københavns Skibsfart angaar, i disse Linier:

Før Krigen:

Stolte Hav! Ha, Syn for Guder,
Skov af Master paa vor Rhed.

Efter Krigen:

Brændejagter, Pæreskuder
Er den hele Herlighed.

At den første danske Damper løb ind i Københavns Havn den 21. Maj 1819, gjorde ingen Forandring i dette Forhold. Den blev som Dampe en enlig Svale og gjorde ingen Sommer.

Læg nu til det anførte Tabet af Norge, Statsgældens enorme Vækst, Statsbankerotten i 1813 og den frygtelige Pengeforvirring baade før og efter dette Aar — altsammen Ulykker, hvoraf det københavnske Forretningsliv maatte bære sin ikke ringe Part, og man vil forstaa, at Tilstanden ikke kunde være lystelig. Pengeforvirringen var maaske endda den værste af dem. Havde den kunstige Prisstigning før 1813 — den, der skyldtes Papirspengenes stadig synkende Værdi — paa flere Maader virket som en Opstrammer for Forretningslivet, saa gjorde det unaturlige Prisfald, som skyldtes Sedlernes stigende Værdi, nu den modsatte Virkning; ja, da det foregik under bratte Svingninger, gjorde det Handelen nærmest til et rent Lotterispil og umuliggjorde alle fornuftige Dispositioner.

Endelig kom hertil en i alle Maader ødelagt Industri — den, der ved kunstige Foranstaltninger var kaldt til Live i Oplysningens Tidsalder, og som havde haft en kort Opblomstring under Krigen, da al anden Tilførsel stoppede, var forsvunden med de Foranstaltninger, der havde fremkaldt den — og efter 1818 tillige et ødelagt Landbrug, hvad der atter betød et Tab for den københavnske Han-

del. Paa alle Maader og paa alle Omraader var det saaledes gaaet tilbage. Danmark var blevet et lille fattigt Land, og København en lille fattig By.

Var det da underligt, at Livet, økonomisk set, var smaatskaaret? Var det underligt efter alle de Ulykker, der i mindre end 20 Aar var overgaaet København, at dens Borgere maatte spinke og spare og som Rahbek maatte undlade alle »pengekostende Fornøjelser«.

Nej, det var ikke underligt. Fattig var man, og knibe maatte man. Kaarene var Smaakaarsfolks. Det var Medaljens Bagside.

Men: Modsætningerne mødes. Naar Byens Befolkning saaledes havde al mulig Anledning til at spare og for saa vidt ogsaa sparede, som den maatte spare paa, hvad den havde, saa skulde man jo ogsaa antage, at den havde Trang til at opspare. Denne Trang var sikkert ogsaa tilstede paa nogle Steder, saaledes som det jo ogsaa viste sig ved Sparekassens Aabning; men den var ingenlunde tilstede overalt. Tvertimod — kunde man næsten sige. Trangen til at spare, Forstaaelsen af det formaalstjenlige i at spare, samle sig en Nødskilling, den var i en ikke ringe Del af Befolkningen slaaet grundigt ihjel. Og dette havde flere Aarsager. For det første havde Kaperiet i Krigens Tid skaffet Befolkningsklasser, der hidtil kun havde haft fra Haanden og i Munden, en Mængde let købt Vinding, der i Hendhold til det gamle Ord: »Hvad der kommer let, det gaar let«, havde givet Anledning til en ret letsindig Levemaade. Dernæst havde Handelskonjunkturerne efter Krigen skaffet en anden Del af Befolkningen Indtægter, som heller ikke havde bidraget til at overtøye dem om Nødvendigheden af at spare. Men sidst og ikke mindst bar ogsaa her de fortvivlede Pengeforhold Skylden. At det maatte være saaledes før Statsbankerotten, 5: medens Pengene Aar for Aar, Maaned for Maaned, ja næsten Dag for Dag, faldt i Værdi, var jo ret forstaaeligt. Folk, der havde samlet sig en lille Kapital, saa jo dennes Værdi svinde og svinde og tilsidst blive til Intet, alt medens selve Tallene holdt sig eller maaske endog forhøjedes. Dette kunde jo nok svække baade Trangen til og Glæden ved at spare. Og bedre gik det ikke efter Statsbankerotten. Nu steg nok Pengenes Værdi fra det ene Aar til det andet. Men det skete som ovenfor nævnt under saa store Svingninger, at det i hvert givet Tidsrum var højst uberegneligt, hvad den nærmeste Fremtid vilde bringe. »Endnu i 1819 yttrede disse Svingninger sig saa stærkt — og hele Aaret igjennem nær-

mest i tilbagegaaende Retning — at en Rigsbankdalerseddel, som i Marts havde gjeldt 90 Sk. R. M., i December kun gjaldt 60 Sk.« *)

Man vil derfor kunne forstaa, at der var god Mening i dette, som var Datidens bedste Mænd saa magtpaaliggende, at faa Sparetrangen — eller som Sparekassens Stiftere kaldte det: »den vore Fædre saa hellige Sparsomhed« — vakt af dens Dvale.

For saa vidt var altsaa Tilstanden i København i og omkring Aaret 1820 ingenlunde idyllisk.

Men maa dette indrømmes, og maa det fremdeles indrømmes, at Datidens Københavnerliv ogsaa i andre Henseender havde sine Fejl og ikke mindst bar Præget af, at det levedes i en lille By — Baggesen havde jo kaldt Byen »den største af alle Sladderhanke i vort Nord«, og Grundtvig havde indrømmet, at denne Betegnelse »ret med Føje« kunde tillægges den **) — saa maa det paa den anden Side ogsaa hævdes, at det paa anden Vis fuldt ud stod paa Højde med, ja sikkert i flere Henseender overgik Nutidslivet. Man kan jo f. Ex. ikke overse, at det var Mænd som Oehlenschläger, Grundtvig, Kuhlau, Weyse, Brødrene Ørsted, Rahbek, Rasmus Christian Rask, for blot at nævne de allervigtigste af Datidens Berømtheder, der gav Byen dens aandelige Præg, og at disse Mænd og hele den Kreds af Skønaander og Videnskabsdyrkere, der sluttede sig til dem — tilmed i Forening med den meget talrige og højt dannede Embedsstand — ogsaa rent personligt set maatte betyde saa meget mere for Byens Liv, som dette jo levedes i en langt snævrere Kreds end nu, akkurat som den fornemme Del af Byens Bygninger i Forhold til Byens daværende Størrelse vejede mere til i Byens Fysiognomi, end de nu gør. Men hertil kom, og dette bør ikke mindst fremhæves, at kunde man end, som Tilfældet endnu tidt kan være i den lille By, være skaanselsløs i sin Kritik af andres Fejl, saa havde man ogsaa det lille Samfunds inderlige Deltagelse i hinandens Ve og Vel. Og denne Deltagelse var sikkert bleven baade styrket og lutret ved de fælles store Oplevelser, ikke mindst de fælles store Ulykker. Gentagne Gange havde disse kaldt paa Fællesskabsfølelsen. Gentagne Gange havde de faaet denne til at give sig smukke og storstilede Udtryk. De havde faaet Byens Befolkning til i mere end en Henseende at føle sig som et Fællesskab, en Helhed; og dette gjaldt ikke blot indenfor den enkelte

*) Will. Scharling: »Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn«, Særtryk af Ill. Tid. for 1870. S. 4.

**) Hans Kyrre: Anf. St. S. 265.

Klasse, men i nogen Grad i al Fald ogsaa mellem de forskellige Klasser indbyrdes. Saaledes var f. Ex. det Embedsvælde, som det 18. Aarhundrede havde kendt, og den Klassemodsætning, det havde fundet sit Udtryk i, om maaske ikke helt forsvundet, saa dog i en betydelig Grad mildnet. I det Hele taget tør man sige, at den Aand, som det var Oplysningstidens Fortjeneste at have skabt, den Aand, der gav sig Udslag i, at Adelens bedste Mænd stillede sig i Spidsen for Bondefrigørelsen, den havde ogsaa gennemtrængt Borgerskabet og gav sig paa mange Maader sine Udtryk her og mødtes for Hovedstadens Vedkommende med den, de ovenfor skildrede Begivenheder havde fremkaldt.

Og derfor: Var Samfundet end lille herinde bag de gamle Volde, saa var det til Gengæld langt mere af et virkeligt Samfund, end Nutiden kender til. Man havde »fundet sammen«, fundet hinanden i fælles Oplevelser og fælles Minder og levede langt mere med og for hinanden, end senere Tider har gjort det. Vi er saa vante til at sætte Ord som »det til Borgerheld sigtende« eller »det for Almenvellet nyttige« i Gaaseøjne, naar vi taler om Datiden. Vi tænker med et Smil paa den »Spidsborgerlighed«, der kunde gemme sig bag disse Ord. Og muligvis var her ogsaa nogen Spidsborgerlighed med. Det var jo netop i Aarene umiddelbart før 1820, at Studenterne med Poul Martin Møller og Chr. Winther i Spidsen tog Kampen op mod »Filisteriet« — se saaledes Poul Møllers Vise om »Holger Danske og Skrædderne« (1819). — Men lutter Spidsborgerlighed var det nu ikke. Tvertimod. Der var langt mere virkeligt Indhold i de anførte Ord, end vi er tilbøjelige til at lægge deri. Og det var ikke blot en øjeblikkelig Stemning hos Forfatteren, men et Ledemotiv, der bevidst eller ubevidst laa til Grund for alle Borgeres Handlemaade, som Thomas Thaarup i sin ovenfor citerede Fædrelandssang: »Du Plet af Jord, hvor Livets Stemme — steg første Gang fra spæde Bryst«, gav Udtryk for i disse Ord:

*Hans Minde Tidens Tand ei skader,
Naar tvivlsomt Marmortegn forgaaer,
Som sig den Gravskrift efterlader,
At han en nyttig Borger var.*

Var her end Fattigdom i det ydre i Datidens København, kunde end Livet herinde for en rigere Eftertid tage sig ud som Smaamandsfærd, saa var her dog en Rigdom i det indre, som senere

Tider har savnet. Her var Aandens Fylde og Aandens Fornemhed, her var Hjærtets Rigdom og Hjærtets Adel. Her var Følelse for det fælles og Følelse for de smaa. Det var ikke blot Kongen, men Fædrelandet og *Folket*, som man nærrede en levende Kærlighed til, og som man helligede sine Evner og sit Arbejde. Var derfor end ikke alt Idyl, saa traf Poul Martin Møllers uforglemmelige Linier – de, der netop blev skrevne i 1820 – dog det Rette:

Dersom *sligt* for Fattigdom du tyder
Østens atlaskklædte, rige Mand,
Glad mit sorte, danske Brød jeg bryder,
Takker Gud, mens fra min Læbe lyder:
Danmark er et lidet *fattigt* Land.

Thi en Fattigdom af den Natur, den behøvede Danmark og dets Hovedstad i al Fald ikke at skamme sig ved.

II

SPAREKASSEN STIFTES

Hvad Ideen til Sparekassen bundede i – Institutionens Oprindelse – Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn – Den almindelige Forsørgelsesanstalt – En ukendt Sparekasse i København – Sparekassens Stiftere – En ensidig Sparekasse – Skrivelse til Statsgældsdirektionen – Et Haab, der ikke beskæmmes – Auloriternes Imødekommenhed – Klassisk Kancellistil – Mange Overvejelser – Et Sammenskud – Inspektører, der ikke kom til at inspicere – Flere Overvejelser – Om Sikkerheden – Sparekassen og Fødselstiftelsens Barselkvinder – Indbydelsen

HERMAN BECH

Stifteren af Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn

JA, saaledes var altsaa Byen i 1820, og saaledes var Livet i Byen. Saaledes var »Aanden«. Og nu vil maaske en eller anden Læser udbryde: Men hvad i al Verden kommer dette da Sparekassen ved?

Jo, det kommer den i høj Grad ved.

For det var netop den Aand, den Fællesfølelse, den Deltagelse for andres Ve og Vel, der saaledes prægede Livet — man kunde fristes til at sige: Samlivet — i København i 1820, det var netop den, der skabte Sparekassen.

Ideen til denne udsprang for saa vidt af nøjagtig de samme Motiver, som vore øvrige Sparekasser er fremgaaede eller var fremgaaede af: Sansen for Almenvellet, Trangen til at hjælpe, Redebonheden til at gøre sig »nyttig« i Folkets Tjeneste, til efter Evne at være med til at bøde paa Tidens mange Brøst i Fædrelandets Interesse.

Hvor gammel selve Sparekasseinstitutionen — eller som Datiden mere dansk udtrykte sig: denne Indretning — er, vides ikke nøje. Ideen til den skal være udgaaet fra Frankrig, hvor en vis Hugues Delestre i Aaret 1611 skal have foreslaaet Oprettelsen af en Sparekasse for Arbejdere. Det varede dog mere end 200 Aar, inden Frankrig fik virkeliggjort Tanken (1818). Den første Sparekasse skal være oprettet i Tyskland, vistnok i Brunsvig 1765. England — hvis Sparekassevæsen kom til at afgive den væsentligste Tilskyndelse til vort eget, idet Legationssekretær F. H. A. Clauswitz' Skrift*) herom var en stærkt medvirkende Faktor ved Oprettelsen af Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn — kommer med i 1798. Indenfor det danske Monarki var der allerede da stiftet en Sparekasse, nemlig Sparekassen i Kiel, oprettet 1796. Derefter følger Sparekassen i Altona 1801, og 1810 den første indenfor Kongerigets Grænser: Sparekassen for Holsteinborg Gods.**)

*) Om dette Skrift se nærmere: H. L. Bisgaard: »Danmarks Sparekasser. Deres Udvikling gennem 100 Aar.« Vejle 1910. S. 25 ff.

**) Her burde dog maaske ogsaa nævnes »Den almindelige Forsørgelsesanstalt«, som efter Matematikeren I. N. Tetens Forslag oprettedes af Regeringen i Aaret 1795.

SPAREKASSEN STIFTES

Denne Sparekasse adskiller sig i sit Princip væsentlig fra Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn og de Sparekasser, der i de første 20–30 Aar fulgte denne, idet den ikke blot skulde modtage Indskud, men tillige gennem Udlaan anbringe disse hos Godsets Beboere og vel at mærke: kun til produktiv Anvendelse, hvad Laantagerne havde at godtgøre og Kassens Direktion at kontrollere.

Efter den fulgte Odense Byes Sparekasse i 1816. Den var stiftet efter samme Plan, idet ogsaa den skulde være baade Spare- og Laanekasse, baade skulde opdrage til Sparsommelighed og anvende de opsparede Midler til Gavn for den hjemlige Produktion.

Endelig gik Sparekassen i Ærøskøbing forud for Sparekassen i København, idet den begyndte sin Virksomhed allerede i April 1820. Denne Sparekasse var ikke nogen kongerigsk Sparekasse, idet Ærø den Gang hørte til Hertugdømmerne. Kongerigets tredje Sparekasse*) blev derfor:

SPAREKASSEN FOR KJØBENHAVN OG OMEGN

Ideen til denne vort Lands største Sparekasse er, som Etatsraad Jonas Collin fortæller det paa det første Blad i Sparekassens Forhandlingsprotokol – eller, som den selv kalder sig: Deliberationsprotokol – udgaaet fra »Kammerraad og Assessor i Generaltoldkammer- og Commerce Collegiet« Herman Bech, der i Sommeren

Det var egentlig en Livsforsikringsanstalt, hvori saa vel Livrenter og Overlevelsensrenter som de fleste andre Arter af Livsforsikringer kunde tegnes. Men blandt sine Afdelinger havde den ogsaa en saakaldt »Besparelses-Kasse«, hvori modtoges Indskud paa mindst 5 og højst 2000 Rd. Courant. De kunde opsiges med 3 Maaneders Varsel og udbetales i en Juni eller December Termin. I Virkeligheden var Anstalten som saa mange af Datidens Forsikringer en af de Former, hvorunder Staten optog Laan. Samtlige Midler anbragtes derfor ogsaa i Statsobligationer. Dens Virksomhed varede kun kort. Efter Statsbankerotten inddrog Regeringen dens Midler i Statskassen, der da tillige overtog dens Forpligtelser.

Fremdeles bør det nævnes, at der i en Koncept, indeholdende Overvejelser, der er gaaede forud for Oprettelsen af Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn findes en Udtalelse om en i København allerede da bestaaende Sparekasse. Men om denne Sparekasses Væsen og Virkemaade oplyses intet, saa lidt som om dens Alder. Den paagældende Udtalelse lyder saaledes (efter at de fattiges Mistillid til de bedre stilledes er omtalt):

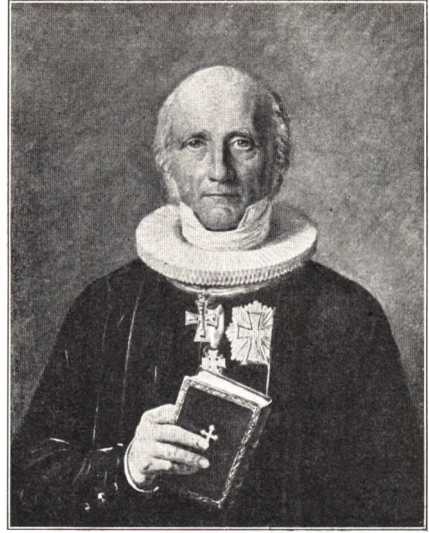
»Ved, endog under de mest betryggende Formaliteter, at organisere et Oppebørselscontoir m. v. var desaaarsag vist lidt gjort, og Institutet vilde vel ikke have meere Fremgang end den Sparekasse, der alt i mange Aar skal have existeret her i Byen, kjendt af Faa og uden synderlig Virkning. Organisationens bør derfor lempes herefter og være saa fortroelig som mueligt.«

*) Jfr. dog ovenstaaende Note.

SPAREKASSEN STIFTES

JONAS COLLIN

J. P. MYNSTER

1819 henvendte »sig til Dr. Theol. og Præst ved vor Frue Kirke Mynster og mig Etatsraad og Finantsdeputeret Collin, om at oprette en Sparekasse for Kiøbenhavn«.

»Slige Indretningers gavnlige Virkninger andetsteds vare — tilføjer Etatsraaden — os ikke ubekjendte; vi bleve enige med ham om at samvirke til at faa en lignende Kasse indrettet for Hovedstaden, og indbøde Etatsraad, Generalauditor og Bankdirektør P. Møller, Etatsraad og Borgmester Schäffer og Præst ved Trinitatis Kirke Paludan til, med os at deltage i Udførelsen og udgiøre Indretnings Bestyrelse. De erklærede sig strax redebonne.«

De nævnte 6 Mænd, alle kendte og skattede af Samtiden, udgør da Sparekassens første Direktion. Desværre maatte Pastor Paludan allerede Aaret efter (Dec. 1821) trække sig tilbage paa Grund af stærkt svækket Syn. I hans Sted indvælges da Pastor W. H. Rothe.

I et af de første Møder i September 1819 blev de første Grundbestemmelser vedtagne og tilstillede Komiteen til Undersøgelse af private Forsørgelseskasser, for at man kunde faa dens Sanktion.

Det udtales udtrykkeligt i det Brev, man under 3. Okt. 1819 tilskrev den nævnte Komite, at det kunde være Tvivl underkastet, hvorvidt en saadan Anstalt, som her var Tale om, kunde anses at henhøre under de Forsørgelseskasser, der var underkastede Komiteens Censur, men at man dog ikke vilde undlade at udbede sig dens Erklæring.

SPAREKASSEN STIFTES

De Grundbestemmelser, man var bleven enig om, og om hvilke man udbad sig Komiteens Erklæring, lød saaledes:

1.

»Hensigten er at modtage, bevare og forrente Sparepenge, indtil de fordres tilbage.

2.

Indskud modtages fra 16 β til 50 Rbd., saavel i rede Sølv som i Sedler og Tegn (Tegn $\circ$: Skillemønt).

3.

Rentefoden er 4 p. Ct. Renter beregnes kun af hele Rigsbankdaler og maanedsviis, Maaneden beregnet til 30 Dage. Af Indskud under 2 Rbd. og i Almindelighed af alle Summer, som tilbagefordres inden tre Maaneder fra Indskudsdagen, svares ikke Renter.

4.

Rentes Renter svares af de Penge, som have indestaaet i et Aar og derover og beregnes dernæst halvaarsviis.

5.

Tilbagebetaling skeer af Summer paa 50 Rbd. og derover til en hver Tid efter 4 Ugers Varsel; af dem under 50 Rbd. efter een Uges.

6.

Forrentning og Tilbagebetaling skeer i den Valuta hvori Indskuddet er skeet.

7.

De, som indlevere Penge til Kassen faae et Beviis, som gives Nummer efter det Conto hver Deeltager paa sit Navn erholder i Hovedbogen.

8.

Om Deeltagerne eller deres Indskud maa ingen Uvedkommende meddeles Underretning.

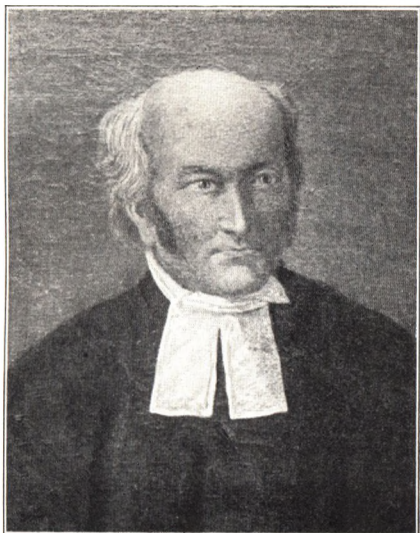
9.

Administrations Omkostningerne ville vorde dækkede uden Byrde for Interessenterne i Kassen.«

Komiteens Svar indløb allerede den 6. Oktober og gik ud paa, at man intet havde at erindre mod Grundbestemmelserne.

For at vække Interesse hos Publikum for den nye Indretning ved-

SPAREKASSEN STIFTES

J. L. PALUDAN

P. MØLLER

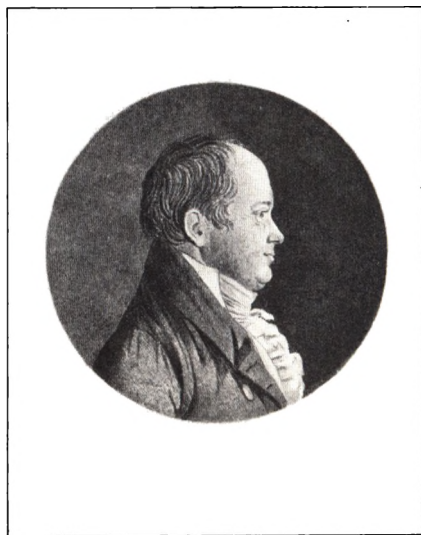
toges det at lade trykke og omdele det ovenfor omtalte lille Skrift, som Legationssekretær Clauswitz i London havde skrevet om engelske Sparekasser med Opfordring til at danne lignende Indretninger herhjemme.

Man vil af de anførte Grundbestemmelser se, at Sparekassens Stiftere foreløbig kun fæster deres Blik paa Opsparingen. Hvorledes de opsamlede Midler skulde frugtbares, udtales der endnu intet om. Dog var denne Side af Sagen derfor ikke glemt. Det hedder herom i Deliberationsprotokollen:

»Eftersom Directionen gik videre i sine Overveielser kom det ogsaa under Undersøgelse, hvorledes de indkomne Penge skulde gjøres frugtbringende. For at udlane dem til Private kunde meget siges, men det medførte tillige et fra den egentlige Sparekasse aldeles forskjelligt Bogholderie, forøgede Bestyrelsens Arbeide og Ansvarlighed uden Gavn for de i Sparekassen Indskydende. — Man besluttede derfor at henvende sig til de offentlige Autoriteter og tilskrev under 19. Oktober 1819 den kgl. Direction for Statsgjelden og den synkende Fond saaledes:

»Den Enthusiasmus, hvormed man især i Storbritanien i de senere Aar, har, i alle nogenlunde betydelige Stæder, organiseret offentlige Sparekasser |: banks for savings :|, og den gavnlige Indflydelse, som man i mange trykte Skrifter uimodsagt har paastaet

at spore deraf især paa de ringere Stænder, er saa mærkelig, at det synes at være Pligt, ikke at lade det være uforsøgt paa ethvert andet Sted at anvende dette Middel til at vække den vore Forfædre saa hellige Sparsomhed, kun altfor meget savnet i vor Tidsalder, da Lyst og Leilighed til at adsprede ide-ligen række hinanden Haanden. — Undertegnede ere derfor blevne enige om at gjøre et Forsøg paa at organisere en lignende Indretning her i Hovedstaden. At der i den under kongeligt Garantie etablerede almindelige Forsørgelses

F. CHR. SCHÄFFER

Anstalt var en Afdeling til dette Øiemed, hvilken lidet eller intet blev afbenyttet er os ei ubekjendt; men deri finde vi intet fraraadende; thi Omstændighederne vare aldeles forskjellige. —

Imidlertid, da det er nødvendigt, hvis Foretagendet skal lykkes, at modtage Sparepenge ikke blot i Sølv men ogsaa i Sedler og Tegn, som det mest gængse Betalingsmiddel møder der en betydelig Hindring for Udførelsen, da man ikke kan gjøre Repræsentativer frugtbringende overensstemmende med Indretningens Formaal. — For nemlig at kunne svare Interessenterne 4 p. Ct. og tillige dække Administrationsomkostningerne, er det nødvendigt, at Institutet selv erholder 5 p. Ct. Men denne Fordeel kan man i Følge de bestemte (skal formodentlig være: de bestaaende) Anordninger, ikke opnaae, med mindre Hans Majestæt allernaadigst vil begunstige Planen ved at modtage i sin Kasse indtil et vist Beløb f. Ex. 50.000 Rbd. de successive indkommende Summer i Sedler, 100 Rbd. ad Gangen, forrente dem med 5 p. Ct., og paa kort Opsigelse, tilbagebetale dem, naar de behøves.

Dersom den kongelige Direction anseer vort Foretagende gavnligt for vore Medborgere, saa tør vi gjøre Regning paa, at den med Anbefaling vil foredrage dette Andragende for Hans Majestæt Kongen, der da vist vil skjænke det Sit allernaadigste Bifald. « «

Denne Fortrøstningsfuldhed blev da heller ikke skuffet. »Den kongelige Direction for Statsgjelden og den synkende Fond« fandt

SPAREKASSEN STIFTES

Foretagendet saa gavnligt, at den med sin Anbefaling foredrog Andragendet for Hans Majestæt, hvorefter den under 15. Januar 1820 kunde kommunikere »D.Hrr. Bestyrere af en her i Staden oprettede Sparecasse« en kongelig Resolution af 25. Dec. 1819, som gav Kassen den ønskede Bevilling.

Det næste Skridt var da under 28. Januar 1820 at udbede sig det kongelige Rentekammers »bevaagne Bistand« til at opnaa »Tilladelse til at udfærdige de Beviser og Afregningsbøger, som blive at meddele de Indskydende, paa ustemplet Papir« — og under samme Dato ligeledes at udbede sig det danske Cancellies »bevaagne Bistand« til at opnaa »allernaadigst Tilsagn om at de Indskud, som skee til Kassen ikke kunne blive belagte med Arrest eller Beslag«.

Fra Rentekammeret indløb under 18. April Svar paa det første Andragende med Underretning om, at det var bevilget ved kgl. Resol. af 29. Marts, medens det sidste Andragende bevilgedes allerede ved kgl. Resol. af 1. Marts.

De to sidstnævnte kongelige Resolutioner findes *in originali* i Sparekassens Arkiv. De er saa helt i Tidens Aand, saa karakteristiske i deres Tidskolorit, at de bør drages frem paany som Monumenter over en svunden Tid. Her gengives da den mest karakteristiske af dem. Forsynet »med Snirkler og med Sving« indtil Overmaal, lyder den i Tidens Kancellistil saaledes:

»Vi Frederik den Siette o. s. v.

Giøre vitterligt: at Vi efter allerunderdanigst Ansøgning og derover indkommen Erklæring, allernaadigst have bevilget og tilladt, ligesom Vi og, i Overeensstemmelse med Vor under Dags Dato ergangne allerhøieste Resolution, hermed bevilge og tillade: at de Beviser eller Afregningsbøger, som meddeles dem, der giøre Indskud i den Sparekasse, som Os elskelige Jonas Collin, Ridder af Dannebrogen, Vor virkelige Etatsraad og Deputeret for Vore Finantser; doctor theologiæ Hr. Jacob Peter Mynster, Ridder af Dannebrogen, Medlem af Vor Direction for Universitetet og de lærde Skoler og residerende Kapellan ved Vor Frue Kirke i Vor Kongelige Residentsstad Kiøbenhavn; Peter Møller, Vor virkelige Etatsraad, Generalauditor ved Vor Søe-Etat og Directeur ved Nationalbanken i Vor Kongelige Residentsstad Kiøbenhavn; Frederik Christian Schæffer, Vor virkelige Etatsraad og 1ste Borgemester i Vor Kongelige Residentsstad Kiøbenhavn; Herman Bech, Vor virkelige Kammerraad

SPAREKASSEN STIFTES

og Assessor samt Kammersecretaire i Vort General-Toldkammer og Commerce-Collegio og Sognepræst Hr. Johan Lønborg Paludan, residerende Capellan ved Trinitatis Kirke i Vor Kongelige Residentsstad Kiøbenhavn, agte at oprette for de lavere Folkeklasser her i Vor Kongelige Residentsstad, maa udfærdiges paa ustemplet Papiir, dog at i disse Beviser og Afregningsbøger indføres, at de paa Grund af denne Vor allernaadigste Bevilling, udstædes paa ustemplet Papiir. Hvorefter de Vedkommende sig allerunderdanigst have at rette. Forbydendes alle og enhver herimod, eftersom foreskrevet staaer, at hindre, eller i nogen Maade Forfang at giøre, under Vor Hyldest og Naade. Givet i Vor Kongelige Residentsstad Kiøbenhavn den 29de Martii 1820.

Under Vor Kongelige Haand og Segl.«
Frederik R.

Endelig anmodede man under 24. Febr. Nationalbanken, med hvilken Kassen jo havde sin ene Direktør tilfælles, om, at den vilde modtage de til Sparekassen »i Sølvmynt eventualiter indkommende Summer . . . successive i 100 Rigsbankdaler-viis, forrente dem med 5 p. Ct. og tilbagebetale dem ligeledes i runde Summer, naar de behøves«. Og paa denne Skrivelse modtog Kassen da under 4. Marts et bekræftende Svar.

»Directionen var nu — hedder det derefter i Forhandlingsprotokollen — næsten færdig med sine Overveielser over Kassens Indretning og med den Indbydelse som desangaaende skulde udgaae. Endnu vare nogle Puncter, som synes at medføre nogen Vanskelighed; dertil hørte: hvorfra de første Udgivter skulde tages til Administrationens Omkostninger, hvor et beqvemt Locale kunde erholdes, og i hvad Forhold de Medhielpere, som Directionen troede det nødvendigt at have ved Forretningernes Besørgelse, skulde staa til Directionen.

I Henseende til det første lettedes Betænkeligheden meget derved, at Bogtrykker Brünnich paatog sig at trykke alle Indbydelserne — henved 6000 Exemplarer — uden Betaling, og at Kammerraad Drewsen dertil og til Kontrabøger skienkede Papiret; og isærdeleshed derved, at Hr. Candidatus juris Wedel, surnumerair Arbeider i General Toldkammerets Secretariat, paatog sig at besørge alle Bogholderforretningerne i det første Aar uden Betaling. De øvrige forefaldende Udgivter paatog nogle af Directionens Medlemmer sig at

staae i Forskud for, indtil man ved et Sammenskud, man agtede at bringe i Stand, fik en liden Capital tilveiebragt.

Hvad Localet angik, da røddede Etatsraad Schäffer denne Vanskelighed paa en for Kassen meget behagelig Maade afveien, ved at bevirke hos Stadens 32 Mænd, at de overlod Sparekassen Forværelset for deres Forsamlingssal i Raad- og Domhuset til Contoir. At dette holdes i denne Bygning er i adskillige Henseender ønskeligt og gavnligt. «

Som man af alt dette vil se, mødtes den vordende Sparekasse med Velvilje fra alle Sider. Her skal endnu blot tilføjes, at det omtalte Sammenskud ogsaa blev bragt i Stand, idet Direktionen kort efter, at Kassen havde begyndt sin Virksomhed, udsendte et Cirkulære med Anmodning om Bidrag til et Fond for Kassen. Herved indkom, skænket af 8 Mænd, 700 Rbd.

»For at afgjøre den 3die Punct, indbødes de Mænd, som Directionens Medlemmer mundtliggen havde anmodet om at paatage sig det specielle Tilsyn med Sparekassen, og som dertil havde erklæret sig villig, nemlig Justitsraaderne Lind og Gede, Major og Kæmner Ponsaing, Capitain og Bygmester Schaper, Capitain, Stadsmægler Witter, Secretair og Boghandler Deichmann, Prokurator Hasle, Grossererne Hammerich og Busch og Forstander ved Opfostringshuset Borch, til at samles med Directionen den 4de April. «

Dette Møde kom da ogsaa i Stand; men da de nævnte 8 Mænd for det første vilde have en meget vidtløftigere Regnskabsføring, end Direktionen fandt det nødvendigt, og da de desuden fordrede ansat en særlig Kasserer, hvad Direktionen bestemt satte sig imod, endte Mødet uden Resultat. En længere Korrespondance, hvorunder de tilbød, at en af dem selv vilde paatage sig Kassererforretningerne, førte heller ikke til noget, hvorfor Direktørerne besluttede foreløbig »selv at bestride samtlige Forretninger; og det befandtes siden, at naar disse fordeltes efter Omgang imellem dem alle Sex, behøvedes ingen Inspecteurer. «

Hermed var dog Direktionen ikke færdig med sine Overvejelser. Der var endnu adskillige tilbage; og da disse viser baade, hvor vidt man gik i sin Omtanke, og hvilke Muligheder man tænkte sig, og desuden ingenlunde savner Interesse ogsaa for vor Tid, skal de anføres her. Vi lader atter Direktionen selv have Ordet.

»De vigtigste af de Puncter, som under Deliberationerne om Sparekassens Organisation bleve omhandlede, men ikke ansete tjenlige for dens fremtidige Tarv, vare følgende:

Om man skulde anmode Magistraten om, saaledes som der finder Sted ved den Berliner Sparekasse, at overtage hele Bestyrelsen, og at lade denne Indretning blive et, aldeles under samme sorterende Institut. Man var imidlertid enig om, at det var hensigtsmæssigt og gavnligt, at den saa længe som mueligt, bestyredes af de Mænd, der havde grundlagt den. Det kunde ogsaa befrygtes, at naar den be-
tragtedes som en communal Indretning, og var henlagt under en offentlig Autoritet, kunde denne i Tidens Længde mueligen beslutte dens og dennes Fonds Foreening med andre communale Instituter, hvorved Øiemedet og de velgjørende Virkninger letteligen kunde forfeiles. Ogsaa vilde Hensigten, i Tiden mueligen at gjøre den kjøbenhavnske Sparekasse til et Central Institut for andre lignende i de danske Provindser, derved vanskeliggjøres — og endeligen var den Berlinske Sparekasse det eneste Exempel man kjendte paa en saadan Foreening, medens disse Indretninger paa alle de andre Steder bestode aldeles uafhængige for sig, hvilket viste, at denne Organisation paa alle disse Steder var erkjendt for den fortrinligere. —

Om man skulde constituere sig til en permanent Direction, der ved Valg supplerede sig selv, eller om man, naar Indretningen havde erholdt et tilstrækkeligt Antal Interessentere, skulde lade disse udvælge en Direction, og da fratræde?

Med Hensyn til den Klasse af Indvaanere, hvoraf Sparekassens Interessentere fornemmeligen maatte antages at bestaa, fandt man, at saavel et saadant Valg baade vilde have næsten uoverkommelige Vanskeligheder, som og at Valget ikke kunde ansees paalideligt til at betrygge Indretningen en ønskelig Bestyrelse. — Det første vedtoges derfor.

Paa hvilken Maade Interessenterne skulde erholde den fornødne Sikkerhed for Tab af deres indskudte Penge.

Denne lader sig tænke tilveiebragt 1) ved et Cautionsfond, 2) ved Privates Caution, 3) ved Bestyrelsens absolute personlige Ansvarlighed, 4) ved kongelig Garantie eller ogsaa blot at beroe paa 5) Indretningens betryggende Control undergivne Organisation, under en sikker Anvendelse af Pengene. «

Med Hensyn til disse Punkter blev man imidlertid enig om 1) at det vilde være ugørligt at beregne Størrelsen af et Kautions- (3: Reserve-) fond, og at kun et meget stort — det, man ikke vidste nogen Udvej til at skaffe — kunde skabe den fornødne Tillid; 2) at det samme lod sig indvende mod privates Kautions, 3: Garanti, og at

denne desuden kunde tænkes opsagt paa meget ubejljlige Tids-punkter; 3) at Mænd, der uden Vederlag paatog sig at administrere maaske betydelige Summer, ikke tillige burde hæfte med deres Formue, hvad der ogsaa vilde kunne afskrække andre fra senere at indtræde i Direktionen, og at desuden næppe noget Tab kunde forventes som Følge af den sikre Anbringelse, man havde udvirket; 4) at kongelig Garanti ikke kunde forventes opnaaet*); 5) og at Kassen, der maatte anses sikret mod Tab, næppe vilde savne Tillid, naar blot Regnskabsførelsen blev forsvarlig ordnet, og Interessenterne dels ved et offentlig aflagt Regnskab, dels ved, at der gaves dem Adgang til at sammenholde deres Kontrabøger med deres Konti, sattes i Stand til at overtøye sig om, at alt var i Orden.

Fremdeles drøftedes Spørgsmaalet om, hvorvidt man skulde modtage Indskud fra unavngivne. Flertallet af Direktionen holdt for, at det kunde give Anledning til Misbrug, dels ved muligvis at gøre Sparekassen til et Anbringelsessted for uretmæssig Ejendom, dels ved mod Hensigten at gøre den til Forrentningssted for større Kapitaler, der kunde indsættes paa flere Konti, ligesom man ogsaa mente at skyldte Publikum, at den Kassen givne Begunstigelse: at de indskudte Summer fritoges for Arrest eller Beslag, ikke blev misbrugt. Det vedtoges derfor, at Indskud indtil videre ikke skulde modtages fra unavngivne.

Etatsraad Collin, der hørte til Mindretallet, lod sig imidlertid ikke overbevise af disse Grunde, men tilførte Forhandlingsprotokollen sine Indvendinger, der bl. a. gik ud paa, at Indskyderne havde Ret til at fordre, at Frugten af deres Sparsommelighed forblev ukendt for Uvedkommende, og at Direktionen ikke havde mere Adkomst til at faa at vide, hvem der sparede, end f. Ex. Fødselsstiftelsens

*) I en Koncept, indeholdende de forud for Indførelsen i Forhandlingsprotokollen gaaende Overvejelser, findes følgende Udtalelser:

»Kunde kongelig Garantie udvirktes, vilde den neppe erholdes uden at Hans Majestæt forbeholdt sig at udnævne een eller fleere af Bestyrerne, og, om dette endog ikke var Tilfældet, vilde Publicum vel lettigen staae i den Formeening, at saadant dog skeede underhaanden. Men Tanken om den mindre Iver, som man vel altid tiltroer en befalet Bestyrelse fremfor den, der frivillig, af reen Interesse for Sagen, paatager sig et slikt Arbejde vilde maaskee, i Forbindelse med Ideen om, at Fremtidens Con-juncturer mueligen kunde, naar en offentlig Autoritet havde Deel i Administrationen, fremkalde befaled Omsætninger af Capitalerne, modarbejde den Tillid, som en mathematisk beregnet større Sikkerhed skulde fremvirke.«

At den sidst omtalte Frygt ogsaa avledes ved Midlernes Indsættelse i Statskassen, saa man altsaa ikke. Og det var netop denne Frygt, der gav sig de stærke Udslag i 1848 og for en Tid uddrog Sparekassen den Tillid, som den ellers saa ubegrænset havde nydt.

Foresatte havde Ret til at spørge om Navnene paa de i Stiftelsen liggende Barselkvinder. Og den udtalte Frygt for, at Sparekassen kunde blive gjort til Forrentningssted for større Kapitaler, afviste han som ugrundet, saa længe Statspapirer gav 6 % i Rente, medens Sparekassen kun gav 4.

Tiden skulde dog vise, at han i denne Henseende tog ret grundig fejl.

Endelig — man ser, at Direktionen er meget grundig — tænkte man med Hensyn til Spørgsmaalet om Indskudenes Tilbagebetaling paa »for at hindre de lavere Klasser, især Tjenestetyende, i, med Letsindighed at udgive deres opsparede Penge, at indskrænke Udbetalingen til visse Tider om Aaret, f. Ex. kvartalsviis«, men blev dog enig om, da Kassens Hovedøjemed jo var, »at Uformuende kunne i deres opsparede Penge finde en Hjælp i pludselig mødende Uheldstilfælde, og da denne Indretning ikke skal være Formynder for de indskudte Summer«, »at fordre saa kort Opsigelse som muligt, og at man desuden vilde, naar Vedkommende ønskede det, udbetale paa Anfordring saameget, som Kassens contante Summer til enhver Tid maatte tillade.«

Hermed var man da endelig færdig med Overvejelserne. Og den 24. April 1820 udstedtes følgende Indbydelse, som omsendtes med Adresseavisen. Den er, som man vil se, helt i den ovenfor skildrede Tidsaand, og er for saa vidt et virkelig kulturhistorisk Dokument.

Den lyder saaledes:

I n d b y d e l s e

til at deeltage i en

Sparekasse for Kjøbenhavn og dens Omegn.

I de fleste af Europas Lande, ogsaa paa flere Steder i vort Fædreland, ere Sparekasser oprettede, hvis formaal det er, at modtage, opbevare, og forrente de smaa Summer, som de Vindstibelige i de arbejdende og tienende Klasser kunne lægge tilside, og de ere overalt gaaede frem med et næsten utroligt Held. Der er intet saadant Sted, hvor jo mange Sparfommelige have gjort Indstud i Sparekassen, og de have da ikke alene seet, at deres Penge vare sikkert opbevarede, og at de kunde faae dem igjen, naar de behøvede dem, men de have ogsaa lært, at flere smaa Summer, som de ellers bortødslede, ere, ved

Tid efter anden at indsættes i Sparekasserne, opvoredede til en Kapital, som de før aldrig paa eengang havde eiet. Naar da engang Ulykken rammede dem, behøvede de hverken at betle af andre, eller at tye til ulovlige Midler, men deres egen i bedre Tider opsamlede Stiærø har reddet dem fra Undergang.

En saadan Sparekasse have Undertegnede besluttet at oprette for Kiøbenhavn og dens Omegn, og, med Guds Bistand, at vedligeholde til Gavn for de tienende og arbejdende Klasser.

Ogsaa hos os findes der af ordentlige Tienestetyende vel kun faa, som ikke engang imellem have noget tilovers af deres Løn, kun faa stræbsomme Arbeidere, som ikke undertiden kunne opspare noget af deres Fortjeneste; men hvor skulle de med Sikkerhed og Fordeel anbringe saadanne ringe Summer, der maaskee ofte itkun udgjøre enkelte Mark, eller Rigsdaler? Neppe vil nogen modtage dem mod Beviis, end mindre svare Renter af dem; og kunne de end udlaae dem, da er det som oftest paa usikre Steder, hvor ikke sjelden den suurt sammensparede Fortjeneste gaaer tabt. Ingen kan da fortænke dem i, at de hellere selv ville gemme deres Penge. Men, ikke at tale om, at disse da henligge uden at bringe deres Ejere den Fordeel, som Renter yde, hvor mange Anledninger, hvor mange Fristelser ere der ikke, til at udgive de Penge, man bestandig har imellem Hænder? Man forledes kun alt for let til mangan unødvendig Udgift, til at anskaffe sig mangan Overflødighed, fordi man just har Pengene ved Haanden naar Æilighed tilbyder sig.

Vort formaal er derfor, at tilbyde de Sparsommelige en beqvem Æilighed, til sikkert og med Fordeel at opbevare deres Penge, og saaledes at gjøre Sparsommelighed let for dem, der gjerne ville spare, og som frivilligen ville benytte sig af denne Indretning, i det de indsee, at den eene sigter til deres Bedste.

Ønskeligt vilde det være, naar de Indstydende, der maatte see sig istand dertil, vilde gjøre sig det til Regel, til visse bestemte Tider f. Ex. ugentligen eller maanedligen, at indstøde om ogsaa itkun ringe Summer; thi foruden at den, der har begyndt at spare paa denne Maade, vel for det meeste finder Udveie til at lægge sin lille engang fastsatte Sum tilside, om det ogsaa skulde være forbunden med nogen Opoffrelse, saa opspares paa denne Maade umærkeligen, og ved de vorende Renter hastigere, end mangan maaskee troer, ikke ubetydelige Summer. Saaledes vilde f. Ex. den, der ugentligen indstød 32 Sk., efter 6 Aars Forløb eie 117 Rbd. 27 Sk.

Til videre Oplysning har man vedføiet denne Indbydelse tvende Ta-beller, som vise, til hvilke Størrelser smaa men regelmæssigen indstødte Summer, saavel som en for eengang indstødt Sum med dertil fœiede Renter og Rentens Renter, efter visse Aars Forløb kunne stige.

Det er ikke og kan ikke være Sparekassens formaal, at indstrænke de Indstydendes fri Raadighed over deres Penge, hvorfor de indstødte Summer uden nogen Vanskelighed ville igjen kunne erholdes

udbetalte. Da Kassen imidlertid svarer Interessenterne Renter, kan den ikke beholde de modtagne Indstud i sit Værg, men maa strax efter Modtagelsen indsatte dem i de offentlige Kasser, som svare Sparekassen Renter, og herfra kunne de først efter foregaaende Anmeldelse erholdes tilbage. Endstjøndt det vel undertiden kan hænde, at samtlige Udbetalinger, som paa en Dag forlanges, kunde bestrides af de Penge, som indkomme, tør man dog ikke gjøre nogen sikker Regning derpaa, og vi have desaarfag, som almindelig Regel, maattet bestemme, at naar Summer under 50 Rbd. ønskes udbetalte, skal saadant anmeldes Contoirdagen forud, og for større Summer 14 Dage forud.

Foruden de Indstud, som modtages fra dem, der høre til de tjenende eller arbejdende Klasser, for hvem Sparekassen, som anført, nærmest og egentlig er beregnet, giver denne Kasse ogsaa de andre Stænder Leilighed til at gjøre Indstud f. Ex. for Børn, naar Forældre eller andre maatte ønske ved smaa Bidrag engang i Tiden at skaffe dem en liden Kapital, eller at gjøre deres Sparebøsspenge sikre og frugtbringende. Ved disse Indstud staaer det den Indstydende frit for at bestemme, hvorledes der skal forholdes med Tilbagebetalingerne og Renternes Oppebørsel.

De Penge, som maatte indkomme i Sedler og Tegn, har Hans Majestæt Kongen, paa vor allerunderdanigste Ansøgning, tilladt at maatte, som en speciel Begunstigelse for denne Indretning, modtages i Statskassen efter deres paalydende Værdie og forrentes med 5 Procent. De Summer, der indkomme i rede Søl, har Directionen for National-Banken erklæret sig villig til at modtage og forrente paa samme Maade.

Uf den ene Procent, som Kassen modtager mere, end den svarer i Renter, bestrides Omkostningerne ved Contoirholdet m. v. Skulde der i sin Tid, af denne, Kassen tilfaldende, 1 pC. blive noget Overstud over Udgifterne, da vil dette eene blive anvendt til Indretningens fremtidige Tarv. De Bestyrerne paaliggende Forretninger bestrides uden nogensomhelst Godtgjørelse.

Sparekassens Contoir vil første Gang være aabent Mandag Morgen den 1ste Maj næstkommende, fra Kl. 8 til 10, og siden hver Mandag og Onsdag paa samme Tid, i Forværelset til de 32 Mænds Forsamlings-Sal paa Raad- og Dom-Huset.

De af os vedtagne Bestemmelser for denne Indretnings Virksomhed ere følgende:

1.

- a) Indstud modtages fra 32 Stilling til 50 Rbd. ad Gangen, saavel i rede Søl i de gangbare Myntsorter, som i Sedler og Tegn.
- b) Indstudenes Beløb indføres i en Hovedbog, hvori hver Deeltager faaer sit Conto, lydende paa Deeltagerens Navn, Stand eller Haandtering. Hvorvidt Indstud kunne modtages af Unavngivne, vil, efter Omstændighederne nærmere vorde bestemt.

SPAREKASSEN STIFTES

- c) Som Beviis for sin Fordring paa Kassen, erholder hver Deeltager en Contrabog, som lyder paa det dertil svarende Contos Nummer i Hovedbogen. Foran i disse Contrabøger, som, ifølge Kongelig Bevilling af 29de Marts 1820, udstedes paa ustemplet Papiir, indrykkes disse Vedtægter, som Contract mellem Kassen og Deeltagerne.
- d) Hvor det af særegne Omstændigheder skulde findes tilraadeligt, at nægte nogen Interessent videre Indstud, er man fra Kassens Side dertil berettiget.
- e) De i Sparekassen indestaaende Penge kunne, ifølge Kongelig Bevilling af 1ste Marts 1820, ikke belægges med Arrest eller Beslag.
- f) Om Deeltagerne eller deres Indstud maa ingen Uvedkommende meddeles Underretning.

2.

- a) Renten er 4 Procent om Aaret; den begynder, naar et Indstud er 3 Rbd., og beregnes fra den 11te i Maaneden, naar Indstudet skeer den 11te eller forinden; men skeer det efter den 11te, da fra den 11te i næste Maaned.
- b) Renten beregnes maanedligen, og ikke i mindre Dele end hele Stillinger.
- c) Renterne betales i de sædvanlige Terminer, 11te Junii og 11te December, i den Pengesort, hvori Indstudet er steet, eller ogsaa naar hele Kapitalen forlanges udbetalt.
- d) De Renter, som ved Udgangen af Junii eller December Maaned ikke ere hævede, lægges til Kapitalen, og bære altsaa i det næste Halvaar Rentes Renter.

3.

- a) Tilbagebetaling skeer af Summer paa 50 Rbd. og derover til enhver Tid, efter 14 Dages Opsigelse; af mindre Summer, efter Anmeldelse den næstforegaaende Contoirdag.
- b) Den skeer i samme Pengesort, hvori Indstudet er steet.
- c) Den tilbagebetalte Sum afskrives i Vedkommendes Contrabog, ligesom ogsaa Kassen derfor meddeles Qvittering i en dertil indrettet Protokol.
- d) Det staaer Enhver frit for, til sin Betryggelse, at bestemme, om der, ved Pengenes Tilbagebetaling, skal foruden Contrabogen forevises nogen anden Beviislighed, f. Ex.: Studsmaal, en navngiven Mands Attest, eller deslige.
- e) Naar den hele paa et Conto staaende Sum udbetales, tilbageleveres Contrabogen, og derfor godtgøres Kassen 16 Stilling i Tegn.
- f) Skulde en Deeltager eller sammes Arvinger i 20 Aar ikke melde sig ved Kassen paa nogen Maade, og heller ikke melde sig 6 Uger efter at være indkaldt i Kiøbenhavns Adresse-Contoirs Efterretninger samt i Statstidenden, da ansees Indstudet med alle paaløbende Renter som forfaldne til Kassen.
- g) De indstudte Capitaler kunne fra Kassens Side opsiges til Udbetaling med 3 Maaneders Varfel ved Indkaldelse i ovenmeldte Tidender.

4.

Een Gang aarligen skal ved Trykken meddeles Beretning om Sparekassens Tilstand og Fremgang i den forløbne Tid.

5.

Indretningens Bestyrelse betroes en Direction og en Inspection. Af dennes Medlemmer er stedse een tilstede paa Contoiret, naar det er aabent, for at modtage Indskuddet, kontrollere Bøgernes Førelse, og tilligemed Kassens Bogholder at understrive Contrabøgerne.

For nærværende Tid ere vi Undertegnede, som have stiftet Kassen, dens Directeurer, og besørge for det første tillige Inspectionens Forretninger. Navnene paa dem af vore Medborgere, som siden paatage sig Inspectionen, ville nærmere offentligen vorde bekendtgjorte.

Bogholder-Forretningerne har Hr. Candidatus Juris Wedel tilbudet sig at varetage.

Og nu henvende vi os med Tillid til Eder, som henhøre til de tjenende og arbejdende Klasser, med det Ønske, at I hyppigen ville i Sparekassen indsatte Eders liden opsparede Skiærv. I ville da snart lære at kjende Frugterne af Sparfommelighed, opsamle en liden Sum, hvormed I kunne begynde, naar I skulle bosætte Eder, istedet for ellers maaskee med tomme Hænder; og saaledes vante til Tarvelighed ville I undgaae mangen Fristelse, mangt et slet Selstøb.

Og I, som allerede have Familier at forsørge, naar der bestiaeres Eder noget mere, end der behøves til det daglige Udkomme, da nedlægger det hellere i Sparekassen, end at anstaffe unødvendige Ting, som altsaa ingen sand Værd have. I ville i Sygdoms eller andre Uheldstilfælde, naar Fortjenesten bliver utilstrækkelig til Udgifterne, have en Hielp, som I ellers maatte savne, eller tilveiebringe ved oftest for mindre end halv Værdie, at stille Eder ved de i bedre Tider anstaffede mere og mindre overflødige Ting. I ville have en Nødsstilling i Alderdommen, naar I intet mere kunne fortjene.

Vi henvende os til Eder, Huusbønder og Huusmødre, Haandværksmestere og Andre, der sysselsætte flere Arbeidere, med Opfordring, at I ville opmuntre og vejlede Eders Undergivne til at benytte denne Indretning, og bidrage til at fremme et foretagende, hvis Gavnlighed for det Offentlige, adskillige Aars udbredte Erfaring i de fleste af Europas Lande tilstrækkeligen har beviist. Maatte Sparekassen stifte samme Gavn her, som paa andre Steder, da er vor eeneste Attraa opnaaet.

Kjøbenhavn, den 24de April 1820.

Collin.

Statsraad og Finantsdeputeret.

Mynster.

Dr. Theol. og Præst ved Vor frue Menighed.

Møller.

Statsraad og Bankdirecteur.

Schäffer.

Statsraad og Borgemeister.

Bech.

Kammerraad og Kammerassessor.

Paludan.

Sognepræst.

SPAREKASSEN STIFTES

T a b e l,

som viser, hvorledes mindre Summer, ugentligen opsparede, forøges, saavel naar de gjemmes af Eieren selv, som naar de forrentes i Sparekassen, samt fordelene af at indsaette dem i denne.

Aarene	32 Rbft. ugentlig.			64 Rbft. ugentlig.			1 Rbd. ugentlig.		
	naar de gjemmes af Eieren.	naar de indsaettes i Sparekassen.	altfaa fordeel.	naar de gjemmes af Eieren.	naar de indsaettes i Sparekassen.	altfaa fordeel.	naar de gjemmes af Eieren.	naar de indsaettes i Sparekassen.	altfaa fordeel.
	Rbd. f.	Rbd. f.	Rbd. f.	Rbd. f.	Rbd. f.	Rbd. f.	Rbd. f.	Rbd. f.	Rbd. f.
Ved Slutningen af det 1ste Aar	17 37	17 62	» 25	35 32	35 93	» 61	52 14	53 6	» 88
2det	34 73	36 1	1 24	70 »	72 67	2 67	104 27	108 25	3 94
3die	52 14	55 13	1 95	104 64	110 20	5 52	156 41	165 67	9 26
4de	69 55	75 7	5 48	139 32	149 90	10 58	208 69	225 59	16 86
5te	86 91	95 71	8 76	174 »	191 24	17 24	260 82	287 77	26 91
6te	104 32	117 27	12 91	209 32	234 91	25 59	313 »	352 49	39 49
7de	121 69	139 67	17 94	244 »	279 63	35 63	365 14	419 79	54 65
8de	139 14	163 3	23 85	278 64	326 19	47 51	417 41	489 95	72 54
9de	156 50	187 26	30 72	313 32	374 62	61 30	469 55	562 81	93 26
10de	173 87	212 49	38 58	348 »	425 2	77 2	521 69	638 63	116 90
11te	191 27	238 73	47 46	382 64	477 46	94 78	573 82	717 49	143 63
12te	208 69	266 13	57 40	418 »	532 66	114 66	626 14	799 68	173 54
13de	226 9	294 52	68 43	452 64	589 46	136 78	678 27	885 8	206 77
14de	243 46	324 10	80 60	487 32	648 53	161 21	730 41	973 87	243 46
15de	260 82	354 83	94 1	522 »	710 5	188 3	782 55	1066 32	283 73
16de	278 27	387 2	108 71	556 64	773 65	217 1	834 82	1162 59	327 73
17de	295 64	420 31	124 63	592 »	840 85	248 85	887 »	1262 64	375 64
18de	313 5	454 94	141 89	626 64	910 11	283 43	939 14	1366 72	427 58
19de	330 41	491 2	160 57	661 32	982 15	320 79	991 27	1475 3	483 72
20de	347 82	528 55	180 69	696 »	1057 10	361 10	1043 55	1587 79	544 24

S u m m e r,

indstude i Sparekassen, opvoxe ved Renter og Rentes Renter saaledes:

Ved Slutningen af det 1ste Aar	25 Rbd.	50 Rbd.	100 Rbd.	200 Rbd.	300 Rbd.
	Rbd. f.	Rbd. f.	Rbd. f.	Rbd. f.	Rbd. f.
2det —	26 »	52 »	104 »	208 6	312 12
3die —	27 »	54 6	108 18	216 42	324 72
4de —	28 »	56 13	112 48	225 12	337 84
5te —	29 12	58 »	117 »	234 18	351 48
6te —	30 24	60 72	121 66	243 60	365 60
7de —	31 36	63 12	126 60	253 42	380 36
8de —	32 60	65 60	131 66	263 60	395 66
9de —	33 84	68 24	137 »	274 24	411 60
10de —	35 18	71 »	142 48	285 30	428 18
11te —	36 54	73 84	148 18	296 78	445 42
12te —	38 »	76 78	154 12	308 72	463 36
13de —	39 48	79 84	160 30	321 12	482 6
14de —	41 6	83 6	166 72	334 6	501 48
15de —	42 66	86 36	173 42	347 54	521 66
16de —	44 36	89 78	180 36	361 54	542 72
17de —	46 12	93 36	187 54	376 12	564 60
18de —	48 »	97 12	195 12	391 24	587 36
19de —	49 84	101 6	203 »	407 6	611 12
20de —	51 84	105 12	211 18	423 48	635 72
	53 84	109 30	219 66	440 54	661 36

Ja, saaledes viklede da Sparekassen sig ud af sit Svøb og traadte fra Mulighedernes Verden ud i Virkelighedens. En Mangel ved den var det jo sikkert, at den ikke traadte i sine to Forgængeres Spor og straks frugtbargjorde Midlerne ved Udlaan. Rent afset fra, at det jo for Datiden i al Fald maatte kunne være Tvivl underkastet, hvorvidt den Sikkerhed, man opnaaede ved at lade Repræsentativerne forrente i Statskassen, egentlig var saa grundmuret, naar Hensyn toges til, at det ikke var mere end 7 Aar siden, at Statskassen havde spillet Bankerot — ligesom man jo forøvrigt ogsaa havde særdeles triste Erfaringer med Hensyn til Bankvæsenet — saa kunde det jo ikke lades ude af Betragtning, at man gjorde det arbejdende Samfund, der trængte til al den Haandsrækning, det kunde faa, en daarlig Tjeneste ved at unddrage det Kapitaler, selv om disse var nok saa smaa. Produktionen var jo yderst fattig herhjemme, Diskontoen var høj — 1819-22 6 %, derefter 5, først i 1827 gik den ned til 4 — og Krediten derfor dyr, for saa vidt den overhovedet kunde faas. Til Direktionens Forsvar maa det dog siges, dels at den jo gjorde sit Arbejde gratis og derfor maatte have Lov til at begrænse det til den Opgave, der laa nærmest for, dels at den ikke i sine vildeste Fantasier havde tænkt sig Muligheden af en saa stor Tilgang af Kapitaler, som Kassen virkelig blev Genstand for*), dels endelig, at det let kunde komme til at staa for den som, at Frugtbargørelse ved Udlaan af saa smaa Kapitaler, som den tænkte sig, var det samme som at gøre disse for faste til, at Udbetaling kunde finde Sted i saa stor en Udstrækning, som de fattige Sparere maatte ønske det, hvad derimod Anbringelsen i Statskassen og Nationalbanken, saaledes som den her var ordnet, aabnede al ønskelig Adgang til. Dens Fejl bestod da heller ikke saa meget i, at den ikke straks greb til Udlaansvirksomheden, som i, at den ikke, da Tilstrømningen af Indskud hobede virkelige Kapitaler op i Sparekassen, og især da Offentlighedens Opmærksomhed vakte for det uheldige i, at disse Kapitaler unddroges Produktionen, gav efter for de da rejste Krav,

*) I et Udkast til den ovenfor aftrykte Indbydelse lyder § 5 (3: den trykte Indbydelses § 4) saaledes:

»Een Gang aarligen aflægges Regnskab, som ved Trykken offentliggøres. Dermed skal tillige til Sikkerhed for alle Deeltagerne, følge Efterretning om, hvad der indstaaer paa hvert Conto, betegnet blot med dets Nummer, uden noget Navns Nævnelse, og hvor tillige skal anføres alle de Nummere, som have erholdt Tilbagebetaling, med Summer og Dato.«

Større tænkte man sig i al Fald paa dette Tidspunkt ikke Kassen, end at disse Oplysninger kunde gives med Aarsregnskabet.

SPAREKASSEN STIFTES

der, som det senere vil ses, ikke var uden Talsmænd i Direktionen selv, og supplerede Indlaansvirksomheden med en tilsvarende Udlaansvirksomhed. Og disse Krav begyndte allerede at gøre sig gældende tidligt i 20'erne, medens Kassen først saa sent som i 1844 skred til at udlaane Midlerne mod Prioritet i faste Ejendomme.

At en meget væsentlig Del af Pengene gik ind i Nationalbanken og for saa vidt kom Forretningslivet tilgode betød jo ikke, at Bankens Udlaanskapital derved fik en tilsvarende Forøgelse. Det betød for store Deles Vedkommende blot dette, at de lagde Vejen til Banken om ad Sparekassen, idet denne gav 4 $\frac{0}{100}$ i Rente, medens Banken ikke forrentede Foliopenge.

III

1820—1830

*Arbejdets Fordeling – Aabningsdagen og dens Resultat
– Overtrufne Forventninger – For megen Velvilje og for
mange Penge – Aarsagerne – Sparekassen og National-
banken – En Kamp med to Fronter – Rentenedsættelse
eller Udlaansvirksomhed – En Brydning og en Over-
raskelse – En allerunderdanigst Forestilling og en kon-
gelig Resolution – Rentenedsættelse – Sparekassen
deles i to Afdelinger*

MEN Kassen var nu i al Fald en Virkelighed. — Muliggjort ved personlige Ofre fra Direktionens Side, mødt med Velvilje af Autoriteterne, hilst med Forstaaelse og megen Offervillighed af Medborgere og modtagen med ubegrænset Tillidsfuldhed af sit Publikum, kunde den skride til Løsningen af sin Opgave: »at vække den vore Forfædre saa hellige Sparsomhed«, og »at tilbyde de Sparsommelige en beqvem Leilighed, til sikkert og med Fordeel at opbevare deres Penge«. Til den Ende mødte da nu hver Mandag og Onsdag fra Kl. 8 til 10 »surnummerair Arbeider i General Toldkammerets Secretariat«, Hr. cand. jur. Wedel og en af Direktørerne i Forværelset til de 32 Mænds Forsamlingssal paa Raad- og Domhuset for at modtage Indskud, kvittere, føre Bøger og udbetale. Og saaledes var det ordnet, at Bogholderen, Kandidat Wedel, førte Memorial og Udgiftsjournal, hvori de uddragende kvitterede for Modtagelsen af Penge, samt Hovedbogen, medens den jourhavende Direktør sad ved Kassen og desuden førte Kassebog og Journal, hvilke Bøger altid forblev i hans Værge. Begge satte deres Navn i Kontrabøgerne, hvori Direktøren desuden skrev Beløbene med Bogstaver, medens Bogholderen førte dem i Linien med Tal. Kammerraad Bech fik det særlige Hverv »at føre det specielle Regnskab over Kassens Formues Fond og altsaa at besørge de løbende Udgivter«; sammen med Collin havde han endvidere »at regulere de løbende Forretninger, forsaavidt de ikke maatte ansee det fornødent at sammenkalde hele Directionen«. Desuden blev det overdraget Collin sammen med P. Møller »at føre Sparekassens Mellemværende med Statsgjældskassen og Nationalbanken i at opbevare de fra disse Steder udstedte Recepisser og Obligationer, samt at opsigte de Summer, som maatte behøves til Udbetalinger og kvittere herfor«.*)

*) I Sommeren 1825 blev dette paa Collins og Møllers eget Forlangende forandret til »at den samlede Directions eller i det mindste 4 Medlemmers Underskrift paa Qvitteringer for Capitaludbetaling er fornøden, hvorimod man for den terminsviise Rentes Modtagelse ønsker, at den gamle Foranstaltning fremdeles staaer ved Magt«.

Løvrigt cirkulerede »Deliberationsprotokollen« blandt Direkti-
onens Medlemmer til Afgørelse af Sager og for at blive forsynet med
Underskrifter.

At man endelig ogsaa sørgede for en forsvarlig Revision er ikke
andet end, hvad man kunde vente: »I en Samling den 23de Maj
beslattede Directionen at anmode Stadens 32 Mænd om ved nogle
af dens Middel at underkaste Sparekassens Regnskabsvæsen en be-
standig Revision, ikke aleene for at forvisse sig om, at mueligen ind-
løbne Feil ikke skulde hengaae ubemærkede og uberigtigede, men
især for, ved en saadan fra Sparekassens Bestyrelse uafhængig
controllerende Autoritet, at forskaffe Interessenterne Vished om,
at deres Indskud stedse bleve bestyrede i Overeensstemmelse med
de i Indbydelsen af 24de April og i Vedtægterne givne Tilsagn.«
Denne Anmodning stilledes da i en Skrivelse af 12. Juni og besva-
redes under 12. Juli med, at Raadet havde valgt Justitsraad Lind
og Grosserer E. Busch til det paagældende Arbejde. Disse to Mænd
blev saaledes Kassens første Revisorer.

Den første Kontordag — den, der siden er regnet som Sparekas-
sens Stiftelsesdag — holdtes som i Indbydelsen bekendtgjort, Man-
dag d. 1. Maj 1820. Kl. 8 Morgen aabnedes Kontoret; og da det luk-
kedes igen Kl. 10, havde man af Indskud, hvorefter de to første gjordes
af Kammerraad Bechs to Døtre, modtaget ikke mindre end 103,
eller som Direktionen i Bemærkningerne til Kassens første »Gene-
ralregnskab« ikke uden Stolthed fremhæver det: lige saa mange
som i Edinburgh Sparekasse hele det første Aar.

At Stifternes Hensigter ikke blev misforstaaede, at de imødekom
en virkelig Trang i al Fald hos en Del af Publikum, og at deres
Navne indgød saa megen Tillid, at alle Overvejelser om »et Cau-
tionsfond«, »Privates Caution«, »Bestyrelsens absolute personlige
Ansvarlighed« eller »kongelig Garantie« havde været overflødige,
viste sig saaledes allerede paa den første Kontordag. Det stærke Til-
løb paa denne Dag vedvarede forøvrigt, som Forhandlingsproto-
kollen oplyser »i de første 2 à 3 Uger«.

Og det var ikke alene af Personer, Tilløbet var saa stærkt; det var,
som allerede ovenfor nævnt, ogsaa af Penge. Og saa stærkt var
det af disse, at det meget snart sprænger de snævre Rammer, som
Kassen havde sat for Indskudenes Størrelse. Allerede den 23. Maj
maatte Direktionen vedtage, »at den jourhavende af Directionens
Medlemmer skulde uagtet § 1 litra a i Vedtægterne være bemyn-

H. W. ROTHE

diget til som Undtagelse fra Reglen at modtage større Indskud end 50 Rbd. ad Gangen, naar han skjønnede, at dette vilde være en passende Lettelse for saadanne Indskydere, som iøvrigt qvalificerede sig til Antagelse i Sparekassen«.

Og i et i Adresseavisen for 25. Sept. offentliggjort foreløbigt Regnskab for Tidsrummet 1. Maj–11. August 1820 oplyses det, at der indtil denne Dato var indgaaet 15194 Rbd. 22 β i Sedler og Tegn og 8334 Rbd. 38 β i Sølv, hvorefter atter var hævet henholdsvis 217 Rbd. 5 β og 155 Rbd. 5 β , saaledes at Status

d. 11. August udviste 14977 Rbd. 17 β i Sedler og Tegn og 8179 Rbd. 33 β i Sølv. Heraf indestod 14900 Rbd. i Statskassen og 8100 Rbd. i Nationalbanken, medens Resten var Kassebeholdning.

Allerede i Begyndelsen af næste Aar maatte man da ogsaa skride til en Forøgelse af Personalet, idet Kopist i Statsgældskontoret Klein ansattes til at være Bogholderen behjælpelig med at føre Bøgerne.

Det var derfor heller ikke underligt, at det Beløb, man havde tænkt sig som Højdepunktet af, hvad Statskassen kunde komme til at modtage og forrente, snart viste sig at være for lavt ansat. Allerede 30. August 1821 maa Direktionen ansøge Statsgældskontoret om, at et nyt Beløb paa 50000 Rbd. maa modtages og forrentes med 5 %, da det først bevilgede var »optaget«. Herpaa indløb bekræftende Svar under 13. Oktober.

At Forventningerne var mere end overtrufne, viste sig klarest ved Kassens første »General-Regnskab«, der spændte over Tidsrummet fra 1. Maj 1820 til 11. Nov. 1821. Ifølge dette var der af 1305 »Interessentere« indskudt 68767 Rbd. 34 β i Repræsentativer og 33873 Rbd. 36 β i rede Sølv. Heraf var atter tilbagebetalt 12076 Rbd. 32 β Repræsentativer og 5795 Rbd. 33 β Sølv, saa at der d. 11. Nov. 1821 indestod 56691 Rbd. 2 β i Repræsentativer og 28078 Rbd. 3 β i Sølv for 1096 Indskydere, idet 209 havde faaet deres Indskud tilbage.

Spørgsmaalet er da nu: Var det den af Sparekassen vakte, »i vor

Tidsalder kun altfor meget savnede« Sparsommelighedssans, der havde givet sig disse stærke Udslag, eller havde der blandet sig andre Motiver end disse: at opsamle en Nødskilling til Alderdommen, eller til at sætte Bo for eller til Hjælp i »Sygdoms eller andre Uheldstilfælde« ind i Benyttelsen af Sparekassen? Paa dette sidste kunde det egentlig allerede tyde, at der i Løbet af de første halvandet Aar, et Tidsrum, hvori der dog næppe – og mindst paa den Tid, her er Tale om – lader sig opspare særligt meget, er ikke færre end 209, eller over $\frac{1}{6}$ af Indskydernes samlede Antal, der har trukket deres fulde Indskud ud, og at Uddragenes samlede Beløb udgør omtrent 18000 Rbd., eller over $\frac{1}{6}$ af de indsatte Midler. Dette viser dog en ikke ringe Bevægelse i Kapitalerne, en Bevægelse, som man jo ikke skulde have ventet, og som jo heller ikke hører hjemme, hvor Talen er om Opsparinger.

Men desuden oplyser Direktionen i de Bemærkninger, hvormed den ledsager Regnskabet, og øjensynlig uden at tænke sig nogen anden Aarsag til Forskellen end en mindre Sparsommelighedssans i Edinburgh, at i denne By, »hvis Folkemængde svarer til Københavns, beløbe, efter Legations-Secretair Clauswitz's Beretninger om de engelske Sparebanker, Indskuddene i de to første Aar sig ikkun til 2.423 £. Sterl. eller omtrent 19380 Rbd. rede Sølv«, hvortil knyttes den ovenfor nævnte Udtalelse om, at »Interessenternes Antal var i det første Aar ikkun 103, hvilket netop er saa mange, som gjorde Indskud i den herværende Spare-Kasse paa den første Contoirdag«.

Og dernæst tilføjer den følgende Bemærkninger:

»Det forholdsviis største Antal af Interessenter ere Børn, af hvilke der indtil den 11. November har været gjort Indskud for 617 Adskillige Forældre, fornemmeligen af Borgerstanden, have gjort regelmæssige, tildeels ugentlige, Indskud af enkelte Mark og derved for deres Børn opsamlet forholdsviis ikke ubetydelige Summer. Af nogle er det bestemt, at Indskuddene skulle henstaae til Børnenes Confirmation, eller indtil de have udtjent deres Drengear hos Haandværksmestere.

Næst efter Børn udgjorde den 11. November Tjenestetyendet det største Antal, nemlig 247, som tilsammen havde indestaaende 14078 Rbd. 63 ¤ Repræsentativer og 2005 Rbd. 90 ¤ rede Sølv. At en stor Deel af Indskuddene har bestaaet i forhen opsparede Summer, derom vidner Størrelsen af de første Indskud fra flere af denne Klasse.

Af Haandværksklassen havde den 11te November 77 Personer indestaaende 6783 Rbd. 2 þ Repræsentativer og 555 Rbd. 66 þ rede Sølv. Blandt disse have Haandværkssvende de betydeligste Summer, som en Deel af dem, efter deres Yttringer, har besluttet at ville lade henstaae indtil de kunne nedsætte sig som Mestere.

Af saadanne Personer, som ikke kunne henføres til nogen af de foranførte Klasser, havde 219 Interessentere, den 11te November, indestaaende 22434 Rbd. 43 þ Repræsentativer og 10581 Rbd. 32 þ rede Sølv.«

Hvad disse sidste angaar, giver Direktionen følgende Forklaring:

»Med Hensyn til Størrelsen af de Summer, som indestaae for denne Klasse af Interessentere, maa det bemærkes, at et meget stort Antal af disse ere saadanne Personer, for hvem Spare-Kassen er et gavnligt Opbevarings- og Forrentningssted for Summer, der, i Forhold til de sædvanlige Indskud fra de andre Klasser, ere betydelige. Hertil henregne vi Embedsmænds og andre Enker eller aldrende ugifte Fruentimmer, som paa denne Maade have gjort deres, for dem ikke ubetydelige, Capitaler frugtbringende uden de ellers med Udlaan forbundne Vidtløftigheder, og uden i paakommende Tilfælde, at være indskrænkede i Raadigheden over deres Penge. Studerende ved Universitetet have ved deres Ankomst her til Staden gjort Indskud, som de siden Tid efter anden uddrage. Adskillige yngre Embedsmænd og Handelsbetjente, ligesom nogle af Borgerklassen, have indestaaende Summer paa nogle Hundrede Rbdlr., som de ellers maaskee vanskeligen havde med Sikkerhed kunnet anbringe. Ogsaa er Spare-Kassen bleven afbenyttet af flere saadanne, dels offentlige dels private Foreninger, for hvem det er nødvendigt at have i det mindste en Deel af deres Capitaler til fri Disposition. Hertil henregne vi Skole- og Fattigkasser, Fabrikkers og Haandværkslaugs Sygekasser og deslige, hvilke paa denne Maade have undgaaet at have deres Kassebeholdninger henliggende frugtesløse hos deres Kasserere.

At ikke faa Interessentere, fornemmelig af Borger- og Almuestanden have ved deres Indskud havt til Hensigt, Tid efter anden at sammenspare sig Huusleien, kan skjønnes af de hyppige Udbetalinger, som ved Flyttetiderne fordredes

Flere Familier have i Sygdomstilfælde havt Hjælp af deres i Sparekassen opsamlede Smaasummer. Derom overbevistes vi især ved den i Vinteren 1820 og 1821 herskende Meslingesygdom, da

adskillige Forældre, ved at fordre deres indskudte Summer tilbage, yttrede, at deres Børns Sygdom var Anledning dertil.

Nogle have ved deres Indskud gjort det til Betingelse, at de skulde henstaae til Bestridelsen af deres Begravelses-Omkostninger, for at deres Efterladte ikke skulde sættes i Forlegenhed ved denne nødvendige Udgift.

Saaledes er Spare-Kassen bleven afbenyttet af Mange i forskjellig Hensigt, men dog overeensstemmende med dens Øiemed. Det kan neppe paatvivles, at ikke faa Summer af de indsatte Capitaler ere ved denne Indretning bevarede for deres Eiere, eller i det mindste opbevarede til Trangens Øieblik, ligesom at den største Deel af de indestaaende Penge ellers vilde have været ufrugtbringende.«

Det vil heraf vel ses, at Sparekassen virkelig havde gjort Lykke, og at den ogsaa blev benyttet overeensstemmende med sit Øjemed. Dette fremgaar jo tilstrækkelig tydeligt af Bestemmelserne om, at Indskud skal henstaa til Børns Konfirmation, eller indtil de har udtjent deres Læreaar, eller for Svendenes Vedkommende indtil de kan blive Mestre. For saa vidt er Direktionens Hensigt naaet, og den er fuldt berettiget til at fremhæve dette. Men det vil ogsaa ses, at der, saaledes som allerede de ovenfor nævnte Bevægelser kunde tyde paa, er noget andet og mere end netop, hvad der svarer til Øjemedet. Ja, det vil let ses, at man i Virkeligheden er langt ude over dette allerede ved dette korte Tidsrums Slutning. Selv hvor det drejede sig om egentlige Opsparinger, var disse jo for en væsentlig Del rent midlertidige, beregnede paa et eller andet nærliggende Formaal som at sætte Bo, udrede Husleje o. s. v.; men desuden var det jo for en ikke ringe Del Foreningsmidler, altsaa netop ikke Sparepenge, der hensattes til Opbevaring og Forrentning for kortere Tidsrum, og endelig var det Midler, der hensattes af Ejeren for at undgaa »de med Udlaan forbundne Vidtløftigheder« — altsaa forhaandenværende Kapitaler.

Man skønner her, at der kunde være en anden Grund til Forskellen i Tilløbet til Edinburghs og Københavns Sparekasser end den forskellige Sparsommelighedssans i de to Byer. Og Grunden var sikkert den, at medens den engelske By havde sine Banker og Bankiers, hvor de nys omtalte Pengemidler forvaltedes, havde København — fraset enkelte private Købmænd, der tillige optraadte som en Art Bankiers — kun en eneste Institution af denne Art: Nationalbanken. Og at selv den Del af Publikum, der tidligere havde været

henvist til denne med deres ledige Penge, nu foretrak Sparekassen, det laa simpelthen i, at Sparekassen gav 4 % i Rente, medens Nationalbanken slet ikke forrentede Foliopenge.

Og derfor blev endelig ogsaa Sparekassen — foruden af de allerede nævnte — benyttet af Forretningsfolk, der saa deres Fordel ved denne Omvej til Banken; og for saa vidt kom den ogsaa til at virke som noget i Retning af en Bank om end kun som et Mellemlid mellem en saadan og dens Publikum.

At Nationalbanken i Længden maatte være utilfreds med denne Ordning, siger sig selv. Ganske vist skaffede Sparekassen ved Hjælp af sine 4 Procent Banken en hel Del Sølv, som den i denne sølvfattige Tid havde stærkt Brug for, og som ellers vilde være bleven tilbageholdt i private Gemmer. Men paa den anden Side kom den faktisk til at betale 5 % af Penge, som den ellers vilde have haft for intet. Man kan da ikke undre sig over, at den omsider protesterede herimod.

Saaledes var da Sparekassen ved Forholdenes Magt allerede i det første Aar af sin Virken kommen ud over det oprindelige og meget snævre Formaal — og saaledes fortsatte den hele Tiaaret igennem.

Hvorledes Pengene strømmede ind, vil ses af følgende lille Tabel. Paa Interessenternes Konti indestod:

I Regnskabsaaret til:	Repræsentativer.	Sølv.	Tilsammen.
11. Nov. 1821	56.691 Rbd.	28.078 Rbd.	84.769 Rbd.
» » 1822	110.691 »	76.688 »	187.379 »
» » 1823	197.990 »	147.738 »	345.728 »
» » 1824	339.196 »	215.934 »	555.130 »
» » 1825	434.388 »	296.532 »	730.920 »
» » 1826	501.241 »	353.738 »	854.979 »
» » 1827	570.452 »	440.420 »	1010.872 »
» » 1828	638.629 »	533.327 »	1171.956 »
» » 1829	681.352 »	645.820 »	1327.172 »
» » 1830	{ 660.555 » 60.955 »	{ 536.450 » 56.070 » }	1314.030 »

Man vil let forstaa, at disse efter Datidens Forhold saa rigelige Midler ikke blot hidrørte fra den »tjenende og arbejdende« Klasse; og man vil ogsaa forstaa baade, at de langt oversteg, hvad Sparekassens Stiftere havde tænkt sig, og at de i Virkeligheden, saaledes som Sparekassen nu engang var indrettet, satte dem i den allerstørste Forlegenhed.

Det første Tiaar af Sparekassens Virksomhed former sig derfor ogsaa — under Trykket af Indskudenes overvældende Mængde paa den ene Side og paa den anden Side Statsgældsdirektionens og Nationalbankens stadig voksende Vægring ved at modtage og forrente disse mange Penge — nærmest som en Kamp med to Fronter: Til den ene Side Kampen mod Indskudenes Størrelse og Mængde, til den anden Kampen for at opnaa de gunstigst mulige Anbringelsesvilkkaar.

At Spørgsmaalet om Frugtbargørelse gennem Udlaan til private under denne Kamp atter og atter kom igen, siger sig jo næsten selv. Det var jo i Virkeligheden den Anbringelsesmaade, der laa nærmest. Men mange Betæneligheder skulde overvindes, og alle andre Udveje prøves, før denne naturlige Vej blev fulgt. At Betænelighederne ogsaa havde deres Grund i Omsorgen for Sparerne, vil dog fremgaa af det følgende.

Allerede i Direktionens første »Samling« d. 6. Marts 1822 møder denne Kamp og disse Betæneligheder os:

»Med Hensyn til de betydelige Summer, som nu befindes indsatte i Sparekassen, toges det under Omhandling, om der ikke kunde være Anledning til, at gjøre samme frugtbringende ved Udlaan til Private. Vanskeligheden i, at see Indretningen betrygget ved slige Udlaan, det for Directionen dermed opstaaende Ansvar, ligesom det forøgede Arbeide, der ved de nærværende Medlemmers øvrige Embedsforretninger letteligen kunde blive uoverkommeligt, blev eenstemmigen anseete som Grunde, der gjorde enhver Forandring i den nu bestaaende Forrentningsmaade utilraadelig.«

Veg man saaledes tilbage for Ansaret og Arbejdet ved at gøre Sparekassen til en Laanekasse, saa mærkede man imidlertid snart Vanskelighederne ved den bestaaende Forrentningsmaade. Som allerede ovenfor (S. 39) meddelt, havde man d. 30. August 1821 ansøgt Statsgældsdirektionen om, at et nyt Beløb paa 50000 Rbd. maatte modtages og forrentes med 5 $\frac{0}{100}$, og herpaa havde man modtaget imødekommende Svar. Allerede i Juli 1822 er imidlertid det nye Maximum, 100000 Rbd., naaet; og man søger da under 11. Juli om Tilladelse til at maatte indsætte 100000 Rbd. til, for hvilken Sum man dog mener at kunne nøjes med 4 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{100}$ aarlig Rente. Ogsaa dette gaar Statsgældsdirektionen med til og saaledes, at Pengene vedvarende kan hæves med kort Opsigelse.

En lignende Anmodning maa Kassen den 29. Maj 1823 rette

til Nationalbanken, der nu har modtaget ialt 120000 Rbd. i rede Sølv. Og Sparekassen beder her om, at Banken dog i al Fald vil modtage alt, hvad der herefter maatte indkomme, til 4 %, om end helst til $4\frac{1}{2}$ %. Ogsaa denne Ansøgning bevilges, men kun til de 4 %.

Det varer imidlertid ikke længer end til September 1823, før man paany er stedt i den Nødvendighed at maatte søge Statsgældsdirectionens Hjælp til at faa endnu 100000 Rbd. anbragt i den kongelige Kasse. Herpaa svarer Statsgældsdirectionen d. 30. December, at ogsaa disse Penge ifølge kgl. Resol. af 10. s. M. vil kunne modtages til $4\frac{1}{2}$ % og med Tilbagebetaling efter kort Opsigelsestid; men det tilføjes: »Skulde i Fremtiden flere af Sparekassens Midler ønskes indbetalte i Statsgjeldskassen, kan dette kun finde Sted paa de i allerhøieste Resolution af 17de Mai 1813 bestemte Vilkaar, nemlig mod 4 pCt. aarlig Rente og et Aars Opsigelse.«

Saaledes begynder da Stillingen nu at blive trykkende; og der aabner sig en truende Udsigt til, at man ikke længer kan byde Sparerne de 4 %, der var tænkt som den Løftestang, der skulde til for at vække Sparsommelighedssansen. I Direktionsmødet d. 18. Maj 1824 blev Sagen da paany drøftet, og allerede her blev da, efter at dog først Spørgsmaalet om Udlaan til private paany var blevet rejst og besvaret benægtende, en eventuel Rentenedsættelse bragt paa Bane. Det hedder herom i Forhandlingsprotokollen:

»I Anledning af den fra Statsgjeldsdirectionen meddelte allerhøieste Resolution af 10. Dec. 1823, hvorefter der i den kongelige Kasse ikke for Sparekassen maa forrentes et større Beløb end 300000 Rbd., med mindre denne vil underkaste sig de i kongl. Resolution af 17. Maii 1813 bestemte Vilkaar, nemlig 4 p. Ct. aarlig Rente og 1 Aars Opsigelse, blev det taget under Overveielse, hvorledes de til Sparekassen for Fremtiden indkommende Capitaler kunde være at forrente. At udvide Sparekassen til tillige at være en Laanekasse fandt man under de nærværende Tidsomstændigheder forbundet med Risiko, at opsigde de større Capitaler, og at nedsætte Rentefoden ansaae man ikke heller tilraadeligt, da det sidste var mod Vedtægterne, hvori det antoges, at man saa længe som mueligt burde afholde sig fra at gjøre Forandringer, og da man, hvad det første Expedient angik, var udsat for at Eierne af de opsagte Summer ved at dele disse i mindre, dog fik dem under andre Navne forrentede giennem Sparekassen. Directionen blev derfor enig om, at

man skulde indskrænke Sparekassens Virksomhed saaledes, at man for Fremtiden kun antager mindre Summer, og holder sig til Kiøbenhavn og Omegn, som vedtoges at strække sig 2 Mile omkring Byen, samt endelig, at man, for at forsøge, hvorvidt Tiden maaskee vilde formindske Sparekassens Søgning, skulde for et Beløb af 50.000 Rbd. afbenytte det kongelige Tilbud om Forrentning i Statsgjeldskassen mod 4 p. Ct. og 1 Aars Opsigelse.«

»Ved forestaaende Sags Afgiørelse bleve de i Sparekassen indestaaende store Summer undersøgte, hvorved det besluttedes, at Directionen for Bombebøssen, som har indsat et Beløb af flere Tusinder, burde tilskrives og gøres opmærksom paa, at Sparekassen ikke er Forrentningssted for Summer, som anderledes kunne gøres frugtbringende, og at man som Følge deraf, nødsagedes til at opsiges Bombebøssen den indsatte Sum. — Derimod er man villig til at modtage de smaa Summer, som enten ikke kunne vorde udlaante, eller ikke kunne undværes til løbende Udgivter.«

Foreløbig viger man da altsaa ogsaa tilbage for Rentenedsættelsen og vælger i Stedet herfor en Indskrænkning af Virksomheden ad de to nævnte Veje: Modtagelse kun af mindre Summer og Ikke-Modtagelsen af Beløb, der kommer fra Landet udenfor en Grænse af to Mil fra Hovedstaden, hvortil altsaa slutter sig Opsigelsen af større Kapitaler, foreløbig dog kun Bombebøssens. Og at der var Anledning til at gaa disse Veje kan ikke nægtes. Saaledes var det jo, hvad Beløbenes Størrelse angaar, ikke Smaasummer, der strømmede til. Fristelsen til i Sparekassen at faa hidtil uforrentede Penge, som Kassebeholdninger o. l., ikke alene sikkert opbevarede, men endogsaa forrentede, var for stor. Det var jo baade en ikke ringe Lettelse og en ikke ringe Fordel, der her aabnedes Adgang til. Foræninger af alle mulige Arter benyttede sig da ogsaa heraf, og mange er de Forespørgsler, der i saa Henseende rettes til Kassen, og som forøvrigt efter ovenomtalte Møde helt eller delvist afslaaes. Saaledes søger i December 1823 Kommandøren ved det kgl. Landkadetkorp, Kammerherre du Plat, om at maatte indsætte de Deposita, hvert paa 100 Rbd., som Kadetter uden Gage havde at deponere til Brug for deres Ekvipering ved deres Udnævnelse til Officerer. — Metalstøberne I. og H. Gamst, der allerede har 1000 Rbd. staaende, hvoraf Renten skal anvendes til Alderdomsunderstøttelse for Firmaets Arbejdere, søger, og faar, i Januar 1824 Tilladelse til at supplere Beløbet til 2000 Rbd. — En Løjtnant Lange fra Ørbæklunde paa Fyen

søger om at maatte indsætte 1000 Rbd., hvad der dog afslaas, skønt Pengene skal anvendes til »et ædelt Brug«. — Det danske Missions-selskab, der har godt 1100 Rbd. staaende, søger Tilladelse til stadig at maatte indskyde, men faar til Svar, at »da det er udenfor Sparekassens Bestemmelse at opbevare og forrente deslige Summer« kan man ikke gaa ind paa at have mere staaende til Forrentning end 2000 Rbd. Sedler og Sølv, o. s. fr. Alligevel oplyses det i et Brev af 22. April 1826 til Oberstløjtnant Wildenrath, der ønsker, at det sjællandske Jægerkorps' Mandskab skal have Lov til at indsætte deres Penge paa hver sin Kontrabog — hvilket sidste af Hensyn til Arbejdet afslaas —, at der er »henimod 90 saavel militaire som civile Foreninger, der mod hver at være meddelt en enkelt Kontrabog indsætte Penge i Sparekassen«.

Denne Udtalelse tyder jo ikke paa — hvad der forøvrigt allerede fremgaar af den ovenfor Side 43 opstillede Tabel — at Tiden i nogen synderlig Grad, saaledes som af Direktionen haabet, »formindskede Sparekassens Søgning«.

Den anden Indskrækning: 2-Miles Grænsen udenfor København — grunder sig i den Omstændighed, at Sparekassens Ry snart naaede udenfor Hovedstaden, og at Penge derfor ogsaa strømmede til udefra. Allerede saa tidligt som i 1821 sender en »Borger F. C. Wessenberg i Randers« et Indskud paa 13 Rbd. Sølv og udbeder sig Tilladelse til hver tredie Maaned at maatte sende et lignende, hvad der tilstaas ham mod, at han i København holder en Kommissionsnær, der kan indsætte og uddrage, »da Bogens Frem- og Tilbage-sendelse ved hvert Indskud medfører Uleilighed og Bekostning saavel for Dem selv som for Kassen«. — I Efterskriften til Regnskabet pr. 11. Nov. 1823 oplyses det, at »Flere af Omegnens Bønder have i den senere Tid begyndt at gjøre forholdsviis ikke ubetydelige Indskud. Saaledes indestod der ved dette Regnskabs Afslutning for 29 af Bondestanden 1773 Rbd. 25 Sk. Repræsentativer og 280 Rbd. rede Sølv«. — Disse Tal er næste Aar stegne til 36 Bønder med »Repræsentativer 2462 Rbd. 20 Sk. og r. S. 375 Rbd. 8 Sk.«, hvortil Aaret efter slutter sig 2 Bønder med de ikke helt ringe Indskud 854 Rbd. Repræsentativer og 305 Rbd. r. S. — Ovenfor omtaltes et Indskud fra Fyen, og i Marts 1826 anmoder en Hr. Laur. Jahnsen i Aarhus om, »at nogle Aktiebeløb i Dampaquetten mellem Aarhus og Kiøbenhavn, maatte, da denne Paquetfart ikke inden kunde bringes i Gang, imidlertid indsættes i Sparekassen«, hvilket

dog afslaas, da »Modtagelsen er udenfor Sparekassens Formaal« o. s. v.; saa man vil ogsaa heraf se, at Sparekassen virkelig er trængt fra alle Sider og ligefrem maa værges sig mod den altfor velvillige Modtagelse, den har faaet.

At værges sig paa de nævnte Maader var derfor for saa vidt ganske naturligt; men — det var ingenlunde tilstrækkeligt. Der trænges da ogsaa snart til langt kraftigere Forholdsregler, og atter melder Rentenedsættelsen sig som Hjælpemiddel. Det var Bech, der nu er avanceret til Justitsraad, som fremsætter Forslaget om den, og som dermed indledede den første — og største — Brydning indenfor Direktionen. Dermed forholder det sig saaledes:

Den 9. Marts 1825 henstiller Bech »til nærmere Overveielse og Afgjørelse ved næste Directionssamling«, »om man ikke for at bortfjerne de Interessenter, der søge Sparekassen som beqvemt Forrentningssted, burde nedsætte Rentefoden til $3\frac{1}{2}$ Procent, hvorved flere end denne ene Fordeel vilde opnaaes, og da ingen Frygt kunde have for det skadelige Indtryk, som en ordentlig motiveret Bekjendtgjørelse herom, vilde gjøre paa de egentlige Sparekassegjester«. Og efter at Forespørgslen har cirkuleret mellem Direktørerne, vedtages det i Mødet d. 26. April 1825, »at Afgjørelsen burde udsættes indtil næste Directions-Forsamling eller indtil en tvingende Nødvendighed maatte fremkalde en tidligere Forhandling. — Med Hensyn til det ved denne Leilighed opkastede Spørgsmaal om Maximum for Indskuds Størrelse — et Spørgsmaal som iøvrigt sysselsatte Direktionen lige op til Slutningen af Aarhundredet — vedtoges, at dette beroede paa den jourhavende Directeurs Kjendelse, og at Forbud mod større Indskud tilkjendegives ved en Streg i Contrabogen.«

Næste Direktionsmøde i Marts 1826 afholdtes imidlertid, uden at de forhaandenværende Vanskeligheder bringes paa Bane; og heller ikke ved Mødet i Maj 1827 ses de at være forhandlede. Tvertimod indeholder endnu det i Marts 1827 offentliggjorte Regnskab for 1825–26 — saa vel som forøvrigt alle de foregaaende og flere efterfølgende Regnskaber — en Udtalelse som denne: »At den langt overveiende Deel heraf (s: af den Rente, som Kassen i Aarets Løb har tillagt Indskyderne) . . . er bleven henstaaende i Sparekassen, viser, at denne mere afbenyttes, efter dens Øiemed, som nyttigt Gjemmested for opsparede Smaasummer, end som Forrentningssted for Capitaler, hvilket end mere fremlyser deraf, at hver af 5460 Interes-

sentere, efter et Gjennemsnitsbeløb, ikkun havde den 11te November indestaaende 92 Rbd. Rpr. og 65 Rbd. r. S.« — en Udtalelse, som jo ganske vist er rigtig, for saa vidt som den udtrykkeligt siger, at Kassen *mere* benyttes som nyttigt Gemmested for Smaasummer end som Forrentningssted for Kapitaler, og som ogsaa kan opfattes som et Udtryk for Direktionens Tilfredshed med, at den Kamp, den fører mod disse sidste, virkelig bærer Frugt, men som dog i nogen Grad egner sig til at tilsløre denne Kamp, som Direktionen dog vedvarende maa føre, og som Forhandlingsprotokollen stadig indeholder Vidnesbyrd om.

At Sparekassen var kommen ud over sin oprindelige Bestemmelse, og at der maatte gøres noget for at bringe den tilbage hertil, stod imidlertid Direktionen klart nok, og finder, som det vil ses, ogsaa sit direkte Udtryk i de Forhandlinger, som i Mødet d. 29. Maj 1828 føres om de da paany opdukkende Problemer.

Den umiddelbare Aarsag til, at disse nu atter maa optages til Drøftelse, er den, at Nationalbankdirektør, Konferensraad Møller, mundtlig har meddelt sine Kolleger i Sparekassens Direktion, at Nationalbanken snart vilde se sig i den Nødvendighed at undslaa sig for at modtage flere af Sparekassens Kapitaler til Forrentning.

Genstandene for Forhandlingerne paa Mødet er de sædvanlige: Hvorledes man skal formindske de stadigt voksende Indskud, udelukke de større Summer og frugtbargøre de indsatte Midler.

Med Hensyn til det sidste drøftedes paany Muligheden af at gøre Udlaan i faste Ejendomme og mod Vekselobligationer; men begge Dele forkastes af de tidligere nævnte Hensyn: den større Ansvarlighed, det større Arbejde og den formentlig mindre Sikkerhed, ligesom det ogsaa anses for vanskeligt at frugtbargøre større Kapitaler ved sidstnævnte Slags Udlaan. — Og at »søge at tiltrække dette Institut Søgning efter Udlaan, ved at bevilge Laan paa Vexelobligationer mod 4 p. Ct., istedetfor de ellers almindelige 5 p. Ct., vilde have en saa skadelig Indflydelse paa mange andre vigtige Penge-Instituter, at man herpaa ikke burde indlade sig«.

Saa bliver der da atter kun tilbage: Rentenedsættelsen som Værn mod den altfor store Pengeindstrømning. Til at begynde med tænker man da paa at gaa ned til $3\frac{1}{2}\%$; men dette forkastes dog af Hensyn til, at man ikke om et halvt eller et helt Aar skal blive nødt til at komme med en yderligere Rentenedsættelse.

»Efter fleersidige Omhandlinger blev det derfor anseet som det

passeligste Middel til at bringe Sparekassen tilbage til sin oprindelige Bestemmelse, fra 11te November indeværende Aar (s: 1828) at nedsætte de Interessenterne tilkommende Renter til 3 p. Ct.«

Med dette Resultat var Etatsraad Collin imidlertid ikke tilfreds. Da der i Mødet er ytret en Formodning om, at Statsgældsdirektionen snart vilde fremkomme med en lignende Erklæring som Nationalbanken, henvendte han sig her og erfarede, som han i et Brev af 16. Juni 1828 tilskriver sine Kolleger Mynster, Møller, Schäffer og Rothe (ikke Bech), at Statsgældsdirektionen »saa lidet er sindet, at nægte Modtagelsen af flere Summer, at den meget mere er villig, at udvirke Hans Majestæts allernaadigste Tilladelse til, at modtage i S. G. Kassen ogsaa de i rede Sølv til Sp. K. indkommende Summer.

Dette foranlediger mig til, paa ny at underkaste dette Spørgsmaal, hvis Afgiørelse kan have betydelig Indflydelse paa Institutet, DHrrs Overveielse, henstillende, om De skriftligen ville yttre Deres Mening, eller foretrække, at et Møde holdes desangaaende.

Den Frygt, jeg i sidste Møde yttrede, at Rentenedsættelsen vilde skade Sp. K.s Credit, er siden, ved Fleres Yttringer, bleven meget bestyrket.« *)

Af Svarene, der blev afgivne ved Paategning paa Collins Brev, skal her kun fremhæves, at Mynster er bange for, at Sparekassen skal komme i altfor stor Afhængighed af Statsgældsdirektionen, naar alle Midler gaar herind, og at det forekommer ham tvivlsomt, om det er til Gavn for det offentlige, at Indskudene tiltager saa stærkt; thi blandt disse Indskud findes mange, som ellers »vilde kunne erholdes tillaans, hvis det behøves, idet de enten i Overformynderiet samles til større Capitaler, eller vilde blive udsatte mod Prioriteter i mindre Eiendomme eller komme Handelsforetagender, Fabrikker eller dsl. til Hielp«. Rentenedsættelsen vil i al Fald kun i kort Tid kunne skade Sparekassens Kredit.

*) Brevet er vedlagt en kort Fremstilling af hele denne Sag, som Collins Søn, den senere Meddirektør i Sparekassen, Etatsraad E. Collin, d. 10. Febr. 1870 giver sine daværende Kolleger i Direktionen efter i sin Faders Papirer at have fundet en Brevveksling mellem ham og Finansminister Møsting angaaende denne ham »aldeles ubekjendte Episode i Sparekassens Historie«. Episoden var, som det vil ses af det følgende ikke mere ubekendt, end at den er omhandlet i Sparekassens Forhandlingsprotokol. Men E. Collin giver dog et vægtigt Bidrag til dens Oplysning, idet han oppe i Cancelliets Arkiv har skaffet sig Afskrifter af flere vigtige denne Sag vedrørende Dokumenter, som var forblevne liggende i Cancelliet, skønt adskillige af dem rettelig tilhørte Sparekassen.

P. Møller skriver, at man ikke ved at sætte alt i Statskassen undgaar det dobbelte Onde: at gøre Arbejdet i Sparekassen uoverkommeligt og at unddrage den private Cirkulation en altfor stor Sum. Rentenedsættelsen vil faa mange uvedkommende til at gaa, saa at Sparekassen vil nærme sig sin oprindelige Bestemmelse.

Rothe bemærker kun: »Vi bør ønske at beholde Sølv i Banken. Maatte den bitre Rentenedsættelse opnaae sin Hensigt.« Og Schäffer udtaler, at det Øjemed at faa rensat Sparekassen for de uvedkommende Kapitaler ikke vilde naaes ved at sætte alt i Statskassen. Han ønsker derfor, at det af Collin lovede Udkast — til en Bekendtgørelse om Rentenedsættelsen — snart maa foreligge.

Som man vil se af det her anførte, synes Flertallet endnu at holde paa Rentenedsættelsen som det naturligste Middel til at bringe Sparekassen tilbage til sin oprindelige Bestemmelse. Interessant er det ogsaa at se, hvorledes nu den Mening er stærkt fremme, at Sparekassen unddrog Produktion og Omsætning Midler, som rettelig burde komme disse tilgode. Frygten for det større Arbejde og Ansvar er dog endnu stærk nok til at afholde Direktionen fra at ændre Kassens Virksomhed i Overensstemmelse med disse Anskuelse.

At Collins Brev ikke ogsaa er rettet til Bech, der oprindelig havde foreslaaet Rentenedsættelsen, tør næppe antages at skyldes andet end, at Bech ikke har været i Byen, da Brevet blev skrevet. I al Fald skriver Collin, der stadig vred sig ved at gaa med til Rentenedsættelsen, d. 20. Sept. 1828 et nyt Brev — ligeledes vedlagt E. Collins Fremstilling — stilet til samtlige Direktører, og hvori det hedder:

»Adskillige Betænkeligheder, som opstode for mig, da jeg vilde skrive den Annonce, som i et Møde i Sommer blev vedtaget om Rente-Nedsættelse, bestemte mig til, at lade Annoncen beroe indtil Hr. Justitsraad Bech, Indretningens Stifter, vendte tilbage fra sin Embedsreise.

Dette er nu skeet, og jeg fremlægger derfor min Anskuelse af Sagen.

Rente-Nedsættelsen vil, i hvor smukt man end fremsætter Sagen, have en ufordeeltagtig Indflydelse paa Opinionen, og i det mindste for en Tid, skade Kassens Credit.

Den vedtoges som et Middel til at bortfjerne fra Kassen de Penge, der ei vedkomme den. Om Hensigten derved opnaaes, er uvist; thi meget mueligt er det, at mange af disse Interessentere alligevel vedblive; men vist er det, at alle de, for hvilke Kassen er oprettet, ufor-

skyldt lide et Tab, og blive Ofre for en Misbrug, som paa en rigtigere Maade lod sig hæve.« — Som en saadan Maade foreslaar han derefter, at Direktionen skal eftergaa samtlige Konti og opsigse alle de af dem, som burde anbringes andetsteds, og at en saadan Revision skal gentages hvert halve Aar. Om dette Middel mener han dog selv, at Bestyrelsen savner Lyst og Vilje til at anvende det. Han foreslaar derfor i Brevets anden Halvdel et helt andet og langt mere radikalt Middel til paa en Gang at komme ud over alle Vanskeligheder, og dette gaar ud paa intet mindre end, at man skal lade Sparekassen overgaa til kongelig Administration. Da denne Del af Brevet kom til at spille en ikke ringe Rolle, og da det afstedkom en ikke ringe Spænding mellem Direktørerne og navnlig da mellem Collin selv og Bech, der ikke vilde se sit Hjærtebarn gaa over paa fremmede Hænder, skal den meddeles her efter Originalen:

»For nogle af mine Herrer Meddirecteurer har jeg allerede nævnt et andet Middel, ved hvilket Renterne ej behøve at nedsættes, og hvorved Bestyrelsen fritages for et Arbeide, der begynder at være byrdefuldt for adskillige af dens Medlemmer, — og for et Ansvar, som vi ikke kunne forudsee. Dette Forslag, — som jeg ønsker for det første forbliver mellem os — er at anmode Hans Majestæt om, at overtage Kassen som et offentligt Institut (Regieringen har allerede i 1796 aabnet en saadan Indretning — se Bil. P. 40 og 41 — men den blev næsten ukiendt og derfor uden Frugter) og lade den forvalte efter de hidtil vedtagne Regler, forsaavidt det Væsentlige angaaer. For Interessenterne, som beholdt den samme Sikkerhed, de nu have, vilde det være bequommere, thi Comptoirtiden kunde da meget forlænges. —

Ved at antage en Kasserer kunde Bestyrelsens Arbeide noget lettes, men Ansvarret blev det samme, om ikke større; og at indbyde flere til at deltage i Bestyrelsen, derimod kan gøres grundede Indvendinger, som jeg forbeholder mig at fremsætte, hvis et saadant Forslag skulde fremkomme.«

Til dette Forslag svarer Bech — efter først at have afvist Tanken om den af Collin foreslaaede Revision — ikke uden en vis Skarphed under 25. Sept. saaledes:

»ad 2^{dum}. Imod dette, hidtil ved ingen Sparekasse, saavidt mig bekjendt, anvendte Skridt har jeg, foruden de Argumenter, der kunne hentes fra selve det af Etatsraaden citerede Bilag, flere, for mig meget vigtige, Indvendinger, dem jeg forbeholder mig, saafremt

fornødent, mundtligten at fremsætte. Kun bemærker jeg den formelle Vanskelighed, at jeg ikke indseer, hvorledes Overgangen skulde kunne iværksættes. Blot støttet paa Directions-Authoritet at fremkalde en saadan Hovedforandring i, eller rettere Ophævelse af, den tosidede Contract, som Vedtægterne constituere mellem den nærværende, efter samme bestaaende, Bestyrelse og Interessenterne, dertil maatte jeg ansee os aldeles uberettigede og, for mit Vedkommende, protestere derimod. At Interessenternes Ret blev ubeskaaret til at udtræde af Kassen, kan jeg ikke ansee tilstrækkeligt til at hjemle en saadan Handling, da sligt ikke siger videre, end at deres uomtvistelige Eiendomsret over deres Penge ikke betoges dem. — Jeg vilde-derfor ansee det nødvendigt, forud at indhente Interessenternes Samtykke til Forandringen; men naar man ogsaa vil see bort fra Vanskeligheden ved at erhverve dette, kunde det dog ikkun skee efter en foregaaende offentlig, være sig skriftlig eller mundtlig Meddelelse af Regjeringens, paa officiel Vei erhvervede Tilsagn om at ville overtage Institutet. — Men kunde Directionen sømmeligen anholde om et saadant Tilsagn, hvor det var mueligt, at Tilbuddet ikke modtoges? —

Hr. Etatsraaden befrygter, at Rentenedsættelsen vilde skade Spare-Kassens Credit. Dette kan jeg ingenlunde antage. Jeg har aldrig hørt, at en Debtors Credit er svækket derved, at han, under Tilbud prompte at udbetale sin fulde Gjæld, satte sin Creditor mindre fordelagtige Vilkaar, men vel ved en modsat Fremgangsmaade. —

Naar Etatsraaden omtaler det uforskyldte Tab, som de tilbageblivende Interessenter vilde lide, da behøver jeg, efter hvad der mundtligten er i vore Samlinger udførlig nok omhandlet, ikkun at vise hen til vort Instituts Navn: Spare-Kasse. — Det heri antydede Hovedformaal vilde uforstyrret fremdeles opnaaes. Saavidt mig bekjendt yder ingen Sparekasse i Hertugdømmerne, Tyskland eller Engelland mere end $3\frac{1}{2}\%$ Renter. I sidstnævnte Land er man fra 4% gaaet ned til denne Størrelse.

Den Betænkelighed, som kunde opstaae, umiddelbart for Statsgjelds-Directionen og altsaa middelbart for os, ved de forventede betydeligere Udbetalinger vilde forsvinde naar vi, som der er yttret, kunde mod Depositum af vore kongelige Obligationer erholde Laan i Repræsentativer i Banken. Desuden troer jeg ikke, at Udbetalingerne ville opløbe til nogen betydeligere Sum end den, vi selv ønsker at skilles ved. —

Hvad der til Slutningen anføres om, enten at antage en Kasserer eller flere Meddirecteurer, derom forbeholder ogsaa jeg mig, i den Overbevisning, at den eenige Interesse for Tingen, der hidtil har karakteriseret vor Administration, ikke vil forlade den, nærmere at fremsætte min Mening, naar først Hovedsagen er bragt i det Reene.

For at bidrage hertil, stemmer jeg for, at vi blive staaende ved den fattede Directions-Beslutning, at nedsætte Renten til $3\frac{1}{2}\%$.«

Af de øvrige Direktionsmedlemmers Indlæg i denne Diskussion skal kortelig anføres:

ROTHER vil ikke have nogen ny Revision, ejheller nogen Kasserer, da det er Directionens personlige Incassation, der avler den Tillid, Kassen nyder. Efter en Bemærkning om, at Rentenedsættelsen skulde gaa til 3% , ikke blot til $3\frac{1}{2}\%$, gentager han sit Votum for denne.

MYNSTER: Rentenedsættelsen vil ganske vist være det Middel, der øver den klækkeligste Virkning med Hensyn til at formindske Indskudene, men den vil kun virke midlertidig, og den er et ubehageligt Middel. Derfor synes det ønskeligt, »at Sparekassen gik over til et offentligt Institut under kongelig Garantie«. De nuværende Medlemmer vil næppe længe kunne vedblive at besørge Forretningerne, og andre vil næppe være at finde.

P. MØLLER skriver: »Jeg er kommen paa den Tanke, at Aarsagen, hvorfor Spare-Kassen benyttes saa meget, maaskee ikke er saa meget de 4 p. Ct., den giver, som den Lethed, hvormed enhver kan faa sine Penge ud igien.« Han foreslaar, at Indskud over en vis Størrelse kun udbetales i Terminerne og efter 3 Maaneders foregaaende Opsigelse og ønsker hermed forbunden direkte Udlaan mod Pant, »hvorved den vistnok grundede Anke mod Spare-Kassen hævedes, at en stor Masse Penge undrages fra den nyttige Cirkulation. Spare-Kassen paa Møen følger denne Regel, og det gaaer saavidt jeg veed godt«.

Nogen Udtalelse fra Schäffer ses ikke at foreligge. Sandsynligvis har han dog senere udtalt sig imod Collins Forslag, saaledes at der har været et Flertal imod det. Collin er i al Fald bleven ked af Kampen og foretager atter et ekstraordinært Skridt: Udtrædelse af Direktionen, idet han den 8. Oktober tilskriver sine Kolleger saaledes:

»De til mig indkomne vota i Anledning af mit Forslag af 20. Sept. d. A. fremsendes, tilligemed Forslaget, herved.

Da jeg ikke kan underskrive nogen Beslutning om Rentens Ned-sættelse, som Pluraliteten stemmer for, saa nedlægger jeg herved mit Directorat og takker mine Herrer paa det Forbindtligste for Deres i denne vor Samvirken viste venskabelige Velvillie.«

Nedlæggelsen blev dog ikke til noget, hvad der efter E. Collins Meddelelse af 10. Februar 1870 skyldes Finansminister Møsting, »der formaaede ham til ikke at udtræde den Gang for ikke at vække Opsigt paa en for Sparekassen kritisk Tid«.

De her meddelte Svar er afgivne i Slutningen af September og Begyndelsen af Oktober 1828. I Begyndelsen af Januar 1829 holdtes da et nyt Møde, hvor Bech, der imidlertid er bleven Etatsraad, gør et nyt Forsøg paa at afværge Collins Planer, der vistnok i Mellemtiden har vundet Flertallet for sig, idet han foreslaar, at man skal sætte et Maximum, som det samlede Indlaan i Sølv og Sedler ikke maa overskride. Som et saadant mener han 1 Mill. Rbd. passende. Til den Ende skal alle Indskud over en vis Størrelse opsiges.

Mod dette sidste indvendtes bl. a., at det vilde være ubilligt at opsiges hele Indskudet. Og at opsiges, hvad der indestaar over en vis Sum, vilde give et altfor vidtløftigt Bogholderi, ligesom det kunde befrygtes, at de opsagte Kapitaler vendte tilbage, fordelte i mindre Beløb og under fingerede Navne.

Da dette Forslag saaledes ikke finder Billigelse, og da man tillige, vistnok ikke uden Forbindelse med Collins Paavisning af, at den vilde komme til at gaa ud over Kassens Kælebørn, de fattige Sparere, har opgivet Rentenedsættelsen, samt »i Betragtning af den Vanskelighed, som det maatte befrygtes at have, at finde qualifice-rede Mænd, som vilde paatage sig Bestyrelsen ved de nærværende Directeurers successive Fratrædelse, blev Pluraliteten af disse enig om, skriftligen at forelægge Directionen for Statsgjelden og den synkende Fond det Spørgsmaal, om Samme maatte være villig til at foreslaae Hans Majestæt at overtage Sparekassen som et kongeligt Institut, hvorved da ogsaa det vilde vindes, at denne Indretning ved jevnlig, maaskee daglig, at modtage Indskud, kunde blive mere tilgængelig for Interessenterne«.

Saaledes fik da Collin ført sin Krig igennem. Slaget var foreløbig tabt for Bech. Heldigvis fik han Tid til at vinde et nyt; og dette blev det endelige.

I Overensstemmelse med det nysanførte tilskrev man da under 12. Januar 1829 Statsgældsdirectionen saaledes:

»Til

den kongelige Direction for Statsgjelden og den synkende Fond.

Det Maal, hvortil vi sigtede ved den kjøbenhavnske Sparekasses Oprettelse er, over vor Forventning, opnaaet. Efter 9 Aars Forløb er Indretningen kommen saavidt, at de deri indestaaende Summer, ult. Decbr. 1828, tilsammen beløbe sig til 664.000 Rbd. Sedler og 560.000 Rbd. rede Sølv. — For at skaffe Kassen Tillid, paatoge vi os fra Begyndelsen af, skifteviis, ikke blot det daglige Tilsyn, men ogsaa de egentlige Kassererforretninger. — For de Fleste af os bliver dette Arbeide, skjøndt i sig selv ikke af noget særdeles stort Omfang, dog, i Forbindelse med vore andre Kaldsforretninger, Aar for Aar mere byrdefuldt. —

Blandt de flere Maader, paa hvilke vi have tænkt os, at denne almennyttige, og os særdeles kjere, Stiftelse kunde, naar vi maatte fratræde dens Bestyrelse, med Sikkerhed fortsættes og vedvarende stifte Gavn, forekom den os ønskeligst, at den kunde vorde en Kongelig Indretning. — De Beviser, den har modtaget paa Hans Majestæt Kongens Naade, og den Velvillie, hvormed den kongelige Statsgjelds-Direction hidtil er kommen dens Bestyrelses Andragender imøde, lade os haabe, at vort Ønske ikke vil vorde forgjeves. — At Regjeringen for mere end 30 Aar siden (i Planen til den almindelige Forsørgelses-Anstalt af 1796) har indbudt til en lignende Kasse, taler ogsaa for Opfyldelsen af dette vort Andragende. —

Udførelsen deraf kan skee uden Udgivt for den kongelige Kasse, da Administrations- og Contoirtfondets Indtægter ere tilstrækkelige til at afholde alle de Udgivter, som i den Anledning kunne forefalde, selv om Contoiret skal staae aabent dagligen, hvilket vi for Publikums Beqvemmelighed for længe siden gjerne havde iværksat, hvis vore øvrige Forretninger dertil havde levnet os Tid.

Med de detaillerede Forslag til dette vort Ønskes og Forslags Udførelse maae vi allerærbødigst forbeholde os at fremkomme, naar vi underrettes om, at Hans Majestæt allernaadigst vil indlade sig derpaa. I saa Fald vilde udentvivl Sagen lettest ordnes ved en mundtlig Forhandling mellem nogen af den kongelige Statsgjelds-Directions Medlemmer og undertegnede.«

At dette var et haardt Slag for Bech, kan der næppe være nogen Tvivl om. Han havde jo lige til det sidste kæmpet for den sikkert ikke mindst ham saa »særdeles kjere Stiftelse«. Dog opgav han, som allerede nævnt, ikke Kampen. E. Collin udtaler i sin Meddelelse af

10. Febr. 1870 om de Forhandlinger, der under den nedenfor omtalte Kommission blev førte om Sagen, at de »førtes med en vis Heftighed mellem Collin og Bech«. Og dette synes meget forstaaeligt. Thi selv om Bech tilfulde baade forstod og vurderede Collins ledende Motiv: Hensynet til de fattige Sparere, saa maatte det for ham, Kassens egentlige Stifter, for hvem dette Hensyn jo ikke kunde være fremmed, komme til at staa saaledes, at Overdragelsen af Sparekassen til en kongelig Bestyrelse, 3: Bestyrelse af Mænd, der havde paataget sig Arbejdet som en Pligt, var det samme som en Opgivelse af alt det, man nu i det meste af 10 Aar havde været enige om at anse for det bedste netop for de fattige Sparere. Heller ikke kunde han have glemt, hvad man i sin Tid havde gjort gældende mod at tilbyde Magistraten Bestyrelsen af Kassen, nemlig, at det kunde befrygtes, at saa »kunde denne i Tidens Længde mueligen beslutte dens og dennes Fonds Forening med andre communale Instituter, hvorved Øiemedet og de velgjørende Virkninger letteligen kunde forfeiles« (se ovenfor Side 24), saa lidt som han kunde have glemt Argumentationen mod at søge kongelig Garanti for Kassen: at den mindre Iver, man kunde tiltænke en befalede Bestyrelse, og Frygten for befalede Omsætninger af Kapitalerne let kunde nedbryde Tilliden til Kassen (se Noten til Side 25). Denne Argumentation havde han rimeligvis selv været Mester for; og han fører den da ogsaa paany i Marken. Men — foreløbig havde han altsaa Vinden imod sig og maatte bøje sig.

Om Sagens videre Forløb giver de Kassen af E. Collin overladte Dokumenter os Underretning.

Et af disse Dokumenter er en Afskrift af en af Gehejme-, Stats- og Finansminister Møsting d. 30. Jan. 1829 til Kongen indgivet »allerunderdanigst Forestilling«, der indledes saaledes:

»Iblandt de flere almeennyttige Indretninger og Foranstaltninger, som Danmark i de sidste forløbne Aar ikke blot er bleven beriget med, men som endog have faaet en Udvidelse, andre Stater ikke kunne rose sig af, høre unegtelig ogsaa de nu paa mange Steder i Riget indførte Sparekasser. —

Det var Sparekassen for Kjøbenhavn og dens Omegn, hvormed der begyndtes*), og denne har fremkaldt mange lignende i Rigets forskjellige Provindser.

.....

*) Finansministeren maa her have glemt Sparekasserne paa Holsteinborg og i Odense, se ovenfor S. 15 ff.

Disse Sparekassers store Gavnlighed lader sig ikke bringe i Tal; thi det er ikke blot den opsparede Formue her kan være Tale om. De Penge, der saaledes spares, vilde, det kan man antage, været anvendt til Overdaadighed, om ikke til at befordre Udsvævelser, og saaledes have Sparekasserne indvirket ikke blot paa Velstanden, men ogsaa paa Sædeligheden. «*)

Efter dernæst at have meddelt, hvorledes Forholdene i Sparekassen har udviklet sig, hvorved han holder sig meget nær til Sparekassens Brev af 12. Januar, udtaler han:

»Endskjönt jeg finder mig fuldkommen overtydet om, at en indgribende Forandring med den kjøbenhavnske Sparekasse er, eller dog om nogle faa Aar vil blive nødvendig, saafremt man ikke vil lade hele Indretningen opløse sig selv, noget som vist ikke bør skee, maa jeg dog bekjende, at jeg ikke med mindre ingen anden Udvei gives, kan tilraade, at denne ifølge sin Natur saa aldeles private Indretning, erklæres for kongelig og som saadan underlægges Statsgjælds-Directionen. «

Han fremsætter derefter den Formening, at Sparekassen bør vedblive at være privat eller dog »i alt Fald kun sættes under en af nogle Medlemmer af de forskellige oeconomiske Collegier sammensat kongelig Bestyrelse, omtrent saaledes som Tilfældet er med den almindelige Enkekasse, hvormed Sparekassen synes at have meget tilfælles«. Og sluttelig andrager han derfor paa, »at en Committee maatte allernaadigst anordnes, for at tage under Overveielse og nedlægge allerunderdanigst Forslag om, hvorledes den for Kjøbenhavn og Omegn oprettede Sparekasse, saafremt ellers ikke dens planmæssige Forskrifter lade sig modificere saavidt, at Indretnin-

*) Denne fordelagtige og sikkert fuldstændig rigtige Mening om Sparekassernes indirekte Virkninger skulde dog ikke faa Lov at staa uimodsagt. En Indsender, som dog vistnok maa have faaet en altfor stor Splint i Øjet af det »Dævelens« Spejl, som H. C. Andersen fortæller om i »Snedronningen«, og som derfor havde set sig ond baade paa Sparekassen og Tjenestepigerne, skriver nemlig nogle Aar senere i »Politivennen«:

»De fleste, der indskyde Smaasummer, er nemlig Tjenestefolk, og hvorfra haves vel disse Penge, naar man betænker, at den eksisterende Luxus ikke levner de fleste Tjenestefolk Synderligt. Men om man nu ser dem strømme til Sparekassen, her at indsætte saakaldte »besparede Penge« i samme, kan man lettelligen begribe, at flere af de indsatte Penge er erhvervede paa ulovlig Maade. Man kjender jo nok til de Bedragerier og Snyderier af Tjenestefolk, hvilke af denne Klasse Personer nu ansees for aldeles lovmæssige: f. Ex. at tage paa Kurven og mange Slags Nytaar; dog – gjælder ei alt dette andet end at bedrage Herskabet. Man har jo Exempler paa, at Flere reent ud bestjæle deres Herskaber for strax at gjøre Indskud i Sparekassen, der saaledes virkelig leder til, at slette Tjenestefolks Antal tiltager.« Anf. St. 15. Aug. 1840.

gen fremdeles kan vedblive under privat Administration, kunde i Lighed med, hvad der er anordnet for den almindelige Enkekasse, sættes under hensigtsmæssig fast og kongelig Bestyrelse.«

Til Medlemmer af Kommissionen foreslaar han »Konferentsraad og Generalprokurør Ørsted (s: Anders Sandøe), Etatsraad og Deputeret Collin, Etatsraad og Direktør Alberg og Etatsraad og Kommitteret Bech.

Kongens Svar af 24. Febr. 1829 bifalder »allernaadigst i Et og Alt den her allerunderdanigst fremsatte Formening og Indstilling«, og den nævnte Kommission træder da sammen i Henhold til et kgl. Kommissorium af 4. Marts 1829.

Det er Forhandlingerne i denne Kommission, — Forhandlinger, der efter E. Collins Udsagn i hans ovennævnte Meddelelse af 10. Febr. 1870 gav Anledning til »mangfoldige frem- og tilbagegaaende Voteringer« —, som med »en vis Heftighed« — føres mellem Collin og Bech. Af denne sidste anfører E. Collin en Udtalelse, hvorefter dog her kun skal gengives følgende for Bech særlig karakteristiske Afsnit:

»Jeg indseer ikke, at en Kongl. Direction kan fritages fra den nuværende Detail-Administration, uden at Indretningen derved berøves den største Deel af den Liberalitet eller — for at bruge Pastor Rothes betegnende Udtryk — Kjærlighed, der nu udgjør dette Instituts egenligste Livsprincip og for Interessenterne mangefold overveier den Uleilighed at maatte bide en Times Tid efter Expedition eller komme en anden Gang igjen« — hvorefter han ret skarpt afviser saa vel Collins Tanke om en Kasserer eller Administrator, som Forventningen om, at Regeringen i Længden vil kunne finde kvalificerede Mænd, der uden Bihensigter vil paatage sig »et saadant befalet Arbeide«.

Kommissionens Forhandlinger varede ca. 8 Maaneder. Dens allerunderdanigste Forestilling blev afgiven d. 31. Oktober 1829 og udtaler straks efter Indledningen, at da adskillige hæderlige og paa lidelige Mænd (se nedenfor) paa Opfordring har erklæret sig villige til at tiltræde Sparekassens Bestyrelse, saa er dermed i al Fald for Øjeblikket en af de væsentligste Hindringer for at opretholde Kassen som privat Institution hævet, saa meget mere som Direktionen jo maa have det i sin Magt ved Forøgelse af Direktørernes Antal baade at gøre Arbejdet overkommeligt for den enkelte og gøre Kassen mere tilgængelig for Publikum. Som Følge heraf vil Kommissionens Flertal ikke andrage paa, at Sparekassen maa blive taget

under offentlig Bestyrelse, om end den nok ogsaa med en saadan vilde nyde den samme Tillid, hvis Kongen vilde yde sin Garanti, hvorom man dog intet ved. Og i Mangel af denne Garanti vil Tilliden næppe under den offentlige Bestyrelse – her mærkes Bechs Argumentation – blive saa stor som under den private, ved hvilken der paahviler Direktionens Medlemmer et solidarisk Ansvar for de betroede Midler.*)

Paa dette Punkt gør Mindretallet, 3: Collin, der nu optræder som Konferensraad, sine Indvendinger. Collin fastholder sit Standpunkt, at Kassen bør gaa ind under offentlig Bestyrelse. At der kan findes dygtige Mænd, der er redebonne til at træde ind i Direktionen, har han aldrig betvivlet; men han føler sig overbevist om, at de enten snart vil fratræde: »thi den Kjærlighed og Iver som Indretningens Stiftere have baaret for den, vil vanskeligen findes hos deres Successorer« – eller ogsaa vil Sparekassen lide derunder. Tilløbet har i de sidste Aar været saa stort, at mange har givet Møde et Par Timer før Kontortid, og andre har maattet møde flere Gange for at naa at blive expederet. At forøge Kontortiden vil blot give Direktørerne mere Arbejde; at formindske dette ved at fordele det paa flere, er vel en Udvej, men næppe en Udvej af nogen Varighed.

Herefter fortsætter Flertallet, som under Forudsætning af, at Kassen forbliver under privat Bestyrelse, finder det fornødent, at der for at give den den nødvendige Fasthed og for at fratrædende Direktører efter en passende Tids Forløb kan føle sig fritagne for Ansvar – uden at man dog derved maa gaa Interessenterne for nær – foreskrives en betryggende Regel for Ansvars Ophør.

»I denne Henseende kunde det uden Betænkelighed fastsættes, at den fratrædende Directeurs Ansvar for de fremtidige Indskud ophører en ganske kort Termin, f. Ex. 14 Dage, efter at der om hans Fratrædelse er skeet Kundgjørelse, saavel ved Indrykkelse 3 Gange efter hinanden i Statstidende og Adressecontoirets Efterretninger, som ved Opslag i Kassens Locale.

Vanskeligere er det at bestemme, hvorledes Ansaret for de allerede skeete Indskud kan, paa den for alle Vedkommende mest betryggende Maade, gaae over fra de fratrædende til de tiltrædende Medlemmer af Directionen.«

*) Dette stemmer nu ikke helt med den Opfattelse, som er gjort gældende om Direktionens Ansvar under de ovenfor Side 25 anførte Overvejelser om Garantien.

Om dette Emne følger nu en overmaade vidtløftig Argumentation, hvorunder Hensynet saa vel til de fratrædende og tiltrædende Direktører som til Sparernes Krav paa begge afvejes paa det alleromhyggeligste, ja indtil Smaalighed. Og »Forestillingen« afsluttes endelig med en Indstilling, der, da man jo ikke ønsker Kassens Organisation forandret, kun gaar ud paa Fastsættelsen af nævnte Ansvar.

Kancelliets Svar følger d. 24. November, og heri kommunikeres følgende kongelige Resolution af 11. samme Maaned, der intet lader tilbage at ønske i Retning af Tydelighed:

»Vi finde Os ikke anledigede til at indlade Os paa de af den allernaadigst anordnede Commission fremsatte Forslag til Lovbestemmelsen angaaende Maaden hvorpaa det Ansvar, som paa-ligger Directionen for den for Kiøbenhavn og dens Omegn oprettede Sparekasse kan ved Forandring i Directionens Personale gaae over fra de fratrædende og paa de tiltrædende Medlemmer, ligesom Vi heller ikke iøvrigt kunne videre antage Os nærværende Sag. Vi maa derimod overlade det til Directionen selv at træffe de Forholdsregler, som den i Medhold af de gjeldende Love maatte finde hensigtsmæssige til Betyggelse for fratrædende og tiltrædende Medlemmer, og forsaavidt de Vedkommende i saa Henseende maatte attraae nogen Bevilling, bliver Ansøgning derom at indgive til Vort Cancellie, som haver at afgjøre samme i Overeensstemmelse med de Collegiet givne Forskrifter, eller, hvis Sæns Beskaffenhed skulde medføre det, at gjøre Os allerunderdanigst Forestilling.«

Efter dette Afslag, der var saa grundigt, som det vel kunde være, og som betød Bechs fuldstændige Sejr over Collin og de ham følgende Herrer*), var der altsaa intet andet for Direktionen at gøre end at fortsætte i det gamle Spor. Dette havde man da ogsaa allerede besluttet, endnu inden Kancelliets Skrivelse forelaa. Den 30. November 1829 afholdtes da et Aarsmøde, og Referatet heraf indledes — efter at Kancelliets Skrivelse er citeret — med disse Ord:

»Forinden fornævnte Committee indgav sit Forslag var Directionens Pluralitet bleven enig om, at Sparekassen for det første

*) Under Kommissionens Forhandlinger var de Medlemmer af Direktionen, der ikke tillige var Medlemmer af Kommissionen, blevne spurgt om deres Holdning. Og herved havde saa vel Mynster som Rothe og Møller støttet Collin, medens Schäffer ikke havde ønsket at udtale sig, da han — ligesom forøvrigt Mynster — havde anmeldt sin Udtrædelse af Direktionen.

burde forblive under privat Bestyrelse, da flere agtværdige Mænd havde tilbudt sig at deeltage i Forretningerne.«

Blandt disse agtværdige Mænd fandtes for det første de to Kommissionsmedlemmer: Konferensraad og General-Prokurør A. S. Ørsted og Konferensraad og Medlem af Statsgældsdirektionen P. Alberg*) samt Præst ved vor Frue Kirke G. H. Waage, endvidere Kancellideputeret M. Lange og endelig flere, som Bech havde bevæget til eventuelt at tiltræde. Da Mynster og Schäffer fastholder deres Ønske om at fratræde, vælges i ovennævnte Direktionsmøde de tre førstnævnte til Medlemmer af Direktionen. Da desuden Wedel, der imidlertid er bleven Kammerraad, som Følge af forøget Arbejde i Toldkammeret havde ønsket at fratræde sin Stilling som Bogholder, og han meget daarligt kunde undværes, vælges ogsaa han ind i Direktionen, men saaledes, at han mod at paatage sig Tilsynet med Bogholderiet, beholder sin Lønning, 800 Rbd.

I samme Møde vedtoges endelig fra 1ste Januar 1830 at holde Kontoret aabent 3 Gange ugentlig i Stedet for som tidligere 2, nemlig Mandag, Onsdag og Fredag fra 9–11.

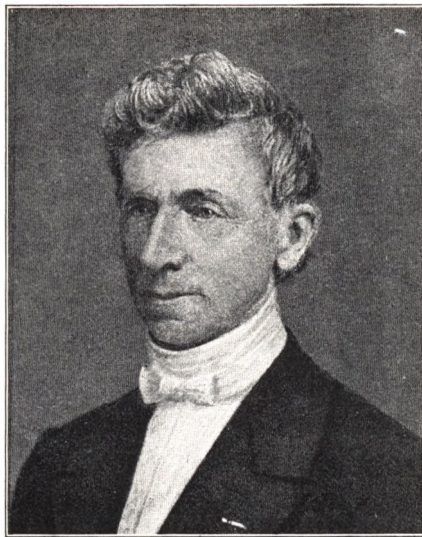
Saaledes var man da kommen ud over den Vanskelighed, som Collins Forslag havde skabt, ligesom man havde naaet nysnævnte lille Sideresultat til Fordel for Sparerne. At en Reform var nødvendig her, havde jo Forhandlingerne vist; thi om end ikke Direktionen fandt det synderlig værd at tale om, at Interessenterne maatte vente et Par Timers Tid paa at blive expederede eller ogsaa komme igen en anden Gang eller maaske begge Dele, saa kan det jo tænkes, at Interessenterne ikke havde samme Syn paa Sagen.

Et Vidnesbyrd herom forelaa iøvrigt allerede saa tidligt som i 1825, og Forholdene var sikkert ikke blevne bedre siden da. I et Brev til Sparekassen af 24. Febr. nævnte Aar foreslog nemlig afskediget Premierløjtnant A. C. Møller, at der for at lette Adgangen til Indsættelsen af Penge skulde vælges et vist Antal agtværdige og vederhæftige Borgere, der holdt Butik »eller anden aaben offentlig Indretning« til at modtage Indskud paa indtil 5 Rdb. De skulde til denne Ende forsynes med trykte Blanketter, ved hvis Udfyldning de kvitterede for Kontrabog og Indskud, der derefter begge tilstilledes Sparekassen paa en bestemt Dag hver Uge. Naar Beløbene var indførte i Sparekassens Bøger, hvad der kunde ske udenfor den egentlige Kontortid, skulde Kontrabøgerne sendes tilbage til Mod-

*) P. Albergs Billede har ikke kunnet fremskaffes.

A. S. ØRSTED

S. H. A. WEDEL

tagerne, der atter mod Kvitteringens Tilbagelevering afleverede dem til Indskyderne.

Denne første Ide til Indførelse af Filialer var jo egentlig slet ikke saa gal; og at dens Virkeliggørelse havde frembudt en Fordel for Sparerne og derigennem muligvis for Sparekassen, synes klart nok. I Direktionsmødet den 26. April 1825 henlægges Forslaget dog uden Omtale.

Den Indrømmelse, der nu — i 1830 — ydedes Sparerne, betød naturligvis et Fremskridt; men den var næppe stor nok; og ogsaa dette Forhold bliver da nu et af dem, hvorom Anker og Klager stadig rejser sig, og som derfor langt ned i Fremtiden giver Direktionen noget at tænke paa.

Ud over det nævnte naaede man altsaa ikke. Alle de gamle Spørgsmaal henstod endnu uløste; og de melder sig nu paany med forøget Styrke.

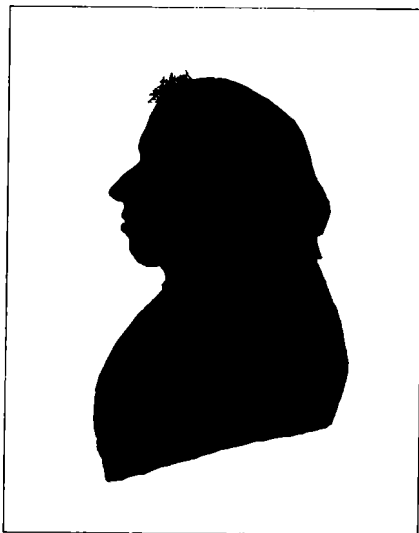
Som det vil erindres (se S. 49) havde Konferensraad P. Møller allerede før Mødet i Maj 1828 mundtlig meddelt, at Nationalbanken snart maatte undslaa sig for at modtage flere af Sparekassens Kapitaler til Forrentning; og det var jo netop denne Meddelelse og den deraf følgende Beslutning om Rentenedsættelse, der havde foraarsaget Collins Aktion. Men denne havde altsaa ikke bragt Forholdet til Banken paa det Rene. Under 17. Februar 1829 gør da Banken Alvor af sin Trusel og tilskriver Sparekassen, at naar dens Indlaan i

Banken naar en Sum af 600.000 Rbd., vil Modtagelsen af Indlaan fra den blive anset som sluttet, dog saaledes, at hvis Indlaanssummen senere skulde gaa ned under dette Maximum, vil den atter kunne suppleres hertil.

Da det fastsatte Beløb allerede naas i Begyndelsen af Marts, anmoder Sparekassen om Tilladelse til endnu i nogen Tid at maatte indsætte, mod at den, naar anden Foranstaltning med Sølvmonets Forrentning er truffen, atter uddrager det overskydende. Herpaa synes intet Svar at være kommet fra Banken; sandsynligvis er dog Tilladelsen bleven givet mundtlig; thi ifølge Regnskabet pr. 11. November 1829 indestaar der denne Dag 648.300 Rbd., altsaa ikke saa lidt over det fastsatte Maximum. Men nu synes ogsaa Bankens Taalmodighed at være udtømt. Under 15. December 1829 ytrer den i en ny Skrivelse til Kassen det Ønske, at Indskud af Sparekassens Midler til Forrentning i Banken maa ophøre med Aarets Udgang.*) Dog indrømmer den som en sidste Begunstigelse ved Skrivelse af 18. Januar 1830 Kassen Tilladelse til at afrunde Beløbet opefter til 700.000 Rbd.

Længere kunde man ikke komme, og nu var der altsaa intet andet for end at skride til Rentenedsættelsen. Og ikke blot dette. Forholdene var nu saadanne, at selv denne ikke var nok. Man beslutter da for det første foreløbig helt at standse med Modtagelsen af Indskud i Sølv, dernæst at opsigte alle Sølv-Indskud, der oversteg 500 Rbd., fremdeles helt at opsigte Indskud fra Institutioner, der maatte anses som ukvalificerede til at være Interessenter i Sparekassen — og hvorved man antog at kunne formindske Beholdningen med opimod 100.000 Rbd. — samt endelig fra 1. Maj vel paany at modtage Indskud i Sølv, men da kun til 3 % aarlig Rente, regnet fra 11. Maj.

*) Denne Skrivelse er mod Sædvane ikke ordret anført i Forhandlingsprotokollen. I Bemærkningerne til nysnævnte Regnskab meddeles endog, at Banken har erklæret ikke blot, at den ikke kunde modtage flere Indbetalinger fra Sparekassen men endog maatte ønske de allerede skeete snarest muligen betydelig formindskede.

G. H. WAAGE

Herom tilskriver man da Nationalbanken d. 20. Februar 1830, idet man forudsætter, at Sparekassen af saadanne nye Indskud ikke af Banken faar mere end 3 %, ligesom man beder sig meddelt, baade om Banken vil modtage disse nye Indskud, og om de nu i Banken indestaaende Summer fremdeles kan blive forrentede paa samme Maade som hidtil. »Deraf fulgte dog, at de Sparekassen nu tilstaaede 5 % Rente for de første 120,000 Rbd. vilde til den Tid ned sættes til 4 %, saaledes at Sparekassen til enhver Tid af dette Beløb erholder 1 p. Ct. mere, end den betalte Interessenterne«.

Banken svarer under 25. Februar, at den vil »søge at oppebie Virkningen af de fra Sparekassens Side, til Formindskelse af dens nuværende Indlaan, trufne Foranstaltninger, men seer sig ikke i Stand til at give noget mere bestemt Tilsagn, om hvorlænge Midlerne kunne blive staaende i Banken paa de nuværende Vilkaar. — Skjøndt Indlaan, selv til nedsat Rente i Almindelighed ikke modtages i Banken, vil dog Undtagelse herfra indtil videre finde Sted med Hensyn til de Summer i rede Sølv, som Sparekassen, under de iøvrigt sædvanlige Betingelser for Bankens Indlaan, maatte ønske at indsætte til 3 pCt. Rente«.

Efter Modtagelsen af dette Svar, der jo var overordentligt imødekommende*), tilskrev man under 3. Marts Statsgældsdirektionen om Rentenedsættelsen til 3 % fra 11. Maj af de efter 1. Maj indkommende Penge og udtalte ogsaa her, at man i Mellemtiden saa meget som muligt vilde indskrænke Modtagelsen af Indskud. »Men at erholde af den til ultimo April d. A. indkomne Sum, hvoraf man vel kan regne, at omtrent 100.000 Rbd. aarligen ville uddrages, den samme Rente som hidtil, det er Institutets ærbødige Ønske og Bøn.«

Og idet man beder de fra 1. Maj indbetalte Indskud modtage i Statskassen til 3 % aarlig Rente — altsaa samme Rente, som Sparekassen selv gav — anmoder man tillige om, efterhaanden som de første 300.000 Rbd., der indestaar til 5 og $4\frac{1}{2}$ %, bliver uddragne, at maatte for en lignende Sum af de nye Indskud faa henholdsvis 4 og $3\frac{1}{2}$ %.

Noget Svar paa denne Skrivelse er mærkeligt nok ikke optaget

*) En af Grundene til denne Imødekommenhed fra Bankens Side kan sikkert findes i, at Sparekassen foruden den fælles Direktør havde en anden af sine Direktører — og det ikke den ringeste Talsmand for dens Sag — som Medlem af Bankens Bestyrelse, nemlig selveste Etatsraad Bech, der sad i Bankens Repræsentantskab fra 1829 til 1834. — Se Axel Rubow: Nationalbankens Historie 1818–1878, København 1918, Side 410.

eller omtalt i Forhandlingsprotokollen, men Svaret maa, efter det senere foreliggende at dømme, have været imødekommende.

Endelig indrykkes da den 23. April 1830 som Slutstenen paa det Hele i de offentlige Blade følgende Bekendtgørelse:

Sparekassen vedkommende.

Efter denne Maanedes Udgang modtages intet Indskud til 4re Procent aarlig Rente. —

Contoirdagene den 3., 5. og 10. Mai benyttes alene til Udbetalinger af opsagte Capitaler, af hvilke desuagtet Renten godtgjøres indtil 11te Mai.

Fra Onsdagen den 12te Mai modtages fremdeles Indskud baade i rede Sølv og i Sedler og Tegn til 3 Procent aarlig Rente. —

Contoirtiden er fra Mai Maanedes Begyndelse indtil videre: Mandag, Onsdag og Fredag Formiddag fra Kl. 8 til 10.

Hermed var altsaa Skridtet — Rentenedsættelsen vedrørende — gjort fuldtud. Og fra 12. Maj 1830 er Sparekassen da delt i 2 Afdelinger: En for de hidtil gjorde Indskud, der vedvarende forrentes med 4 % og en for de nye Indskud, som forrentes med 3 %. For første Afdeling skulde den altsaa i Statskassen have: for 100.000 Rbd. 5 og senere 4, for 200.000 Rdb. 4½ og senere 3½ % og i Nationalbanken for 120.000 Rdb. 4 %.*) For alle øvrige Beløb fik den altsaa kun samme Rente, som den selv gav. At man kunde nøjes hermed, laa dels i den billige Administration, dels i, at Kassens Reservefond nu var saa stort — pr. 11. Nov. 1829: 14.420 Rbd. 84 ø Repr. og 2608 Rdb. 16 ø r. S. —, at Renten heraf i Forbindelse med den af de til en højere Rente henstaaende Indskud opnaaede Renteavance, ansaas for stor nok til at bære de faa Udgifter.

I hvilken Grad Direktionen naaede sit Maal med Rentenedsættelsen: at stoppe op for den store Tilgang af Kapitaler, kan ses af følgende lille Tabel, hvori de to sidste Tal af den Side 43 meddelte Oversigt er gentagne:

Paa Interessenternes Konti indestod:

11. Nov. 1829 (Repræsentativer og Sølv tilsammentagne)	1.327.172 Rbd.
» » 1830 (— —)	1.314.030 »
» » 1831 (— —)	1.274.923 »

*) Jfr. ovenfor S. 44-45.

Her var altsaa ikke blot en Standsning, men ogsaa en Tilbagegang, om end ikke nogen stor. Men med 1831 er ogsaa Bunden naaet. Næste Aar viser paany en Opgang, og denne fortsætter sig til ind i Regnskabsaaret 1836-37, da nye Vanskeligheder tvinger Sparekassen til en ny Rentereduktion. — Men herom senere.

Og hermed er da det første, vanskelige Tiaar overstaaet. Sparekassen har traadt sine Børnesko. Og det ejendommelige er jo, at de Vanskeligheder, den har mødt, ikke hidrører fra nogen Modgang, ikke fra Mangel paa Forstaaelse og Imødekommenhed, men tvertimod fra altfor megen Medgang, fra altfor megen Velvilje. For saa vidt kunde de Mænd, der havde stiftet den, og som saa uegennyttigt havde viet den deres Arbejde, se tilbage paa Tiaaret med Glæde og Tilfredshed. Deres Gærning var kronet med Held. Deres Opofrelse var bleven paaskønnet — og det i en Grad, som de aldrig havde turdet haabe. At Velviljen blev dem for overstrømmende, at Tilstrømningen til den almennyttige og dem saa kære Indretning blev for overvældende, det var noget andet. Man kan forstaa, at de i et svagt Øjeblik kunde tænke paa at opgive det Hele; men man maa glæde sig ved, at Autoriteternes Imødekommenhed paa dette Punkt brast, og at Sparekassen saaledes fik Lov til at bestaa som en uafhængig privat Institution, stadig baaren af den Kærlighed og den Interesse, som dens første Bærere havde vist den, og derfor ogsaa stadig — naar da lige undtages de politiske Krisetider — mødt med den samme Tillid og samme Tilslutning som i dens første Dage.

IV

SÆRLIGE SPØRGSMÅL

*Sparekassen som Centralinstitut – En Tanke, som ikke
blev virkeliggjort – Mortifikation af Kontrabøger –
Plakat af 24. April 1827 – Administrationsfonden –
Dens Oprettelse og dens Vækst – Hvortil skal den
bruges? – Kongelig Resolution af
16. December 1829*

INDEN Skildringen af Udviklingen i den følgende Tid kan begynde, bør endnu omtales enkelte Ting, som tilhører det første Tiaars Historie, men som ligger udenfor de Brydninger, der er skildrede i foregaaende Afsnit.

Som det vil mindes, jfr. ovenfor Side 24, var blandt de Muligheder, man under de første Overvejelser havde tænkt sig med Hensyn til Kassens Stilling i Fremtiden, ogsaa den, at den kunde gøres »til et Centralinstitut for andre lignende i de danske Provindser«. At den Tanke, der heri fandt sit Udtryk, ogsaa skulde blive andres, vil ses af det følgende. At Muligheden ikke — i al Fald delvist — blev til Virkelighed allerede i det første Tiaar af Sparekassens Virksomhed, kan uden Tvivl tilskrives den uventet store Tilstrømning af Penge og det dermed forbundne store Arbejde. I al Fald var der, som det nedenfor vil ses, flere Tilløb til Tankens Virkeliggørelse.

At Tanken endnu i det første Aarstid efter, at Kassen var traadt i Virksomhed, laa Direktionen selv paa Sinde, kan ses af denne Udtalelse i Forhandlingsprotokollen vedrørende Direktionens første Aarsmøde d. 6. Marts 1822:

»Det toges endvidere under Overveielse, om man skulde tilbyde dem, der i Provindserne maatte agte at oprette Spare-Kasser, at modtage i den herværende de dertil indkommende Penge. — Man blev enig om at oppebie, til nogen derom maatte henvende sig til Directionen.«

Imidlertid vokser Direktionens Arbejde allerede i den umiddelbart derefter følgende Tid saa stærkt, at man, da der virkelig foreligger en Tilslutning til Direktionens Tanke, viger noget tilbage for at virkeliggøre denne. Under 19. September 1822 meddeler Borgmester Bernth i Korsør, at han har i Sinde at oprette en Sparekasse der i Byen, og foreslaar, »at slige provindsielle Sparekasser maatte betragtes som Indretninger henhørende under Sparekassen for Kiøbenhavn og Omegn, da de denne forundte Rettigheder saaledes

vilde kunne udvirkes udstrakte til ogsaa at gjælde for hine«. Denne Forespørgsel tages da op til Behandling i Aarsmødet d. 17. December. Men »uagtet Directionen heelt vel indsaa Nytten af, at Sparekasser oprettedes paa flere Steder i Riget, troede den dog, at det var udenfor den kjøbenhavnskes Formaal at være Centrum for alle de Indretninger, som kunde oprettes, da dette befrygtedes at lede til en Vidtløftighed, som kunde gjøre Arbeidet uoverkommeligt for den nærværende Bestyrelse. — For imidlertid at bidrage til at fremme hiin Indretning vedtoges det, at man skulde tilbyde at modtage de dertil indkommende Capitaler til Forrentning, men ikke anderledes end som fra enhver anden Interessent, og at den altsaa maatte forskaffe sig en Commissionair her paa Stedet, som kunde besørge Summerne indsatte og udtagne«. Og i Overensstemmelse hermed tilskrives da Borgmesteren under 21. Marts 1823; — man ser, Direktionen giver sig god Tid. Men hermed synes da ogsaa Forhandlingen om denne Sag sluttet; og først saa sent som i 1858 synes Tanken om en Sparekasse i Korsør paany at være dukket op.*) Den derværende Sparekasse er stiftet d. 9. Juli 1859.

Den næste Forespørgsel af denne Art kommer fra konstitueret Birkedommer i Vallø Stift, Rode, som den 15. Maj 1824 beder om Adgang til at lære Forretningsgangen i den københavnske Sparekasse at kende og om Direktionens Understøttelse, hvis det skulde lykkes ham at oprette en lignende Indretning. Det vedtoges i det d. 16. Maj afholdte Møde at svare imødekommende, uden at man dog kan finde Svaret i Forhandlingsprotokollen.

Muligvis er det ikke lykkedes Birkedommeren at virkeliggøre sin Plan, eller muligvis er denne gaaet op i en mere omfattende. Sagen ses ikke yderligere at være bleven behandlet; men d. 22. Febr. 1825 forespørger Grev A. W. Moltke, »om en Sparekasse, der ønskedes etableret for Beboerne paa Walløe og Bregentved Grevskaber samt Vemmetofte Klosters Godser, kunde oprettes saaledes, at den ansaaes som en Filial af den kjøbenhavnske, og at Beholdningerne ved hiin under een Summa indbetaltes i og forrentedes af denne«. Sagen behandledes paa Mødet d. 26. April, og Svaret, der afsendtes d. 30. Maj, gik ud paa, at man paa Grund af Sparekassens stærke Fremvækst, der har til Følge, at man maa frygte i Længden ikke at kunne faa dens Midler forrentede, nødsages til saa meget som muligt at undgaa betydelige Kapitalforøgelser. Da man dog gerne vil

*) Jfr. G. Harreschou: »Sparekassen for Korsør og Omegn«. Korsør 1909. S. 4.

stille sig velvilligt, tilbyder man at modtage, ved en Kommissionær, indtil 1500 Rbd. Sølv eller Sedler, idet man henviser til — og dette er det mærkelige ved Svaret — hvis mere skulde indkomme, at udlaaene Resten mod Pant til Godsernes Beboere. Her giver man altsaa med Wessel et Raad, som ikke selv man følger. Det blev for saa vidt heller ikke fulgt af Grev Moltke, saa han maa have opgivet Planen om en Sparekasse. I al Fald er den nu eksisterende Sparekasse for Grevskabet Bregentved og Omegn først oprettet i 1882, medens Vallø fik sin i 1872 ved Udvidelse af en bestaaende Byggeforening til ogsaa at virke som Sparekasse. Og om nogen tidligere Sparekasse paa disse to Steder forlyder intet.

En anden Sag, som det vil være naturligt at omtale her, drejer sig om Mortifikation af Kontrabøger. Den begyndte med, at Legationsraad Jeger i 1822 henvender sig til Sparekassen om Udfærdigelsen af en ny Kontrabog i Stedet for en, der er bortkommen for ham. I Mødet d. 17. Decbr. 1822 kom det derfor under Overvejelse, hvad der i slige Tilfælde burde iagttages. Da Direktionen imidlertid var vidende om, at nye Bestemmelser om Udstedelse af Proklamata var under Forhandling i Kancelliet, blev det vedtaget at udsætte Sagen, til disse Bestemmelser forelaa.

I 1825 udbryder der imidlertid Ildebrand i Nr. 344 i Gothersgade, og ved denne Lejlighed brændte bl. a. 3 Kontrabøger med Sparekassen. Direktionen faar saaledes paany Sagen om bortkomne Kontrabøger til Forhandling. De to af Sagerne afgøres i Mindelighed; men den tredje, der er rejst af en exam. juris Due paa Pigen Birgitte Hansens Vegne, henvises til Mortifikation. Ved Skrivelse af 9. Maj 1826 sender da Kancelliet Sagen til Kassens Erklæring, og under 27. Dec. s. A. — man ser, at Forretningsgangen stadig ikke kan kaldes hurtig — afgiver Direktionen Erklæring i Pigens Favør og griber saa tillige Lejligheden til at henlede Kancelliets Opmærksomhed paa, »hvorledes iagttagelse af de almindelige Formaliteter ved Mortifikations-Dommes Erhvervelse medfører, saavel med Hensyn til Tiden, forinden Vedkommende sættes i Besiddelse af deres Penge, som med Hensyn til Omkostningerne, Byrder, der ofte er uforholdsmæssige til de ubetydelige Capitaler, hvormed der handles«. Og den anmoder derfor om, at den i Lighed med, hvad der ved Plakat af 26. Aug. 1786 § 3 er tilstaaet Hof- og Stadsrettens Skiftekommission maa bemyndiges til »med samme Virkning som om formelig Pro-

clama var udstedt, og Mortificationsdom afsagt, at indkalde med 12 Ugers Varsel i Statstidenden og Adressecontoirrets Efterretninger Ihændehaverne af bortkomne Sparekassebøger, hvis Indskuds Capitaler, uden Hensyn paa de mueligen paaløbne Renter, ikke overstige 100 Rbd. i Sølv eller Repræsentativer, hvorimod der med slige Contrabøger, naar de lyde paa en større Sum, blev at forholde efter de almindelige Regler«.

Kancelliet meddeler derefter under 26. April 1827, at det har behaget Hans Majestæt ved Resolution af 11. April at bifalde en Indstilling om en Bemyndigelse som den ansøgte, og at der derefter under 24. April er udfærdiget en Plakat desangaaende.

Det synes underligt, men er dog Tilfældet, at Kancelliet i samme Skrivelse nævner en Maade, hvorpaa Sparekassen, naar Direktion og Indskyder kan blive enige herom, endog kan undgaa de Former, som Benyttelsen af den kongelige Resolution fordrer: »Dette kunde skee, naar der paa Contrabogens Titelblad anførtes, at hvad der efter samme kom den Indskydende tilgode, om endog Contrabogen bortkommer, udbetales til ham mod behørig Qvittering, uden at tredie Mand, som maatte have den i Hænde, kan, naar Contrabogen ikke af selve Kassens Bestyrelse er transporteret til ham, gjøre nogen Fordring paa Kassen. — Med Hensyn til, at Pantsættelse eller Afhændelse af de i slige Bøger hjemlede Fordringer ikke let kan være fornøden for de Indskydende, der paa kort Varsel kunne faa deres Indskud tilbage af selve Sparekassen, synes en saadan Overeenskomst ogsaa at stemme med Vedkommendes Tarv«.

Direktionen beslutter dog ikke at anvende den saaledes anviste Udvej til at forebygge Kontrabøgers Transport eller Pantsættelse, »da den kun kunde gjelde for de kommende Interessenter, og derhos kunde lede til, at Interessenterne mindre omhyggeligen bevarede deres Contrabøger«.

Plakaten af 24. April 1827 lyder saaledes:

Placat

angaaende

Indkaldelsen af Ihændehavere af bortkomne Contrabøger
for Indskud til Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn.

For at give de Interessenter i Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn, hvis Contrabøger med bemeldte Kasse maatte bortkomme,

SÆRLIGE SPØRGSMÅAL

Adgang til at kunne erholde deres Tilgodehavende udbetalt, uden at underkastes det Ophold og de Bekostninger, som ere forbundne med Mortificationsdoms Erhvervelse, har det behaget Hans Maje-stæt, paa Cancelliets allerunderdanigste Forestilling, ved allerhøie-ste Resolution af 11te d. M. at bemyndige Directionen for Spare-kassen til, naar nogen for Indskud til Kassen meddelt Contrabog bortkommer, ved Bekjendtgjørelse, som 3de Gange efter hinanden indføres i Statstidenden og Adressecontoirets Efterretninger, med 12 Ugers Varsel at indkalde Ihændeleveren af en saadan Contra-bog, og, hvis ingen melder sig inden bemeldte Tids Forløb, at ud-betale Summen til den paagjeldende Interessent, hvem Contrabo-gen er meddelt, uden at nogen tredie Mand, til hvem Contrabogen maatte være overdraget, derfor kan have nogen Tiltale til bemeldte Kasse.

Hvilket herved kundgjøres til fornøden Efterretning for alle Ved-kommende.

Det Kongelige Danske Cancellie den 24de April 1827.

Stemann.

MONRAD. ØRSTED. LASSEN. KJERULFF. LANGE. HANSEN.

Som det vil ses, er der ikke i Plakaten taget noget Forbehold med Hensyn til det Beløb, der indestaar paa Kontrabogen. Tilladel-sen gælder altsaa for alle Bøger, selv om Indestaaendet overstiger 100 Rbd.

Endnu er der en Sag, som bør omtales her, og den vedrører Re-servefonden, eller som Direktionen stadig kalder den: Administra-tionsfonden. Som ovenfor — Side 23 — omtalt, lagdes Grunden til denne Fond ved en Subskription, hvorved der ialt indkom 700 Rbd. De blev tilskudt af følgende Mænd:

E. Schimmelmänn (Greve, Medlem af Statsraadet) . . .	150 Rbd.	
Kaas (Fr. Jul., Gehejmestats- og Politiminister)	100	»
J. S. Møsting (Finansminister)	100	»
Nicolay Holten (Konferensraad)	100	»
Callisen (formentlig den gamle Kirurg, der døde 1824) .	50	»
Watt & Gordon (Grosserer, boende i St. Kongensgade) .	50	»
Kirstein (Deputeret i Kommercekollegiet)	50	»
A. W. Moltke (Greve, Medlem af Statsgældsdirektionen)	100	»

2de an Vinter, som bejærer til Ouskræffelse af
 Økonomiskationalen og andre Landeindførelsesforanstaltninger med
 Økonomiskationalen for Hjøbenhavn og dens Omegning, vil i det
 første Aar ikke kunne bestrides med den Løstefantagelse
 i Hensigt af de indskudte Løstefanter, og den vil efter det
 første Aars Løb, naar ikke Henset af skulde faa en
 ganske betydelig Tilvækst, ligesaa lidt naar tilstrække-
 lig Løstefant, snarere Løstefantens Løstefantinger da ikke
 længere kunne nævnes første inden Løstefanting. 40:
 Løstefant Løstefant indført, at det vilde være indført
 Løstefant, snarere at faa en og Løstefant en anden Løstefant, og faa
 og faa en anden Løstefant en anden Løstefant. I Løstefant
 Oudbetaling indføres alle Løstefantinger, som faa
 Løstefantinger gunstigt maatte antages. —
 Directionen for Sparcasen i Hjøbenhavn, d. 29 Marts 1820.

Ermin. Løstefant, P. Møller Schæffer 10 Løstefant 10 Løstefant

Betalt Effektivt Løstefant 50 Løstefant 100 Løstefant
 Løstefant 100 Løstefant 100 Løstefant

- Løstefant Løstefant 100 Løstefant som faa en anden Løstefant —
 Løstefant 50 Løstefant 100 Løstefant 100 Løstefant
 Løstefant 50 Løstefant 100 Løstefant 100 Løstefant
 Løstefant 50 Løstefant 100 Løstefant 100 Løstefant

Subskriptionsindbydelse til Dannelsen af Administrationsfonden

SÆRLIGE SPØRGSMÅL

Dette er da Begyndelsen til Reservefonden, der straks tager til at vokse, dels som Følge af de store Indtægter, dels som Følge af de meget smaa Udgifter. I det første Tiaar tiltog den saaledes:

11. Nov. 1821	udgjorde den i Sølv og Sedler tilsammen	...	589 Rbd. 79 ø	
» » 1822	—	—	1150	» 77 »
» » 1823	—	—	...	2299 » 08 »
» » 1824	—	—	... *)	
» » 1825	—	—	...	7077 » 45 »
» » 1826	—	—	...	9926 » 09 »
» » 1827	—	—	...	11994 » 44 »
» » 1828	—	—	...	14529 » 68 »
» » 1829	—	—	...	17029 » 04 »
» » 1830	—	—	{ for første Afdeling 20293 » 15 »	
			{ » anden » 26 » 19 »	

Dette er jo, som man ser, en endda meget betydelig Tilvækst; og Sparekassen gaar ud af Tiaaret som en efter Datidens Forhold helt formuende Institution. Som ovenfor — Side 66 — nævnt, mente man da ogsaa i 1829 Reservefonden saa stor, at Renten heraf i Forening med den i Statskassen og Nationalbanken under de nye Forhold opnaaede Renteavance antoges at kunne dække Kassens Udgifter. I Virkeligheden mente man, at den kunde strække til til mere endnu. I Mødet den 30. Nov. 1829 blev man derfor enig om, at det Overskud, Fonden kunde give, skulde anvendes til Belønninger for tro Tjenestetyende, og at de fire Medlemmer af Direktionen, som tillige var Kassens Stiftere, skulde ansøge om kongelig Konfirmation paa denne Bestemmelse.

Denne Ansøgning afgik under 11. Dec. 1829 og lød saaledes:

» Til Kongen.

I de 10 Aar den kjøbenhavnske Sparekasse snart har bestaaet, er derved opsamlet en Administrationsfond, der successive, saaledes som Bilaget udviser, er opvoxet til en Sum af over 10.000 Rbd., og hvis Bibestemmelse er at dække mulige Tab ved Regningsfeil, Feiltællinger og deslige. — Som Kassens Stiftere og tillige dens hidtilværende Bestyrere, maa det være os magtpaaliggende, at denne Fond, der af os er opsamlet aldeles udenfor de af Interessenterne indskudte Summer og de deraf contractmæssig beregnede Renter,

*) Beløbet kan ikke opgives, da det paa Regnskabet er slaaet sammen med de Sparerne tilkommende Renter fra 11. Maj til 11. Juni.

SÆRLIGE SPØRGSMÅL

og som snart vil vorde større end dens Bestemmelse gjør fornøden, forbeholdes og sikres en Anvendelse, der er almeennyttig, og saavidt mueligt overensstemmende med Stiftelsens Hensigt. —

Vi have derfor besluttet at fastsætte, at naar der af den kjøbenhavnske Sparekasses Administrationsfond, saaledes som den nu er og med den Tilvæxt, som den herefter, ved de den tilfaldende Indtægter, vil erholde, aarligen er udredet det, som udfordres til Indretningens Bestyrelse og Vedligeholdelse, skal dens Overskud udelukkende anvendes til Belønninger for troe Tjenestetyende af begge Kjøen; at de Tjenestetyende, som længst have havt deres opsparede Penge indestaaende i Kassen, skulle have fortrinlig Adgang til at erholde disse Belønninger, og at, hvis Sparekassen engang i Tiden skulde ophæves, da skal denne hele Administrationsfond henlægges under Bestyrelse af Københavns deputerede Borgere, for, saaledes som meldt, at anvendes til Hjelp og Understøttelse for gamle og trængende Personer af Tyendeklassen. —

Men for at forvisses om, at denne gavnlige Bestemmelse ikke af fremtidige Bestyrere af Kassen skal vorde rokket, ansøge vi herved allerunderdanigst om allernaadigst Bekræftelse derpaa. «

Svaret kom ved Kancelliskrivelse af 24. Dec. s. A., hvorved der meddeltes Kassen en saalydende kgl. Resol. af 16. s. M.:

»Vi bifalde allernaadigst, at det Overskud, som Indtægterne af den for København og dens Omegn oprettede Sparekasses Administrationsfond, saaledes som den nu er og med den Tilvæxt, som den i Fremtiden ved de den tilfaldende Indtægter vil erholde, kan afgive, efter at det aarligen er udredet, der udfordres til Indretningens Bestyrelse og Vedligeholdelse, samt til den Forøgelse af Fonden, der maatte findes hensigtsmæssig, anvendes, saaledes som allerunderdanigst er foreslaaet, udelukkende til Belønninger for troe Tjenestetyende af begge Kjøen, saaledes at de Tjenestetyende, som længst have havt deres opsparede Penge indestaaende i Kassen, skulle have fortrinlig Adgang til disse Belønninger. — Saa bifalde Vi og, at hvis Sparekassen i Tiden skulde ophøre, dennes hele Administrationsfond da skal henlægges under Bestyrelse af Stadens 32 Mænd, for at dens Indtægter fremdeles kunne anvendes paa foranførte Maade til Bedste for værdige Tyende. «

SÆRLIGE SPØRGSMÅL

Som det vil ses, tager den kongelige Resolution kun det Forbehold, at Fonden vedvarende vil være at forøge, men giver ellers Udtryk for Regeringens sædvanlige Imødekommenhed overfor Sparekassen. Forøvrigt skulde det vare længe, inden den vedtagne og kongeligt konfirmerede Bestemmelse fik sin Anvendelse i Praxis.

Og inden det kom saa vidt, blev den forandret, trods den tagne Forsigtighedsregel. Herfor — og for Direktionens Anvendelse af Bestemmelsen i det Hele taget — vil der senere blive gjort Rede i et særligt Afsnit.

V

1831–1844

Den stille Væksts Tiaar – København har mistet sin ledende Stilling – Hamborg overlager den – Ende paa Pengeforvirringen – Stigende Velstand -- Sparekassen, Statsgældskontoret og Nationalbanken igen – Ny Rentesættelse – Indskudene i 1ste Afdeling opsiges til Udbetaling – Anlæg i Statspapirer – Kritik over Sparekassemidlernes Forvaltning – Nationalbanken taber Taalmodigheden – 2den Afdeling sluttet – Sparekassen bliver Udlaansinstitut – Mere Kritik – Bestyrelsesforandringer

VI gaar nu ind i 30erne — det Tiaar, der vel passende kunde kaldes »den stille Væksts«. Der forefaldt ikke nogen epokegørende Begivenhed i dette Tidsrum. Alt gik sin jævne, stille, men heldigvis fremadskridende Gang. Bunden paa Danmarks økonomiske Nedgang var naaet omkring Aaret 1828, og fra nu af gaar det opad og fremad, om end kun langsomt. Alt skulde jo gro op saa at sige fra bar Bund, og allermest, naar Talen var om Hovedstaden. Dens økonomiske, og først og fremmest: dens kommercielle Magtstilling var jo forbi. Købstæderne frigjorde sig, eller maaske rettere: blev frigjorte, idet de gamle københavnske Handelshuse sank i Grus. Og de knytter i disse Aar selvstændige Forbindelser med de gamle Hansestæder, hvis »Probenreutere« — dette for Datiden nye Fænomen i Handelsverdenen — gennemrejste Landet og knyttede Baand paa Baand mellem Provinsens Købmænd og de tyske Handelsbyer, først og sidst Hamborg. Denne By fik nu mere og mere Overtaget over den danske Handel, ikke just til Held for denne og allermindst for København. Ikke engang den voksende Handel med Landbrugsprodukter kom nu Hovedstaden tilgode. Købstæderne lærte ogsaa her at staa paa egne Ben og at knytte selvstændige Forbindelser saa vel med Indland som med Udland.

Skibsfarten — dette udmærkede Barometer for Handelskonjunkturerne — viser med tilstrækkelig Tydelighed Tilstanden — eller for Københavns Vedkommende maaske snarere: Stilstanden. Fra Udlandet indkom i efternævnte Aar:

	Til Kongeriget:		Heraf til København:	
	Skibe	Bestuvning	Skibe	Bestuvning
1826	4500	118000 Tons	1200	74000 Tons
1834	4400	152000 »	1200	84000 »
1837	4300	156000 »	1400	96000 »

Og i samme Aar indkom fra Indlandet:

Til Kongeriget:			Heraf til København:		
	Skibe	Bestuvning	Skibe	Bestuvning	
1826	14200	172000 Tons	4500	117000 Tons	
1834	13200	152000 »	3600	89000 »	
1837	12400	148000 »	3700	86000 »	

Medens der saaledes paa det kommercielle Omraade herskede Stilstand og en vis Forsagthed i Københavns økonomiske Liv, gik det dog om end smaat fremad paa andre Omraader. Og hvad der blev skabt i disse Aar bar først og fremmest Soliditetens Præg. Alt det uægte, det kunstlede og »forlorne«, som den store Handel, Krigskonjunkturerne og Pengeforvirringen havde skabt, var som blæst bort. Hvad der nu kom op af økonomisk Liv var vokset frem ad naturlig Vej og bar Præg heraf. Sparsommeligheden satte ogsaa sine Spor her. Man vovede ikke mere, end man var sikker paa at kunne vinde. Hertil kom Pengeforholdenes større og større Stabilitet. Sedlerne naaede Pari i 1838; og blev de end først i 1844 erklærede indløselige, saa var dog nu Pengeforvirringens Tid forbi og Tryghed skabt paa et af de allervigtigste Omraader. I 1838 indførtes dernæst forskellige Toldlæmpelser, der ogsaa bidrog til at puste nyt Liv i Hovedstadens Handel og dermed i hele dens økonomiske Virksomhed. Men først og sidst virkede naturligvis selve den i de mindste Enkeltheder gennemførte Sparsommelighed. Nu ødedes intet. Man havde lært den Kunst at respektere økonomiske Værdier, heldigvis endnu uden at gøre dem til sin Gud. Og Følgen var en stadig Vækst i Kapitalerne — en Vækst, der tidligt eller sent maatte komme det økonomiske Liv tilgode.

Den her skitserede Udvikling fortsætter sig ind i Fyrreerne; og det er, som om den nu ligesom faar mere Luft under Vingerne. Hertil bidrog ogsaa Landbrugets stigende Opkomst og den deraf følgende større Udførsel af Landbrugsprodukter, der nu ogsaa kom København tilgode. Vel var Byens Handel endnu meget trykket af Hamborgs Overlegenhed, men den nød dog godt af de opadgaaende Konjunkturer; og Fattigdommen, der havde sat sit Præg paa Livet herinde baade i 20erne og langt ind i 30erne, afløses nu mere og mere af en jævnt stigende Velstand. Befolkningen voksede da ogsaa under disse Forhold, om end som Følge af den Spændetrøje, hvori Demarkationslinien holdt Bebyggelsen, endnu kun meget lang-

somt. Medens Indbyggerantallet i 1834 udgjorde 119.300 og endnu i 1840 kun 120.800 steg det til 126.800 i 1845, hvortil for Frederiksberg kom 2500.

Kunde saaledes Livet udenfor Sparekassen — i al Fald, hvad det økonomiske angaar — betegnes som et stille Liv, hvori »den ene Dag var den anden lig«, saa kunde ogsaa Livet indenfor Sparekassen betegnes som et saadant. Ogsaa her herskede nu, hvad den indre Virksomhed angik, »ensformige, stille Dage«. Brydningerne var jo endte — foreløbig da — og »Indretningen« kommen ind i et fast Leje. Man fortsatte derfor ogsaa i det hidtidige Spor. Pengene gik som før ind i Statskassen og Nationalbanken, og om en selvstændig Frugtbringelse ved Udlaan vilde man trods de mere eller mindre højtrøstede Anker herover — Anker, om hvilke flere Provins-sparekasser ved at fortælle — ikke høre Tale. Noget mere beredvillig stillede man sig maaske nu overfor Indsætningen af større Kapitaler. Medens man som ovenfor nævnt tidligere, trods Planerne om at gøre Kassen til et Centralinstitut for danske Sparekasser, havde afvist flere Anmodninger om til Forrentning at modtage de Penge, saadanne paatænkte Kasser maatte kunne indsamle, stillede man sig i al Fald yderst velvillig, da Administrationen for Frederiksværk Gods i December 1835 rettede en lignende Forespørgsel til Direktionen med Hensyn til en paatænkt Sparekasse for Frederiksværk. Muligvis er Aarsagen til denne Velvilje dog nærmest at søge i den Omstændighed, at den ene af Værkets to Direktører var: Deputeret i Generaltoldkammer- og Commercekollegiet Herman Bech, der den 6. Januar samme Aar var traadt ind i Direktionen og nu beklædte denne Stilling samtidig med, at han var Direktør i Københavns Sparekasse.*) Dennes imødekommende Skrivelse afgik under 18. Jan. 1836, og 7. Maj stiftedes »Sparekassen for Frederiksværk og Gods«, der indtil 1848 udelukkende gjorde sine Midler frugtbringende i Sparekassen for København og Omegn.**)

Løvrigt gaar Arbejdet herinde, som allerede nævnt, foreløbig sin stille Gang, uden epokegørende Begivenheder, og uden at man foruroliges udefra. Først i 1836 trækker det paany op til Forandring. Der tilgaar »halvt officielt«, som Deliberationsprotokollen udtrykker det, saa vel fra Statsgældsdirektionens som fra Nationalbankens

*) Se G. Hornemann og J. Heerup: »Festskrift i Anledning af Frederiksværk og Omegns Sparekasses 75-aarige Bestaaen.« S. 42.

**) Ibid. S. 125.

Side Sparekassen Meddelelser om den fremtidige Forrentning af de her indestaaende Kapitaler. Disse Meddelelser, der sikkert gaar ud baade paa mindre Indskud og paa lavere Forrentning af de for første Afdeling indestaaende Midler – Protokollen siger intet herom – skyldes utvivlsomt den Betænkelighed, som selv Statskassen nærede – og allerede i mange Aar havde næret – med Hensyn til de gennem Sparekasserne indstrømmende store Kapitaler, og som allerede i 1832 havde affødt en kongelig Resolution om, at Statskassen fremtidig kun modtog Summer til midlertidig Forrentning med 3 p. Ct. p. a. for derved »at forhindre selv ubeføjede Klager (nemlig over, at Sparekasserne gjorde det vanskeligt for Ejendomsbesiddere at faa Laan) og for indirekte at opfordre til større Virksomhed for Udlaan«^{*)}. Dette sidste opnaas nu ganske vist ikke foreløbig for Københavns Sparekasses Vedkommende, men denne tager dog for saa vidt de ovenfor omtalte Meddelelser til Følge, som den i et Møde d. 19. Jan. 1837 beslutter at opsiges alle de i første Afdeling indestaaende Kapitaler til Udbetaling den 11. Maj. Dette sker da ogsaa ved en offentlig Bekendtgørelse af 28. Januar, og saaledes, at denne Afdelings Sparere kunde indsætte de uddragne Penge i anden Afdeling til Forrentning med 3 %.

Hele denne Transaktion kostede, som naturligt var, et stort Arbejde. Der maatte ansættes en extra Assistent og udbetales extra Honorarer til det faste Personale. Uddragningen foregik da ogsaa i stor Stil, saaledes at medens der den 11. Nov. 1836 i første Afdeling inde stod 338.007 Rbd. Repræsentativer og 354.635 Rbd. rede Sølv, var der ved Regnskabsaarets Slutning kun tilbage 12.480 Rbd. 82 β Repræsentativer og 9.202 Rbd. 15 β r. S., hvad der forøvrigt kunde være nok i Betragtning af, at der ifølge ovennævnte Bekendtgørelse efter 11. Maj ingen Renter svaredes af disse Penge.

At en ikke ringe Del af Publikum saaledes undlod at sørge for sine Indskuds Forrentning, kunde jo nok tyde paa, at Avislæsning ikke var saa udbredt i Datiden som i Nutiden. Endnu mærkeligere er det dog, at der skulde gaa ikke mindre end 21 Aar, inden disse stadig uforrentede Penge forsvandt og første Afdelings Saga hermed var ude. Endnu ved Udgangen af Regnskabsaaret 1856-57 inde stod nemlig i denne Afdeling paa 49 Konti 422 Rbd. 13 β . Den 3. Maj 1858 indkaldtes saa Ejerne heraf, og derefter udtoges 303 Rd. 93 β ,

^{*)} Maaløe: »Optegnelser vedkommende Odense Byes og Fyens Stifts Sparekasse.« Odense 1881, S. 29.

L. F. Fog

G. GARLIEB

der indestod paa 12 Konti, medens Resten, 118 Rd. 16 β, tilfaldt Reservefonden.

Som naturligt var, havde den nu foretagne Rentereduktion den samme Virkning som Rentenedsættelsen i 1830: En Tilbagegang i Sparernes Tilgodehavende. Som tidligere vist — se ovenfor Side 66 — strakte Tilbagegangen sig da over 2 Aar, idet først Slutningen af Regnskabsaaret 1831 viste det laveste Tal 1.274.923 Rbd. Nu virker Rentenedsættelsen baade hurtigere og voldsommere, idet Tilbagegangen er koncentreret i det Regnskabsaar, hvori Nedsættelsen finder Sted, og tilmed baade absolut og relativt er meget større end i 1830. Medens den da for to Aar kun udgjorde 52.249 Rbd. eller 3.9 % af det i 1829 indestaaende Beløb, udgør den i 1837 324.828 Rbd. eller 22.3 % af Beløbet pr. 11. Nov. 1836, idet Indestaaendet synker fra 1.453.665 Rbd. til 1.128.837 Rbd. Tiden reagerer øjensynlig stærkere nu, saaledes som det altid vil være Tilfældet, hvor og naar det økonomiske Liv skyder Fart.

Et Skridt videre end til den saaledes for anden Gang foretagne Rentenedsættelse gik Sparekassen dog. Da man endnu ikke kunde bekvemme sig til en egentlig Udlaansvirksomhed og dog ved Presset ovenfra var nødt til at se sig om efter nye Frugtbargørelsesmetoder, vedtog man, ogsaa i det ovennævnte Møde og foreløbig kun for Administrationsfondens Regning, at indkøbe Statspapirer for 30.000 Rbd., hvilket ogsaa blev iværksat, saaledes at dette Be-

løb figurerer paa Regnskabet pr. 11. Nov. 1837. Disse Obligationer tilstilledes Statsgældsdirektionen til Indskrivning i den i Henhold til Plakat af 4. April 1835 oprettede Indskrivningsprotokol.

Begge de her omtalte Skridt var jo imidlertid kun halve — eller endnu mindre — Indrømmelser til Tidens Krav. Var Formindskeelsen i Interessenternes Tilgodehavende end meget større end 7 Aar tidligere, saa var det dog ikke nogen imponerende Sum, der ved den frigjordes til Anvendelse andetsteds. Allerede 1838 begyndte jo desuden Opgangen igen, og i 1841 var man paany oppe paa — og noget over — Indestaaendet fra 1836, idet Sparernes Tilgodehavende da var vokset til 1.484.000 Rbd. De tilfredsstillede da heller ikke Opinionen. Tiden krævede Frigørelsen af de i Statskassen bundne Kapitaler og lod sig ikke nøje med halve Forholdsregler. Aabenbart var man ogsaa ved at blive klog paa, at var Pengenes Forbliven i Statskassen til liden Baade for det økonomiske Samfund, saa var den ikke til mere Gavn for Statskassen selv. Herom havde allerede den slesvigske Stænderforsamling udtalt sig med al ønskelig Klarhed, og i 1836 fik da denne Opfattelse et endnu mere tydeligt Udtryk i en Artikel i det da saa bekendte »Dansk Folkeblad«, der udgaves af Selskabet for Trykkefrihedens rette Brug. Den er »paa Opfordring« skrevet af Nationalbankdirektør, Professor, Dr. juris P. G. Bang, der var Medlem af det Udvalg — Selskabets »Skriftecomitee« —, som redigerede Bladet. Da desuden baade L. N. Hvidt, den bekendte Frihedsmand, der siden 1833 havde været Medlem af Sparekassens Direktion, og A. S. Ørsted, der havde været Medlem heraf indtil 1832, sad i denne Komite og maa antages at have delt Professor Bangs Opfattelse, og Artiklen saaledes allerede af disse Grunde har Interesse for Sparekassen, skal vi her anføre den Del af den, der drejer sig om Sparekassemidlernes Forrentning i Statskassen.

I Artiklen, der findes i Bladets Nr. 43 og 44 for Fredagen den 9. Dec. 1836, og som bærer til Overskrift »Stænderforsamlingernes Andragender om Danmarks Finantser« hedder det saaledes:

»Endnu maa jeg tilføie et Par Ord om en Gjenstand, som er forbigaaet i den Roeskildske Forsamlings, men derimod med Rette optaget i den Slesvigske Forsamlings Petition, nemlig de Summer, som Finantserne imodtage fra Sparekasserne. Denne hele Foranstaltning er efter min Mening lige skadelig baade for Landet i det Hele og for Finantserne i Særdeleshed. En saadan Uddragning af

L. N. HVIDT

J. G. LINDE

smaa Summer fra den daglige Cirkulation og fra Anvendelsen til de enkelte Producenters Fornødenhed er fordærlig for Industrien: Sparekasserne suge, under Forudsætning af hiin Anvendelse af Indskuddene, i Gjerningen Blodet ud af Statslegemet. Men det er ogsaa den fordærligste af al Statsgjeld, som Finantserne paadrage sig ved at modtage disse Sparekassernes Indskud, thi den mindste uheldige Conjunctur, enhver Formørkelse af Danmarks politiske Horizont, vil bevirke en pludselig Uddragelse af disse, naar alle Sparekassers Indskud regnes sammen, betydelige Summer og den mindste Standsning af en prompte Tilbagebetaling vilde være en stor Ulykke. Men heraf følger atter, at Finantserne maa have, som de vistnok ogsaa have, store contante Cassebeholdninger, og Afsavnet af den herved tabte Rente bidrager atter til at svække Finantsernes Kraft.

Den eneste Udvei vilde her være, at dække Sparekassernes Krav med øieblikkeligen realisable Aktiver, som derhos ei vilde tabe i Værd ved uheldige Conjuncturer, men dette er vist allerede nu næsten ugjærligt, saa store som Sparekassernes samlede Indskud ere blevne, og voxe de endnu i Fremtiden, bliver det aldeles umueligt. Det bliver saaledes sandt, hvad den Slesvigske Stænderforsamling har sagt, at Modtagelsen af disse Indskud er en Byrde for Finantserne, en Byrde, som disse saa meget mindre bør undergive sig, som denne Anvendelse af Sparekassernes Overskud tillige, efter

hvad jeg nys har bemærket, er skadelig for Landets hele Production og Industri.«

At denne Kritik, der saaledes nu fra flere Autoriteters Side var rejst imod Statskassens Forrentning af Sparekassemidlerne, var fuldt ud berettiget, kan der næppe være Tvivl om. Og at Finansministeriet selv var klar over det uheldige heri, synes jo tilstrækkeligt at fremgaa af det foregaaende. Hvorvidt Ministeriet derimod var opmærksom paa den Fare, der kunde indtræde saa vel for Finanserne selv som for Sparerne under politiske Kriser, og som Professor Bang saa tydeligt peger paa, er uvist. At hans Opfattelse var rigtig og hans Spaadom sand, skulde imidlertid Tiden vise.

Foreløbig foretager Statskassen sig dog kun dette, at den i 1838 opsiges alle de Kapitaler, der endnu henstaar til Forrentning med $4\frac{1}{2}$ eller 5 %. Men dette bevirker i al Fald saa meget, at Sparekasserne, der nu kun kan give 3 % i Rente, faar en Tilskyndelse mere til at kaste sig over Udlaansvirksomheden.

Endnu holder dog Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn Stand, ikke saa meget maaske af Mod som af Frygt. Kun blev der i 1841, atter for Administrationsfondens Regning, indkøbt for 1500 £ dansk-engelske 3 Procents Obligationer og i 1843 kongelige danske 4 Procents Obligationer til Beløb 4082 Rbd. 72 ø, der ogsaa blev indskrevne paa Kassens Navn. Ellers forblev alt ved det gamle.

Men saa trækker Uvejret op fra en hel anden Kant, og det var Nationalbanken.

Som allerede ovenfor nævnt, havde ogsaa Nationalbanken ladet Sparekassen tilflyde halvt officielle Meddelelser om de Midler, den modtog gennem Kassen. De var jo, efterhaanden som Tiden skred, og Bankens Trang til rede Sølv blev tilfredsstillet, blevne mere og mere besværlige. Vel stiller Banken sig endnu i 1837 saa velvillig, at L. N. Hvidt — der siden 1835 ogsaa havde været Nationalbankdirektør — i Mødet den 22. Sept. 1837 paa given Anledning kunde erklære, at Banken endnu var villig til indtil videre at forrente 125.000 Rbd. med 4 %, medens Resten vilde blive forrentet med 3. Men ogsaa denne Velvilje maatte have en Ende; og ved Skrivelse af 25. August 1843 opsiges Banken da Sparekassen de nævnte 125.000 Rbd. til Udbetaling i December Termin samme Aar.

Dette blev afgørende. Thi nu mister Sparekassen for det første en aarlig Indtægt paa 1250 Rbd. og faar for det andet hele den store Kapital gjort ufrugtbringende. Og nu kunde da Stillingen ikke hol-

E. C. TRYDE

P. J. SPANG

des længer. Nu maatte der ske en Forandring. Den 15. September afholdes derfor et Direktionsmøde, hvor Situationen drøftes, og, som Forhandlingsprotokollen udtrykker det: »Efter at Sagen var alsidigen forhandlet, kom man til det foreløbige Resultat, at et tidligere omhandlet Forslag, nemlig: at Sparekassen tillige maatte virke som Laaneinstitut, vilde være det bedste Middel til at raade Bod paa de ovennævnte Vanskeligheder og tillige hæve det Klagepunct, som hyppigen er blevet fremsat mod Sparekassen, at den inddrager Capitaler fra Omsætningen, og derved skader det Almindelige« *).

Til at forberede Udførelsen af det omtalte vigtige og for Sparekassens Fremtid saa alvorlige Skridt, der paa engang betød et afgørende Brud med Fortiden og en Indrømmelse til de mange hidtil overhørte Skumlere og Anklagere, og som jo tillige krævede Ændringer saa vel i Vedtægter som i Bogholderi, nedsættes da en Komite bestaaende af Etatsraad Wedel, Konferensraad Fog og Etatsraad Hvidt.

Denne Komite afgiver sin Betænkning den 29. Oktober; og den 15. December afholdes derefter et nyt Møde, hvori det vedtages, at Sparekassen skal udvides til tillige at virke som Laanekasse. Da Direktionen imidlertid efter de gældende Vedtægter ikke turde anse sig berettiget til at gøre de hidtil indkomne Midler frugtbringende

*) Udhævet af H. L. B.

paa andre Maader end gennem Statskassen og Nationalbanken, vedtoges det at slutte 2den Afdeling fra 11. Februar 1844, saa at intet Indskud fremtidig modtages i denne, og aabne en ny – tredje – Afdeling med nye Vedtægter, hvori Bestemmelsen om Udlaans-virksomheden skulde optages, og endelig, at der, for at Midlerne kunde holdes fuldstændigt adskilte, skulde føres særskilte Protokoller og Kassebøger for den nye Afdeling og nøje paases, at 2den Afdelings Midler ikke benyttedes til Udlaan.

Til man fik samlet den fornødne Sum til at begynde Udlaans-virksomheden med, skulde da som hidtil Pengene indestaa i Statskassen og Nationalbanken.

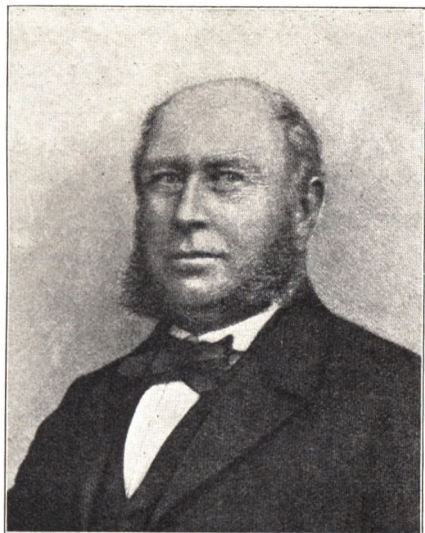
Dernæst blev man paa Mødet enig om, at Prioritetslaan maatte anses som den sikreste Form for Udlaan, men at man dog ikke skulde binde sig hertil, men holde Døren aaben for, at Indkøb af kongelige Obligationer og Udlaan mod haandfaaet Pant ogsaa kunde benyttes, fremdeles at Sikkerheden maatte være mindst lige saa stor som for Udlaan af offentlige Stiftelsers Midler, og endelig, at københavnske Ejendomme skulde foretrækkes for Panter paa Landet.

Derimod kunde man ikke blive enig om den Rente, der skulde tages af Prioritetslaan; og dette Spørgsmaal maatte derfor udsættes til et nyt Møde.

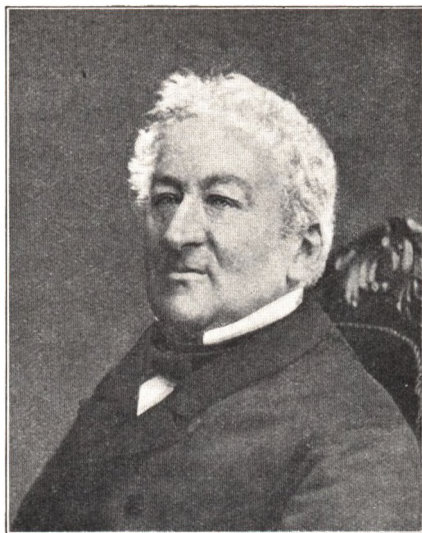
I Overensstemmelse med, hvad man saaledes var bleven enig om, skulde Komiteen da udarbejde Forslag til Vedtægter for den nye Afdeling, medens Etatsraad Wedel skulde træffe Forberedelser med Hensyn til Bogholderiet.

Allerede den 19. Januar 1844 holdes igen et Møde, hvori de af Komiteen udarbejdede Vedtægter godkendes, og det vedtages, at de skal indhæftes i Kontrabøgerne og tinglæses, samt at Forandringen skal træde i Kraft fra 12. Februar, dog saaledes, at selve Udlaans-virksomhedens Begyndelse først vil være at bestemme, naar det ses, hvilken Fremgang den nye Afdeling faar, og hvilken Kapital man derfor kan raade over til Udlaan.

Det er betegnende for den Forsigtighed og den Redelighed, Direktionen gaar frem med, at den ligesom for at forsvare sig overfor en muligt anklagende Fremtid, beslutter, »at der til Oplysning om denne vigtige Forandring i Sparekassens Virksomhed skulde til Veiledning for den nærværende og den kommende Bestyrelse udarbejdes et fuldstændigt Actstykke, hvoraf Forhandlingerne og de Hensyn, som have gjort sig gældende ved Sagens Ordning, kunde sees,

H. C. SAGER

J. P. HOLM

samt at dette Actstykke skulde indføres i Deliberationsprotocollen som Anhang til dette Møde«.

Da Direktionen saaledes anser dette Aktstykke for særdeles vigtigt og ligesom paanøder Eftertiden det, tør det næppe forbigaaes i den historiske Fremstilling. Da det imidlertid som Helhed kun er en Gentagelse af det ovenfor meddelte, aftrykkes det bag i Bogen. (Bilag I.)

Og saa var da det afgørende Skridt taget. — Fra at være et ensidigt Opsparingsinstitut, hvis Formaal kun var at værne, vejlede og hjælpe de arbejdende og tjenende Klasser ved at forvalte og frugt-bargøre deres »liden opsparede Skiærv«, er Sparekassen nu fra 12. Februar 1844 tillige bleven et Udlaansinstitut, og den er bleven et Kreditinstitut, der modtager Kredit og yder Kredit, og tjener ikke blot den »arbejdende« og tjenende Klasse, men hele det Samfund, hvori den har sit Sæde, ja langt udenom dette; thi ligesom Bønderne rundt omkring København allerede ligefra Begyndelsen af 20erne var begyndt at indsætte deres Penge i Sparekassen, og mange andre Personer eller Selskaber rundt omkring i Landet i al Fald havde gjort Tilløb dertil og for nogles Vedkommende ogsaa virkelig var blevene Indskydere, saaledes skulde Udlaansvirksomheden jo ogsaa udstrækkes til Landet udenfor Hovedstaden, selv om Panter her skulde foretrækkes for Panter udenfor. Og det er jo saa langt

fra, at Eftertiden har anklaget eller kunnet anklage Kassen for at have foretaget denne Overgang — saaledes som det synes, at den daværende Direktion i sin Forsigtighed har frygtet det — at den langt snarere med Samtiden har undret sig over, at Overgangen ikke er bleven gjort længe før.

Tredie Afdeling, den, der nu var den virkelige Spare- og Laanekasse, blev som nævnt aabnet for Indskud d. 12. Febr. 1844. Den fik straks en stor Tilslutning, hvad den jo var nødt til at faa, da første og anden Afdeling begge var lukkede for Indskud, og figurerede paa Aarsregnskabet pr. 11. Nov. med en Indskudsmasse paa 235.680 Rbd. Repræsentativer og 133.045 Rbd. r. S. eller godt 737.000 Kr. i Nutidens Penge. Derimod begyndte Udlaansvirksomheden ikke straks. Direktionens Forsigtighed fornægtede sig heller ikke her. Skønt man skulde synes, at det allerede et godt Stykke før Juni Termin maatte kunne være klart, hvor mange Penge der kunde raades over til Udlaan i Terminen, foretrak den at vente, indtil denne var forløben. Først den 28. Juni holdtes et Møde, hvori det meddeltes, at der hidtil var indgaaet 108.669 Rbd. i Repr. og 58.080 Rbd. r. S.; og herefter besluttedes det da, at Udlaanene skulde tage deres Begyndelse i December Termin. Til den Ende nedsattes en Laanekomite til at gennemgaa og prøve de indkommende Laanebegæringer. Den kom til at bestaa af Wedel, Hvidt og Fog.

Fremdeles besluttedes, at Udlaansrenten skulde være 4 $\frac{0}{10}$, altsaa en Procent over Indlaansrenten, samt at Opsigelsesfristen skulde være et halvt Aar, »forsaavidt Laantagerne ikke maatte ville indgaa paa et Fjerdingaars Opsigelse«.

Og hermed er da den anden Periode i Sparekassens Tilværelse for saa vidt forbi — eller om man vil: hermed er den første Periode forbi, idet det vilde være naturligt at anse det Tidsrum, i hvilket Sparekassen virkede alene som Opsamlingsinstitut, som en Periode for sig, selv om det i den historiske Fremstilling af andre Grunde har været nødvendigt at skildre den i to Afsnit. Og om denne Periode, kan det siges, at den indadtil og i Forholdet til Sparerne som Helhed havde været præget af Ro. Havde man end under Presset fra oven maattet foretage et Par Skridt tilbage med Hensyn til den Rente, som Direktionen havde lovet Sparerne saa vel i dens første Bekendtgørelse som i Vedtægterne — dem, Direktionen i sin urokkelige Redelighed overfor Indskyderne stadig havde opfattet og overholdt som en med disse indgaaet Kontrakt, der ikke maatte

brydes eller omgaas —, og havde end disse Tilbageskridt i Periodens første Del affødt en Del Brydninger indadtil, saa havde Forholdet til Publikum — bortset fra Skumlerierne om forvoldt Tidsspilde, jfr. nedenfor, og om den manglende Udlaansvirksomhed — dog vedvarende været uden Brud, for saa vidt som Tilliden til Sparekassen havde været urokket og havde bredt sig videre og videre, efterhaanden som Tiden gik. At den nye Virksomhed, den nye Frugtbar-gørelsesmaade, heller ikke rokkede Tilliden, skal kun lige nævnes. Direktionens tidligere udtalte Frygt for, at Indskyderne muligvis kunde betragte en Frugtbar-gørelse ved Udlaan som mindre sikker end Indsættelsen i Statskassen og Nationalbanken, viste sig aldeles ugrundet. Var Tilvæksten end mindre i Regnskabsaaret 1843–44, end den havde været det foregaaende Aar (119.027 Rbd. mod 152.677 Rbd.), saa var den dog en Tilvækst og en betydelig Tilvækst og vidnede absolut ikke om svigtende Tillid.

Om Regnskabet pr. 11. Nov. 1844 er iøvrigt kun det at bemærke, at med dette slutter den hidtil nøje overholdte Deling mellem Repræsentativer og rede Sølv. Banksedlerne var jo, som allerede tidligere nævnt, i 1844 blevne erklæret indløselige; og hermed er Grunden til at holde dem sondrede fra rede Sølv falden bort. De følgende Regnskaber har derfor kun en enkelt Opgørelse over Indskudene.

Vil man have en Oversigt over Bevægelserne i Interessenternes Tilgodehavende i den heromhandlede Periode, ses den af følgende Tabel, hvori Repræsentativer og Sølv er slaaede sammen, saa vel som de forskellige Afdelingers Indestaaende.

11. Nov. 1831	udgjorde	Indskydernes	Tilgodehavende	...	1.274.900	Rbd.
» » 1832	—	—	...	1.288.400	»	
» » 1833	—	—	...	1.305.700	»	
» » 1834	—	—	...	1.375.300	»	
» » 1835	—	—	...	1.403.800	»	
» » 1836	—	—	...	1.453.700	»	
» » 1837	—	—	...	1.128.800	»	
» » 1838	—	—	...	1.190.000	»	
» » 1839	—	—	...	1.257.600	»	
» » 1840	—	—	...	1.364.100	»	
» » 1841	—	—	...	1.484.000	»	
» » 1842	—	—	...	1.522.600	»	
» » 1843	—	—	...	1.675.300	»	
» » 1844	—	—	...	1.794.300	»	

Som ovenfor nævnt havde Forholdet til Publikum været uden Brud. Dette vil dog ikke sige, at det havde været uden Brydninger. Det Spild af Tid, som Expeditionerne medførte for Publikum, og som jo flere af Kassens Direktører selv havde gjort opmærksom paa i deres Indlæg i Striden i Slutningen af Tyverne, kunde ganske naturligt ikke undlade at sætte ondt Blod og at give Anledning til Klager. I »Politivennen« for 1840 finder disse gentagne Gange Udtryk. Et af disse er særlig karakteristisk, og vi skal derfor her gengive den Del af vedkommende Artikel, der omhandler det her omtalte.

Forfatteren til Artiklen, der findes i Nr. 1296 for Lørdagen d. 31. Oktober, navngiver sig ikke; men dens Indhold kunde tyde paa, at vi her har med en af de Mænd at gøre, der ved Kassens Stiftelse indbødes til at være »Inspektører«, men ikke blev det, fordi Direktionen ikke kunde blive enig med dem. Vedkommende Del af Artiklen lyder saaledes:

»Da Sparekassen nylig var oprettet, var Interessenternes Antal mindre, og Arbeidet med Bogføringen maatte skee uden Vederlag, eller i det mindste uden bestemt Udsigt dertil; det var derfor nødvendigt at bestemme Expeditionen til en Tid, der ikke for meget kunde genere de Mænd, der havde paataget sig denne Uleilighed, men nu da Interessenternes Antal er steget til omtrent 13000, da der er opsamlet et Administrationsfond af omtrent 39000 Rbd., og da 3686 Rbd. 2 Mark i forrige Aar ere blevne anvendte til Administrationsudgifter, kunde Interessenterne i en Indretning, der dog upaatvivlelig bestaar ved dem og for dem og ikke for vedkommende Comptoirister, vel nu gjøre Fordring paa, at der holdes et ordentligt Comptoir, som er aabent hver Søgnedag, i det mindste indtil 4 Timer daglig, og efter Terminen ogsaa om Eftermiddagen.«

Efter dernæst at have foreslaaet, at Expeditionen besørges af lønnede Funktionærer, og at Direktionens Virksomhed indskrænkes til et Tilsyn, hvorved »et ordentligt Comptoir kunde holdes for 5 à 600 Rbd. mindre, end det nuværende ufuldstændige og saa lidet tilfredsstillende Comptoir koster«, fortsætter Forfatteren saaledes:

»Som bekjendt er Comptoirtiden nu trede Gange om Ugen, fra Kl. 8 til 10 om Morgen. Ønsker man tilfældigviis at indsætte Penge henimod den 11te i en Maaned, maa man allerede Kl. 7 indfinde sig, for at forsyne sig med Nummer, og kan da maaske vente

Kl. 9 at være expederet. Den, der troer at komme tidligt nok imellem Kl. 8 og 9, faaer som oftest den Besked, at han maa komme igen en anden Dag, da allerede saa mange Nummere ere uddelte, som den Dag kunne blive expederede. Hvorlidet det convenerer, især om Vinteren i Mørke, at skulle indfinde sig saa tidlig om Morgen, og at maatte anvende 2 Timer eller mere for at faa det expederet, der kunde skee i faa Minutter, behøver vistnok ikke nærmere at udvikles, lige saa lidet som, at Husbønder og Madmødre ere ilde tjente med, at deres Tyende, for at benytte Sparekassen, anvender et Par Timer, medens de i andre Ærinder ere sendte i Byen. Det Ubehagelige i, deels at skulle opofre saa megen Tid, deels at maatte i lang Tid staa sammenstuvet i en Klynge af Karle, Tjenestepiger og andre simple Folk, afholder upaatvivlelig Mange, der ellers kunde ønske og behøve det, fra at benytte Sparekassen. Endnu værre er det, naar Renter skulle tilskrives. Det skulde næsten synes utroeligt, men til at indskrive Renterne i 7 à 8000 Contrabøger, er ikkun bestemt 4 Eftermiddage og kun 2 Timer hver af Dagene. Følgen heraf er, at ikke Faa undlade at lade Renter tilskrive, og gaac altsaa Glip af de belovede Renter Renter. « (!)

Nogen umiddelbar Virkning i de af Forfatteren ønskede Retninger kan man ikke paastaa, at Artiklen havde; og nogen særlig Bevægelse satte den tilsyneladende ikke Direktionen i. Først paa Mødet den 7. April 1841 bliver den omtalt; og det vedtoges, for det første, at der ikke skal tages til Genmæle imod den, og for det andet, at der ikke skal forandres noget i Kontororganisationen i Anledning af den.

Naturligvis kunde dog de Krav, den stillede, ikke i Længden holdes nede; men der gik rigtignok 20 Aar, inden de blev gennemførte, og det tiltrods for, at de i Mellemtiden energisk var blevne gjort gældende af flere af Direktionens egne Medlemmer.

Skete der ingen Forandringer med Hensyn til Kontororganisationen, saa skete der imidlertid Forandringer paa andre Omraader, ogsaa med Hensyn til Kontoret, og disse Forandringer vil det nu være Tiden til at omtale.

At man i Marts 1840 tilskriver Landsover- samt Hof- og Stadsretten om Tilladelse til i det Lokale, hvori Pantedokumenter opbevaredes, at anbringe en Jærnkasse indeholdende Sparekassens Obligationer, er jo ikke af stor Vigtighed, og skal blot nævnes som et Vidnesbyrd om Direktionens Forsigtighed. Mere vigtigt er det,

at Formanden for Borgerrepræsentationen*) i 1842 underretter Sparekassen om, at det Lokale, den hidtil havde benyttet paa Raad- og Domhuset, nemlig Forværelset til Forsamlingssalen, skulde benyttes udelukkende af Borgerrepræsentationen selv, saa at Sparekassen altsaa maatte se sig om efter et andet Lokale. Den lejer da for en aarlig Leje af 340 Rbd. Stueetagen i Gaarden Matr. Nr. 238 ved Frederiksholms Kanal, hvorhen den flyttede d. 6. Marts 1843, og hvor den forøvrigt kun havde til Huse i ca. 3 Aar.

Vigtigst var dog de Forandringer, der i denne Periode skete indenfor Direktionen selv. Her led Sparekassen betydelige Tab; og svækkede disse end ingenlunde den Tillid, Kassen nød hos Publikum – Institutionen var jo nu gaaet saaledes ind i Folks Bevidsthed og havde vokset sig saa fast i denne som et selvstændigt bestaaende Led i det offentlige økonomiske Liv, at man sandsynligvis slet ikke mere spurgte om, hvilke Mænd der stod bag den – saa maatte Tabene dog indenfor Sparekassen selv føles som væsentlige og efterlade en Tomhed, der ikke helt kunde fyldes af de ny tiltrædende, selv om ogsaa disse bar Navne, der betød meget i Byens Liv.

Den første Forandring indtræder ved, at Konferensraad Alberg dør i Efteraaret 1831 efter kun at have siddet i Direktionen et Aar. I hans Sted indvælges Etatsraad L. F. Fog, Medlem af Statsgælds-direktionen. En Maanedstid senere optages efter Collins Forslag Justitsraad, Dr. phil. G. Garlieb. Aaret efter beder A. S. Ørsted sig ved Skrivelse af 14. Nov. 1832 fritaget for sit Hverv, hvad der bevilges, uden at der vælges nogen ny i hans Sted. Ørsted var, som det vil mindes, sammen med Alberg kommen ind ved Forandringen i 1830 og sad altsaa ogsaa kun kort Tid i Bestyrelsen. Efter ham afgaar – i 1833 – en af Sparekassens Stiftere, Etatsraad P. Møller, Direktør ogsaa for Nationalbanken. Om hans Afgang melder Deliberationsprotokollen mærkeligt nok intet, men han har sidste Gang underskrevet et Regnskab d. 14. Juni 1833, og har da formodentlig endnu paa denne Tid været Medlem af Direktionen. At hans Afgang betød et Tab saa vel paa Grund af hans Dygtighed og den varme Deltagelse, han altid havde vist Sparekassens Virksomhed, som ogsaa paa Grund af hans Stilling som Medlem af National-

*) Som bekendt blev »de 32 Mænd«: Stadens deputerede Borgere, ved Forordningen af 1. Jan. 1840, til en Borgerrepræsentation paa 36 Medlemmer, valgte for 6 Aar ad Gangen, saaledes at der aarligt skulde udtræde 6, der dog kunde genvælges.

bankens Direktion — et Forhold, der ganske sikkert har haft stor Betydning for Bankens Stilling til Sparekassen — er en Selvfølge. Han erstattes med den bekendte L. N. Hvidt, der et Par Aar senere ogsaa indtraadte i Nationalbankens Direktion (1. August 1835)*). I Maj 1837 tager daværende Professor Waage sin Afsked, da han er bleven Direktør ved Sorø Akademi. Ogsaa han hørte til de i 1830 tilkommende Direktører. I hans Sted indvælges Bagermester, cand. juris H. C. Sager.

Derefter følger to meget vigtige Ændringer i Direktionens Sammensætning. Den første sker ved, at Konferensraad Collin, en af Stifterne og et af de mest nidkære og enørgiske Medlemmer af Direktionen, udmelder sig af denne ved Skrivelse af 14. Dec. 1839. Hermed forsvinder fra Sparekassen et af Datidens betydeligste Navne, en Mand, hvis Interesser spændte over alt, hvad der — i lille eller stor Udstrækning, direkte eller indirekte, moralsk, kunstnerisk eller økonomisk — kunde tjene vort Fædreland til Gavn, en Mand, hvis Evner strakte til til alt, som gav sit Arbejde og sine Kræfter til alt, og som overalt ydede det udmærkede. Ogsaa Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn skylder ham meget.

Det vil ikke undre, at den øvrige Direktion, efter at hans Udmeldelse var sket, holdt et Møde udelukkende for at blive enig om en Udtalelse, der skulde »bevidne Conferentsraad Collin Bestyrelsens særdeles Tak for den lange Aarrække, hvori han med sin almeenerkjendte Iver havde virket til Bedste for Sparekassen«.

I hans Sted vælges Stiftsprovst E. C. Tryde.

I Foraaret 1841 afgaar dernæst Etatsraad Garlieb, der erstattes med Etatsraad J. G. Linde, Kasserer ved »Particulair-Kammeret«.

Mere end halvandet Aar efter Konferensraad Collins Afgang varede det ikke, før endnu en af Sparekassens ældste meldte sig fra. Og denne Gang var det selve den egentlige Stifter, Herman Bech. Han udmeldte sig af Direktionen i Sommeren 1841 som Følge af forøget Arbejde. Ogsaa i den Anledning holdtes et Møde — den 20. Juli —, og det vedtoges »ikke alene at bevidne Conferentsraad Bech Bestyrelsens varme Tak for de mange Aar han har deeltaget i samme, men tillige at udtale Erkjendelsen af at det er ham, som Indretningen væsentlig skylder sin Tilblivelse«.

Hermed er den sidste — han, som tillige var den første — af de Mænd, der havde skabt Sparekassen og udgjort dens første Besty-

*) Rubow: Anf. Sted Pag. 417.

relse, borte. Det har sikkert ikke gjort ham selv mindst ondt at skulle give Slip paa Arbejdet i og for den Indretning, der havde haft hans Kærlighed, endnu før den var bleven til. Og hans Kærlighed havde aldrig fornægtet sig, hans Troskab havde aldrig fornægtet sig, hans Iver og Omsorg havde aldrig fornægtet sig, og hans Uegen- nytte havde aldrig fornægtet sig. Han var – som Collin – den gode Borger, den for det almene virkende Borger. Hans Sans for det fælles var aabent, som hans Hjærte var det. Og som Collin havde han helliget Sparekassen et dygtigt og virkningsfuldt Arbejde. Hans Minde vil, som Collins, leve saa længe, som Sparekassen for Kjø- benhavn og Omegn bestaar.

Den ved Bechs Afgang ledigblevne Stilling besættes med Over- auditor J. P. Holm, Auditor ved 2det Livregiment.

Bagermester Sager udmelder sig allerede i Juni 1842 og efterføl- ges af Etatsraad P. Bentzen*), Medlem af Direktionen for den grøn- landske og færøiske Handel. Aaret efter afgaar Stiftsprovst Tryde, som følges af Pastor P. J. Spang, Kapellan ved Helligaandskirken.

*) P. Bentzens Billede har ikke kunnet fremskaffes.

VI

1844—1850

*Flere urolige Hoveder – Man vil ikke vide af noget
Kommissionærvæsen – Kontoret aabnes Lørdag Aften
– Sparekassen skifter atter Lokale – Direktionsmøde
hver tredje Maaned – Midlernes Frugtbargørelse – Af
hvem benyttes Sparekassen? – En Krise, som vi slipper
for – Det mærkværdige Aar – Professor Bangs Forud-
sigelser gaar i Opfyldelse – Det første Run paa Spare-
kassen – Stilhed efter Stormen – Intet Tab og
ingen Forandringer i Fremgangsmaaden*

HAVDE Tid og Forhold lige siden Sparekassens Stiftelse hidtil baaret Rolighedens Præg, og havde Sparekassens Forhold til Publikum derfor i hele den foregaaende Tid ogsaa været roligt — i al Fald forholdsvis —, saa skulde den Tid, der nu oprinder, i adskillige Henseender vise et andet og mere bevæget Fysiognomi. Vi nærmer os jo nu »det mærkværdige Aar« og hele den Tid, det var Indledningen til.

Om de økonomiske Forhold udenfor Sparekassen og om Tilstanden i København er foreløbig intet særligt nyt at sige. Alt gik vel fremad, men endnu i et jævnt Tempo. Mere Bevægelse var der i de politiske Forhold; den landsfaderlige Enevælde var jo ophørt med Frederik den Sjette, og selve Enevældens Princip havde talrige og fremragende Modstandere, hvis Kamp jo snart skulde bære Frugt. Der var gærende Kræfter, men endnu ingen Skud. Som Helhed laa Livet endnu i det gamle Leje.

Hvad Sparekassen angaar, havde den jo — ganske vist under et Pres fra oven — bøjet sig for Opinionen og indrettet sig som Laanekasse. Og maaske mente den nu at skulle blive fri for de hyppige Klager. Men endnu var der jo et Punkt tilbage, som Publikum ankede over, og som det længe havde anket over. Det var den lovlig sparsomme Adgang til Sparekassen, den altfor lille Kontortid og den deraf følgende altfor langsomme Expedition. I det foregaaende er omtalt nogle af de Udslag, som Misfornøjelsen hermed gav sig. Og nu kommer nye »urolige Hoveder« frem med nye Forslag, som Direktionen tvinges til at tage Stilling til.

De urolige Hoveder repræsenteres denne Gang dels paany ved en Militærperson, Løjtnant v. Jessen, dels ved to Teologer: Pastor Raffard og cand. theol. Boesen. De sender i Forening Sparekassen en Skrivelse af 21. Oktober 1844, hvori de meddeler, at de har i Sinde i de offentlige Tidender at indrykke en Meddelelse om, at de

som Kommissionærer tilbyder »at modtage og at aflevere til Sparekassen de Penge, som især Haandværkere og Arbeidsmænd maatte ønske indsatte, men hvorfra de afholdes eller i det Mindste møde Vanskelighed paa Grund af den Tidsspilde, som er forbunden med directe at henvende sig til Sparekassens Contoir paa de ordinaire Expeditionsdage«. Og de ønsker nu Direktionens Udtalelse om, »hvorvidt denne Foranstaltning maatte ansees for hensigtsmæssig og gavnlig«.

Man vil ikke kunne paastaa, at det Svar, denne Forespørgsel fik, var synderlig imødekommende, eller, at den Haandsrækning, der her tilbødes, blev synderlig venligt modtagen. Efter at Sagen havde cirkuleret mellem Direktionens Medlemmer, blev disse nemlig enige om, »at Sparekassen ikke kunde indlade sig paa et saadant Commissionairvæsen eller at burde tillade, at bemeldte Herrer offentliggjøre noget, hvorved Sparekassen i mindste Maade indblandes eller sættes i Forbindelse med deres Forehavende«; og at der skulde svares dem i Overensstemmelse hermed, hvad der ogsaa sker ved to Skrivelser af 11. og 17. Dec.

Uden Virkning blev Henvendelsen imidlertid ikke. Direktionen var nemlig fuldstændig paa det rene med — muligvis dog først bleven det ved Forslagsstillernes Skrivelse —, »at Frequenten af de Expeditionssøgende ved Sparekassen var i en meget høi Grad tiltaget, og at Bestyrelsen burde være betænkt paa at lette Vedkommende Adgangen«, hvorfor man ogsaa i førstnævnte Skrivelse meddeler, at det var besluttet »fra det nu indtrædende nye Regnskabsaars Begyndelse at aabne Contoiret for Indskud og Udbetalinger om Lørdag Eftermiddag fra Kl. 7 til 9«. Det var jo den Tid, der passede »Haandværkere og Arbeidsmænd« bedst, ligesom det ogsaa var den, der mindst generede Direktionens egne Medlemmer, der havde deres egentlige Gærning at passe om Dagen.

At den gjorde Indrømmelse ikke var stor, kan jo nok paastaas; men at det betød endnu et Offer fra Direktionsmedlemmernes Side, tør jo ikke overses; og at Ofret ikke var saa ringe endda, naar Hensyn toges til disse Mænds rimeligvis stærkt optagne Tid, maa sikkert ogsaa indrømmes.

I Mødet d. 9. December 1844 afhandlede forøvrigt en anden Sag, hvori Direktionens bekendte Velvilje overfor de arbejdende Klasser paaberaabtes. Den var rejst af Livrente- og Forsørgelsesanstalten af 1842, der i Anledning af en paatænkt Udvidelse af

Virksomheden: »ved for den arbejdende Klasse at aabne Adgang til paa lempelige Vilkaar ved smaa successive Indbetalinger at forskaffe sig i en fremrykket Alder en fast aarlig Indtægt«, bad om Sparekassens Medvirkning til dette Øjemeds Fremme. Da det ikke nærmere var angivet, hvorledes og i hvilken Udstrækning denne Medvirkning ønskedes, udsattes foreløbig Sagen. Men da de fornødne Oplysninger forelaa, blev man i et nyt Møde d. 26. Jan. 1845 enig om, »at Bestyrelsen, uagtet den ugjerne paatager sig nye og Sparekassen ikke direkte vedkommende forøgede Forretninger, dog burde i Erkjendelse af den velgjørende Hensigt, som ligger til Grund for den paatænkte Foranstaltning, række en hjælpende Haand til dens Udførelse, naar dette kan skee paa en Maade, som ikke kommer i Strid med Sparekassen og dens Virksomhed«. Derefter opregnes de Betingelser, der efter Direktionens Mening maatte stilles for Hjælpens Ydelse. De er mange og ikke lidet vidtløftige. Sagen gik vistnok heller ikke i Orden. Den omtales i al Fald ikke senere.

Endnu en lille Torn skulde paa denne Tid lægges paa Sparekassens Vej. I Aaret 1845 opsiges Kontorlokalet ved Frederiksholms Kanal, og et nyt maa lejes i Gaarden Nr. 46 paa Hjørnet af Raadhusstræde og Brolæggerstræde. Herhen flytter saa Sparekassen d. 15. April 1845.

At Arbejdet stadig forøges fremgaar af, at man i Mødet d. 10. Okt. 1845 drøfter en paatænkt Lønningsforhøjelse for Personalet, en Forhøjelse, som dog foreløbig udsættes, indtil man kan faa Rede paa, hvor stor Forøgelsen i Arbejdet er, fremdeles af, at man i Mødet d. 8. Sept. 1846 foruden at fastsætte de forhøjede Lønninger og at vælge en Direktør (Pastor A. N. C. Smith ved Frue Kirke, som iøvrigt allerede udmeldte sig 1847) i Stedet for Pastor Spang, som er død, tillige vedtager, at der som Følge af Arbejdets Forøgelse skal ansættes endnu en Direktør, hvortil man 11. Dec. valgte »Justitsraad og Generalrevisor ved Lottoet« J. D. Wroblewsky, samt endelig af, at man i Mødet d. 19. Nov. 1847 foruden at fastslaa, at Laanesagerne skal behandles i »mundtlige Commiteemøder«, da den skriftlige Behandling er for langsom, vedtager, at der fremtidig skal afholdes Direktionsmøde hvert Kvartal.

En af Grundene til det saaledes stigende Arbejde er vel netop Laanesagerne. Og disse har sandsynligvis forøget Direktionens Arbejde nok saa meget som Personalets. Særlig mange Udlaan kan

der nemlig næppe være blevet bevilget, hvorimod Ansøgningernes og dermed Behandlingernes Antal vistnok har været forholdsvis betydeligt. Hvor stort et Antal Laan, der er givet, kan ikke ses. Regnskaberne for Aarene til 11. Nov. 1845 og 11. Nov. 1846, der er offentliggjorte samtidig, giver nemlig kun Oplysninger om de udlaaante Summer, ikke om Laanenes Mængde, det førstnævnte tilmed heller ikke om Fordelingen af Laanene — ialt 142.500 Rbd. — mellem By og Land.

Da der imidlertid nu er Tale om en flersidig Frugtbargørelse, skal vi her gengive det sidstnævnte Regnskabs Hovedposter.

Der indestod d. 11. Nov. 1846 paa Interessenternes Konti:

I 1ste Afd. (sluttet 1830)	534 Rbd. 22 p
» 2den » (sluttet 1844)	804.884 » 79 »
» 3die »	1.177.815 » 38 »
	1.983.234 Rbd. 43 p

Dertil kom:

Skyldige Renter fra $11/5$

til $11/6$ 4.296 Rbd. 52 p

Overskud, 3: Reserve-

fonden 42.810 » 73 » + £ 1500

47.107 » 29 » £ 1500

Ialt . . . 2.030.341 Rbd. 72 p £ 1500

Disse Midler var anbragte saaledes:

I Statskassen 852.000 Rbd. 00 p

» Nationalbanken . . 682.300 » 00 »

» Prioritetslaan . . . 448.500 » 00 »

» Kgl. Obligationer . 34.082 » 72 »

» Dansk-engelske

3 % Obl. £ 1500

Kontant Beholdning 13.459 » 00 »

2.030.341 Rbd. 72 p £ 1500

Som man vil se, var det ikke særligt meget mere end den ene Trediedel af de i 3die Afdeling indestaaende Kapitaler, der var udlaaant mod Pant i fast Ejendom. Hovedmassen af Indlaanskapitalen stod endnu i Statskassen og Nationalbanken. Noget stort Omfang havde Udlaansvirksomheden altsaa endnu ikke antaget. Fondsbeholdningen var som tidligere nævnt helt Reservefondens.

Om Udlaanene oplyser forøvrigt Bemærkningerne til Regnskabet for 1845-46, at der indtil 11. Nov. sidstnævnte Aar ialt var udlaaant 450.000 Rbd., hvoraf 106.000 i Købstadsejendomme og 344.000 i Landejendomme. Afdragene beløb sig til 1500 Rbd.

Til de heromhandlede Regnskaber slutter sig for første Gang en tabellarisk Oversigt over, hvorledes og af hvem Sparekassen benyttes. Den nævner ikke Expeditionernes Antal og giver for saa vidt ikke noget helt Indtryk af Arbejdets Omfang, ligesom den kun gælder for 3die Afdeling. Men den har dog sin Interesse. Den gengives her, i en noget forkortet Skikkelse, for det sidste Regnskabsaar. (Sidste Kolonne tilsat af H. L. B.)

Der indestod:	Beholdning 11/11 1845 Rbd.	Fra 12/11 1845 til 11/11 1846		Beholdning 11/11 1846 Rbd.	Antal Konti	Beløb pr. Konto Rbd.
		tilkom Rbd.	udgik Rbd.			
For Børn	83.571	94.222	19.631	158.162	1772	90
» tjenende af Mandkøn	177.757	73.202	69.662	181.297	1371	133
» » Kvinde-						
kønnet	89.038	41.395	23.814	106.619	1664	64
» Haandværkere	135.083	106.881	73.814	168.150	1118	150
» Handlende	50.569	57.885	36.308	72.146	196	368
Laugs-, Svende- og						
Sygekasser o. l.	62.609	61.911	51.357	73.163	169	433
» Arbejdende o: Dag-						
lejere, Sypiger o. l. .	20.363	29.122	10.426	39.059	241	162
» Militære	43.205	46.125	19.118	70.212	318	221
» Bønder	61.919	50.700	25.123	87.496	428	204
» Andre	113.542	186.890	78.921	221.511	932	238
	837.656	748.333	408.174	1.177.815	8209	143

Nu skal det dog straks siges, at man maa være meget forsigtig med at drage almindelige Slutninger af denne Tabel. Aaret er jo tildels et Overgangsaar, idet det ligger nærvæd Forandringen i 1844 og er paavirket heraf. Men adskilligt kan dog ses af Tabellen.

For det første vil det ses, at de Kolonner, der viser Af- og Tilgang, indeholder meget store Tal, sete i Forhold til Indestaaendet d. 11. Nov. 1845. Disse Tal tyder paa en meget stærk Benyttelse af de enkelte Konti. Selv om man her ser bort fra den første af disse Kolonner, idet den uforholdsmæssig store Tilgang vel for en Del skyldes Overførsel af Indskud fra 2den Afdeling, saa vil det dog alene af Afgangskolonnen ses, at Bevægelserne paa de enkelte Konti maa have været store, hvad der især og meget naturligt viser sig for de Grupper Vedkommende, der er betegnede som »Handlende«.

Laugskasser o. l. — Men af disse store Bevægelser ser man to Ting: den ene, at der virkelig har været et ret betydeligt Arbejde forbundet med at passe Expeditionen — hvad der atter forklarer dels Personalets Vækst i Tal og Lønning, dels Publikums Utilfredshed med den lange Ventetid, idet Expeditionerne maa have været talrige og taget megen Tid — den anden, at Indskudene ikke har været Udtryk for en egentlig Sparen, men derimod for Opsparinger paa kort Tid (til Konfirmationer, Giftermaal, Husleje, Forretningsstiftelse o. s. v.) eller endogsaa blot er skete for en midlertidig Forrentnings Skyld. Med andre Ord: Man faar af Tabellen nøjagtigt det samme Indtryk, som man fik af det allerførste Regnskab, og som hele den mellem-liggende Historie ogsaa har givet. Og man faar paany bekræftet, at en saa snæver Opgave for en Sparekasse, som de første Direktører havde tænkt sig, er den end i sig selv nok saa god, dog er — og var — for snæver.

Dernæst gives — ogsaa gennem Afgangskolonnen — et Indblik i, hvilke af de opregnede Alders- eller Samfundsklasser, der i højeste Grad er egentlige Sparere — om man saa maa sige: Sparere paa lang Sigt. Det er i første Række Børnene og Tjenestepigerne, idet disses Uddrag er de mindste i Forhold til deres Indestaaende ved Aarets Begyndelse: henholdsvis 23.5 og 26.7 % af dette. Derefter følger mandligt Tyende med 39.1 % og Bønderne med 40.5 %, medens som allerede nævnt Handlende og Institutioner staar meget højt, hvad der jo er et Udtryk for, at de ikke er Sparere, men kun søger et Anbringelsessted og et midlertidigt Forrentningssted for deres ledige Kapitaler.

Hvad Kontiantallet angaar, viser ogsaa dette en ret stærk og stadigt stigende Benyttelse af Sparekassen. Til de i Tabellen nævnte 8209 Konti kommer i 2den Afdeling 4137 og i 1ste endnu 52, saa at det samlede Antal Konti løber op til 12398. Til Sammenligning kan det nævnes, at det den 31. Nov. 1830 for de to da eksisterende Afdelinger udgjorde 8047, medens det ved det første Regnskabs Aflæggelse udgjorde 1305.

Naar det nu erindres, at Kontordagenes Antal endnu kun er 3 ugentlige, hver à 2 Timer, foruden Lørdag Aften, vil det ogsaa heraf ses, at Arbejdet maa være stort og Ventetiden lang, og at der virkelig paa dette Punkt kunde trænges til Reformer.

Forøvrigt viser den Kolonne, der angiver Kontiantallene, ogsaa, at er de ovenstaaende Betragtninger over Sparekassens Benyttelse

end rigtige, saa er det dog ogsaa rigtigt, hvad Direktionen hele Tiden har holdt paa, at Kassen fortrinsvis benyttes af de Klasser, for hvem den især er stiftet. Det er Børn og Tjenestetyende, der udgør dens største Klientel. Herefter kommer Haandværkere — en Betegnelse, der sikkert omfatter baade Mestre og Svende — og først langt bagefter disse kommer de andre Befolkningsklasser og Institutionerne. Og ikke uinteressant er det, at blandt disse Klasser staar — naar man ser bort fra den meget blandede sidste Klasse — Bønderne højest. Dette er jo ret betegnende for den Tillid, Bønderne efterhaanden har faaet til den københavnske Institution.

Den sidste Kolonne er sat til for derved at prøve Rigtigheden af den Inddeling i Befolkningsklasser, som Sparekassen har opstillet. Det kunde jo nemlig tænkes, at denne Inddeling kom til at lide af Fejl som Følge af den Bevægelse indenfor hver enkelt Gruppe, som selve Tiden maa give: Børn bliver voksne, Tjenestetyende bliver gifte, og Folk skifter Livsstilling o. s. v., medens de maaske ikke iagttager at lade Kontrabogen give Udtryk for en saadan Forandring. Kolonnen synes dog at vise, at Inddelingen i det væsentlige er rigtig. Det er kun naturligt, at Børn og Tjenestepiger staar med det mindste Indskud pr. Konto, og at mandligt Tyende, Haandværkere og Arbejdsmænd kommer dem nærmest. Det er lige saa naturligt, at ogsaa her Handlende og Institutioner staar højest, og at de mere velhavende Klasser følger dem efter.

Det Billede, som Aaret 1846 viser os af Sparekassens Tilstand ændres ikke i nogen Maade det følgende Aar. Og dog hærgedes Europa i dette Aar af en ret alvorlig Krise. Den begyndte i England og forplantede sig hurtigt til Tyskland, hvor navnlig Hamborg blev ramt føleligt. Dette havde den Virkning, at Danmark i nogen Grad frigjordes fra det Hamborgske Handelsherredømme, og at København nu kunde begynde at tage Kampen op for paany at indtage Førstepladsen i Danmarks Handel. Iøvrigt sporedes Krisen, fraset nogle Tab for danske Kornhuse, ikke herhjemme. Sparekassen mærkede derfor heller intet til den. Den gik frem med 44.000 Rbd.

Om dette Aar er iøvrigt kun at bemærke, at Statsgældsdirektionen d. 9. November opsiger de 100.000 Rbd., som Sparekassen havde indestaaende til 4 %, til Udbetaling i December Termin.

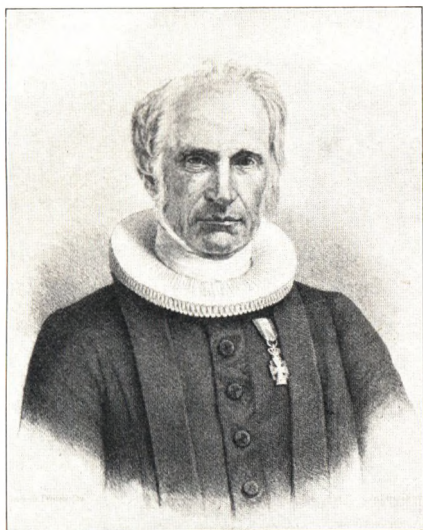
Men saa kommer det mærkværdige Aar — det, der ogsaa i flere Henseender var mærkværdigt for København. Den var jo nu bleven

en By paa 128.000 Indbyggere, eller, naar Frederiksberg regnes med, paa 130.000. De stærke Rørelser, som fyldte Tiden, sporedes ogsaa her; og ikke mindst var jo Sindene fyldte af det, der varsledes Syd fra. Ogsaa det politiske Ideal var forlængst blevet et andet. Enevældens historiske Rolle var udspillet. Systemet stod for Fald. Der var saaledes Stof nok til at sætte Sindene i Bevægelse, og det store Folketog til Kongen blev et Udtryk herfor.

Dette Tog har jo sin Interesse ogsaa for Sparekassens Historie, for saa vidt som det var en af Kassens Direktører, L. N. Hvidt, der førte det, og som overbragte Kongens Svar til den ventende Menne-skemængde. Han havde jo ogsaa i lang Tid været en af de betydeligste Modstandere af Enevælden, og hans Navn var i denne alvorlige Tid paa alles Læber.

I dette Aar skulde det da ogsaa vise sig, at de mange Klager over Pengenes Indsættelse i Statskassen ikke havde været uberettigede, og da navnlig hvor rigtige de Anker havde været, som Professor Bang i 1836 havde rettet mod denne Anbringelsesmaade, og som er gengivne ovenfor (S. 88 ff.). Ikke saa snart brød Oprøret ud, før Til-liden til Statens finansielle Evne brast; Skrækken greb Publikum, og i store Skarer stormede man til Sparekasserne for at redde, hvad reddes kunde. Men Sparekasserne laa jo kun inde med meget smaa Beholdninger. Nationalbanken lukkede straks for Udbetalinger — i al Fald uden Opsigelse —; og Staten var altsaa den eneste, til hvem Kravene om Penge kunde stilles. Men Staten havde selv Brug for alt, hvad den kunde raade over, og var jo, selv bortset herfra, altfor langsom i Vendingen til at kunne være paa Pletten med Pengene saa hurtigt, som Publikum, og med det Sparekasserne, forlangte det. Paniken var derfor almindelig, og sikkert ikke mindst i København. Et Vidnesbyrd herom har vi i følgende Udtalelse i Adresse-avisen og Berlingske Tidende for 29. Marts. Den er fremsat af Raadmand, Grosserer Meinert og karakteristisk baade som Oplysning om Situationens Alvor og som et ægte Udslag af »Aanden fra 48«. Den lyder saaledes:

»De senere Dages Bevægelser og de Rustninger, som i Anledning af Urolighederne i Hertugdømmerne have fundet Sted, have foranlediget megen Mistillid i Pengesager, saa at mange Besiddere af Sparekassebøger have meldt sig ved Kassen for at erholde deres Indskud tilbage. Sparekassen har gjort alt mueligt for at fremme Expeditionerne og tilbagebetale Pengene. Men Directionen har

A. N. C. SMITH

J. D. WROBLEWSKY

ikke kunnet gjøre det Umuelige, den har ikke paa een Gang kunnet tilfredsstille Alle, og dette Ophold har, det ligger i Sagens Natur, forøget Reclamationerne. Der er ikke den fjerneste Grund til at antage, at ikke Sparekassen, saa skyndeligt, som en ordentlig Bogføring gjør mueligt, vil kunne tilbagebetale enhver i samme indskudt Sum, men da der, og netop derfor, ingen Grund er til at trække Pengene ud af Kassen, da enhver Mistillid mod Regjeringen, den være directe eller indirecte, er lidet ønskelig, og derfor maa forebygges og neddempes, og da, og dette er en Hovedsag, Interessenterne i Sparekassen ved at trække Pengene ud ikke alene forvolde sig selv et føleligt Rentetab, men ogsaa gjør Forødelser af Pengene sandsynlig, saa har Undertegnede garanteret, de i hans Tjeneste staaende Folk, deres Indskud i Sparekassen, og han indbyder sine Medborgere til at gjøre det samme.«

Og som et andet og lignende Vidnesbyrd kan nævnes, at Strømpfabrikant C. A. Warburg »foranlediget ved Rygtet om, at Sparekassen skulde have havt saa mange Udbetalinger, at en Mangel paa Kontanter var at befrygte«, tilbyder Kassen et rentefrit Laan paa 1000 Rbd. paa 3 Maaneder.

Heldigvis synes Direktionen selv at have taget Sagen med forholdsvis Ro. Nedenstaaende Udtalelse i Forhandlingsprotokollen, der baade lader skimte Publikums Run paa Kassen og Nationalbankens reservede om end ikke helt afvisende Holdning, viser

os ogsaa en næsten imponerende Sindighed fra Direktionens Side. Her er intet overilet Hastværk, ingen foruroligende Opskræmthed at spore. Er der Panik udenfor, syntes den heldigvis ikke at have grebet Sindene indenfor. Udtalelsen — 18. April 1848 — lyder saaledes:

»Det toges under Overveielse, om der med Hensyn til de betydelige Uddrag af Capitaler, som i den sildigere Tid paa Grund af Krigsurolighederne fandt Sted, burde foretages Noget, og navnlig om der var Anledning til at opsiges de i faste Ejendomme udestaaende Capitaler. I sidstnævnte Henseende bemærkedes det, at et saadant Skridt ikke vilde lede til hurtigt at komme i Besiddelse af Capitalerne, da ingen af de udlaante Summer kunde opsiges til Udbetaling tidligere end til 11te Dec. d. A., at det vilde sætte Debitorerne i Forlegenhed, at det vilde vække en foruroligende Opmærksomhed og endeligen, at det var tidsnok at tage Bestemmelse i denne Henseende til i Løbet af Sommeren, naar Omstændighederne maatte gjøre det fornødent. Ligeledes blev det med Hensyn til, at Bankdirectionen underhaanden havde underrettet om, at den ikke fandtes villig til uden foregaaende Opsigelse at udbetale større Capitaler, taget under Overveielse, om det ikke maatte være forsigtigst at opsiges Banken hele den deri indestaaende Capital, men ogsaa i denne Henseende blev man enig om at see Tiden an, da Capitalerne staae med Fjerdingaars Opsigelse til Udbetaling i de ordinaire Terminer, og der var givet mundtlig Løfte om, at Banken ikke vilde være uvillig til at udrede mindre Summer paa samme Maade som hidtil, naar disse begjæres udbetalte.«

At Runnet ellers var ret almindeligt og i al Fald for manges Vedkommende gennemførtes tilbunds, fremgaar af følgende Udtalelse, der viser, at Indskyderne tog alt med, og tillige, at Personalets Arbejdsevne var anspændt til det yderste. Det fremhæves nemlig, »at det paa Grund af det store Antal fulde Uddrag, som allerede vare gjorte og fremdeles gjøres, vilde være umuligt at bringe Bogholderiet à jour med de Arbeidskræfter, som staae til Contoires Raadighed, selv ved den Hjælp, der erholdes ved den nye Assistent, og at det derfor vil blive nødvendigt at tilveiebringe større Arbeidskraft, ligesom det ogsaa blev bemærket, at meget Skriversi stod tilbage at oparbejde med Hensyn til Correspondance og Forhandlingsprotocollen, hvortil videre extraordinair Hjælp behøves«.

Hvor grundigt Publikum gik til Værks, ses endelig ogsaa af Oplysningerne i Regnskabet for 1847-48 om, at medens der i Aarets

Løb kun indbetaltes 359.743 Rbd. (mod 639.228 det foregaaende Aar), udbetaltes der ikke mindre end 993.387 Rbd., saa at Sparernes Tilgodehavende — efter Tillæg af Renter — sank fra 2.027.223 Rbd. til 1.450.565 Rbd. eller med 576.658 Rbd.

Iøvrigt drev dog Krisen over uden Kalamiteter af nogen Art. Det blev end ikke nødvendigt at optage Laan, ej heller at opsige Prioritetslaan eller lignende. Sparekassen klarede alle Krav alene ved Udbetalinger fra Statskassen og Nationalbanken. Den eneste Betænelighed, som Krisen syntes at have fremkaldt hos Direktionen, var derfor ogsaa kun Betæneligheden ved de store Indskud, hvis Udbetaling, som det havde vist sig, kunde medføre Vanskeligheder. I det i Juli Maaned afholdte Direktionsmøde drøftede man derfor ogsaa Spørgsmaalet om at faa disse — 3: Indskud fra Legater, Foreninger o. s. v. — fjernede; og det vedtoges, at der skulde gøres Uddrag af Bøgerne til Oplysning om deres Størrelse. Da disse Oplysninger — der udviste, at der af de nævnte Midler i 2den og 3die Afdeling tilsammen inde stod 106.678 Rbd. — var tilvejebragte hen paa Efteraaret, blev man imidlertid enig om, at der under de forhaandenværende Forhold, hvor Udbetalingerne jo endda havde været store nok, intet skulde foretages ved Sagen.

Forøvrigt er paa denne Tid Runnet forbi. Der er Stilhed efter Stormen — saa stor Stilhed ovenikøbet, at man endogsaa tænkte paa at indskrænke Kontortiden ved at lade Expeditionen Lørdag Aften falde bort. Da man imidlertid forudsaa, at Søgningen ikke »længe vilde blive saa ringe som nu«, og at Inddragningen af Expeditionen Lørdag Aften vilde gaa ud over Arbejdere og Tjenestetyende, blev man enig om »ikke at foretage nogen Indskrænkning i Expeditions-tiden eller overhovedet at træffe nogen Foranstaltning, som vækker offentlig Opmærksomhed».

Den nævnte Stilhed, der formodentlig baade var et Udtryk for Tillid — hos dem, der ikke gjorde Uddrag — og Mistillid — hos dem, der ikke gjorde Indskud — holder sig hele det følgende Aar. I 1849 holdes endogsaa kun to Direktionsmøder, og paa intet af disse ses noget væsentligt at være blevet forhandlet.

At Tilliden dog begynder at faa Overtaget paany, viser sig ved, at 1849 atter viser en Opgang i Interessenternes Tilgodehavende, nemlig fra 1.450.565 til 1.480.121 Rbd. eller med 29.556 Rbd. Dog skal man helt op til 1855, før Tallet fra 1847 er overgaaet.

Men i al Fald: Krisen var overstaaet og overstaaet godt, og Spare-

kassens Ry som et sikkert Pengeinstitut var fastslaaet. At man først 8 Aar efter naar op over Indskudssummen fra før Krisens Tid er nemlig ikke noget Udtryk for Mistillid, men kun for, at der nu var anden Brug for Pengene end den at have dem staaende i Sparekassen. Men herom senere.

Som ovenfor nævnt synes den eneste Betænkelighed, som Forholdene havde indgydt Direktionen i den kritiske Tid, at være Betænkeligheden ved de store Indskud. Derimod synes man ikke endnu trods Tidens Vanskeligheder at være bleven klar over Faren ved at have Midlerne indestaaende i Statskassen — en Fare, der dog i Hovedstaden sikkert mere havde vist sig i Publikums Mangel paa Tillid til Finanserne end i disses Evne til at udbetale. Eller maaske mente man, at havde der været Fare, saa var denne dog nu drevet over. I al Fald lod man til Stadighed en langt større Del af Midlerne, end man efter Indestaaendet i 2den Afdeling havde nødig, forblive i Statskassen, eller som den jo nu hed: Finanshovedkassen. Sammenligner man Anbringelserne i 1847 og 1850 har man nemlig følgende:

CHR. V. NIELSEN

	1847		1850
I Statskassen	835.000 Rbd.		490.800 Rbd.
» Nationalbanken	741.300 »		668.000 »
» Prioriteter	454.100 »		502.600 »
» kgl. Obligationer	34.082 »		34.082 »
» dansk-engelske Obligationer.		£ 1500	£ 1500
Kontant Beholdning	15.418 »		23.374 »

Til rigtig Forstaaelse heraf maa det tilføjes, at Indestaaendet i 2den Afdeling, der efter Vedtægterne skulde indsættes i Statskassen eller Nationalbanken i de samme Aar var gaaet ned fra 642.799 til 318.551 Rbd. Selv om man hertil lægger den endnu henstaaende Rest af 1ste Afdelings Midler: 464 Rbd., vil det ses, at Indestaaendet i Statskassen endnu var uforholdsmæssigt stort. Havde man endelig

villet, kunde man desuden sikkert uden Fare for at blive anklaget derfor have benyttet Øjeblikket til at omforme ogsaa 2den Afdeling. Men man foretrak altsaa stadig at lade denne afvikle sig selv og at undgaa en virkelig Omlægning af Kapitalerne. Dog holdt man sig herefter paa det nu indestaaende Beløb og forhøjede ikke dette, undtagen for saa vidt som man afrundede det op til 491.000 Rbd. Muligt har ogsaa patriotiske Hensyn været medvirkende til, at man ikke vilde trække disse Penge bort fra Finanserne.

Af Bestyrelsesforandringer er i denne Periode foruden de allerede nævnte: at Pastor A. N. Chr. Smith ved Frue Kirke i September 1846 var traadt i afdøde Pastor Spangs Sted, og at Justitsraad J. D. Wroblewsky i December s. A. var bleven indvalgt som ny Direktør, kun denne ene at notere, at Pastor Smith allerede udmelder sig i November 1847 og erstattes i December med 2den residerende Kapellan ved Trinitatis Kirke, Pastor Chr. V. Nielsen.

VII

1850—1858

En Renaissance – København vaagner og vokser – Sparekassemidler i og udenfor København – Politivennens Program gaar igen – En Indrømmelse, der ikke er stor nok – Sparekassen og Statskassen – Atter urolige Hoveder – Kontoret skal holdes aabent hver Søgnedag – Flere Direktører og flere Prioritetslaan – Den sjællandske Bondestands Sparekasse og Bikuben – Pengemarkedet strammes og Uvejret bryder løs. – Nyt Run – Stormen rides atter af uden Tab – Indlaansrenten gaar op til $3\frac{1}{2}\%$ – Store Nyanlæggelser – Indlaanet i Statskassen forsvinder – Atter vigtige Forandringer i Bestyrelsen

DEN Tid, der nu oprinder, var jo i mange Henseender vidt forskellig fra den, der var gaaet. Det mærkværdige Aar, som Hostrup kaldte det, satte jo Skel, og det ikke alene hos os, men i hele Europa. Den politiske, sociale, nationale og økonomiske Frigørelse, der da fandt Sted, indleder paa alle Omraader en Renaissance med al en saadans Løftelse, Energi og Livsmod. Hertil kom Teknikens Udvikling, baaren frem af Dampkraften, og endelig de store Guldopdagelser i Californien og Australien, der ligesom gav alle økonomiske Kræfter Plads og Luft og navnlig muliggjorte en voldsom Prisstigning, der atter sporede Industri og Omsætning til nye feberagtige Anstrængelser.

Til det nævnte kom saa for Danmarks Vedkommende – foruden den lykkeligt tilendebragte Krig og den nationale Løftelse, den af fødte – en Række gode Høstaar med stigende Udførsel baade af Korn og Kvæg, der tilmed lettedes baade ved Aabningen af en direkte Dampskibsforbindelse mellem Aarhus (og Hjerting) og London og ved Englands Ophævelse af Indførselstolden paa Kvæg og Korn (1847 og 1849). Hertil knyttede sig heldige Lovgivningsforanstaltninger som Loven om Kreditforeninger af 1850, Frilageret i København 1851, Aagerloven i 1855, hvorved Renten frigaves, og sidst men ikke mindst, Næringsloven af 1857, der frigjorde Næringslivet for en Mængde hæmmende Baand og gav det Mulighed for at udvikle sig frit.

Alt dette i Forbindelse med det økonomiske Opsving udefra, løftet opad og fremad ved den stigende Guldstrøm fra Amerika og Australien, satte som naturligt er et hidtil ukendt Liv i Produktion og Omsætning og dermed ogsaa i Befolkningens Indtægter. Og af alt fik naturligvis København sin rigelige Part. Den Frigørelse fra Hamborgs Handelsherredømme, som var begyndt med Krisen i 1847 og havde udviklet sig under Treaarskrigens Kampe, førtes nu et afgørende Skridt fremad af den københavnske Handelsstand selv,

vaagnet, som den var, til nyt Liv. Den Kredit, som Hamborg før havde ydet danske Provinskøbmænd, og som havde været et af de virksomste Midler til at knytte Handelen til Hamborg, gaves fra Begyndelsen af Halvtredserne af københavnske Handelshuse, der gav Provinskøbmændene Forskud og til Gengæld overtog Salget af deres Udførselsartikler. Handelen paa Sverig, der var begyndt meget smaat i Trediverne med Udførsel af Kaffe, hentet direkte fra Brasilien, tager større Fart, Handelen paa Holland og England ligeledes. Baade den indenrigske og den udenrigske Handel og dermed alt, hvad der knyttede sig hertil, tog saaledes et betydeligt Opsving. Det maales godt ved følgende lille Tabel, der viser den Mængde af Skibe, der kom ind til København:

	Fra Udlandet:		Fra Indlandet:	
	Skibe	Bestuvning	Skibe	Bestuvning
1845	1800	146.000 Tons	3900	90.000 Tons
1852	2800	185.000 »	4194	82.000 »
1856	3288	254.000 »	6340	126.000 »

Til det anførte kom endeligt, at Demarkationslinien, der havde forhindret Bebyggelsen udenfor Voldene, ved Loven af 6. Jan. 1852 flyttes, saa at »Broerne« nu kan bebygges. Herved aabnes Mulighed for en Udvidelse saa at sige uden Grænser, og den første Grund er lagt til det, der i vort moderne Sprog kaldes »Stor-København«. Denne Reform kom overordentligt tilpas, idet den stigende Velstand og den dermed følgende stigende Befolkning gjorde de gamle snævre Grænser utaaelige, saa meget mere som man endnu ikke havde lært at bygge i Højden. Befolkningen var derfor ogsaa sammenstuvet paa en for dens Sundhed højst farlig Maade, hvad der snart skulde vise sig skæbnesvangert, idet den frygtelige Kolera-epidemi holdt sit Indtog i 1853 og gjorde en rig Høst i den overbefolkede By. Til Trods herfor steg dog Befolkningstallet, om end ikke stærkt saa dog stærkere end hidtil. Medens det fra 1801 til 1845 ialt kun var steget med 26000, altsaa gennemsnitlig kun med omtrent 600 om Aaret, voksede det i det følgende Tiaar med 17000 eller med 1700 om Aaret.

Som man af alt dette vil se — og til det nævnte kom jo saa endnu al den Ængstelse og Uro, som Krimkrigen affødte — var det en ualmindelig bevæget Tid, Verden da oplevede. Og alt samvirkede endelig til at frembringe en Dyrtd, hvortil Europa længe ikke havde kendt Mage.

Hvis nu alt det, der paa denne Tid indestod i Sparekassen, havde været egentlige Sparepenge, Henlæggelser af overflødig Fortjeneste, og hvis alle nye Indskud havde været af samme Natur, saa vilde Sparekassen sikkert have taget meget stærkt til under de nævnte økonomiske Forhold; thi ganske vist var det Dyrtid, men Produktionens Ydeevne var jo som i alle Opgangsperioder i saa stærk en Fremgang, at der endda blev Fortjeneste tilovers. Men en saadan stærk Tilvækst i Sparekassens Kapitaler sporedes ikke. Indskudsmængden voksede, men til at begynde med kun langsomt. Medens Opsvinget udenfor Hovedstaden gav Anledning til Oprettelsen af en Mængde nye Sparekasser og til Pengenes Indstrømning heri, saa at Landets samlede Sparekassemidler i det her omtalte Tidsrum udviser en betydelig Stigning, saa havde det indenfor København snarest den Virkning at holde igen paa Stigningen. Og dette er ikke unaturligt. Det viser sig jo under enhver rask Opgangsperiode, at Sparekassemidlernes Vækst staar stille eller dog hæmmes betydeligt; og det er af den simple Grund, at Pengene nu skal ud at virke, ud at skabes om til Kapitaler. Der er andre og mere fordelagtige — men ogsaa mere risikable — Maader at faa dem gjort frugtbringende paa, end den at lade dem henstaa i en Sparekasse. Det var dette, der var Tilfældet i København. Paa Landet derimod og i Smaabyerne trængte man netop nu til flere Pengeinstituter under Pengenes hurtigere Cirkulation; og da Banktekniken kun var lidet udviklet, brugte man, hvad man havde, og hvad man kendte, og oprettede flere Sparekasser. Derfor den stærke Stigning udenfor og den langsomme i København.

Som ovenfor — Side 113 — nævnt udgjorde Interessenternes Tilgodehavende i 1849 1.480.121 Rbd. Derefter bevægede det sig som følger:

11. Nov. 1850.....	1.656.942 Rbd.	
» » 1851.....	1.738.968	»
» » 1852.....	1.803.976	»
» » 1853.....	1.864.063	»
» » 1854.....	2.001.653 Rd. *)	
» » 1855.....	2.148.694	»
» » 1856.....	2.152.985	»
» » 1857.....	2.025.137	»
» » 1858.....	1.899.469	»

*) Medens Møntfoden fra 1813 havde heddet »Rigsbankmøntfod« og Daleren derfor »Rigsbankdaler«, hedder den ifølge Lov af 10. Febr. 1854 »Rigsmønt« og Daleren »Rigsdaler«.

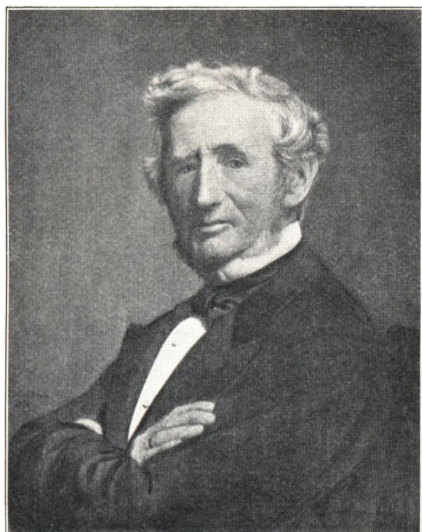
Som man vil se, var Stigningen stærkest i 1854–55. Derefter indtræder en Standsning — sikkert et Udtryk for den Spekulationstrang, der nu, da Konjunkturerne nærmede sig Højdepunktet, havde grebet alle — og saa: Faldet.

Den 11. November 1857 var vi oppe i Krisen.

Maaske havde den mindre stærke Benyttelse af Sparekassen efter Stormløbet i det første Krigsjaar vænnet Direktionen af med at betragte det som noget selvfølgeligt, at Folk under Kontortiden stod langt ud paa Gaden og ikke sjældent maatte gaa bort med uforrettet Sag, eller maaske var det blot de nye Direktører, der havde et andet Syn paa dette Forhold end de ældre. I al Fald var det en af de nye, Overauditor Holm, der under 5. November 1852 indsendte et Forslag — eller som Direktionen vedvarende kalder denne Slags Dokumenter: et Andragende — om, at Kontoret skulde holdes aabent hver Dag, at der skulde ansættes en lønnet Kasserer, at den jourhavende Direktørs Funktioner skulde indskrænkes til at føre Kontrol*), medens dog det lønnede Medlem af Direktionen ligesom hidtil skulde føre Tilsyn med Bøgernes Førelse og Forretningens daglige Gang. Og han motiverer dette med, at Adgangen til Kontoret nu var saa vanskelig, at mange helt afholdtes fra at benytte Kassen, at det gav Anledning til almindelig Klage, og at Interessenternes Mængde nu var saa stor i Forhold til Expeditionstiden, at hver enkelt i Løbet af et Aar kun kunde naa at blive expederet 2 Gange. Mod dette Forslag indvendes det straks — i Mødet d. 19. Nov. — at Tilstrømningen jo netop var mindre end tidligere, og at den fremhævede Vanskelighed ved Adgang til Expedition maatte tilskrives Sparerne selv, idet »det var en Kjendsgjerning, at Tilstimlingen af disse udelukkende falder paa de nærmest før den 11te i Maanederne værende Contoirdage«. Og særdeles karakteristisk for Direktionens Konservatisme er det, at man øjeblikkelig holder Vedtægterne op for sig som et Skjold mod al Forandring, idet »det udtrykkeligen i disse er bestemt, at et af dens (s: Direktionens) Medlemmer skal være tilstede paa Contoirdagene, modtage og udbetale Pengene og med Bogholderen underskrive i Contrabøgerne«.

Skønt »Pluraliteten af Directionens Medlemmer saaledes ikke kunde indgaa paa Forslaget, saa blev det dog almindeligt erkjendt,

*) Som det vil ses, er det Programmet fra Politivennen — se ovenfor Side 96 ff., der nu gaar igen.

E. COLLIN

I. C. BAUER

at der burde forsøges at modarbejde den Sammenstimlen af Folk paa Gaden om Contoirdagene og fornemlig om Løverdagaften, og det blev desaaarsag vedtaget, at Contoiret skulde bestandig aabnes om Morgen Kl. 7 – vel at mærke: kun paa de 3 Ugedage – og om Løverdag Eftermiddag Kl. 5, samt at alle til disse Tider Tilstedeværende skulde tildeles Adgangsnummer, dog at disse ikke maatte overstige 100 med mindre den jourhavende Directeur ved sin Ankomst afgiver Bestemmelse om, at dette Tal maa overskrides«. Dette skulde straks træde i Kraft.

Denne Indrømmelse var jo ikke stor, og den var heller ikke stor nok. Endnu nogle Aar gik det; men den stadig stigende Benyttelse af Sparekassen maatte jo gøre Ulæmperne mer og mer følelige. Tilmed affødte jo selve den rask stigende Omsætning en Trang til en mere moderne og kulant Expedition. Direktionens Konservatisme paa dette Punkt var derfor navnlig paa denne Tid meget ilde anbragt og var sikkert en stærkt medvirkende Aarsag til, at andre Instituter med mere moderne Begreber om Betjeningen af Publikum omsider blev oprettede.

Og det var jo ikke alene paa det omtalte Omraade, at Direktionens Konservatisme stillede sig paa tværs af Publikums Ønsker. Dette var ogsaa Tilfældet med Hensyn til det andet oftere omtalte Punkt: Midlernes Frugtbargørelse.

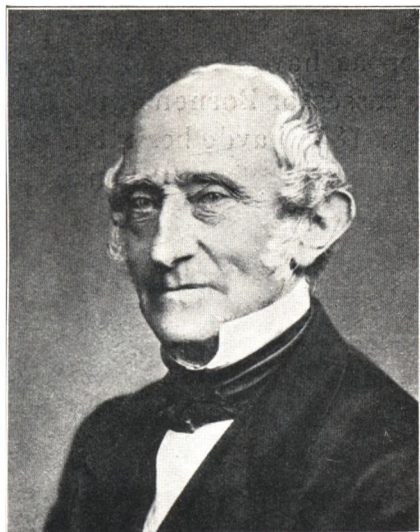
Naar lige undtages, at man i 1852 havde anbragt 6.600 Rbd. i

Nationalbankaktier, var alt paa dette Punkt endnu ved det gamle. Statens Cirkulære til Sparekasserne af 31. Jan. 1853 om, at intet Indskud fremtidigt modtoges af Statskassen til en højere Rente end 3 % og ikke paa mindre end 3 Maaneders Opsigelse, havde man besvaret med, at Bestyrelsen ikke for Tiden ønskede at forhøje Forrentningssummen, men at man ikke vilde kunne være tjent med en ringere Rente end 3 % af de fremtidige Indskud, saa længe et saadant Udbytte tilstodes Interessenterne. Og en Forespørgsel fra Finansministeriet af 24. Jan. 1854 om, hvorvidt Kassen maatte være villig til at give Afkald paa den korte Opsigelse af de til 3 % indestaaende Midler, saaledes at de fremtidig indestod paa 3 Maaneders Opsigelse, eller om man vilde foretrække, at Opsigelsesfristen for de 200,000 Rbd., der indestod til $3\frac{1}{2}$ %, forandredes til 3 Maaneder, medens Renten nedsattes til 3 %, besvaredes under 31. Maj med, at herpaa kunde Sparekassen ikke indlade sig; men den var villig til at modtage hele Summen eller Dele deraf, naar det maatte konvenere Statskassen, blot Bestyrelsen med behørigt Varsel forud blev underrettet om Indbetalingen.

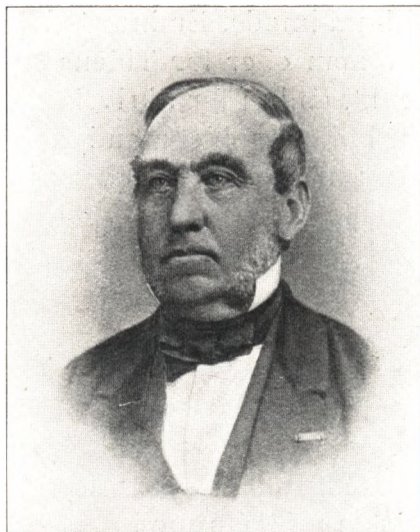
Dette Svar formuleredes som nævnt i Maj 1854, men endnu 11. Nov. 1855 indestod dog de tidligere nævnte 491.000 Rd. urørte i Statskassen. De 502.600 Rbd., der i 1850 var anbragte i Udlaan mod Prioritet, var i de mellemliggende 5 Aar kun forøget med 89.000 Rd., medens Interessenternes Tilgodehavende samtidig var vokset med 491.752 Rd. Hele Resten var gaaet til Nationalbanken, i hvilken Sparekassen nu havde et Indestaaende paa 1.083.000 Rd. Man vil ikke kunne undre sig over, at Samtiden ikke fandt en saadan Forvaltning af Midlerne tidssvarende, selv om Pengene gennem Banken kom Forretningslivet tilgode. Og der begynder derfor ogsaa nu at røre sig Kræfter i Retning af at komme udenom Direktionens Konservatisme og faa indrettet noget mere moderne.

Det begynder straks i 1856. En Række Mænd*) med Overrets-assessor, Kammerjunker Bornemann i Spidsen forener sig om at oprette en »Spare- og Laanekasse for Kjøbenhavn og Omegn«, og henvender sig i den Anledning ved Skrivelse af 20. Marts til Direktionen med Forespørgsel om, hvorvidt denne maatte ønske at træde i Forhandling med dem. Skrivelserns Indhold er ikke nærmere angivet; men af Svaret kan man slutte sig dertil. Dette, der allerede

*) Foruden Kammerjunker Bornemann: Etatsraad, Direktør David, Fabrikejer Fibiger, Konferensraad P. Hansen og Etatsraad, Justitiarius Møllerup.

F. J. FIEDLER

I. A. BECH

blev afsendt d. 22. Marts, gik nemlig ud paa, at vel havde det været Genstand for Forhandling at lette Adgangen til Sparekassen og at søge en større Del af Kassens Kapital udlaant til Private, men Direktionen attraaede dog for Tiden ikke nogen væsentlig Forandring i de gældende Statuter.

Naturligvis blev det dog ikke ved dette Svar. Allerede den 4. April holdes et forberedende Møde om Sagen, og i et derefter følgende Møde af 17. s. M. blev det vedtaget:

- at Kontoret fra 1. Maj skulde holdes aabent hver Søndag fra Kl. 8 til 10 Formiddag,
- at Venteværelset skulde aabnes Kl. 7,
- at Uddelingen af Numre skulde begynde Kl. 7 $\frac{1}{2}$,
- at der skulde uddeles særskilte Numre til Indskud og Uddrag,
- at der hver Dag skulde uddeles 100 Numre, dog ikke flere end 40 til Uddrag,
- at der skulde ansættes en Assistent til Hjælp for Bogholderen,
- at Direktionen skulde forøges med 3 Medlemmer.

Det sidste Punkt opfyldtes ikke helt, idet der kun udnævntes 2 nye Direktører, nemlig Justitsraad C. W. Lange og Kommandør I. F. Braëm; men ellers blev Beslutningen virkeliggjort; og man var da altsaa nu naaet saa vidt, at Sparekassen — fra 1. Maj 1856 — havde aabent hver Dag. For saa vidt var man altsaa kommen Pu-

blikum imøde. Endnu stod Anbringelserne tilbage; men ogsaa her gav man efter for Tidens Krav. Ja, herpaa havde man endogsaa tænkt, endnu før Skrivelsen fra Overretsassessor Bornemann m. fl. var indløben, idet man i Mødet d. 14. Dec. 1855 havde besluttet, »at tage under nærmere Overveielse, om det ikke maatte være hensigtsmæssigt at opsigte en Deel af den Sparekassen tilhørende Capital, der mod aarlig Rente af 3 pCt. er hensat i Statskassen, for paa en for Sparekassen fordeeltigere Maade at anbringe samme«. Og Overvejelsen resulterede da ogsaa i, at man d. 21. Febr. 1856 besluttede at opsigte til Udbetaling i Juni Termin 80.000 Rd. af det nævnte Beløb, hvad ogsaa skete, saa at Regnskabet pr. 11. Nov. 1856 viser en Tilbagegang i Tilgodehavendet i Statskassen med 80.000 Rd. og desuden en Nedgang i Nationalbankkapitalerne med 196.000 Rd., medens Posten »Udlaan mod Prioritet« er steget fra 591.600 til 884.975 Rd. eller med 293,375 Rd., altsaa med en til Nedgangen paa de to andre Poster svarende Sum. Og saa hastigt er Tempoet nu blevet, at man i Mødet den 27. August vedtager at opsigte til Udbetaling i Dec. Termin s. A. Resten af de i Statskassen til 3 % indestaaende Penge, og ikke længe efter – paa et Møde 5. Febr. 1857 – beslutter, at de to Tredjedele af Midlerne herefter skal holdes anbragte i Prioriteter, hvorfor man ogsaa kort efter opsigter 400.000 Rd. af Tilgodehavendet i Nationalbanken.

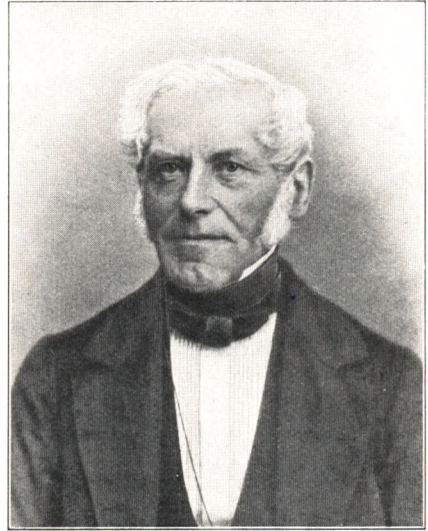
Men det var ogsaa paa Tiden at beslutte sig til at lægge Roret om. I November 1856 stiftes »Den sjællandske Bondestands Sparekasse«, og skønt denne jo baade efter sit Navn og sit Formaal søgte sit Publikum udenfor København, var dens Oprettelse – især saa kort efter, at en anden Sparekasse var søgt stiftet – dog et Varsel om, hvad Tiden bar i sit Skød. Og det blev ikke herved. Den 3. Marts 1857 stiftedes »Bikuben«; og Sparekassens Eneherredømme som københavnsk Sparekasse var forbi.

Ogsaa paa anden Maade ytrede sig Tidens Trang til flere Pengeinstituter. Allerede i 1854 var »Kjøbenhavns private Laanebank« bleven oprettet. Den 2. Nov. 1857 aabnedes Privatbanken. Og havde disse to Institutioner end helt andre Formaal end Sparekassen, saa havde de dog dette tilfælles med den, at de modtog Indskud og for saa vidt var Konkurrenter.

At det var paa Tiden at gøre Indrømmelser med Hensyn til en forøget Udlaansvirksomhed, viser sig ogsaa ved, at Laaneansøgnin-

EDV. HVIDT

H. D. F. FEDDERSEN

gerne nu, da der er lukket op for Pengekassen til dette Øjemed, strømmer ind i et saa overvældende Antal, at en Mængde Ansøgninger maa afslaas til Trods for, at Udlaanskontoen i Løbet af Regnskabsaaret stiger med 419.500 Rd. Forhandlingsprotokollen er nu fyldt med Laanesager, og i næsten hvert eneste Møde i dette Aar og et Stykke ind i det næste maa mange Andragender besvares med, at man nu ikke har flere Midler til Raadighed til Udlaan. Nu begynder tilmed Pengene at strømme mindre rigeligt ind. Det er øjensynligt at Pengemarkedet strammes. Diskontoen var da ogsaa d. 6. August 1856 gaaet op fra 4 til 5 %, men holdt sig forøvrigt her, til selve Krisen kom og bragte den op til 6 og kort efter til 8 %.

Direktionen var sikkert ogsaa klar over, hvad der var i Vente. I al Fald skaffer den sig nu Værdier, der i givet Tilfælde kan afhændes, saaledes for £ 4500 sjællandske Jærnbaneaktier, for 30.100 Rd. kgl. Obligationer, for 21.000 Rd. Østifternes Kreditforeningsobligationer og for 63.500 Rd. »jyske Land«, ligesom den sørger for en stor Kassebeholdning. Regnskabet pr. 11. Nov. 1857 viser derfor ogsaa følgende Balance:

Paa Interessenternes Konti indestod:

a) I 1ste Afdeling.....	422 Rd. 13 ø
b) » 2den »	94.728 » 94 »
c) » 3die »	1.929.986 » 64 »
At overføre...	2.025.137 Rd. 75 ø

Overført... 2.025.137 Rd. 75 ρ

I Sparekassens Fond:

a) Skyldige Renter fra

 $\frac{11}{5}$ til $\frac{11}{6}$ 1857.... 4.553 Rd. 55 ρ

b) Sparekassens

Overskud 97.122 » 26 », £ 1500 101.675 » 81 », £ 1500

Ialt... 2.126.813 Rd. 60 ρ , £ 1500

Der var saaledes anbragte:

I Statskassen 111.000 Rd. 00 ρ

» Nationalbanken .. 414.300 » 00 »

» Prioritetslaan 1.304.475 » 00 »

» ovennævnte Effekter, købte for 148.558 » 72 »

» Nationalbankaktier 6.600 » 00 »

» kgl. Obl., optagne i Indskrivningsprotokollen 34.082 » 72 »

» dansk-engelske Obl. £ 1500

Kontant Beholdning 107.797 » 12 » 2.126.813 Rd. 60 ρ , £ 1500

Forøvrigt gjorde man foruden det alt anførte endnu et Skridt til Imødekommelse af Tidens Krav, idet man fastsætter et Møde til 6. November, »i hvilket vilde være at fremlægge Beregning over Resultatet for Sparekassen, naar Renten af de indestaaende Penge forhøiedes til $3\frac{1}{4}$ og til $3\frac{1}{2}$ p. Ct.«. Mødet afholdes dog først den 13. November, og her forhøiedes da Renten til $3\frac{1}{2}$ $\frac{0}{10}$ fra en Termin, der skulde bestemmes d. 18. December.

Saa langt kom man. — Og saa var Krisen der.

Tiden havde længe været moden til den. De stadigt stigende Priser, der til at begynde med havde haft deres naturlige Aarsag i den stigende Efterspørgsel efter Varer, som Forholdene i og umiddelbart efter 1848 havde skabt, blev siden — og mer og mer — en Virkning, eller maaske rettere: en Afspejling af Guldets synkende Værdi, der atter var en Følge af Guldudbudets voksende Størrelse. Fra 1850 til 1857 steg Guldproduktionen med over 30 $\frac{0}{10}$, og samtidig steg Varepriserne ad de to nævnte Veje ca. 35 $\frac{0}{10}$. Følgen var en stadig voksende Produktion, eller rettere: en stadig voksende Overproduktion; thi medens Produktionen i Begyndelsen rettede sig efter den stigende Efterspørgsel og saaledes bundede i naturlige Forhold, rettede den sig senere, da Varetrangen faktisk var mættet,

C. W. LANGE

I. F. BRAËM

efter den Prisstigning, der kun afspejlede Guldets synkende Værdi, og manglede derfor sit naturlige Grundlag. Tilmed gav Bankerne, der mer og mer fyldtes af Guldstrømmen, vedvarende Kredit til en lav Diskonto, og ogsaa dette var en Spore til Produktion. Men en Produktion og en Omsætning, bygget op paa et saa unaturligt Grundlag, maatte synke sammen. Og det gjorde den.

I August Maaned 1857 gik en Bank i Ohio Fallit. Den rev straks Hul i hele det skøre Væv: Bank paa Bank, Handelshus paa Handelshus, sank sammen. Amerikas Forretningsliv styrtede i Grus. 5000 Falliter. Saa vaklede Englands. Bank of England maatte have sin strænge »Bankact« suspenderet for at kunne komme det til Hjælp. Diskontoen gik op til 10 % til Trods for, at den udækkede Seddelmængde blev overskredet med 4 Mill. £. Men Grunden var *for* svag. Sammenbruddet var uundgaaeligt. I Tyskland gik det ikke bedre. Den gamle Hansestad ved Elben med sine stærkt forgrenede Handelsforbindelser var som sædvanligt blandt de første og stærkest ramte — og med den dens Forbindelser nordpaa: Sverige, Norge og Danmark. Vi har Krisen i Slutningen af November, ikke en Maaned efter dens Udbrud i Hamborg. Resterne af de gamle Forbindelser styrter. Andre følger. Fallit følger Fallit. Staten maa derfor træde til. Den opretter en midlertidig Laanekasse, som den udstyrer med 300.000 £ til Hjælp for

det nødstedte Forretningsliv, foruden at den forstrækker Nationalbanken med 2¹/₂ Mill. Rd. *)

Publikum er naturligvis opskræmt som aldrig før. Det styrter til Bankerne. Det stormer Sparekasserne. Det kræver sine Nødskilninger, sine Sparepenge, sine Kapitaler tilbage. Pengeinstitutionerne er om en Hals. De udbetaler og laaner, og laaner og udbetaler. Og saa sundt er heldigvis det Grundlag, de har indrettet sig paa, at ikke en af dem — i al Fald ingen Sparekasse — gaar i Stykker. Paa dette Punkt slap vi for at dele Skæbne med Udlandet.

Ellers var det galt nok. Medens 1856 havde talt 41 Fallitter i København, mødte 1857 med 87 og 1858 med 91. Men allerede i Foraaet sidstnævnte Aar var Krisen ovre.

I Sparekassens Forhandlingsprotokol sætter heller ikke denne Krise sig store Spor. Det ses blot, at man i Mødet den 16. December vedtager, foruden at anmode Finansministeren om et Afdrag paa en Obligation paa 100.000 Rd., der forfalder til Udbetaling den 3. Januar 1858, at sælge en Række Effekter, og derefter atter i Mødet den 28. December beslutter »at realisere af Activerne, navnlig Bankactierne, samt at løsgjøre det i Indskrivningsprotokollen indskrevne Beløb«, ligesom man i sidstnævnte Møde vedtager, »at tilstaae Politibetjentene for Assistance og Ordensoverholdelse ved Nummeruddelingen 1 Rd. daglig til hver Betjent under det Vilkaar, at der ikke fra Politidirecteuren senere formeres Sparekassen Regning for Udgifter i samme Anledning«.

Noget viser dog dette, selv om det ikke er meget. Det viser for det første, at man har maattet gøre Brug af de indkøbte Værdipapirer for at skaffe Penge. Bemærkningerne til Aarsregnskabet for 1857-58 nævner da ogsaa, at de til Administrationsfonden henlagte, rentebærende Effekter, nemlig 34.082 Rd. 72 ø i Indskrivningsprotokollen optagne kgl. Obligationer, 11.000 Rd. kgl. 4 % Obligationer, £ 1500 dansk-engelske 3 % Obligationer og 6600 Rd. Nationalbankaktier, er afhændede. Sidstnævnte Beløb findes dog stadig paa Regnskabet, men tilhører altsaa ikke mere Administrationsfonden.

Og dernæst viser Forhandlingsprotokollens ordknappe Meddelelse ogsaa det, at man har maattet ty til Politiets Hjælp for at holde Orden paa det skrækslagne Publikum.

*) Om Nationalbankens Forhold til Krisen — et Forhold, der synes uretfærdigt bedømt af Samtiden og derfor ogsaa af en lang Eftertid, kan henvises til Axel Rubow: Nationalbankens Historie S. 232 ff.

P. I. AGIER

Det nævnte Salg af Værdipapirer var dog selvfølgelig ikke nok til at klare Vanskelighederne. Hvilken Vaande Direktionen i Virkeligheden havde befundet sig i, fremgaar med tilstrækkelig Tydelighed af dens Henvendelser til Finansministeriet og Nationalbanken, til hvilke Forbindelser man jo først og fremmest var henvist for at skaffe Penge. Allerede den 19. Oktober tilskrives Finansministeriet om snarest muligt at udbetale 100.000 Rd., og det gentages udtrykkeligt, at man maa anmode om at faa Beløbet udbetalt »saa hurtigt som muligt, da der netop nu haves paatrængende Brug for en Deel af samme«. En lignende Anmodning tilstilles Ministeriet under 11. December. Beløbene anvises til Udbetaling henholdsvis 9. November og 9. Januar.

Endnu mere betegnende for Situationen var dog Henvendelsen til Nationalbanken af 17. December. Den maler Tilstanden saa levende, at den fortjener at gengives. Den lyder, med Udeladelse af Slutningen, saaledes:

»Det vil ikke være undgaaet Nationalbankdirectionens Opmærksomhed, at Kjøbenhavns Sparekasse har under den hele nu herskende Crisis undgaaet at stille Fordringer til Bankens Bistand. At dette har været muligt, skyldes dels den ualmindelig store Beholdning, med hvilken Crisen blev mødt, dels den Tillid, som Sparekassen endnu nyder, og hvorpaa daglig haves Beviser i de ikke ubetydelige Indskud. Men paa den anden Side stiger Mistilliden eller Specula-

tionsaanden — enten nu den ene eller den anden er Uddragenes Foranledning — i de sidste Dage i en saa betænkelig Grad, at Sparekassens Udbetalingsevne maa ophøre, naar den ikke *øjeblikkeligt* og *kraftigt* kommer til Hjælp. Ved Salg af Effecter kan Standsningen kun opsættes nogle Dage; den hos Finantserne opsagte Restcapital af 100.000 Rd. kan først erholdes i Januar og udenfor de daglig uden Opsigelse foregaaende Udtællinger 'paahviler der os allerede nu en Udbetaling af ca. 100.000 Rd. i denne Maaned.

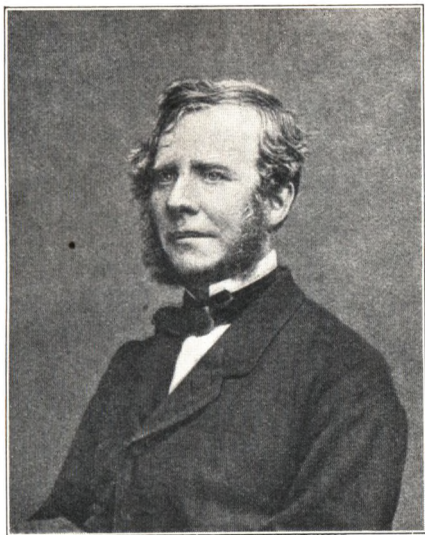
Vi skulle ikke her henvise til den Adgang til Assistance, der fortrinsviis skulde synes at maatte tilkomme Sparekassen, der i en Række af rolige Aar har ladet betydelige Capitaler indestaae i Banken til en lav Rente; vi skulle saa meget mindre gjøre dette, som Bankbestyrelsen altid har været imødekommende mod Sparekassen. Men vi skulle alene henvise til Betydningen for den offentlige Credit af den Mulighed, at Sparekassen maatte standse sine Betalinger; en saadan Begivenhed, som umiddelbart berørte omtrent 10.000 Interessenter især af den tjenende og arbejdende Klasse, vilde, meer end noget Andet lettelig kunde gjøre, undergrave Folkets Tillid til de Institutioner, hvis Opgave det er samvittighedsfuldt at bestyre de dem betroede Midler. Bestyrelsen kan roligt lade sin Fremgangsmaade i denne Henseende undersøge, men Erkjendelsen heraf kan ikke for denne Klasse reise den engang sunkne Tillid.

Det er derfor Sparekassebestyrelsens alvorlige og indstændige Anmodning til Bankens Bestyrelse, at denne tager kraftige Forholdsregler for at hindre en saadan nær forestaaende Eventualitet. «

Slutningen af Skrivelsen gaar da ud paa, at man i Maanedens Løb maa have 100.000 Rd., og eventuelt mere senere.

Som Svar herpaa meddeler Banken, at Sparekassen mod bankmæssig Sikkerhed kan forvente at erholde et Laan paa 50.000 Rd. under den Betingelse, at Beløbet uden Udsættelse tilbagebetales inden Udgangen af Januar Maaned 1858.

Saa vidt det kan ses af Sparekassens Bøger, er dette Laan imidlertid ikke optaget. Kassen har øjensynligt klaret sig uden det. Og det viste sig paany, at var Direktionen konservativ i sin Holdning overfor Publikum, saa havde den ogsaa været konservativ i sin Holdning overfor dets Penge. Ingen tabte saa meget som en Skilling, og Sparekassen sad ikke efter Krisen i Gæld eller anden Forlegenhed. Københavnerne kunde fremdeles roligt betro den deres Opsparinger. Og det gjorde de.

E. TH. SCHIERN

O. B. SUHR

At Krisen dog bragte Indskudssummen ned, er jo kun naturligt. Interessenternes Tilgodehavende sank, som ovenfor Side 121 nævnt fra 2.152.985 Rd. i 1856 til 2.025.137 Rd. i 1857 og derefter til 1.899.469 Rd. i 1858 — o: ned under, hvad det havde været i 1845. Dette bunder dog ikke i manglende Tillid, men i selve de økonomiske Forhold efter Krisen; og snart steg Indlaanene igen trods den Konkurrence, Sparekassen nu var udsat for.

Tidspunktet for Indtrædelsen af den ovenfor omtalte Renteforhøjelse vedtoges i et Møde d. 14. Jan. 1858. Den gik, som alt nævnt, fra 3 til $3\frac{1}{2}$ % af alle indestaaende og fremtidig indskudte Midler og traadte i Kraft fra 11. Januar.

Dog forbeholdt man sig, hvis der maatte blive indsat større Summe, end det fandtes tilraadeligt at modtage, enten at nægte Modtagelsen eller at fordre længere Opsigelsesfrist end den i Vedtægterne bestemte.

Som en Følge af de under Krisen gjorde Erfaringer og vel ogsaa som en naturlig Følge af den nævnte Renteforhøjelse forlanges under 8. Marts de i Nationalbanken indestaaende Midler fra 11. Juni forrentede med 4 % og udbetalte med 3 Ugers Opsigelse. Eventuelt skal alt opsiges. Herpaa gaar Banken i Hovedsagen ind ved Skrivelse af 17. s. M.

Allerede 4 Maaneder senere, d. 20. Juli, tilstiller imidlertid Ban-

ken Sparekassen en Skrivelse, hvis Indhold ikke er refereret, men som øjensynligt er gaaet ud paa, at Banken herefter kun vil svare 3 % af Sparekassens indestaaende Midler. Den giver Anledning til et Møde i Finansministeriet d. 27. Juli. Ved dette Møde, hvor blandt andre nye Direktionsmedlemmer ogsaa Kommitteret i Banken M. Levy er tilstede — man ser, at Kassen stadig holder sin Forbindelse med Banken vedlige — vedtages det, at af de i Banken indestaaende Midler skal 400.000 Rd. udtages og gøres frugtbringende paa anden Maade, til hvilken Ende der nedsættes et Udvalg bestaaende af Collin, Hvidt og Levy.

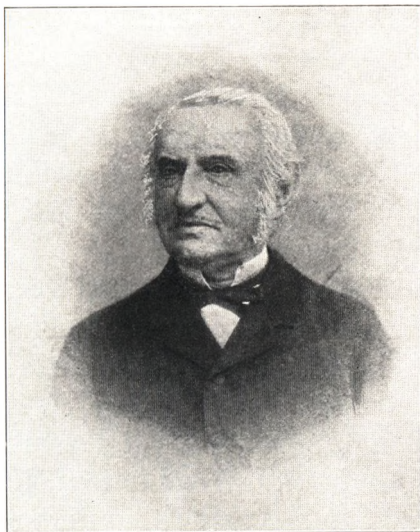
Resultatet af dettes Arbejde blev, at hele den frigjorte Sum og en god Slump desuden gøres frugtbringende i »Effekter«, hvoriblandt særlig kan nævnes 100.000 Rd. Hamborger-Banco i det norske $4\frac{1}{2}$ p. Cts Laan og £ 14.100 i det dansk-engelske 3 pCts Laan, saaledes at Posten »Forskellige Effecter«, hvoriblandt ogsaa nu mange Kreditforeningsobligationer, paa Regnskabet pr. 11. Nov. 1858 stiger til 620.654 Rd., medens Udlaan mod Prioritet synker fra 1.304.475 til 1.290.625 Rd., Indlaanet i Nationalbanken gaar ned til 75.000 Rd. og Indlaanet i Statskassen helt og for stedse forsvinder.

At ogsaa 1ste Afdelings Indskud i dette Aar ved Indkaldelse af 3. Maj ryddes bort — jfr. ovenfor Side 86 — skal vi her paany minde om.

Saaledes har Sparekassen, om end ikke helt skiftet Ham, dog atter i nogen Grad ændret Udseende efter Tidsforholdene; og en Periode med sit særlige Præg er forsvunden.

Endnu staar her kun tilbage at omtale de indenfor Direktionen foregaaede Forandringer. De er følgende:

Konferensraad L. F. Fog udmelder sig ved Udgangen af Aaret 1850 efter at have siddet i Direktionen i godt 28 Aar. Han efterfølges 1. Februar 1851 af daværende Justitsraad E. Collin, Departementsdirektør under Finansministeriet og Søn af Sparekassens Medstifter. Dernæst fratræder i November 1853 Konferensraad J. G. Linde, i hvis Sted Assessor i Landsover- samt Hof- og Stadsretten, Kancelliraad F. J. Fiedler indvælges. Fremdeles suppleres Direktionen i Marts 1855 med Apotheker, Assessor pharmacie I. A. Bech. Vigtigere er det dog, at Konferensraad S. H. A. Wedel og Sognepræst, Dr. theol. H. W. Rothe udmelder sig i Efteraaret 1855 (ved Skrivelser af 21. og 24. November). Ved deres Afgang mister Direktionen sine to ældste Medlemmer. Wedel havde jo været med fra Kassens Stif-

M. LEVY

telse, først som Bogholder, siden — fra 1830 — som Direktør, og havde gjort et stort og uegennyttigt Arbejde i Kassens Tjeneste. Han havde været Direktionen en vægtig Støtte ved sin rige praktiske Erfaring; og hans Afgang føltes som et stort Tab. Noget lignende kan siges om Dr. Rothe, der ogsaa havde været en trofast og nidkær Medarbejder, lige siden han i 1821 havde afløst Pastor Paludan. I Anledning af disse to Udmeldelser holdes da ogsaa et særligt Møde hos Etatsraad Hvidt, hvor den øvrige Direktion enes om en Udtalelse, hvori de to Medarbejders Afgang beklages, og de takkes for »den ufortrødne Iver, hvormed de i en saa lang Række af Aar havde virket til Opfyldelsen af Sparekassens Øiemed«.

I Direktionsmødet den 14. Dec. 1855 vælges Grosserer I. C. Bauer og i Mødet den 21. Febr. 1856 Kammerherre H. D. F. Feddersen som deres Stedfortrædere.

Endnu et betydeligt Tab skulde Sparekassen lide paa denne Tid, idet Etatsraad L. N. Hvidt, just som han var valgt til Direktionens Formand, dør 16. Marts 1856 efter at have haft Sæde i Direktionen i 23 Aar. I hans Sted indvælges hans Søn, Assurancemægler Edv. Hvidt, medens Konferensraad Bentzen indtager Pladsen som Formand.

Endvidere indtræder som allerede tidligere (Side 125) nævnt i 1856 Generalkrigskommissær, Justitsraad C. W. Lange og Kommandør I. F. Braëm. Deres Valg er mærkeligt nok ikke, som det ellers har været Tilfældet, nævnt i Forhandlingsprotokollen, men

Meddelelse om deres Valg er tilsendt dem under 2. Juni 1856. Under samme Dato sendes en lignende Meddelelse til Grosserer P. I. Agier; men medens de to førstnævnte allerede er tilstede i Mødet d. 27. August, ses Grosserer Agier overhovedet ikke at have været tilstede i noget Møde, saa lidt som han har underskrevet noget Aarsregnskab. I Bekendtgørelse af 30. Juli 1858 meddeles det, at han er udtraadt af Direktionen.

Endelig afgaar i Regnskabsaaret 1857-58 Overauditor, Borgmester Holm, Justitsraad Fiedler og Grosserer Bauer — de to sidste altsaa efter kun meget kort Tid at have siddet i Direktionen. I Stedet for dem indvælges Overfinansbogholder, Etatsraad E. Th. Schiern, Konsul, Grosserer O. B. Suhr og Kommitteret i Nationalbanken M. Levy, der tiltræder i Juli 1858. Heller ikke disse Forandringer findes omtalte i Forhandlingsprotokollen. De afgaaede har underskrevet denne sidste Gang d. 28. Dec. 1857. De tiltrædende nævnes som tilstedeværende ved det ovenfor omtalte Møde i Finansministeriet d. 27. Juli 1858.

VIII

1859—1870

*Flere Reforme – Et Forretningsudvalg – Kontortiden udvides paany – Filialer – Forskydninger i Frugtbar-
gørelsen – „Effekter“ bliver den fremherskende Del
deraf – Sparekassen faar egen Bygning – Politivennens
Program endnu en Gang – Kassererforretningerne gaar
over til en Funktionær – Bestyrelsesforholdene om-
ordnes – Forretningsudvalget forsvinder – Nye Udvi-
delser af Kontortiden – Udlaan imod Haandpant ind-
føres – Atter et Uvejr Saar og atter en velovervunden
Krise – Spørgsmaal om Direktørlønninger – De store
Konti – Ny Renteforhøjelse og mægtig Fremgang –
Sparekassens nuværende Bygning købes. – Forhøjelse
af Udlaansrenten – 2den Afdeling forsvinder –
Halvtredsaaers Jubilæum*

AT slutte det foregaaende Afsnit med Aaret 1858 var for saa vidt urigtigt, som det nye, der i denne Tid stormer ind paa Sparekassen, altsammen kommer allerede i 1857, hvilket Aar for saa vidt danner Begyndelsen til en ny Æra. Imidlertid hører Aarene 1857 og 1858 naturligt sammen, idet de i Forening danner Afslutningen paa en bevæget økonomisk Periode, der staar tegnet med saa skarpe og karakteristiske Træk, at den maa ses for sig alene, ligesom jo ogsaa sidstnævnte Aar, som allerede nævnt, for Sparekassen selv betyder et saa afgørende Brud med Fortiden, at det af denne Grund maa ses som et afsluttende Aar. Endeligt er det jo ogsaa først efter 1858, at de Reformere, Sparekassen har indført, skal vise deres Virkning. Ogsaa for saa vidt kan det være naturligt at begynde den nye Periode med Regnskabsaaret 1858-59.

Endnu var det forøvrigt ikke forbi med Reformerne. De fortsættes tværtimod endnu et Stykke Tid — mest som Følge af, at de ikke gennemførtes til Bunds. Og man begynder med dem straks i det nye Regnskabsaar, som det følgende vil vise.

Om det var den stærke Nedgang i Indlaanskapitalen eller den faretruende Konkurrence fra de nyopdukkede Pengeinstituter, der foranledigede Oprettelsen af et Forretningsudvalg, er ikke meddelt i Forhandlingsprotokollen. Men det oplyses, at et saadant Udvalg, der skulde arbejde efter visse Regler, hvis Ordlyd det selv skulde affatte, bliver nedsat i Mødet d. 29. Oktober og kommer til at bestaa af I. A. Bech, Collin og Schiern, valgte paa et Aar fra 11. Nov. 1858. Dets Regulativ vedtoges 17. December.

Derimod er det givet, at det var den nævnte Nedgang i Sparernes Tilgodehavende, hvis Betydning muligvis overvurderedes noget som Følge af de andre Pengeinstituters Konkurrence — og som sandsynligvis i for høj Grad tilskreves denne Konkurrence — der

fremkaldte nye Fremskridt i Henseende til udvidet Kontortid o. s. v. I et Møde d. 8. Febr. 1859 vedtoges nemlig følgende Resolution:

»Bestyrelsen beslutter i Erkjendelse af, at der maa foretages indgribende Forandringer, for at dette Instituts Virksomhed ikke skal gaae yderligere tilbage og vige Pladsen for andre beslægtede Instituter —, at dets Forretningsudvalg bemyndiges til i Forening med nogle af Direktionens Medlemmer, som Udvalget selv maa tilkalde, at udarbejde et i alle Detailler udført Forslag i denne Retning til- ligemed et Overslag over de ved samme mulig foranledigede Omkostninger.«

Særligt indgribende synes imidlertid Forandringerne ikke. Det besluttes i Mødet d. 18. Marts, at Kontortiden udvides saaledes, at der fra 1. April 1859 holdes aabent tre Eftermiddage ugentlig: Mandag, Onsdag og Lørdag fra Kl. 6-8, dog kun for Indskud. Desuden forøges Personalet. Et Forslag om, at Indlaansrenten skal beregnes dagevis, ligesom i Bikuben, vedtoges derimod ikke.

Underligt nok omtaler Forhandlingsprotokollen slet ikke et andet Skridt, som paa denne Tid blev foretaget til Imødekommelse af Publikum og til Imødegaaelse af Konkurrencen, nemlig Oprettelsen af Filialkontorer paa Nørrebro og Christianshavn. Som Bestyrere af det førstnævnte tilbød sig Justitsraad Lautrup, Dr. med. Knudsen, Kammerraad Møllerup og Kaptain v. Meyern; til at bestyre det sidstnævnte meldte sig Urtekræmmerne Bohn og Wulff, Mæglerne Brandt og Lorentzen, Grossererne Green og Schjøtt, Agent Clausen, Apotheker Hauberg, Fabrikant Løwener og Oliemøller Olsen. Kontoret paa Nørrebro aabnedes Mandag d. 11. April 1859 paa Hjørnet af Nørrebrogade og Slotsgade, Christianshavnskottoret d. 2. Maj paa Hjørnet af Lille Torvegade og Strandgade. Begge skulde holde aabent Mandag, Onsdag og Lørdag fra Kl. 6-8. Nogen Glæde fik man dog ikke af disse Forsøg. Allerede under 10. Febr. næste Aar maatte man indhente Bestyrernes Erklæring om, hvorvidt de mente det rigtigt at fortsætte, da »Foranstaltningen havde baaret meget ringe Frugter«. Medens Christianshavn erklærede sig for at slutte og derfor lukkede fra Udgangen af April, ønskede Nørrebro at fortsætte en Stund endnu og fik saa Lov til at fortsætte til 1ste Oktober. Men hermed er det aabenbart ogsaa forbi. Senere hører man intet mere til Sagen.

At man stadigst ligesom føler sig levende under et Tryk, kan ses af, at det i Mødet den 31. Maj 1859 vedtoges, at »aldeles intet Laan

bevilges i Juni Termin«. Tiderne maa dog ellers nu, da Krisen er forbi for denne Gang, have ændret sig til det bedre. Regnskabet pr. 11. Nov. 1859 udviser da ogsaa en Stigning i Indlaanskapitalen paa 223.290 Rd. Denne Stigning kom imidlertid som Følge af den nævnte Beslutning kun i ringe Grad Udlaanskontoen tilgode, idet denne kun forøges med godt 31.000 Rd., medens derimod »Forskellige Effecter« som ogsaa før faar Broderparten af de nye Indskud, idet denne Post forøges med omtrent 242.000 Rd., hvoriblandt for første Gang Bankhæftelsesobligationer.

I det Hele taget maa det siges, at Bestemmelsen fra Februar 1857 om, at de to Tredjedele af Midlerne skulde holdes anbragte i Prioritetslaan, kun daarligt var bleven overholdt i Praksis. Nedenstaaende lille Tabel, der for Aarene 1857-64 viser Summen af samtlige Midler, 3: Interessenternes Tilgodehavende + Sparekassens Fond (tilgodehavende Renter og Administrationsfonden), og hvad der heraf er anbragt i Udlaan mod Prioritet og i Effekter, vil vise dette:

	Samtlige Midler.	Udlaan mod Prioritet.	Effekter.
11. Nov. 1857...	2.126.813 Rd.	1.304.475 Rd.	189.241 Rd.
» » 1858...	2.024.200 »	1.290.625 »	620.654 »
» » 1859...	2.258.001 »	1.321.675 »	862.601 »
» » 1860...	2.531.760 »	1.545.975 »	915.153 »
» » 1861...	2.844.919 »	1.627.725 »	1.140.766 »
» » 1862...	3.164.532 »	1.808.775 »	1.265.218 »
» » 1863...	3.557.337 »	1.837.425 »	1.595.364 »
» » 1864...	4.021.768 »	1.853.675 »	1.902.255 »

Som man vil se, er Bestemmelsen faktisk ikke bleven overholdt i noget Aar. Indtil 1860 gaar det dog nogenlunde, men fra dette Aar tager Anlægget i Effekter større Fart, og i 1864 bliver det dominerende.

Vendepunktet hænger sammen med, at det i Mødet d. 21. Nov. 1859 — efter at dog Udlaan til ialt 86.000 Rd. var blevne bevilgede — blev besluttet, »at indtil anderledes bestemmes, alle Laane-Ansøgninger fremtidig uden Undtagelse remitteres Vedkommende med Tilkjendegivelse af, at Sparekassen ikke bevilger flere Prioritetslaan«.

Dette var jo ret rigoristisk og synes heller ikke at kunne forklares ud fra de faktiske Forhold, da den af Krisen foraarsagede Tilbagegang i Indskudsmængden forlængst var forbi og Tilvæksten i god Gænge. Heldigvis førtes dog heller ikke denne Beslutning ud i Virkeligheden, idet Udlaansmassen i dette Regnskabsaar — 1859-60 — forøgedes med 224.300 Rd., medens »Forskellige Effecter« denne

Gang maatte nøjes med 52.552 Rd. Inden Regnskabsaaret er til Ende, vedtager man dog (25. Okt. 1860), ligesom i Ængstelse for, at man herved havde vovet sig vel vidt, »at Prioritetslaan kun maa udgjøre $\frac{2}{3}$ af Interessenternes Capital, altsaa ikke af Reservefonden«.

Saa højt naaede man imidlertid kun dette ene Aar — og dette endda kun omtrent. Allerede 11. Nov. 1861 er Kvotadelen adskilligt mindre end de to Tredjedele, og fra nu af bliver den mindre og mindre. Dette fremgaar allerede af den nys anførte Tabel, og vil ses endnu tydeligere ved Sammenligning med følgende, der viser Sparernes Tilgodehavende i de samme Aar:

11. Nov. 1857...	2.025.137 Rd.
» » 1858...	1.899.469 »
» » 1859...	2.122.759 »
» » 1860...	2.381.261 »
» » 1861...	2.683.090 »
» » 1862...	2.985.877 »
» » 1863...	3.358.510 »
» » 1864...	3.804.895 »

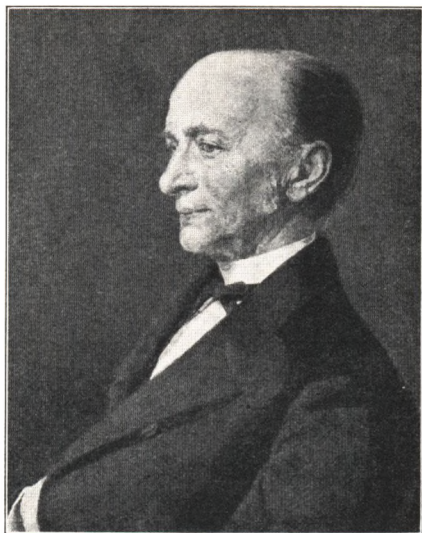
Denne Tabel viser tillige, at Direktionens Frygt for yderligere Tilbagegang var ret ugrundet. Fremgangen synes tværtimod stærkere end nogensinde og det tiltrods for, at Sparekassen jo nu ikke længer er ene om at tage mod Opsparingerne. Tabellen er et Udtryk for de store Afkastninger, som den økonomiske Virksomhed i disse Aar gav Lejlighed til — de, der iøvrigt skulde blive endnu meget stærkere —, og som for en væsentlig Del er en Følge af Fremskridtene i den forrige Periode, efter at Krisen havde fjærnet Produktionens, Omsætningens, og muligvis ogsaa Forbrugets, mange Vildskud. Og den er tillige et Udtryk for, at de Reforme, Sparekassen havde indført — og i den nærmeste Fremtid indførte — aabnede den Adgang til i større Omfang, end den ellers vilde have kunnet, at tage Del i Omsætningen og Frugtbargørelsen af disse Afkastninger.

Reformernes Tid er nemlig paa dette Tidspunkt — omkring 1860 — endnu ikke forbi. Tværtimod. Vi befinder os vedvarende i en Fornyelsesperiode.

Som den første og ikke mindste af de nu forestaaende Reforme kan nævnes den, at Direktionen i 1860 skridder til at skaffe Sparekassen en egen Bygning. Indtil nu havde man jo lejet sig ind; men herved havde man ret naturligt hverken kunnet tilfredsstille sig

A. SKRIKE

F. HEGEL

selv eller Publikum. Saa køber da Direktionen i det nævnte Aar Ejendommen Helliggejstes Skole Matr. Nr. 143 paa Hjørnet af Store og Lille Helliggejststræde. Paa det allerede nævnte Møde d. 25. Okt. 1860 nedsattes saa en Bygningskomite til at lede og ordne Indretningen af det nye Hjem; den paa den købte Grund staaende Bygning rives ned, en ny opføres, og herind flytter da Sparekassen saaledes, at Kontoret kunde aabnes den 2. Januar 1862.

Inden man kom saa vidt, var allerede andre Fremskridt skete paa de tidligere omhandlede Omraader. Straks efter at den nævnte Bygningskomite var nedsat, fremsætter Etatsraad Schiern Forslag til nye Forandringer i Kontortiden, og hvad hermed staar i Forbindelse; og nu er Direktionen parat. Han anmodes om at udarbejde detailleret Forslag til Forandringen og fremlægger et saadant den 8. Jan. 1861, efter at det allerede forinden havde cirkuleret blandt Direktionens øvrige Medlemmer. Det vedtoges da, at den gamle Ordning, hvorefter Direktørerne udførte Kassererforretningerne, nu skal høre op. Der skal ansættes en særlig Kasserer, hvis Kasse bliver at efterse en Gang ugentlig, og som i Forening med Bogholderen har at besørge Indskud og Uddrag paa Folio i Banken. Han skal stille en Kaution, der i det følgende Møde fastsættes til 3000 Rd., og kun i Forening med Bogholderen maa han aabne Kassen.

Den første Kasserer blev C. Boye. Til Bogholder blev i et senere

Møde antaget A. Berner, tidligere Fuldmægtig ved Øresunds Toldkammer.

Kontortiden fastsættes — ogsaa i Mødet d. 8. Januar — til daglig fra Kl. 9-1 samt Lørdag Aften fra 6-8, stadig kun for Indskud. Endelig blev det besluttet, at Renten herefter skulde beregnes fra Indskudsdag til Uddragsdag uden Hensyn til, om Pengene havde indestaaet en Maaned. Forandringen træder i Kraft fra 11. Maj 1861.

En anden — om end mindre væsentlig — Forandring fra dette Tidspunkt kan ogsaa noteres: Forretningsudvalget bemyndiges til fra 15. Maj at benytte Privatbanken som Bankforbindelse ved Siden af Nationalbanken.

Forretningsudvalgets Stilling til Direktionen var forøvrigt ogsaa — og tildels paa Grund af nysnævnte Forandringer — en af de Ting, der paa denne Tid var Genstand for Overvejelser. Der blev endogsaa — atter paa Forslag af Etatsraad Schiern — i Mødet d. 15. Jan. 1862 nedsat et Udvalg til at ordne Forholdet. Det udarbejdede følgende »Vedtægter for Bestyrelsen«, der vedtoges 9. Maj samme Aar:

§ 1.

Den samlede Bestyrelse, hvis Medlemsantal er ubestemt, vælger af sin Midte 2 administrerende Directeurer og blandt de øvrige Medlemmer en Formand. De administrerende Directeurer saavel som Formanden vælges for et Regnskabsaar og kunne genvælges.

Hvor i den samlede Bestyrelses Møder ligemange Stemmer staae overfor hverandre, gjør Formandens Stemme Udslaget. Ligeledes er han Opmand i Tilfælde af Dissens imellem de administrerende Directeurer.

§ 2.

Overensstemmende med de i Sparekassebøgerne indførte Statuter har den samlede Bestyrelse at afgjøre, hvorledes Sparekassens Midler i Almindelighed skulde gjøres frugtbringende. Derhos forbeholdes den samlede Bestyrelse Afgjørelsen af følgende Sager:

- a. Udlaan i faste Eiendomme;
- b. Antagelse af nye Bestyrelsesmedlemmer;
- c. Contoirpersonalets Lønning, Ansættelse og Afskedigelse;
- d. Forandring i de i Sparekassebøgerne indrykkede Statuter saavel som i nærværende Vedtægt;
- e. Enhversomhelst Disposition over Sparekassens Midler udenfor den stadige Frugt bargjørelse af samme, der ifølge § 3 er overladt til de administrerende Directeurer.

§ 3.

De 2de administrerende Directeurer besørge Tilsynet med og Frugtbargjørelsen af Sparekassens Capitaler og Effecter overensstemmende med den af den samlede Bestyrelse tagne Beslutning og udføre i det Hele paa sammes Vegne alle de Sparekassen vedkommende Directionsforretninger, der ikke ifølge § 2 er forbeholdt den samlede Bestyrelses Afgjørelse.

§ 4.

I Løbet af hvert Quartal afholdes et samlet Bestyrelsesmøde, hvori de administrerende Directeurs Forretningsprotocol forelægges, og Sagerne, forsaavidt dertil gives Anledning, forhandles. Disse saavel som eventuelle overordentlige Bestyrelsesmøder sammenkaldes af Formanden med passende Varsel.

§ 5.

Som Secretair for Formanden fungerer Chefen for Sparekassens Contoir, der paa de Tilsigelser, hvorved Bestyrelsesmøderne berammes, opfører Forhandlingsgenstandene summarisk og drager Omsorg for, at Acterne i de Sager, der skulle forhandles, ligge til Eftersyn for den samlede Bestyrelse forinden Mødet.

Hvor Formanden maatte finde det hensigtsmæssigt, og Flertallet af de tilstedeværende Directeurer Intet have derimod at erindre, kan han overdrage Secretairen at referere en Sag i et Bestyrelsesmøde, selvfølgelig under Forbehold af de administrerende Directeurs Ret til i enhver deres Virksomhed vedrørende Sag selv at overtage Referatet.

§ 6.

I et af Quartalsmøderne vælges 2de Medlemmer for eet Aar til paa ubestemte Tider at eftersee Sparekassens Effecter og give Beretning derom i næste Møde.

Herefter opløses Forretningsudvalget, der saaledes kun havde fungeret halvfjerde Aar. Skrike og Hegel vælges til at modtage Effekterne af det og kvittere herfor; hvorefter man i Mødet d. 26. Juni til administrerende Direktører vælger Skrike og Hvidt og til som »Revisorer« at efterse Effekterne Hegel og Wroblewsky.

I sidstnævnte Møde udvides Kontortiden fra 1. Juli at regne til Kl. 2, saaledes, at man nu har 5 Timers daglig uafbrudt Kontortid foruden Lørdag Aften.

Endvidere optoges Direktionen paa denne Tid af Overvejelser med Hensyn til Administrationsfonden og dens Anvendelse. Ogsaa Spørgsmaalet om Pension til Medlemmer af Personalet har gentagne Gange været fremme. Da der imidlertid andetsteds vil blive gjort Rede for disse Spørgsmaal og deres Udvikling, forbigaas de her.

Personalets Forhold var desuden ogsaa paa anden Maade nu Genstand for Direktionens Overvejelser. Hvad der er den egentlige Aarsag hertil kan ikke ses af Forhandlingsprotokollen. Denne er i det Hele taget bleven overordentlig ordknap og nøjes med kun lige at berøre de foreliggende Sager, medens en Redegørelse altid mangler. Første Gang, det her nævnte Spørgsmaal dukker op, er i Mødet den 24. Jan. 1863, hvor »Administrationsudvalget«, α : de administrerende Direktører, foreslaar, at hele Personalet med Undtagelse af Bogholder, Kasserer og Justitsraad Fontenay opsiges fra 11. Maj s. A., saaledes at der udbetales det et Honorar af $2\frac{1}{2}$ Aars Lønning. Forslaget forkastes dog med 5 Stemmer mod 5, idet Formanden stemte imod. Derimod vedtoges enstemmigt et Underforslag om at ansætte en ny Assistent. Aaret efter kom Forslaget imidlertid frem paany; og i Mødet d. 31. Marts 1864 vedtages, at de tre yngste Assistenten skulle opsiges til 1. Juli mod, at der udbetales dem $2\frac{1}{2}$ Aars Løn, og en ny Assistent bliver at antage.

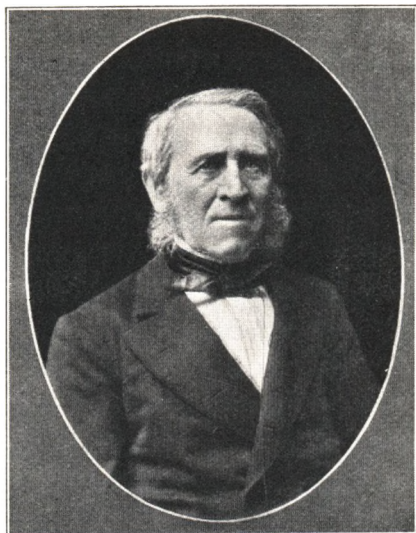
Fremdeles kan det nævnes, at Spørgsmaalet om en Sparekasseinspektion paa denne Tid dukker op for Direktionen og dermed — saa vidt da vides — for første Gang i dansk Sparekasseshistorie, idet Etatsraad Collin i Mødet den 1. Okt. 1863 fremsætter Forslag om at indgaa til Regeringen med et Andragende om en eventuel Kontrol med samtlige Sparekasser. Forslaget udsættes »til fornyet Drøftelse« til næste Møde, men ses ikke senere at være blevet behandlet.

Endelig kan det nævnes, at Direktionen i Mødet d. 21. Jan. 1864 med Hensyn til Anbringelserne vedtager, at Administrationsudvalget kan give Udlaan mod haandfaaet Pant i »solide Effecter, der lyde paa Ihændehaveren og noteres paa Kjøbenhavns Børs«, og at et saadant Laan d. 28. April tilstaas Københavns Kommune. Det gives paa 200.000 Rd. mod en Maanedes Opsigelse, 5 % i Rente og mod Tilbagebetaling senest i December Termin 1865.

Skønt nærværende Fremstilling ellers ikke kan notere de enkelte Assistenters Ansættelse, turde det dog maaske være rimeligt at gøre en Undtagelse med den, der i Henhold til Beslutningen i Mødet den 31. Marts blev vedtaget i Mødet d. 28. April. Det besluttedes nem-

I. A. BLOM

N. BOYSEN

lig da »at antage A. Carlsen til Assistent paa Prøve i 3 Maaneder; den aarlige Gage skulde være 400 Rd.«. Prøven maa være falden ud til Fordel for den nye Assistent. Efter de 3 Maaneders Forløb ansattes han som fast Assistent (pr. 1. August). Den 1. December 1871 avancerer han til Fuldmægtig, den 1. December 1890 til Bogholder. Den 1. Jan. 1892 bliver han Kasserer, den 1. Juli 1895 Kontorchef og endelig den 1. Juli 1910 Direktør. Som saadan arbejder han endnu i Kassen og kan altsaa se tilbage paa en Virksomhed, som har strakt sig over 56 Aar, i Kassens Tjeneste, og som altid har været røgtet med den Trofasthed og Dygtighed, der har gjort dens Udøver til den betroede Mand, han er.

Hermed er saa foreløbigt Reformernes Tid forbi. Vi er nu oppe i den for Danmark saa mørke og skæbnesvangre Tid, der skulde ende med Sønderjyllands voldelige Løsrivelse fra Moderlandet. Alle Sind var nu optagne af det, der foregik Syd paa, og endnu mere af det, der tydeligt nok forestod. Ængstelsen for, hvad det Hele muligt kunde føre til, greb store Masser af Befolkningen. I København havde denne Ængstelse allerede sat sig sine Spor. Bikuben havde i Slutningen af 1863 været Genstand for et Run, hvorunder Politiet paany havde maattet tage Affære for at holde Orden paa Publikum.*) Endnu havde Sparekassen været uberørt. Men da Efterretningen

*) Jfr. H. Westergaard. Anf. Sted. Side 23.

om Fjendens Overgang til Als naaede København, gav Frygten for, at ogsaa Hovedstaden og dermed dens Sparekassebeholdninger stod i Fare, sig hurtigt et voldsomt Udslag. Et nyt Run tog sin Begyndelse, og denne Gang ogsaa mod Sparekassen. Det begyndte den 30. Juni, voksede hurtigt og steg saaledes, at der alene i Dagene fra 6. til 8. Juli udtoges op imod 250.000 Rd. Og i Løbet af Maaneden steg Uddragene til over en halv Million, ja, kan man tro »Fædrelandet«, jfr. nedenfor, endogsaa til over 700.000 Rd. Heldigvis var ogsaa nu Kassen paa Højde med Forholdene. Hvidt satte sig ifølge Forhandlingsprotokollens Oplysninger under Gehejmerraad Skrikes Fraværelse i Forbindelse med flere fremmede Bankierhuse og skaffede herigennem Penge; ligeledes udstedte han for et Beløb af 200.000 Rd. Solaveksler til Firmaet H. Puggaard & Co. og fik disse diskonteret i Nationalbanken, i hvilken Sparekassen til Sikkerhed stillede Panteobligationer til et Beløb af 322.000 Rd. For hele dette betydningsfulde Arbejde bragtes der ham da ogsaa i Mødet d. 8. Juli en varm Tak af den øvrige Direktion. Arbejdet har sikkert ogsaa været Takken værd. Det skyldes formentlig ikke mindst dette, at man paany kunde klare alle Skær, saa fint endogsaa, at man med Tak kunde afslaa et særdeles smukt Tilbud fra det Londonske Bankierhus Carl Hambro om at aabne Sparekassen en Kredit paa indtil 40.000 £ — et Tilbud, der jo tillige var et klart Vidnesbyrd om den Anseelse, hvori Sparekassen stod, og om den Tillid, den havde vidst at skaffe sig.

At Situationen dog ogsaa denne Gang har været meget alvorlig for Sparekassen, fremgaar jo allerede af det anførte. Til dette kan imidlertid føjes, at Direktionen vistnok ogsaa har maattet henvende sig til Kommunen om Hjælp. I al Fald takker man i et Brev af 14. Juli Magistraten for et Afdrag af 50.000 Rd. paa Kommunens Gæld til Sparekassen (det ovenfor nævnte Haandpantlaan paa 200.000 Rd.) og lover, »at Beløbet senest den 29. September d. A. skal blive tilbagebetalt«. Dette blev det ganske vist ikke. Paa Regnskabet pr. 11. Nov. 1864 figurerer Haandpantlaan nemlig endnu kun med 150.000 Rd., og først paa næste Aars Regnskab er Beløbet oppe paa 200.000. Men Hovedsagen var dog, at Sparekassen ogsaa denne Gang klarede Skærene; Krisen gik atter forbi uden Katastrofe, og snart begyndte Pengene atter at strømme ind. Allerede den 12. Juli kunde Berlingske Tidende meddele, at Tilløbet var betydeligt aftaget, og at mange af de Interessenter, der havde taget deres Penge ud, atter var be-

gyndt at indsætte igen*). Inden 11. September var der indbetalt rundt regnet 200.000 Rd.; og Regnskabsaaret sluttede, trods Krisen, med en Fremgang paa 446.384 Rd.

Medens saaledes Forholdene udadtil gled i Orden, opdukkede indadtil et Spørgsmaal, der fremkaldte en, heldigvis mindre og forbigaaende, Divergens. I Mødet den 15. Nov. 1864 opkastede et Medlem af Direktionen det Spørgsmaal, om der ikke fremtidig burde gives de to administrerende Direktører Lønning. Det vedtoges, at i al Fald den ene af dem skulde have Løn. Det nærmere blev dog opsat til et senere Møde.

I dette, der blev afholdt den 29. November, forlangte Konferensraad Bentzen, Justitsraad Bech og Mægler Hvidt tilført Protokollen, at de havde stemt imod den vedtagne Beslutning om lønnede Direktører. Derefter drøftedes Forslaget, og det vedtoges igen, med 5 Stemmer imod 5, at den ene af de to administrerende skulde have Lønning. Til denne Post valgtes derefter Etatsraad Collin, til den ulønnede Hvidt.

Et andet Spørgsmaal, — et Spørgsmaal, der, som man vil vide af det foregaaende, lige fra Sparekassens Stiftelsestid havde været Genstand for Undersøgelser og Overvejelser uden dog at være bleven ført til noget Resultat — nemlig Spørgsmaalet om Begrænsningen af de store Konti, fandt i Mødet den 15. November sin Afgørelse, idet det da vedtoges, at Grænsen for, hvad der kunde indestaa paa en Konto, skulde sættes til 5000 Rd., medmindre vedkommende Kontohaver mindst i 5 Aar uafbrudt havde haft Penge indestaaende i Sparekassen.

Paa samme Møde anmeldtes endelig Etatsraad Wroblewskys Død.

At den i 1858 foretagne Renteforhøjelse fra 3 til $3\frac{1}{2}\%$ havde gjort sin Virkning og bidraget til Kassens Vækst i de følgende Aar, kan

*) Og den 20. Juli hedder det i »Fædrelandet«: »Stormen paa Sparekasserne her i Byen er nu aldeles ophørt, saa at der igaar blev indskudt mere i Kjøbenhavns Sparekasse, end der blev uddraget. Af denne Kasse er der i de sidst forløbne 14 Dage uddraget over 700.000 Rd., og upaatvivleligt et lignende Beløb af »Bikuben«. De, der først gav Signalet til at uddrage deres Penge af disse Kasser, var de omboende Landboere, men siden blev Exemplet fulgt, ingenlunde blot af de lavere Klasser her i Byen, men selv af — Conferensraader, Naturligvis er Mange komne til at bøde alvorligt for deres taabelige Skræk, idet de have maattet tilbagekjøbe deres solgte Papirer betydeligt dyrere, end de have afhændet dem.«

Formodentlig er her Tale om Salg af Kontrabøger — et Fænomen, man jo ogsaa i vor Tid har været Vidne til. Det ses ogsaa i Sparekassens Bøger, at der har været Vanskeligheder ved Uddrag paa saadanne overdragne Kontrabøger.

der næppe være Tvivl om. Nu var den almindelige Rentefod imidlertid paany stigende, hvad der hang sammen med det nye økonomiske Opsving, der paa denne Tid tager Fart, og som for Danmarks Vedkommende forstærkes ved den ligesom sammenbidte Energi, hvormed Folket stræber at bøde paa det tunge Tab fra Krigen, og hvori det søger at dulme sin Sorg og Smerte. Nationalbankens Diskonto, der i Begyndelsen af Treserne havde været forholdsvis lav, men som i de bevægede Maaneder i 1863-64 havde hævet sig indtil $5\frac{1}{2}$ %, var vel atter gaaet noget ned, men holdt sig dog endnu paa $4\frac{1}{2}$ -5 % og viste intet Tegn til Nedgang. Tværtimod. Hertil kom, at Sparekassens nærmeste Konkurrent, Bikuben, i disse Aar havde en meget betydelig Fremgang og truede med helt at sejle den gamle Sparekasse agter ud. Allerede i 1863 var den i Virkeligheden naaet frem foran Sparekassen, idet den havde naaet en Indskudskapital af 3.530.000 Rd., medens Sparekassen endnu kun stod med 3.358.000. I 1864 var den vel som Følge af de to Runs, den havde været Genstand for, gaaet ned i Højde med Sparekassen; men allerede i 1865 havde den paany taget Førstepladsen og stod nu med en Indlaansmasse paa 4.750.000 Rd. overfor Sparekassens 3.945.000; og saaledes blev det ved indtil 1873, da Sparekassen paany tog Têten og derefter beholdt den.

Alt dette undlod naturligvis ikke at gøre sin Virkning. En ny Renteforhøjelse toges derfor under Overvejelse, og d. 23. Maj 1865 nedsattes et Udvalg – Collin, Linnemann og Skrike – til at undersøge Spørgsmaalet. Det behandlede saavel dette som Spørgsmaalet om et Præmiesystem for Sparerne, men kom til det Resultat, at det for Tiden ikke kunde tilraade nogen af Delene. Og dette Standpunkt tiltraadte den øvrige Direktion i Mødet d. 10. Oktober.

Allerede d. 14. Marts 1866 er Spørgsmaalet imidlertid paany under Drøftelse; og Flertallet udtaler sig for, at en Renteforhøjelse, hvis den tilstaas, skal gaa til 4 % og kun gælde for Indskud, der har staaet urørt et halvt Aar. Andet Resultat kom man foreløbig ikke til.

Tilstanden var imidlertid saaledes, at der maatte gøres noget positivt. Kan man nemlig end ikke, saaledes som Forhandlingsprotokollen gør det, tale om en egentlig Tilbagegang – i al Fald ikke, naar man ser paa Aarsresultaterne – saa kunde man dog med Rette, og navnlig naar Hensyn tages til Bikubens stærke Fremgang, tale om en vis Stagnation. Man maatte altsaa gøre en Ende paa Overvejelserne og skride til en ny Renteforhøjelse; og en saadan blev da

ogsaa vedtaget i Mødet den 13. April 1866. Rentefoden fastsattes da i Lighed med Bikubens til 1 Skilling pr. Dag af 100 Rd. Den skulde gælde for alle Indskud og træde i Kraft fra 11. Maj samme Aar.

At ogsaa denne Renteforhøjelse gjorde sin Virkning, er øjensynligt. Nødvendiggjort, som den var, af Tidsforholdene, gjorde den det muligt for Sparekassen sammen med de øvrige Pengeinstituter,

Lille Helliggejststræde (nuv. Niels Hemmingsensgade). Den store Bygning i Baggrunden er Selskabet »Kjædens« Blindeinstitut, Sparekassens nuværende Ejendom.
Fotografi fra Midten af Treserne

at udnytte disse Forhold og suge Næring af dem. Den grundmurede Tillid, som Sparekassen altid havde nydt, og som den heldige Maade, hvorpaa den nys gennemgaaede Krise var bleven overvunden, saa væsentligt havde styrket, kom den naturligvis under disse Forhold i højeste Grad tilgode. Det var, som om alle Sluser nu aabnes, som om Baand, der tidligere havde hæmmet Væksten, nu først for Alvor var sprængte. Kassen staaer som frigjort og rustet med hidtil ukendte Kræfter. Og der begynder en Fremgang og en Opgang, som tidligere Tider ikke havde kendt Magen til.

For saa vidt burde nærværende Afsnit slutte med Regnskabsaaret 1864-65. Dette Aar er Vendepunktet for det økonomiske Liv herhjemme, og er det ogsaa for Sparekassen. Men vi nærmer os nu Tidspunktet for Kassens 50-aarige Bestaaen og lader derfor dette Tidspunkt danne Afslutningen, bl. a. for at benytte det til et Tilbageblik. Dette kan saa meget lettere forsvares, som ogsaa Aaret 1870 i flere Henseender har Vendepunktets Karakter.

Sparekassens Ejendom 1860-68 paa Hj. af Store og Lille Helliggejststræde. (Nu indgaaet i Arbejderbankens store Bygning.) Efter Maleri af Filialbestyrer i Arbejderbanken H. Olsen

Nedenstaaende Tal vil vise saa vel den forholdsvis Stilstand – eller dog: den noget hæmmede Fremgang – lige efter 1864 og den derefter følgende voldsomme Tilvækst.

Sparernes Tilgodehavende udgjorde:

11. Nov. 1864...	3.804.895 Rd.	
» » 1865...	3.945.706	»
» » 1866...	4.149.840	»
» » 1867...	5.343.238	»
» » 1868...	6.236.842	»
» » 1869...	6.403.119	»
» » 1870...	7.065.058	»

Om det nu var i Forstaaelse af, hvad Tiden bar i sit Skød, eller det blot var for at benytte en gunstig Lejlighed, at Direktionen allerede nu faar i Sinde paany at skifte Kontorer, kan maaske omtvistes. Den Bygning, hvori Kassen paa det her omtalte Tidspunkt havde sine Lokaler, havde jo kun været i dens Eje i 6 Aar, saa for saa vidt skulde jo Lokalerne endnu ikke være forældede. Ikke desto mindre beslutter Direktionen i Mødet d. 24. Maj 1866, at der skal

Sparekassens Ejendom efter Ombygningen af »Kjædens« Blindeinstitut. Taget i Brug 1868.
Bygningen bagved den senere Tilbygning i Valkendorfs-gade

indledes Underhandlinger om Købet af Selskabet »Kjædens« Ejendom, Matr. Nr. 130 paa Hjørnet ligeoverfor, paa Basis af, at den kan erhverves for en rimelig Pris og under den samlede Bestyrelses Approbation af Købet. I Mødet d. 26. Juni godkendes Udkast til Skøde, og herefter overtages Ejendommen for 40.000 Rd. Den nødvendige Ombygning og Indretningen af Kontorerne overdrages Arkitekterne Stilling og Klein, og den 20. November 1868 samles Direktionen da for første Gang i de nye Lokaler, der to Dage i Forvejen var blevne aabnede for Publikum. I denne Ejendom, der dog senere er bleven baade udvidet og ombygget,

har Sparekassen da siden haft sit af alle Københavnerne kendte Kontor.

Endnu skal her — foruden de foregaaede Bestyrelsesforandringer — kun omtales et Par Spørgsmaal, der tildels fremkommer som Følger af de allerede omtalte Forholdsregler. Hertil hører Spørgsmaalene om et forøget Udlaan mod Prioritet og en Forhøjelse af Renten af disse Laan. Skrike fremsætter Forslag til begge Dele i Marts 1867. Herefter skulde Halvdelen af Midlerne udlaanes mod Prioritet, Halvdelen anbringes i andre Effekter. Renten af Prioritetslaan skulde forhøjes til 5 $\frac{1}{2}$ % p. a. Efter at være behandlede paa et Par Møder forkastes begge Forslag. Renteforhøjelsen kunde dog ikke holdes tilbage. Den var jo allerede nødvendiggjort ved den foretagne Forhøjelse af Indlaansrenten. I Mødet d. 13. Marts 1867 vedtages det da, at der i Juni Termin s. A. kan anbringes 200.000 Rd. i Udlaan til en Rente af 4 $\frac{1}{2}$ %. Et Skridt videre gaar man derefter i Mødet d. 7. Oktober, da det vedtages, at denne Rente ogsaa skal betales af nye Ejere af de Ejendomme, hvori Sparekassen allerede har Pant. Enigheden om dette Skridt har dog ikke været stor. Det vedtoges kun med 4 Stemmer mod 3 og førte til, at Linnemann meldte sig ud af Direktionen.

Selv herved kunde man dog fornuftigvis ikke blive staaende. Diskontoen var tilmed paa denne Tid stadigt stigende, og i Oktober 1868 tænker man derfor paa at gaa til en Forhøjelse af Renten af alle ældre Laan. Spørgsmaalet udsættes foreløbig, men finder sin endelige Besvarelse i April 1869, da Renten forhøjes til 4 $\frac{1}{2}$ % for alle 4 %'s Laan fra 11. Dec. 1869, dog saaledes, at forskellige Stiftelser o. l. Institutioner fritages for Forhøjelsen.

Et andet Spørgsmaal fra denne Tid fremkommer som Følge af et af en Hr. Buchheister indsendt Forslag, der behandlede i Mødet d. 13. April 1866. Det gik ud paa, at Sparekassen skulde stille sig i Spidsen for Forsørgelses- og Livsforsikring for de mindre bemidlede Klasser. Man svarer imidlertid, at da Sagen endnu er for lidt prøvet, og da der desuden er nedsat en Regeringskommission til Overvejelse af Spørgsmaalet, kan man ikke indlade sig herpaa.

Derimod erklærede man sig i Maj 1869 villig til at modtage Præmier for Livsforsikringsanstalten fra 1. Juli s. A. og indbetale dem under et.*)

*) Denne Sag havde iøvrigt, som det ses af »Journal for indkomne Sager«, været bragt paa Bane en Gang tidligere, nemlig i 1862, idet den fælles Administration for

Ogsaa Oprettelsen af Sparekassens Pensionsfond i Slutningen af 1867 kan nævnes her. For denne Sag vil der imidlertid, som tidligere nævnt, blive gjort Rede i et særligt Afsnit.

Endelig besluttes det i Mødet d. 25. Febr. 1869, at alle i 2den Afdeling indestaaende Kapitaler skal opsiges til Udbetaling til 1. Juli, hvad der sker ved Indkaldelse af 16. Marts, saaledes at de Beløb, der ikke hæves, skal overføres paa en særlig Konto i 3die Afdeling,

Sparekassens første Expeditiionslokale i den nye Bygning. (Nuværende Direktionsværelse)

hvor de skal henstaa til Disposition i 20 Aar uden Renter og derefter, hvis de ikke hæves, tilfalde Pensionsfonden. Renten af de overførte Beløb blev senere paa Aaret tagen til Indtægt for samme Fond.

Og saa er der endeligt Spørgsmaalet om, hvorledes det tilstundende 50-Aars Jubilæum skal fejres paa en for Sparekassen værdig Maade. Til at løse dette Spørgsmaal nedsættes en Komite – Skrike, Blom og Schiern –; og dens Forslag, der vedtages d. 23. April 1870,

de to Institutioner: »Livrente- og Forsørgelsesanstalten af 1842« og »Livsforsikringsanstalten i København«, der senere, ved Lov af 18. Juni 1870, blev slaaede sammen til et, da henvendte sig til Sparekassens Direktion med samme Anmodning som i 1869. Den Gang fandt Direktionen imidlertid »ingen Anledning til at gaa ind paa Arrangementet«.

[illegible]

Bestenfalls bis 1. April!

Gyget i Post Pælses paa Amalienborg den 30de April 1870

Christian M

Feb

Завантажено "Государство Кристиана IV Великого."

Sp. 737

Facsimile af Hans Majestæt Kongens Brev af 30. April 1870

S. LINNEMANN

gaar ud paa, *at* der til forskellige Foreninger og Stiftelser til Fordel for den arbejdende og tjenende Klasse uddeles 9000 Rd., *at* der oprettes et Legat paa 5500 Rd., som underlægges Magistratens 1ste Afdeling, til Forhøjelse af Ugepengene for 12 Lemmer i Vartou, som har tilhørt samme Samfundsklasse, *at* der i Honorarer til Personalet udbetales 2500 Rd., *at* der købes Presenter i Guld og Sølv til Kontorchef Berner, Etatsraad Fontenay og andre af Personalet for ialt 650 Rd., *at* der skal affattes et kort Resumé af Sparekassens Historie, som, ledsaget af en Skitse af Ejendommen, skal tilstilles »Illustreret Tidende« — det blev skrevet af Professor Will. Scharling — og endeligt, *at* man skal mødes den 1. Maj med Personalet til en lille Højtidelighed i Kassens Lokale, hvor Honorarer og Presenter skal fordeles.

Som man ser: Alt i den Aand, der havde været den raadende i Kassens Styrelse i de henrundne 50 Aar.

Den lille Højtidelighed blev da afholdt, og den fik sit særlige Præg ved, at der til den var indløbet en kongelig Skrivelse af 30. April, hvori Hans Majestæt udtrykker sin Tilfredshed med Direktionens Virksomhed og Sparekassens Fremgang.

Denne Skrivelse findes gengivet paa foranstaaende Side.

Inden vi standser for at kaste Blikket tilbage over de forløbne 50 Aars Virksomhed, vil det være naturligt at gøre Rede for de Forandringer i Direktionens Sammensætning, der er foregaaede i det

sidste lille Tidsrum, og præsentere de Mænd, hvis Navne allerede gentagne Gange er nævnte i den foregaaende Tekst.

Forandringerne er følgende:

Konsul O. Suhr, der nyligt var bleven indvalgt, udtræder allerede i Foraaret 1859. I Mødet d. 31. Maj s. A. indvælges derefter Gehejmelegationsraad A. Skrike, Vicebrandmajor I. A. Blom og Universitetsboghandler F. Hegel, hvorefter Direktionen bestaar af 13 Medlemmer, det højeste Antal den nogenside har talt. I Foraaret 1862 afgaar Konferensraad Feddersen og Kommandør Braëm som Følge af, at de har taget fast Ophold paa Landet. Foreløbigt indvælges ingen i deres Sted. Wroblewsky dør, som allerede før nævnt, i 1864; heller ikke hans Plads besættes. Fremdeles udmelder Nationalbankdirektør Levy sig i 1865, og nu indvælges i Mødet d. 3. April Etatsraad S. Linnemann og Grosserer N. Boysen. I 1866 dør Konferensraad Bentzen, medens Justitsraad Bech udmelder sig. Deres Pladser besættes ikke. I Oktober 1867 udmelder, som i Teksten nævnt, Etatsraad Linnemann og i December s. A. Generalintendant Lange sig. Ogsaa deres Pladser lades ubesatte, hvorefter Direktionen kun omfatter 7 Medlemmer.

IX

TILBAGEBLIK

*Direktionen og Interessenterne – Et aldrig svigtet For-
maal – Opsamlingssted og Kreditinstitut – Væksten
gennem Tiderne – Frugtbarførelsen – En aldrig svigtet
Tillid – Hvem der benytter Sparekassen –
Smaa og store Konti*

DER kunde ogsaa nok ved Sparekassens 50 Aars Jubilæum være Grund til en kongelig Tilkendegivelse af den ovenfor nævnte Art. Det var i Virkeligheden ikke nogen ringe Indsats, Sparekassen i dette lange Tidsrum havde gjort i Hovedstadens Økonomi, i dens og dens Befolknings Interesse. Og uselvvisk havde denne Indsats været fra første Begyndelse. Det var Interessenternes Tarv, og kun denne, man til enhver Tid havde haft for Øje. Dette Synspunkt var aldrig forladt. Der kunde maaske til Tider have været tvistet om Fuldkommenheden af den Maade, hvorpaa dette Øjemed søgtes naaet, men aldrig om, at dette var det tilstræbte Formaal. Og kunde der endogsaa, som det foregaaende har vist, gentagne Gange have været Tale om en vis Mangel paa Vilje til at give efter for Krav, som andre Tider end den, hvori Kassen var stiftet, stillede til den, saa maa det jo stadig have in mente, at Stifternes Formaal ikke havde været at oprette et Kreditinstitut med det økonomiske Livs Tarv for Øje, men kun et Opsparingsinstitut til de mest trængendes Fordel. Og man kan jo ikke bestride Direktionens Ret til at fastholde dette Standpunkt og til at værgе sig mod at komme ind paa et helt andet Plan og virke i en helt anden Retning. Det kan jo heller ikke lades upaaagtet, at naar saa mange havde anket over den manglende Udlaansvirksomhed, saa havde de haft den Udvej selv at oprette et Udlaansinstitut. Men hertil manglede man Initiativ og Mod.

Allerede som Opsparingsinstitut havde Kassen utvivlsomt gjort megen Gavn. Den havde bidraget til, at betydelige Mængder af Smaasummer, der sandsynligvis ellers vilde være blevne udgivne til unødvendigt Forbrug, nu blev opsparede og kom deres Ejere og dermed ogsaa Samfundet tilgode i langt højere Grad, end det ellers vilde have været Tilfældet. Og den Nytte, den gjorde, var selvfølgelig bleven endnu større, efter at den havde paabegyndt sin Udlaansvirksomhed, selv om det maaske i mange Aar havde knebet med at faa

TILBAGEBLIK

den til at strække sig saa langt, som ønskeligt var. Nu, ved Udløbet af de første 50 Aar af sin Tilværelse, stod den under alle Omstændigheder som en Institution, Hovedstaden kunde være tjent med, ikke alene med en grundmuret Soliditet og derfor ogsaa omgivet med en lige saa grundmuret Tillid, men ogsaa med en saadan Udrustning i alle Henseender, at Publikum kunde drage fuld Nytte af den.

Hvorledes Væksten i Aarenes Løb var skredet frem, er efterhaanden vist i det foregaaende. En kortfattet Gentagelse vil dog her være paa sin Plads; og den vil give et tydelig Billede af de første Tiders langsomme (vel at mærke: langsomme, set med Nutidens Øjne) og de senere Tiders rivende Tilvækst.

I efternævnte Aar var Indestaaendet nemlig:

11. Nov. 1825	...	731.000 Rd.
» » 1830	...	1.314.000 »
» » 1835	...	1.404.000 »
» » 1840	...	1.364.000 »
» » 1845	...	1.914.000 »
» » 1850	...	1.657.000 »
» » 1855	...	2.149.000 »
» » 1860	...	2.381.000 »
» » 1865	...	3.945.000 »
» » 1870	...	7.065.000 »

Det vil altsaa sige, at det ikke er meget langt fra, at Indestaaendet i de sidste 5 Aar voksede lige saa meget, som i samtlige de foregaaende 45 Aar. Man vil forstaa, at vi nu staar ved et Vendepunkt.

Vil man have en lignende Oversigt for Frugtbyggørelsens Vedkommende, kan man nøjes med at tage Hensyn til Tiden efter 1844, da Kassen gik over til Udlaansvirksomheden.

Anbragt var da ved Udgangen af Regnskabsaarene:

	1845	1850	1855	1860	1865	1870
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
I Statskassen.....	1.037.000	491.000	491.000	»	»	»
» Banker*)	723.000	668.000	1.083.000	60.000	30.000	215.000
» Prioritetslaan	143.000	503.000	592.000	1.546.000	1.836.000	3.014.000
» Effekter	61.000	61.000	68.000	915.000	2.049.000	3.927.000
» Laan mod haandf. Pant	»	»	»	»	202.000	20.000
» Sparekassens Ejendom . . .	»	»	»	»	15.000	58.000
Kontant Beholdning.....	17.000	23.000	25.000	11.000	66.000	245.000

At disse Tal ved en Sammenlægning vil vise højere Summer end de ovenfor nævnte ligger blot i, at Reservefondens Midler her er

*) Indtil 1860 incl. kun Nationalbanken, derefter ogsaa Privatbanken.

medregnede. Iøvrigt vil man se, at Udlaan mod Prioritet i al Fald nu er en Hovedfaktor i Midlernes Frugtbargørelse, og at det ikke er saa meget langt fra, at Gehejmelegationsraad Skrikes Forslag om, at Halvdelen af Midlerne skulde udlaanes mod Prioritet, nu er bleven fulgt i Praksis, skønt det blev forkastet i Direktionsmøderne i Marts 1867. Derimod indtager Udlaan mod haandfaaet Pant jo endnu en overmaade tilbagetrukket Stilling.

Hovedanbringelsen er »Effekter«, og denne Anbringelse er anlagt paa en ret bred Basis. »Kongelige Obligationer« udgør nu den mindste Part deraf, idet kun 92.000 Rd. er anlagt heri. Derimod er dansk-engelske Statsobligationer meget anvendte, idet Kassen af saadanne Papirer ejer for ikke mindre end £ 120.500. Ligeledes er den en god Kunde for de nu stærkt opblomstrende Kreditforeninger, i hvis Obligationer ialt 836.200 Rd. er anbragte. Ogsaa Aktier er nu blevne ret benyttede som Anlægspapirer. Af Nationalbankaktier ejer Kassen saaledes for omtrent 272.000, af Privatbankaktier for 50.000, af den private Laanebanks Aktier for 50.000 og af den i 1866 oprettede Industribanks Aktier for 10.000 Rd. Af andre Aktier kan nævnes for 470.000 Rd. i den sjællandske Jærnbane. Af udenlandske Papirer kan endelig nævnes svenske og norske Statsobligationer, Stockholms og Christianias Kommuneobligationer o. s. fr.

At Indlaan i Banker nu er helt opgivet som selvstændig Frugtbargørelsesform og kun benyttes til midlertidig Forrentning af Kassebeholdning skal kun lige nævnes.

Saaledes maa da nu Forvandlingen fra det ensidige Opsparingsinstitut til et Kreditinstitut — naturligtvis med Sparekassepræget som det helt fremherskende — siges at være fuldbyrdet. Og at det er fuldbyrdet uden Rystelser, uden smertelige Erfaringer, uden selv det ringeste Tab for Sparerne, tør med Rette fremhæves. Og dette skyldes først og sidst den Omstændighed, at den Aand, hvori Sparekassen skabtes, havde været ikke blot den ledende, men den alt beherskende under hele den Udvikling, som Kassen i disse 50 Aar havde gennemgaaet.

Det var denne Aand, der var det ikke altid lige synlige, men derfor ikke mindre afgørende Ledemotiv i den Konservatisme, der stillede sig i Vejen for Indførelsen af Ændringer i den engang lagte Plan, og det var den, der efter Indførelsen af saadanne Ændringer gav sig Udslag i den Forsigtighed, hvormed de førtes ud i Livet. Dette maa og skal ikke glemmes. Og havde Interessenterne end

TILBAGEBLIK

kunnet beklage sig over Tabet af deres Tid: Tab af deres Indskud havde de aldrig kunnet beklage sig over.

Spørger man nu om, hvorledes det gik med de forskellige Befolkningssklasses Benyttelse af Sparekassen, og om man endnu kunde sige, at denne fortrinsvis benyttedes af dem, for hvem den var stiftet, saa ligger det jo allerede i den ovenfor skildrede Udvikling, at Interessenternes indbyrdes Forhold maatte være undergaaet meget væsentlige Forskydninger, selv om man maaske endnu med nogen Sandhed kunde besvare det andet af de stillede Spørgsmaal bekræftende. Med Overgangen fra Opsparings- til Kreditinstitut maatte nødvendigvis følge en tilsvarende Ændring i Interessenternes Sammensætning. Endnu optager Sparekassen i sit aarlige Regnskab en Oversigt over Sparernes Livsstilling — den hører forøvrigt op kort efter, nemlig med Regnskabet pr. 11. Nov. 1874 —, og herefter kan da følgende lille Tabel opstilles:

Der indestod d. 11. Nov. 1870:

For Børn	paa	5.465	Konti	480.000	Rd.
» mandligt Tyende.....	»	1.973	»	543.000	»
» kvindeligt »	»	2.304	»	341.000	»
» Haandværkere	»	3.303	»	1.176.000	»
» Handlende og Næringsdrivende	»	1.425	»	984.000	»
» Forskellige Foreninger, Asyler o. s. v.	»	561	»	351.000	»
» mandl. og kvindl. Arbejdere	»	1.038	»	246.000	»
» Militærpersoner	»	658	»	214.000	»
» Bondestanden	»	1.035	»	455.000	»
» Søfarende	»	534	»	211.000	»
» Embedsmænd	»	973	»	467.000	»
» Enker og ugifte Kvinder	»	3.717	»	844.000	»
» Andre	»	1.710	»	752.000	»
» Præmier til Livrenteforsørgelse	»	30	»	1.000	»
I alt...		24.726	Konti	7.065.000	Rd.

Som man heraf vil se, indtager Børnene nu, hvad de indskudte Summer angaar, en meget beskeden Plads, idet deres Indskud kun udgør knapt 7 % af det hele Indestaaende, hvorimod de er absolut dominerende overfor hver enkelt af de andre Klasser, naar Talen bliver om Kontrabøgernes Mængde. Ogsaa Tyendet er traadt stærkt i Baggrunden, naar der spørges om Indsatsen — den udgør dog endnu 12½ % af Helheden — men er ligeledes højt oppe med Hensyn til Kontiantallet. Højst staar nu, hvad der stemmer godt med Udviklingsretningen, Haandværkere og Handlende, men deres Indskud

TILBAGEBLIK

udgør dog endnu tilsammen kun 31 % af det Hele, hvorved ogsaa maa erindres, at der mellem Haandværkere findes mange Svende. Foreninger spiller nu en forholdsvis meget ringe Rolle; Bønderne har ikke helt forladt Kassen trods Oprettelsen af Den sjællandske Bondestands Sparekasse; Enker og ugifte Kvinder er forholdsvis endogsaa meget højt oppe, godt 12 %. I det Hele taget faar man af Tabellen bekræftet, hvad der allerede ovenfor fandt sit Udtryk: at Kassen vel nu er et Kreditinstitut, men dog fuldt ud med Sparekassepræg og af Sparekassenatur.

Ogsaa nedenstaaende Tabel, der viser Indestaaendet paa Konti af forskellig Størrelse pr. 11. Nov. 1870, kan give os et Fingerpeg i Retning af, hvorledes og af hvem Kassen benyttes. Den er en Gengivelse i forkortet Skikkelse af den i Regnskabet optagne. Herefter var Sparernes samlede Tilgodehavende fordelt saaledes:

Konti:	Indestaaende:	Procent af Helheden:
11.372 paa under 50 Rd.....	163.000 Rd.	2.3
6.347 » fra 50 til under 200 Rd.....	666.000 »	9.4
3.551 » » 200 til 500 Rd.	1.131.000 »	16.0
2.811 » » 500 » 2.000 »	2.633.000 »	37.3
517 » » 2.000 » 5.000 »	1.528.000 »	21.6
128 » » 5.000 og derover.....	944.000 »	13.4
<u>24.726</u>	<u>7.065.000 Rd.</u>	<u>100.0</u>

Herefter er altsaa endnu omtrent 28 % af hele Indskudsmassen fordelt paa Konti, hvis højeste Beløb er 500 Rd., eller i Nutidens Penge 1000 Kr. Helt forladt er altsaa de gamle Spor ikke; men en Udvidelse er foregaaet, saaledes som en ny Tids Krav har nødvendiggjort det. At en saa stor Sum som op imod en Million Rigsdaler endnu indestaar paa Konti med over 5000 Rd., vidner om, at Bestemmelsen af 15. Nov. 1864 (jfr. ovenfor S. 149) er bleven ret liberalt fortolket.

Den største Konto udgjorde 12.600 Rd.

X

1871—1899

*Idyllens Forsvinden – Kaalunds Hjærtesuk – Krigen 1870–71 og dens Følger – Sparekassen og Krigen – Magistratskontrol med Sparekassen – Maanedlige Direktionsmøder – Lokalerne udvides – En lille Reform – Vekslende Bestemmelser om Haandpantlaan – Et Brud med et gammelt Princip: Direktørerne bliver lønnede – Nye Planer om Fordele for de ubemidlede – Oprettelse af en 4de Afdeling med højere Rente og af en 5te (Forsørgelsesanstalt) med Præmier for trofaste Sparere – Tidens Pengeforhold og Sparekassens Vækst – 4de Afdeling gaar ind, 5te gør ingen Lykke – En død Tid – Det gamle Regnskabsaar forsvinder – Frugtbarførelsen – Hvorledes en ikke ansat Assistent kan avle Uenighed i Direktionen – Lokalerne udvides paany – Filialer oprettes – De store Konverteringer – Ny lille Uenighed – Pengerigeligheden volder Vanskeligheder – Rente-
nedgang og Renteopgang – Sparekassens 75-Aars
Jubilæum – Rentepolitiken – Stærk Fremgang
med brat Afslutning*

DET København, der eksisterede i Aaret 1870 var paa mange Maader et andet end det, i hvilket — og for hvilket — Sparekassen var stiftet. De gamle Volde var ikke længer Byens Grænser. Indenfor dem var Gammelholmskvarteret ved at vokse op, paabegyndt i 1861. Udenfor dem — eller rettere: udenfor Søerne og udenfor det Terrain, der strakte sig fra det sydvestlige Hjørne af Sct. Jørgens Sø til Kalvebodstrand og fra det østlige Hjørne af Sortedamsøen til Sundet — skød sig stadig nye Bygninger i Vejret og dannede efterhaanden de store nye Kvarterer: Nørre-, Vester- og Østerbro, hvor nye Befolkningsdele ophobedes. Medens der i 1820, bortset fra Frederiksberg, saa godt som ingen boede udenfor Voldene og endnu i 1850 kun 7300, boede der i 1870 42.000. Ialt husede Byen nu 181.000 Indbyggere mod 130.000 i 1850 og 110.000 i 1820. Og saa var vi jo med Aaret 1870 endnu kun ved Begyndelsen. Selve Voldterrainet, og Terrainet mellem den gamle Bygrænse og Søerne, var jo endnu underlagt Demarkationsliniens Tvang og derfor ubebygget. Men i dette Aar overgik det til Kommunen, og dermed var Voldene dødsdømte. Kun nogle faa Aar endnu, og saa begyndte Omkalfatringen og Bebyggelsen af ogsaa dette Terrain. Den Tid stod for Døren, om hvilken Kaalund sang:

»Hvad gaar der af Dig, min Fødeby?
 Hvilken Byggen og Roden!
 Jeg kjender Dig neppe: Du bliver som ny,
 aldeles paa Moden.
 Den travle Tid var Dig ilet forbi –
 Du maa med i Løbet,
 om ogsaa lidt gammeldags Poesi
 gaar med i Kjøbet.

– Dine Volde, hvorfra Carl Gustav drog
 med Skam tilbage,
 som Arthur Wellesley selv ej tog
 i onde Dage,

som aldrig brødes af Fjendehaand,
som selv en Kvinde
en Gang har værget med Helteaand
skal nu forsvinde.

Forsvinde skal nu alt for det Ny –
der maa Plads for Mængden!
Ja, nu skal Du voxе, min kjære By
i Breden og Længden.

Og Mængden voksede, og Byen voksede. I 1880 var Indbyggerantallet oppe paa 235.000, hvortil kom Frederiksbergs 26.000, i 1890 var de tilsvarende Tal 313.000 og 47.000 og i 1890erne kom endnu et 100.000 til. Samtidig bliver Husene højere, Gaderne længere, Fabrikerne flere og Spektaklet større.

Idyllen er forsvunden.

Men ogsaa Livet i Byen havde ganske naturligt et andet Præg i 1870, end det havde haft i 1820. Ogsaa her var Idyllen borte. Et mere moderne og mere rastløst Liv udfoldede sig baade inden- og udenfor Voldene. De sociale Modsætninger begyndte under den stigende Fabriksdrift og med de voksende Arbejdermasser at træde tydeligere frem; og de skulde snart gøre sig gældende ogsaa i det økonomiske Samarbejde.

Endelig var ogsaa nye politiske og nye økonomiske Bevægelser i Udbrud – i det store ude, i det smaa herhjemme. En ny Tid bankede paa Døren.

Den brød afgørende igennem i selve Aaret 1870. Og atter var det Kanonerne, der indledede.

Krigen i 1870–71 og dens Følger: økonomiske, politiske og sociale, er skildrede saa tidt, at de ikke behøver at gentages her. Milliardbevægelsen, Guldoverflytningen fra Paris til Berlin, Omsætningsmidlernes Forøgelse ved Masseudstedelse af Papirpenge i Frankrig og ved Amerikas overvældende Forøgelse af Sølvproduktionen, der bl. a. gav Anledning til Skandinaviens Overgang til Guldmøntfoden midt i 70erne, og den ved begge disse Faktorer muliggjorte eller fremhjulpede Prisstigning, er kendte. Følgerne af det alt sammen: et nyt vældigt økonomisk Opsving med ny Skærpelse af de sociale Modsætninger ligeledes. Og endelig vil det være kendt, at dette Opsving, der i København affødte de nye Pengeinstituter: Landmandsbanken (1871), Dansk Arbejderbank (1872) og Handelsbanken (1873), kun varede nogle ganske faa Aar, herhjemme til ind i 1874,

og at det efterfulgtes — ikke som ellers, i al Fald ikke i Danmark, af en kort og voldsom Krise — men af en langsom Nedgang med vedvarende Prisfald, der — bortset fra en lille Opgang midt i 80erne og en endnu mindre omkring Aaret 1890 — fortsatte sig lige til op imod Aarhundredets Slutning.

At alt dette, efterhaanden som det udviklede sig, ogsaa satte sig sine Spor indenfor Sparekassen og gjorde sine Virkninger gældende her, er kun naturligt. Hvorledes det virkede, vil fremgaa af det følgende.

Selve Krigen gør sig straks gældende, selv om det kun er i det smaa; og det er som sædvanligt Prioritetslaanene, det gaar ud over. I Mødet den 20. Juli 1870 besluttes det, at alle Ansøgninger om saadanne Laan skal afslaaes af Hensyn til de politiske Forhold. Dette forhindrer dog ikke, at der den 6. Oktober bevilges 75.000 Rd. i nye Laan, hvorefter Spørgsmaalet om Forholdet mellem disse Laan og »Effekterne« toges op til Behandling i April 1871, uden at det dog kan ses, til hvilken Afgørelse man naaede, eller om man i det Hele taget naaede til nogen Afgørelse.

En anden Virkning af den Uro, Krigen afstedkom, er den, at det i et Møde den 22. Marts 1871 bestemmes, at der i Kontrabøger paa over 1500 Rd. skal indklæbes Sedler med Meddelelse om, at Opsigelse af Summer fra 1500 til 2000 Rd. kræver 4 Dages Varsel, fra 2000 til 3000 8 Dages og over 3000 14 Dages, dog at Sparekassen stadig forbeholder sig Ret til at holde sig til Vedtægternes § 4, hvorefter 14 Dages Opsigelse kan kræves uden Hensyn til Beløbets Størrelse. Disse Regler ændres dog allerede i Maj 1872 derhen, at der daglig kan hæves 1000 Rd. uden Opsigelse, medens der for større Beløb kræves en Dags Opsigelse for hver 1000 Rd.

Om det ogsaa var en Følge af den herskende Uro, at Collin d. 26. April 1871 foreslog Magistratskontrol med Sparekassen, kan ikke ses, da Forhandlingsprotokollen stadig er meget faamælt. Forslaget blev dog forkastet, hvorimod man vedtog et Forslag fra Grosserer Boysen om fremtidig at afholde maanedlige Direktionsmøder, hvad der herefter sker.

At ogsaa den Krigen ledsagende Dyrtid berørte Sparekassen, er ikke mere, end hvad man kunde vente. Skønt det ikke var mere end 5 Aar siden, at en Lønningsforhøjelse var bevilget Personalet, maatte man dog vedtage en ny i Februar 1871.

Højkonjunktoren, der snart forjog den af Krigen skabte Uro, satte

sig dog ogsaa sine Spor paa anden Maade, nemlig i Indlaansmængdens Vækst. Endnu lagde Industrien ikke særligt Beslag paa Kapitalerne, og Pengene hobes op i Sparekassen. I Regnskabsaaret 1870–71 steg Indskudene med 1.3 Mill. Rd., i 1871–72 med 1.8, i det følgende endda med 2.3 Mill. Følgen af denne Tilgang var, at man, skønt det knapt nok var 4 Aar siden, at en helt ny Bygning var erhvervet, allerede nu maa tænke paa nye Udvidelser. Og det blev ikke ved Tanken. Den 27. April 1872 besluttedes det at købe Boghandler Lynges Ejendom i Store Helligøjststræde, den nuværende Valkendorfsgræde. Da Købet er i Orden, overdrages det Arkitekt Klein at lede de nødvendige Ombygninger, og det nye, i Forbindelse med det ældre staaende Lokale aabnes den 18. Maj 1874. Saa stærkt pressede imidlertid Tiden – og formodentlig ogsaa den stedse stærkere Konkurrence – paa, at end ikke denne Udvidelse synes at have tilfredsstillet – i al Fald ikke alle. I Mødet den 13. Februar 1875 foreslog nemlig Collin at købe de mellem Posthuset og Sparekassen liggende Smaaejendomme. Da den forlangte Pris imidlertid syntes Direktionen for høj, blev denne Plan dog opgivet.

Ogsaa en Virkning af Tidsforholdene var det, at man i November 1873 beslutter fra 15. samme Maaned at lade Lørdag Aften gælde ogsaa for Udbetalinger. Den umiddelbare Aarsag hertil var Landmandsbankens Konkurrence. Denne Bank holdt nemlig aabent baade For- og Eftermiddag. Dette vilde Sparekassens Direktion dog ikke gaa med til, hvorfor man indførte den nævnte lille Reform.

Med Hensyn til Midlernes Frugtbargørelse træffes der i disse Aar foruden den alt omtalte vedrørende Prioritetslaanene ogsaa en hel Række Bestemmelser angaaende Haandpantlaanene, uden at disse dog synes paakrævede af de foreliggende Forhold. Det begynder med, at man i November 1872 vedtager helt at standse med disse Udlaan. Da der imidlertid i December Maaned indløber en Ansøgning om et Laan af denne Art – en Ansøgning, overfor hvilken man gerne vil stille sig imødekommende – tages Spørgsmaalet om disse Laan op til fornyet Behandling, og der nedsættes et Udvalg, bestaaende af Schiern og Skrike til at overveje Sagen og fremsætte Forslag herom. Dette Forslag fremlægges den 21. Januar 1873, og det vedtages da, at de administrerende Direktører kan bevilge Laan mod Haandpant i Værdipapirer, der noteres paa Børsen, eller i andre saadanne Effekter, der maa antages at give betryggende Sikkerhed, at Laanene kun kan gives, naar Kassebeholdningen + de paa Konto-

kurant i Bankerne indestaaende Beløb udgør mindst $\frac{1}{2}$ Mill. Rd., at det samlede Beløb ikke maa overstige 1 Mill. Rd., og at Renten fastsættes til $4\frac{1}{2}$ à 5 %.

Dette sidste forandres i Mødet den 24. Maj derhen, at Renten kan forhøjes eller nedsættes, alt eftersom der forholdes dermed ved Hovedstadens andre Pengeinstituter, hvorefter den i et ekstraordinært Møde den 10. November sættes op til 6 %, da Nationalbanken har forhøjet Renten hertil.

Laanebeløbet forhøjes i Oktober Maaned til 1.2 Mill. Rd., derefter i April 1874 til $1\frac{1}{2}$ Mill. Rd., fremdeles i April 1875 til 4 Mill. Kr., hvorefter man endelig i December 1876 paany beslutter indtil videre ikke at bevilge noget Laan mod Haandpant.

En Forandring af mere principiel end praktisk Betydning indføres i December 1872. Som det vil erindres, vedtoges det i Mødet den 29. November 1864, se ovenfor Side 149, at den ene af de to administrerende Direktører skulde have Lønning — en Lønning, der fastsattes til 800 Rd. aarlig — medens den anden ligesom den øvrige Direktion skulde være ulønnet. Paa Forslag af Collin — den lønnede Direktør —, der fandt sig generet af at skulle modtage Lønning, medens hans Meddirektør ingen saadan oppebar, blev det derefter i et Møde den 17. Januar 1872 vedtaget, at de to administrerende Direktører skulde lønnes lige, $\text{v}:$ hver med 800 Rd. Nu bryder man endelig afgørende med det gamle Princip om ulønnede Direktører, idet det i Mødet den 16. December 1872 vedtoges, at der for Fremtiden vilde være at normere 3400 Rd. som Honorarer til Bestyrelsens Medlemmer, saaledes at de 2600 Rd. først anvistes efter nærmere Ordre ved Regnskabsaarets Udgang.

Da denne Vedtagelse, til hvilken der lige saa lidt som til nogen anden af de senere Tidens Vedtagelser er givet nogen Kommentar eller meddelt nogen Forhistorie, er ført til Protokols, tager Skrikel Anledning til at klage over den Ordknaphed, som Forhandlingsprotokollen lider under, idet han meget rigtigt gør gældende, at der savnes en Forhandlingsprotokol i egentlig Forstand, og at man bagefter ikke vil have noget at holde sig til, saaledes som Møderne nu refereres — en Sandhed, som allerede adskillige Gange har bekræftet sig i det foregaaende. Som Eksempel nævner han den nys vedtagne Beslutning. Efterkommerne, hævder han, vil være fuldstændig uvidende baade om det Forslag, der har foranlediget Beslutningen, og om de Forhandlinger, der er gaaede forud for Vedtagelsen. Da alle

bifalder dette, vedtages det, at alle Momenter, denne Sag vedrørende, skal optages i Forhandlingsprotokollen, der herefter skal holdes i lukket Forvaring, kun tilgængelig for Direktionens Medlemmer.

Efter den Fremstilling, som derefter er optagen i Protokollen, er den vedtagne Beslutnings Historie, der, som det vil ses, ikke savner dramatiske Momenter, følgende:

Det er særdeles betegnende, at Initiativet til Forhandlingerne om Spørgsmaalet er taget af E. Hvidt. Det var jo ham, der paa Collins Foranledning havde faaet Lønning fra Aarets Begyndelse. Nu fremlægger han i Mødet den 11. November et skriftligt Forslag om, »at der fra indeværende Regnskabsaars Begyndelse i Lighed med, hvad der tidligere er skeet for de tvende, som Administrations-Udvalg fungerende, Directeurers Vedkommende, fastsættes en Godtgjørelse til de øvrige Medlemmer for det Tilsyn og Ansvar, som enhver af disse deler med hine«.

Efter at Hvidt i næste Møde, der allerede holdtes den 16. November, korteligt havde anbefalet sit Forslag, udtalte Blom og Hegel, hver for sit Vedkommende, at de ikke ansaa den Tjeneste, de ydede Sparekassen, for at være af den Beskaffenhed, at der burde gives noget Vederlag derfor, endsiges da et saadant, i hvilket de stilledes lige med deres øvrige Medbestyrere.

»Fra alle Sider — hedder det derefter i Referatet — nedlagdes der Protest mod den altfor beskedne Opfattelse, der bragte de tvende Herrer til en Undervurdering af deres særdeles gavnlige Virksomhed i Sparekassens Tjeneste.«

Medens E. Collin forbeholder sig at fremsætte sin Betragtning skriftligt, erklærede Boysen sig i det væsentlige enig med Forslagsstilleren. Han mente som denne, at alle Direktionens Medlemmer burde være ligestillede, da der ikke kunde være Tale om, »hvorvidt den Enes eller den Andens Virksomhed havde større eller mindre Betydenhed i den fælles Samvirken. Sparekassen havde tilstrækkelig Evne til indenfor en vis Grænse at byde sine Bestyrere et passende Vederlag, eens for Alle, og dens sande Tarv vilde i Nutid og Fremtid være bedst tjent med dette«.

A. Skrike fandt Forslaget »lige saa rigtig i Principet, som stemmende med Sparekassens velforstaaede Interesse«. Han foreslog, at det eventuelle Honorar fastsættes »til et tarveligt Beløb«, f. Eks. 400 Rd. for hver.

Formanden, E. Schiern, var ligeledes enig med Forslagsstilleren,

selv om han maatte mene, at det saa besynderligt ud, at man voterede sig selv en Lønning for sit Arbejde og Ansvar.

I et fortsættende Møde den 21. November fremlagde Collin skriftlige Motiver til en Beslutning. Til disse, der ikke findes refererede, udtalte Skrike, at han i flere Punkter kunde være enig med Collin, men at Motiveringen ikke tiltalte ham: »Den havde for ham Udseendet af en Apologi for den eventuelle Beslutning; men det var ham ikke nok, at den Foranstaltning, der nu stod paa Dagsordenen, lod sig forsvare«. Han udtaler sig paany som i forrige Møde og beder om Tilladelse til at afgive et skriftligt Votum og dertil knytte de formulerede Forslag, som endnu savnedes.

Forslaget, der lød saaledes, fremsattes i Skrivelse af 11. December:

- a. Directionens Medlemmer nyde for deres Ansvar og Arbejde i Sparekassens Tjeneste et aarligt Vederlag af 400 Rd. for hver.
- b. Som Tillægshonorar for den Directeur, der efter den samlede Directions Valg paatager sig det daglige Overtilsyn med Expeditionen i Sparekassens Contoir, fastsættes et Beløb af 600 Rd.
- c. Benævnelsen »administrerende« Directeur bortfalder.
- d. Der nedsættes et Udvalg til Udarbejdelse af Forslag til et revideret Forretnings-Regulativ.

Hvorvidt de to sidste Punkter blev vedtagne, forlyder der intet om. Titlen »administrerende Direktør« blev i al Fald bibeholdt. Derimod blev de to første Punkter vedtagne, dog først efter en mindre »Episode«.

Da der den 14. December paany blev afholdt Møde i Sagen, er nemlig Hegel udebleven og har motiveret dette i en Skrivelse af samme Dato, hvori han udtaler, at medens han for sine Kollegers Vedkommende kun kan finde Forslaget billigt og retfærdigt, saa stiller Sagen sig anderledes for hans Vedkommende, idet hans Deltagelse i Direktionen har været af en saa passiv Natur, at der ikke har været Tale om et egentligt Arbejde, og at han heller ikke besidder den særlige Indsigt i Sparekassens mangeartede Pengeforhold, som vilde være nødvendig for at kunne deltage i Arbejdet, hvorfor han ikke vil se sig i Stand til at oppebære nogen Gage, men, saafremt Forslaget realiseres, maa ønske at udtræde af Direktionen.

Hans Standpunkt beklages meget, og man haaber, at »den højt-agtede Collega« ikke vilde unddrage Forslaget sin Stemme, naar han erfarede, at Foranstaltningens Iværksættelse dermed vilde være indtil videre ganske opgivet«, hvorefter han i det næste og afslut-

tende Møde — den 16. — »for Sagens Skyld underkastede sig Beslutningens Consequentser og lod sit Ønske om at udtræde af Direktionen falde«.

Om nu den indirekte Aarsag til dette Brud med det overleverede har været et af Tidsforholdene nødvendiggjort forøget Arbejde for Direktionens Medlemmer er jo muligt. Sikkert er det derimod, at det er Tidsforholdene, der er Aarsagen til, at Spørgsmaalet om en Forhøjelse af Indlaansrenten paany bliver taget op til Drøftelse. Denne Sag giver Anledning til en Mængde Møder og antager, efterhaanden som den udvikler sig, et større og større Omfang for sluttelig at sætte sig Frugt i to helt nye og hver for sig betydningsfulde Foranstaltninger.

Den umiddelbare Aarsag til, at den toges op til Drøftelse, var nogle Artikler i »Dagstelegraphen«, navnlig en Artikel af 12. August 1871*), som drøftedes først i Mødet den 23. s. M. og derefter paany den 20. September, hvor man dog blev enig om at lade Spørgsmaalet staa aabent indtil videre.

Det stod saa aabent til December Maaned 1872, da det i Mødet den 16. paany droges frem, denne Gang i Forbindelse med Spørgsmaalet om en Præmie til et Aars Sparere — altsaa noget lignende som i 1865, se ovenfor Side 150 Der nedsattes et Udvalg bestaaende af Boysen og Collin til Undersøgelse af begge Spørgsmaal; og dette Udvalg afgiver Betænkning i Mødet den 23. Januar 1873, hvor det dog vedtages — ogsaa ligesom i 1865 — at saa vel Præmiesystem som Renteforhøjelse foreløbig maa anses som ubetimelige.

Spørgsmaalet, eller Spørgsmaalene, lod sig dog ikke afvise saa let. Tiden blev ved sit. Ej heller var Direktionen jo længer ene om at bestemme, hvad der kunde og maatte gøres og hvad ikke. Det varer derfor heller ikke mere end 3 Maaneder, før Sagen rejses paany, denne Gang — i Mødet den 12. April — af de administrerende Direktører, der fandt det nødvendigt, at man værgede sig mod den af Bikuben og andre Konkurrenter paaførte Konkurrence. Renteforhøjelsen vilde man imidlertid ikke vide noget af endnu; og man foreslog

*) Artiklen er rettet saa vel mod Bikuben som mod Sparekassen. Ud fra den Betragtning, at Sparekassen og lignende Pengeinstituter ikke er »til for at hobe Penge op (!) og skaffe de ved dem ansatte Embedsmænd et fedt (!) Levebrød« argumenterer Forfatteren for en Forhøjelse af Indlaansrenten udover de $3\frac{1}{2}\%$, som da gaves. I al Fald bør Kapitaler, der indestaar i en længere Aarrække, have højere Rente. At hævde, at en saadan ikke kan gives, fordi Kapitalerne til enhver Tid skal kunne staa parate til Udbetaling, er, da Indskudene sædvanligvis overstiger Uddragene, kun »at putte Folk Blaar i Øjnene« (!).

derfor, at kun Spørgsmaalet om et Præmiesystem toges op og søgtes gennemført paa Grundlag af et af Kontorchef Berner udarbejdet Forslag. Da dette imidlertid fandtes at forfordele de ubemidlede Sparere, blev det overdraget Schiern at omarbejde det i Forening med Berner.

At Sparekassen stadigt lededes i sin oprindelige Aand, var jo allerede denne Bedømmelse af Bernes Forslag et smukt Vidnesbyrd om. Et endnu tydeligere Udslag gav denne Aand sig imidlertid i hele den følgende Behandling af Sagen, saaledes som det efterfølgende vil vise.

I Mødet den 24. April fremsætter Collin en saalydende Udtalelse om Sagen:

Sparekassen »vil ikke drage Kapitalerne til sig ved at tilbyde Kapitalisterne noget, der ligner en Renteforhøjelse ud over den nu gængse. Directionen vil derimod udvikle Sparekasseinstitutionen i Sparekassens Aand, som er: at støtte den gode Husholder, den, som i Arbejdets og Fortjenestens Tid betænker, at der kan komme en Tid, da begge ville ophøre.«

Om selve det foreliggende Forslag ytrer han: »Det maa være tiltalende for de Ubemidlede, ikke tillokkende for de Rige. — Dette kan kun opnaaes ved et overordentligt Offer fra Sparekassens Side.«

Og ud fra denne Opfattelse udtaler han dernæst: »Men naar Sparekassens Bestyrelse beslutter sig til, handlende i Stifternes og Stiftelsens Aand istedetfor at bygge en Stiftelse af Mursteen at anvende sin Rigdom til en Bygning, der er mer i Tidens Aand, da synes det mindre passende, at en saa storartet Foranstaltning fremtræder kun i et aarligt Uddrag af den store Mængde Kontohavere og en aarlig Gevinstfortegnelse i Aviserne.« Han maatte derfor holde for, »at der gives Foranstaltningen en mere monumental Karakter ved at lade den fremtræde som et Forsørgelses-Institut som en særlig Afdeling af Sparekassen«.

Da Grundtanken i denne Anskuelse fandt udelt Anklang, foreslog A. Skrike den samlede Direktion at tilkendegive sin Tilslutning ved følgende Udtalelse, som ogsaa vedtoges:

»Idet Directionen skrider til Forhandling om Indførelsen af et Rentepremie-System, vil den ved ethvert Spørgsmaal om Præmiens Fordeling og Betingelserne for dens Erhvervelse udelukkende have de mindre formuende Spareres Tarv for Øje og stræbe hen til, at Sparekassen kan faa en stedse voxende Tiltrækningskraft hovedsagelig for dem, der gjøre stadige Indskud og mindre hyppige Uddrag.«

Derefter gjorde Schiern Rede for det af ham og Kontorchef Berner i Forening med en tilkaldt Sagkyndig, cand. polyt. G. F. Tvermoes, udarbejdede Forslag, der saa behandledes i et Møde to Dage derefter, idet man dog opsatte den endelige Forhandling om og Vedtagelse af Foranstaltningen i dens Helhed til et senere Møde, og idet navnlig Collin forbeholdt sig skriftligt at udtale sin Opfattelse af Forslaget, saaledes som det forelaa.

Det saaledes foreløbig vedtagne Forslag, der i sine Hovedtræk gik ud paa, at der hvert Aar i Marts Maaned skulde fordeles 3 p. Ct. af Reservefonden, saaledes som denne var ved Præmieaarets Begyndelse, til de Sparere, der i 5 paa hinanden følgende Aar uafbrudt havde haft Konto i Sparekassen, og som aarlig havde forøget denne Konto med de oplagte Renter eller et Beløb af Størrelse som disse og desforuden med 2 Rd., kom da til endelig Forhandling i det derefter afholdte Maanedsmøde den 17. Maj 1873. Her fremsatte imidlertid Collin i sin bebudede skriftlige Fremstilling en indgaaende Kritik af Forslaget, som han kaldte for en maskeret Renteforhøjelse, der tilmed muligvis i Længden ikke vilde kunne opretholdes, hvorved Sparekassen blot vilde komme i Miskredit, og hvorved man desuden kunde komme til at binde en kommende Bestyrelse uden at kende de Forhold, hvorunder den vilde komme til at virke. Og han endte med denne Udtalelse: »Forslaget savner Karakteren af en Foranstaltning af social Betydning, der staar i Forhold til det store Offer.«

Resultatet blev da, at man enstemmig vedtog, »at det foreliggende Forslag til et Præmiesystem ikke antages«, hvorefter det paa Collins Forslag besluttedes at lade Kandidat Tvermoes udarbejde en fuldstændig Plan til en særlig Forsørgelsesafdeling, som derefter skulde forelægges Direktionen.

Medens nu denne Plan, som det senere ses, under et vist Samarbejde med Collin, var under Udarbejdelse, — og en Udarbejdelse, der tog lang Tid — meldte sig atter Spørgsmaalet om en Renteforhøjelse*). Da man stadig ikke vilde gaa med til en saadan i al Almindelighed, gik man den tidligere betraadte Vej: at oprette en hel

*) En mindre Ændring i Renteberegningen, nødvendiggjort af Møntforandringen, der som bekendt traadte i Kraft 1. Januar 1875, vedtoges i Mødet den 18. April 1874, hvor Renten fastsattes til 3 Kr. 80 Ø. aarlig pr. 100 Kr., eller 1 Kr. 90 Ø. halvaarlig, hvorfor hver Maaned skulde regnes for 30 Dage. Denne Forandring skulde træde i Kraft fra det nye Regnskabsaars Begyndelse, d: fra 12. November 1874. Herefter beregnedes Prisen for en Kontrabog til 25 Ø.

ny Afdeling, ved hvilken man da tillige haabede at kunne give de stadige Sparere en Fordel. I denne skulde nemlig Renten være 4 %, Opsigelsesfristen $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{2}$ Aar. Et hertil sigtende Forslag fremsattes i Mødet den 13. Juni 1874 og vandt enstemmigt Bifald, saa at det besluttedes, at man snarest skulde skride til Sagens Gennemførelse. Og i Mødet den 3. Juli blev man da enig om, at Afdelingen skulde oprettes, at Renten skulde være $4\frac{1}{4}$ %, Opsigelsesfristen $\frac{1}{2}$ Aar, Maximumsbeløbet paa en Konto 4000 Kr., og at Sparekassen skulde kunne opsiges de i denne Afdeling indestaaende Kapitaler med Aar og Dags Varsel. Paa et senere Møde vedtoges det fremdeles, efter Henstilling af Kontorchef Berner, at Udbetalinger kun kunde finde Sted i Juni og December Terminer. Med Hensyn til Overflytning fra 3die Afdeling blev man enig om, at dennes Indskydere havde Ret til at overføre 10.000 Kr. til 4de Afdeling, skønt Hvidt mente, at dette var at gaa vel vidt og vilde have Beløbet nedsat til 5000 Kr.

Endelig fastsattes det, den 22. August, at den nye Afdeling skulde aabnes for Indskud den 2. Januar 1875, hvad man dog ikke kunde naa, hvorfor Sagen foreløbig udsattes, saa at Afdelingen først aabnedes den 11. Februar 1875.

Om denne Afdeling skal sluttelig kun nævnes, at man i Februar 1875 bestemmer, at Grænsen, 4000 Kr., skal forstaas saaledes, at Indskudene kan stige til dette Beløb, saa at en Konto altsaa med Rente kunde gaa højere, og at man allerede i Maj samme Aar sætter Grænsen op til 10.000 Kr. Ogsaa Bestemmelsen om Udbetaling i Terminerne forandres snart — i Maj 1876 — da den gav altfor meget Arbejde. Det vedtoges, at Udbetalingerne kunde ske $\frac{1}{2}$ Aar efter Opsigelsesdagen.

Imidlertid var Planen til Forsørgelsesanstalten udarbejdet og forelagdes af Collin i Mødet den 20. November 1874. Den var grundet paa Principet om en i Forhold til den fortsatte Sparsommelighed stigende Rente. Til at tage den under nærmere Overvejelse nedsattes et Udvalg bestaaende af Collin, Schiern og Skrike med Kandidat Tvermoes som sagkyndig Medhjælper.

Udvalget blev saa hurtigt færdig med sit Arbejde, at den første Behandling af Udkastet til Vedtægter for den nye — 5te — Afdeling kunde foretages i et Møde den 9. Januar 1875, hvorefter det vedtoges den 16. s. M., og Afdelingen aabnedes den 11. Februar sammen med 4de Afdeling.

I Mødet den 13. Februar vedtoges det dernæst, at Afdelingen

skulde have sin særlige Bestyrelse. Hertil valgtes Collin og Hegel. Og endelig blev det, d. 20. Februar, vedtaget, for at man kunde være sikker paa, at de arbejdende og tjenende Klasser fik Fortrinsretten til 1ste Serie, at man i Marts Maaned kun vilde modtage Indskrivning fra disse og først derefter fra andre — en Forsigtighedsregel, der dog viste sig overflødig, idet Collin i Mødet den 13. Marts kunde oplyse, at alle hidtil fremkomne Begæringer om Optagelse kunde efterkommes, da de tilsammen kun gjorde Krav paa 100.000 Kr.

Da denne Afdeling betød noget ganske særligt, og da man, som ovenfor nævnt, ved Oprettelsen af denne mente — og med fuldeste Ret — at have handlet »i Stifternes og Stiftelsens Aand«, skal vi her aftrykke den Del af Afdelingens Vedtægter, der særlig angaar den, og som indeholder dens Program.

De paagældende Bestemmelser lød saaledes:

5te Afdeling.

§ 1.

- a) Adgang til Optagelse i Sparekassens femte Afdeling staaer aaben for Personer af begge Kjøen og enhver Alder — fortrinsviis for dem, der tilhøre de tjenende og arbejdende Klasser — dog kun forsaavidt Vedkommende paa den Tid de indskrives i Afdelingen ere hjemmehørende i Kjøbenhavn eller Omegn, hvortil foruden Øen Amager henregnes de Hovedstadens Grund umiddelbart tilstødende Landsogne.
- b) Optagelse i Afdelingen skeer kun ifølge skriftlig Begjæring, stilet til »Directionen for Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn« og affattet i Overensstemmelse med de schematiske Blanketter, som udleveres fra Sparekassens Contoir.

§ 2.

Indskrivningssummen, hvorved forstaaes det ved Optagelse i Afdelingen tegnede Indskud, skal med oplagte Renter og Rentes Renter henstaae i tyve Aar uopsigelig saavel fra den Indskrevnes som fra Sparekassens Side.

§ 3.

Afdelingen bestaaer af særskilte Serier, der aabnes og sluttet med Sparekassens Regnskabsaar, som gaaer fra den 12te November til det paafølgende Aars 11te November incl., saa at alle til samme Regnskabsaar henhørende Indskrivningssummer danne en Serie for sig (jfr. § 12).

§ 4.

Indskrivningssummen, der skal lyde paa Kroner i hele Hundreder, maa ikke i nogen Serie eller i flere Serier tilsammen overstige tre Tusinde Kroner.

Saaframt det maatte ønskes, kan Indskrivningssummens Erlægelse blive fordeelt paa flere, dog ikke over ti, aarlige lige store Indbetalinger, saaledes, at der for hvert Hundrede Kroner af Indskrivningssummens Paalydende indbetales:

aarlige 51 Kr. 10 Øre i 2 Aar									
—	34	-	81	-	-	3	—		
—	26	-	68	-	-	4	—		
—	21	-	80	-	-	5	—		
—	18	-	56	-	-	6	—		
—	16	-	24	-	-	7	—		
—	14	-	51	-	-	8	—		
—	13	-	17	-	-	9	—		
—	12	-	10	-	-	10	—		(jfr. Tabellen).

Den anden og enhver paafølgende Indbetaling skal finde Sted paa Aarsdagen efter første Indbetaling eller senest i Løbet af 8 Dage derefter (jfr. § 8).

§ 5.

Fra den Dag den Indskrevnes Forhold til Afdelingens paagjældende Serie er berigtiget, det være sig ved fuld Betaling eller ved Erlæggelse af den første aarlige Indbetaling, forrenter Sparekassen Indskrivningen med

4½ pCt.	om Aaret i de første 5 Aar,
5 pCt.	— — i de paafølgende 10 Aar, og
6 pCt.	— — i de sidste 5 Aar.

Renten lægges for hvert Aar til Kapitalen og forrentes med denne. Men efter Udløbet af de 20 Aar ophører al Forrentning, og den hele Kapital er da uden Opsigelse strax forfalden til Udbetaling med 271 Kroner 64 Øre for hvert Hundrede Kroner af Indskrivningssummen (jfr. Tabellen).

§ 6.

Afgaaer den Indskrevne ved Døden inden de 20 Aars Forløb, er Indskrivningssummen med samtlige til Dødsdagen paaløbne Renter og Rentes Renter ligeledes uden Opsigelse forfalden til Udbetaling.

Er Indskrivningssummen fordelt paa aarlige Indbetalinger, forholdes der, forsaavidt disse ikke alle ere skete, paa den nedenfor i Slutningen af § 8 foreskrevne Maade.

§ 7.

Naar flere (dog ikke over fem) Personer ønske sig indskrevne i Fællig med den Bestemmelse, at Indskrivningssummen med samtlige oplagte Renter og Rentes Renter i Tilfælde af Dødsfald skal tilhøre den eller de Længstlevende, kan Begjæring derom efter Omstændighederne forventes tilstaaet.

§ 8.

Skeer en af de i § 4 nævnte aarlige Indbetalinger ikke til Forfaldstiden, kan der — paa derom strax indgiven Begjæring — tilstaaes den Indskrevne indtil $\frac{1}{2}$ Aars Henstand med Erlæggelsen, dog kun mod Rentegodtgjørelse fra Forfaldsdagen.

Saafermt derimod ingen Henstand begjæres, eller Vedkommende, naar den paa Begjæring er bevilget, desuagtet udebliver med Efterbetalingen, vil i begge Tilfælde den oprindelige Indskrivning blive saaledes nedsat, at Vedkommende betragtes og behandles som indskreven i den paagjældende Serie ikkun for det mindre Indskudsbeløb, som efter Reglerne i § 4 nøjagtigt ækvivalerer de tidligere præsterede Indbetalinger.

Til Vejledning ved Afdelingens Benyttelse tryktes omstaaende Tabel.

I Betragtning af den Langsomhed, som Direktionen tidligere — eller maaske: som tidligere Direktioner — havde udvist i Henseende til at indrette sig efter skiftende Tiders skiftende Tarv, kan man jo ikke paastaa, at Direktionen nu havde været særlig langsom i Vendingen. Og dog kom de to sidste store og betydningsfulde Foranstaltninger, i al Fald for saa vidt de maatte have været beregnede paa at forøge Indlaansmængden, paa en vis Maade *post festum*. Det er i al Fald et Spørgsmaal, om ikke Tiden, da de blev indførte, allerede havde gjort dem overflødige. Ganske vist var der ved Regnskabsaarets Slutning i 4de Afdeling indgaaet 3 Mill. Kr., foruden at 3die Afdeling var vokset med 1 Mill., altsaa en Fremgang paa ialt 4 Mill. Kr. mod 1.2 Mill. Aaret i Forvejen. Men Aaret 1874 egner sig heller næppe til en Sammenligning, da det betegnede Konjunktureres Højdepunkt, hvor der blev lagt stærkest Beslag paa de disponible Kapitaler. Tager vi de to foregaaende Regnskabsaar, viser disse, som allerede ovenfor nævnt, en Tilgang, der maalt i Kroner udgjorde henholdsvis 3.5 og 4.6 Mill., i Gennemsnit altsaa lige saa

Tabel til Vejledning ved Benyttelse af 5te Afdeling.

En Indskrivning af	kan erlægges med aarlig									og tilbagebetales efter 20 Aar med et Tillæg af	eller ialt med
	i 2 Aar	i 3 Aar	i 4 Aar	i 5 Aar	i 6 Aar	i 7 Aar	i 8 Aar	i 9 Aar	i 10 Aar		
Kr.	Kr. Øre	Kr. Øre	Kr. Øre	Kr. Øre	Kr. Øre	Kr. Øre	Kr. Øre	Kr. Øre	Kr. Øre	Kr. Øre	Kr. Øre
100	51 10	34 81	26 68	21 80	18 56	16 24	14 51	13 17	12 10	171 64	271 64
200	102 20	69 62	53 36	43 60	37 12	32 48	29 02	26 34	24 20	343 28	543 28
300	153 30	104 43	80 04	65 40	55 68	48 72	43 53	39 51	36 30	514 92	814 92
400	204 40	139 24	106 72	87 20	74 24	64 96	58 04	52 68	48 40	686 56	1086 56
500	255 50	174 05	133 40	109 00	92 80	81 20	72 55	65 85	60 50	858 20	1358 20
600	306 60	208 86	160 08	130 80	111 36	97 44	87 06	79 02	72 60	1029 84	1629 84
700	357 70	243 67	186 76	152 60	129 92	113 68	101 57	92 19	84 70	1201 48	1901 48
800	408 80	278 48	213 44	174 40	148 48	129 92	116 08	105 36	96 80	1373 12	2173 12
900	459 90	313 29	240 12	196 20	167 04	146 16	130 59	118 53	108 90	1544 76	2444 76
1000	511 00	348 10	266 80	218 00	185 60	162 40	145 10	131 70	121 00	1716 40	2716 40
1100	562 10	382 91	293 48	239 80	204 16	178 64	159 61	144 87	133 10	1888 04	2988 04
1200	613 20	417 72	320 16	261 60	222 72	194 88	174 12	158 04	145 20	2059 68	3259 68
1300	664 30	452 53	346 84	283 40	241 28	211 12	188 63	171 21	157 30	2231 32	3531 32
1400	715 40	487 34	373 52	305 20	259 84	227 36	203 14	184 38	169 40	2402 96	3802 96
1500	766 50	522 15	400 20	327 00	278 40	243 60	217 65	197 55	181 50	2574 60	4074 60
1600	817 60	556 96	426 88	348 80	296 96	259 84	232 16	210 72	193 60	2746 24	4346 24
1700	868 70	591 77	453 56	370 60	315 52	276 08	246 67	223 89	205 70	2917 88	4617 88
1800	919 80	626 58	480 24	392 40	334 08	292 32	261 18	237 06	217 80	3089 52	4889 52
1900	970 90	661 39	506 92	414 20	352 64	308 56	275 69	250 23	229 90	3261 16	5161 16
2000	1022 00	696 20	533 60	436 00	371 20	324 80	290 20	263 40	242 00	3432 80	5432 80
2100	1073 10	731 01	560 28	457 80	389 76	341 04	304 71	276 57	254 10	3604 44	5704 44
2200	1124 20	765 82	586 96	479 60	408 32	357 28	319 22	289 74	266 20	3776 08	5976 08
2300	1175 30	800 63	613 64	501 40	426 88	373 52	333 73	302 91	278 30	3947 72	6247 72
2400	1226 40	835 44	640 32	523 20	445 44	389 76	348 24	316 08	290 40	4119 36	6519 36
2500	1277 50	870 25	667 00	545 00	464 00	406 00	362 75	329 25	302 50	4291 00	6791 00
2600	1328 60	905 06	693 68	566 80	482 56	422 24	377 26	342 42	314 60	4462 64	7062 64
2700	1379 70	939 87	720 36	588 60	501 12	438 48	391 77	355 59	326 70	4634 28	7334 28
2800	1430 80	974 68	747 04	610 40	519 68	454 72	406 28	368 76	338 80	4805 92	7605 92
2900	1481 90	1009 49	773 72	632 20	538 24	470 96	420 79	381 93	350 90	4977 56	7877 56
3000	1533 00	1044 30	800 40	654 00	556 80	487 20	435 30	395 10	363 00	5149 20	8149 20

meget som i Aaret 1875. Og ganske vist var Sparekassen nu udsat for mere Konkurrence end tidligere, for saa vidt som der jo i de nærmest foregaaende Aar var kommen ikke mindre end 3 nye Pengeinstituter til i Hovedstaden; men til Gengæld var dens fornemste Medbejler, Bikuben, ikke længer nær saa farlig som før, idet den i 1872-73 havde været udsat for stærke Bladangreb med derefter følgende Run, hvis Virkning var, at dens før saa raske Tilvækst gik i staa og dens ledende Stilling tabtes.*)

For det første var altsaa Tilgangen paa dette Tidspunkt ikke overraskende stor, for det andet var det muligt, ja vel endog sandsynligt, at den var kommen, selv om 4de Afdeling slet ikke var bleven oprettet.

I al Fald er det vist, at ser vi paa vore Sparekasser som Helhed, saa var Tilgangen af Penge stadig meget betydelig. Det var først i 1877, at der sker en Tilbagegang, som muligvis ikke var uden Forbindelse med den Formindskelse af Omsætningsmidlerne, der havde fundet Sted i de seneste Aar, ikke mindst som Følge af, at Frankrig havde inddraget store Mængder af de under og umiddelbart efter Krigen udstedte Seddelpenge, og som nu gjorde sin Virkning gældende ogsaa hos os. Men før den Tid havde Tilgangen som nævnt været betydelig – stigende fra 118 Mill. Kr. i 1870 til 221 Mill. i 1876 – og denne Strøm af Penge vilde sikkert ogsaa have banet sig Vej til Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn, selv om 4de og 5te Afdeling ikke havde været.

Hvorledes de nys berørte Forhold i det Hele indvirkede paa Sparekassens Tilstand, kan ses af nedenstaaende Tal, der viser Tilvæksten i det heromhandlede Tiaar – efter 1874 for samtlige 3 Afdelingers Vedkommende. Som i forrige Afsnit nævnt udgjorde Sparernes Tilgodehavende i Aaret 1870 7.065.000 Rd. eller i Nutidens Mønt 14.130.000 Kr. Derefter steg det, som følger (da Møntreformen traadte i Kraft 1. Januar 1875, er de forud for dette Aar gaaende Tal ligeledes angivne i Kroner):

11. Nov. 1871...	16.657.480 Kr.
» » 1872...	20.190.916 »
» » 1873...	24.823.398 »
» » 1874...	26.077.530 »
» » 1875...	30.220.808 »

*) Jfr. Westergaard: Anf. Sted Pag. 36 ff.

11. Nov. 1876... 32.995.619 Kr.

» » 1877... 34.846.040 »

» » 1878... 36.566.687 »

» » 1879... 41.661.040 »

» » 1880... 46.417.836 »

Som man vil se: En overordentlig stærk Stigning – saa stærk, at Indskudsmængden i 1880 er over 3 Gange saa stor som i 1870 og dette til Trods for Pengeinstituternes store Forøgelse. Var Tiderne, som ovenfor omtalt, blevne andre, hvad Mængden af Byens Gader, Huse og Mennesker angik, saa var de altsaa ogsaa blevne andre, hvad Mængden af Penge angik. Dette vil ses endnu klarere ved Hjælp af følgende lille Tabel, der viser, hvad der gennemsnitlig indestod pr. Konto i de nævnte Aar.

11. Nov. 1850..... 336 Kr.

» » 1860..... 383 »

» » 1870..... 553 »

» » 1880..... 816 »

At dette ikke vil sige det samme, som at Velstanden er steget i samme Forhold, skal blot lige nævnes til Erindring. Pengenes Værdi var jo betydelig mindre i 1880 end i 1850 og havde – om end under Svingninger – været stadig aftagende. At Tallene ogsaa i nogen Maade kan være Udtryk for, at Sparekassens Publikum har skiftet Karakter, bør heller ikke overses.

Det varede heller ikke længe, inden Forholdene ikke alene gjorde 4de Afdeling overflødig, men gjorde det fuldstændig af med den. Diskontoen, der under Omsætningsmidlernes Formindskelse havde holdt sig ret højt*), gik den 15. Oktober 1877 endogsaa op til $6\frac{1}{2}\%$ og holdt sig her til den 15. Januar 1878; men fra nu af faldt den, saaledes at den allerede den 15. Juli s. A. gik ned til $4\frac{1}{2}\%$; og hermed var 4de Afdeling dødsdømt. Den 20. Juni bestemtes det, at der ikke skulde modtages flere Penge i den, hvad der ogsaa iværksattes fra og med den 22. Juli. Den staar da ogsaa i dette Aars Hovedregnskab med sit Maximumsbeløb: 7.050.713 Kr. og aftager derefter gradvis, indtil det den 23. September 1886 vedtoges, at dens resterende Kapitaler skulde opsiges med Aar og Dags Varsel, hvilket sker ved Bekendtgørelse af 25. September s. A. I Regnskabet pr. 31. Marts 1888 eksisterer Afdelingen ikke.

*) Denne høje – og stigende – Rentefod bevirkede bl. a., at Sparekassen i 1875 maatte afskrive 100.000 Kr. og i 1876 endogsaa 200.000 Kr. paa sine Effekter, fordi de var faldne i Kurs.

Hvad 5te Afdeling angaar, saa synes den absolut ikke at have svaret til de Forventninger, som Direktionen sikkert har næret til den. Og det store Arbejde, der var gaaet forud for den, synes kun i ringe Grad at have baaret Frugt. Om Grunden hertil nu var det økonomiske Dødvande, som Tiden efterhaanden gled ind i, eller om Tiderne af andre Grunde ikke har været modne til Virkeliggørelsen af en Tanke af den Natur, er uvist. Vist er det, at dens Skæbne kun var krank. Ganske vist aabnes en ny Serie allerede i Januar 1876 og atter en i December 1877, hvorefter Aabningen af Serier fortsættes saaledes, at der i 1880 ialt var aabnet 6 Serier, hvori der paa henholdsvis 197, 65, 50, 48, 69 og 75 — ialt 504 — Konti henstod 165.539, 52.466, 27.923, 18.658, 36.377 og 41.302 Kr. — eller ialt 342.265 Kr. Men hermed er det ogsaa Slut. Den 20. November 1880 sluttedes Indtegningen i denne Afdeling. Sit Højdepunkt i talmæssig Henseende naar den med Regnskabet pr. 31. Marts 1894, da der paa 446 Konti indestod 687.299 Kr. 53 Øre, og herefter aftog den i store Spring.

Det nævnte Dødvande, som efterhaanden bemægtigede sig de økonomiske Forhold, satte naturligvis ogsaa sit Præg paa Tilstanden indenfor Sparekassen. Det blev ogsaa for den en død Tid med større Stilhed og mere Ro end i lange Tider. Kun det daglige Arbejde voksede under Pengenes stadig stigende Indvæltning og Expeditionernes stadig stigende Tal. Medens disse sidste i 1860 — det første Aar Regnskabet indeholder Oplysning om dem — udgjorde 21.974 og i 1870 101.113, steg de i Løbet af det heromtalte Tiaar til 221.170 og fortsætter vedvarende opefter.

Der skete derfor heller intet af særlig stor Betydning i disse Aar. At det i Mødet den 17. Marts 1877 vedtoges, at der skal ansættes en kontrollerende Embedsmand, hvortil Kontorchef Berner vælges, og at der gaves Forskrifter for hans Virksomhed, hører jo ikke til de epokegørende Begivenheder. Ikke heller var det synderligt betydningsfuldt, men en ren Følge af Tidsforholdene, at medens man, som ovenfor Side 185 i Noten nævnt, i Aarene 1875 og 76 maatte afskrive henholdsvis 100.000 og 200.000 Kr. paa Effekterne som Følge af disses Kursfald, saa kunde man i 1879, da Rentefoden var paa sin lange Fart nedefter, skride til Oprettelsen af en »Coursavance-konto« paa 1.267.000 Kr. Ligeledes en Følge af Tids-, eller om man vil: Pengeforholdene, var det, at medens man i 1876 mente at have Grund til at standse med Bevilgelsen af Haandpantlaan, saa kunde man allerede i Begyndelsen af 1877 gaa med til adskillige nye Laan,

herunder flere Laan til Kommuner, hvoraf det første bevilges i Februar Maaned til Farum Sogneraad. Det var paa 8000 Kr.

I Forbigaaende kan det bemærkes, at disse Laan endnu ikke er traadt frem paa de aarlige Regnskaber. Det kommer først, da Skemaet maa ændres efter, at Sparekasseloven af 28. Maj 1880 er traadt i Kraft.

Formodentlig var det ogsaa en Følge af den ved Forretningsløsheden skabte Pengerigelighed, at man d. 29. Juli 1879 vedtager ikke mere at tage mod Indskud fra andre Pengeinstituter. I det lange Løb kunde denne Bestemmelse dog naturligvis ikke overholdes.

Heller ikke Udgangen af Tiaaret er i nogen Henseende mærkelig, hvorfor der ikke her er Aarsag til at sætte noget Skel. Nogle Ændringer saa vel i Vedtægter som i Regnskabsskema medførte derimod Sparekasselovens Ikrafttræden d. 1. Januar 1881. Den medførte tilige, at Regnskabsaaret maatte omlægges. Siden sin Oprettelse havde Sparekassen jo haft sit Regnskabsaar løbende fra 12. November det ene Aar til 11. November det næste. Nu maa det lægges om fra 1. April til 31. Marts. Dette medførte, at Tidsrummet 12. November 1880—31. Marts 1881 krævede et særskilt, lille Regnskab. Da dettes Skema som nævnt i nogen Grad var omlagt, og det derfor maa danne Udgangspunktet for senere Sammenligninger, skal vi benytte Lejligheden til at se lidt herpaa, selv om der ud over det alt bemærkede ikke er noget væsentligt nyt at sige herom.

Sparernes Tilgodehavender udgjorde:

I 3die Afdeling.....	44.903.130 Kr. 40 Ø.
I 4de »	5.712.047 » 15 »
I 5te » 347.612 Kr. 62 Øre, hvorpaa indbetalt, inkl. Renter ..	357.517 » 27 »
Renter skyldige Sparerne	724.702 » 66 »
Reservefonden	3.952.224 » 68 »
	55.649.622 Kr. 16 Ø.

De var saaledes anbragte:

Kasse	4.079.603 Kr. 56 Ø.
Indlaan i Banker	3.500.000 » » »
Udlaan:	
mod Pr. i Landejend.....	7.769.350 Kr. 96 Ø.
» » Købstadsejend.....	12.198.984 » 79 »
» Haandpant	349.800 » » »
til Kommuner.....	362.071 » 31 »
	20.680.207 » 06 »
Obligationer og Aktier:	
Indenl. Obl. 20.542.286 Kr. 57 Ø.	
Udenl. 5.174.739 » 29 »	25.717.025 Kr. 86 Ø.
Indenl. Aktier	1.261.395 » » »
	26.978.420 » 86 »
Sparekassens Ejendom.....	160.000 » » »
Renter tilgode ÷ forudbetalte.....	251.390 » 68 »
	55.649.622 » 16 »

Som man ser, er alt nu i moderne Skikkelse. »Effekterne«, eller som det nu hedder: »Obligationer og Aktier« udgør vel endnu Hovedanbringelsen, og Posten »Kommunelaan«, som senere skulde blive den største paa Udlaanskontoen, er endnu kun i sin Vorden; men i Hovedtrækkene har vi nu det moderne Regnskab. Og navnlig, naar man tager Hensyn til det meget spredte Anlæg i Obligationer og Aktier — hvis enkelte Poster det vilde blive for vidtløftigt at opregne her — maa det indrømmes, at der ved Frugtbargørelsen var taget alt det Hensyn til Sikkerheden, som Datiden kunde tage.

At »Coursavancekontoen« er forsvunden, ligger kun i, at den paa dette Regnskab er slaaet sammen med Reservefonden. Den udgjorde pr. 11. November 1880 noget over 2 Mill. Kr.

Heller ikke de nærmest efter 1880 følgende Aar er mærkelige i nogen Henseende. En lille Episode indenfor Direktionen kan dog nævnes her. Det var Ansættelsen af en ny Assistent i Aaret 1882, der gav Anledning til den. Det hændte nemlig, at nogle af Direktørerne, endnu inden de vidste, at Forslaget om Ansættelsen skulde for i et Møde (d. 14. Okt.), havde Besøg af Ansøgere til den nye Stilling, og at nogle af disse Ansøgere erklærede, »at de vidste med Bestemthed, at det var afgjort, at en ny Assistent skulde ansættes«. At de paagældende Medlemmer af Direktionen følte sig brøstholdne ved saaledes at være holdt udenfor et Direktionsanliggende og navnlig maatte anse den begaaede Indiskretion som egnet til at stille deres Deltagelse i Bestyrelsen i et falsk Lys, kan ikke forundre. »Næsen« i den Anledning rettedes til »Kontorets nærmeste Foresatte«, og det overdroges Collin at meddele ham den; men den var vel nok i Virkeligheden rettet til det Medlem af Direktionen, som havde været for aabenmundet.

Iøvrigt var alt roligt. Et Forslag af Collin om Ændringer i Bestyrelsen i Anledning af Sparekasseloven var blevet forkastet. Ogsaa Spørgsmaalet om en Udvidelse af Lokalerne eller Oprettelsen af Filialer stilles foreløbig i Bero, men virkeliggøres dog snart efter, idet de to smaa Ejendomme i Valkendorfs-gade mellem Sparekassen og Posthuset købes til Udvidelse af Kontoret, hvorefter det udvidede Kontor aabnes den 21. Marts 1883. Samtidig deles Uddragene i to Expeditionslokaler. Den 12. November samme Aar aabnes Frederiksbergafdelingen, Gml. Kongevej Nr. 80, og den 12. Maj 1884 Østre Afdeling, Ø. Farimagsgade Nr. 6.

Endelig kan det noteres, at det gamle Spørgsmaal om de store

Konti dukker op igen i disse Pengerigelighedens Aar. Den 11. September 1886 sættes Maximum for Indskud paa et Navn til 10.000 Kr. for dog allerede i det næste Møde d. 20. samme Maaned at blive formindsket til 5000 Kr.

Medens den Overflødighed paa Penge, der nu atter kendetegner Tiden, saaledes sætter sig sine Spor indenfor Sparekassen, undlod den naturligvis heller ikke at gøre sin Virkning paa Pengemar-

Sparekassens udvidede Kontor i Hovedafdelingen. Taget i Brug 1883

kedet i det Hele taget. Store Kapitaler hobes efterhaanden op i Banker og Sparekasser og trykker Renten nedad, saa meget mere, som man efter den kortvarige og ikke meget betydelige Prisstigning i 1883–84 ikke saa nogen Mulighed for at faa dem anvendte. Hertil kom, at udenlandsk Kapital, især tysk, ligeledes søgte Anvendelse herhjemme og tilbødes til lav Rente. I Marts 1886 beslutter Københavns Kommune at modtage et fra et Bankkonsortium, hvoriblandt flere tyske Pengehuse, fremsat Tilbud om et Laan paa 15 Mill. Kr. til Indfrielse af ældre Laan. Dette Exempel fulgtes af Odense og Kolding Kommuner og ligeledes af Staten, og af denne sidste i stor Udstrækning. Ved Lov af 12. November 1886 bemyndiges Finansmini-

steren til at optage et Laan paa 155 Mill. Kr. og til at opsiges til kontant Udbetaling til 11. Marts 1887 eller til Konvertering til $3\frac{1}{2}\%$ en Del af den indenlandske 4% 's Statsgæld. Der konverteredes for 96 Mill. Kr., medens 59 Mill. udbetaltes kontant, 37 kastedes ud paa Pengemarkedet.

Allerede inden det kom saa vidt, havde Spørgsmaalet om lavere Rente paatrængt sig Sparekassen. Det skete gennem en Række Andragender om Nedsættelse af Renten af Prioritetslaan. I Mødet den 13. November 1886 forhandles derfor dette Spørgsmaal. Det besluttedes dog foreløbig ikke at gaa med til en almindelig Rentenedsættelse, men muligvis at bevilge en saadan, hvor Sikkerheden var særlig god, eller hvor Laanet af andre Grunde ikke ønskedes opsagt. Allerede i næste Møde, d. 19. s. M., er Spørgsmaalet dog for igen; og det overdrages nu de administrerende Direktører i Forening med Etatsraad Blom at tage under Overvejelse de Andragender, der er indkomne om Rentenedsættelser for Laan i Ejendomme i København og paa Frederiksberg, saaledes at Renten her vil være at nedsætte til 4% fra den Termin, til hvilken Opsigelse kan finde Sted, naar Sikkerheden maa anses for særlig fortrinlig, medens Nedsættelse ellers vil være at afslaa. Samtidig overdrages det Sparekassens Landbrugskonsulent, Landstingsmand Larsen, der afgav Erklæring til Direktionen om Beskaffenheden af de Landejendomme, hvori der søgtes Laan, at afgive Erklæring om de Andragender, der er indkomne fra Landet, hvorefter de fornævnte skal afgøre, hvorvidt Rentenedsættelse kan tilstaas.

Nu kommer ogsaa Spørgsmaalet om Nedsættelse af Indlaansrenten paa Bane. Som ovenfor nævnt opsiges d. 25. September 1886 de i 4de Afdeling indestaaende Kapitaler til Udbetaling — til 11. November 1887. Dette Skridt var imidlertid ikke omfattende nok. I Mødet den 4. December 1886 foreligger en Skrivelse fra Bikuben om Forhandling angaaende en almindelig Nedsættelse af Indlaansrenten. Herpaa svarer Direktionen, at den gjerne vil forhandle, men næppe i den nærmeste Fremtid vil gaa med til en Nedsættelse. En ny Henvendelse af 18. December om at gaa med til en Nedsættelse til $3\frac{1}{2}\%$ fra 1. Januar 1887 besvares i Mødet den 28. December benægtende, og dermed er dette Spørgsmaal foreløbig skrinlagt.

Ogsaa paa anden Maade skulde Rentspørgsmaalet komme til at berøre Sparekassen. Det var med Hensyn til Spørgsmaalet om Konvertering eller ikke Konvertering af dens Statsobligationer. Denne

C. S. HENRICHSEN

P. F. KOCH

Sag gav Anledning til et lignende lille Brud paa Enigheden som det, der omtaltes ovenfor i Anledning af Ansættelsen af en ny Assistent. Og hermed forholder det sig saaledes:

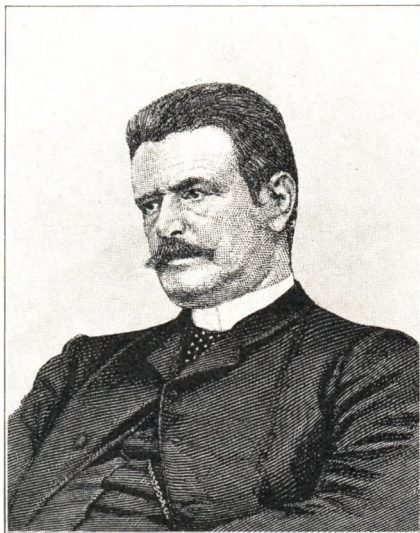
Sagen forhandles i et Møde den 8. Januar 1887; og det vedtoges da, at man ikke skulde konvertere. Ikke desto mindre meddelte dog Formanden, P. Koch, paa et i denne Anledning sammenkaldt Møde den 29. s. M., at han i Forbindelse med Grosserer Boysen og Direktør Drewsen alligevel havde konverteret Beholdningen. Grunden var, udtalte han, at Direktør Drewsen og han fra en efter deres Formening paalidelig Kilde havde faaet en Meddelelse, der lod dem befrygte, at der af Bankerne, som maatte antages at lægge meget stor Vægt paa, at de offentlige Institutioner, der laa inde med større Beløb, konverterede, vilde blive taget Forholdsregler mod dem af disse, der ikke konverterede — Forholdsregler, der kunde volde dem Vanskeligheder. — Vel var Sparekassen forholdsvis uafhængig af Bankerne, men dels kunde disse dog ved Spørgsmaalet om Mellemrente af de paa Indlaan og Kontokurant indsatte Beløb fortrædige Sparekassen og foraarsage den ikke ubetydelige Tab — og at saadant vilde ske, antoges i al Fald at være antydet overfor en anden Institution — dels kunde en gennemgaaende Uvilje fra Bankernes, navnlig Nationalbankens, Side, hvis der skulde indtræde vanskelige Forhold, blive af stor Betydning. — Og da nu Størrelsen af det Tab, der kunde lides ved Konverteringen, om der overhovedet blev Spørgsmaal om

et saadant, i al Fald kunde overses og under ingen Omstændigheder kunde blive af stor Betydning, medens det Tab, en Stilling som den antydede fra Bankernes Side kunde medføre, vilde kunne blive langt større og vanskeligt lod sig beregne, og da der, hvis der skulde konverteres, maatte tages en Beslutning uopholdelig, idet der efter den modtagne Meddelelse ikke vilde blive konverteret efter den 21. Januar, havde de 3 nævnte Medlemmer af Bestyrelsen paa deres Ansvar og i Forventning om efterfølgende Billigelse af deres Kolleger taget den Beslutning at konvertere Beholdningen af Statsobligationer. For sit eget Vedkommende beklagede han i høj Grad at have forsømt straks at gøre Etatsraad Blom og Justitsraad Hegel bekendte med Beslutningen, og bad derfor om Undskyldning for denne paa en Forglemmelse fra hans Side beroende Forsømmelse.

De to nævnte Medlemmer udtalte som Svar herpaa, at de vedblivende var af den Mening, at Konvertering ikke burde have fundet Sted, og at de ikke fandt den tagne Beslutning tilstrækkeligt motiveret ved det af Formanden anførte. De forlangte følgende af dem affattede og underskrevne Erklæring tilført Protokollen:

»I Sparekasse-Directionens sidste Møde blev det vedtaget med 4 Stemmer mod 1, at Konvertering af de Sparekassen tilhørende Kongelige Statsobligationer ikke skulde finde Sted. Da de 3 af Directionens Medlemmer desuagtet have konverteret de nævnte Statsobligationer, uden at Sagen paany er bleven forhandlet i noget Møde, maa vi forlange bemærket i Protokollen, at denne Omsætning, som vi for vort Vedkommende ikke kunne anse som heldig for Sparekassen, er foretaget uden vort Vidende.«

I det Hele taget ligner den Tid, der her tales om, i ikke ringe Grad Sparekassens første Aar, for saa vidt som der ogsaa nu er Tale om en Pengetilstrømning, som man ligefrem maa værgе sig imod — en Indstrømning, der naturligvis ikke blev ringere, efter at de 59 Mill. Kr. var slupne løs paa Pengemarkedet efter den store Statskonvertering — og den kalder paa mange Maader de samme Spørgsmaal frem til Afgørelse. Ovenfor er nævnt Forholdsreglerne mod de store Konti og overfor Pengeinstitutterne. I Forbindelse hermed kan nævnes Betænkkeligheden ved at modtage Indlaan fra andre større Institutioner. Man gjorde dog i Mødet den 12. Marts 1887 den grønlandske Handel den Indrømmelse at ville modtage et Beløb paa indtil 60.000 Kr., tilhørende grønlandske Embedsmænd, men kun til $3\frac{1}{4}\%$; og en lignende Indrømmelse gøres Toldbodens private Kontoristers

V. DREWSEN

Hjælpekasse. Mere Vanskelighed volder dog nu Laanene, hvoraf Renten stadig forlanges nedsat. Nu møder ogsaa Kommunerne frem, dels med Krav om Rentenedsættelse, dels med Anmodninger om billige Laan. Hillerød Byraad svarer man paa et saadant Andragende, at man endnu ikke har taget Beslutning om Nedsættelse af Renten af Kommunelaan. Torrild Sogneraad, der ønsker et lille Laan til $3\frac{3}{4}\%$, faar ligeledes et benægtende Svar. Derimod tilbyder man Københavns Kommune, der vil optage et stort $3\frac{1}{2}\%$'s Laan paa 14 Mill. Kr., at overtage $3\frac{1}{2}$ Mill. Kr. paa samme Vilkaar, som Livsforsikringsanstalten har overtaget 5 Mill., o: til en Kurs af $95\frac{1}{2}$ — et Tilbud, som Kommunen modtager. Og i Maj gaar man overfor Korsør Kommune ind paa at nedsætte Renten af et Laan til 4% fra 11. December 1887 at regne.

Formodentlig er det alt det Arbejde, der for Direktionen er forbundet med alle disse Sager, der atter tvinger Spørgsmaalet om Bestyrelsens Lønninger frem paa Dagsordenen. Det besluttes i al Fald i Mødet den 8. Oktober 1887, at de to administrerende Direktører fremtidig skal have hver 2000 Kr. i Lønning og Formanden 600 Kr., hvis han ikke tillige er administrerende Direktør.

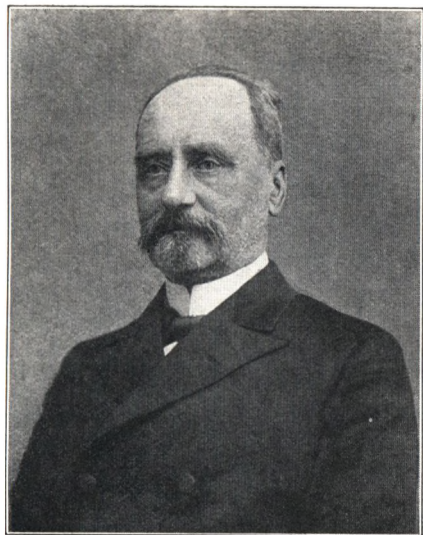
Imidlertid gaar de store Konverteringer deres Gang, og flere og flere Penge kastes ud paa Markedet. Allerede straks efter Statskonverteringen havde flere Kreditforeninger konverteret en stor Del af deres $4\frac{1}{2}\%$'s Obligationer til 4% , og Resten følger efter i 1889. Pen-

getilstrømningen er da ogsaa nu kolossal. Medens Indlaansmassen pr. 31. Marts 1886 endnu holdt sig paa godt 60 Mill. Kr., hvad der jo dog betyder en Tilgang af c. 10 Mill. fra 1881, stiger den i 1887 til 74 og i 1888 til 89 Mill. Kr.

Dette tvinger saa Spørgsmaalet om Nedsættelse af Indlaansrenten frem paany. Fra 1. Juli 1887 var Bikuben og Landmandsbanken gaaet ned til 3⁰/₁₀. Herpaa vilde Sparekassens Direktion ikke indlade sig. Men i Sommeren 1888 indbringer Boysen under Henviisning til den betydelige Forøgelse af Indskudene, der jo ikke var uden Forbindelse med, at Renten i Sparekassen var $\frac{4}{5}$ 0⁰/₁₀ højere end i de andre Pengeinstituter, et Forslag om Nedsættelse af Renten. Og man gaar da paany den sædvanlige Vej: ikke at skride til en almindelig Nedsættelse, men derimod at slutte 3die Afdeling, hvori Renten var $3\frac{4}{5}$ 0⁰/₁₀, og aabne en ny, 6te, Afdeling med en Rentefod af 3⁰/₁₀. Førstnævnte Afdeling sluttes da den 6. Oktober, og sidstnævnte aabnes 2 Dage derefter.

Hermed er det værste overstaaet, og der indtræder atter normale Tilstande. Ja, medens 1888–89 endnu viser en, dog forholdsvis lille, Fremgang paa $2\frac{1}{2}$ Mill. til 91.8 Mill. Kr., udviser 1889–90 endog en mindre Tilbagegang til 91.5 Mill. Kr. Og denne Tilbagegang fortsættes i de to følgende Aar, saaledes at vi den 31. Marts 1892 er nede paa 88 Mill. Kr. — Arbejdet var dog selv under Tilbagegangen saa stort, at man saa sig nødsaget til fra 1. December 1890 at udvide Kontortiden til Kl. 3 Eftermiddag.

Grunden til Tilbagegangen var sandsynligvis den lille Opgang i det økonomiske Liv, som paa denne Tid arbejder sig frem og især viser sig i 1891 – og som sædvanligt med en stigende Tendens for Renten. Paa Foranledning af Kontorchef Berner tages det derfor allerede i Maj Maaned under Overvejelse at sætte Renten af de i 6te Afdeling indestaaende Midler op til $3\frac{1}{2}$ 0⁰/₁₀. Dette blev dog foreløbig ikke til noget; men da Diskontoen straks efter steg til 4 à $4\frac{1}{2}$ 0⁰/₁₀ og holdt sig der, toges Spørgsmaalet atter op til Behandling i September, og i Mødet den 15. d. M. blev det med 4 Stemmer mod Boysens vedtaget, at Renteforhøjelsen til $3\frac{1}{2}$ 0⁰/₁₀ skulde træde i Kraft fra 11. November, dog saaledes, at den kun skulde gælde, indtil Direktionen maatte træffe anden Bestemmelse, idet man var enig om, at man med Hensyn til de i denne Afdeling indestaaende Kapitaler maatte forbeholde sig Ret til atter at nedsætte Renten, naar Forholdene krævede det.

J. IPSEN

R. TVERMOES

Fra disse Aar kan ogsaa noteres en væsentlig Forbedring ved Kontorerne. Allerede i 1890 havde man haft Varme- og Ventilationsforholdene her under Overvejelse, og fra Arkitekt Becker havde man modtaget skriftligt Forslag om en Nyordning. I Mødet den 4. Juli 1891, hvor Arkitekt Becker selv var tilstede, vedtoges hans Forslag i det væsentligste, og et nyt Varmeapparat, der kostede omtrent 15.000 Kr., anskaffedes. Samme Aar indlagdes elektrisk Lys.

En helt ny Sag, om end af mindre Betydning, kom paa denne Tid frem og gav Personalet et forøget Arbejde. Sparekassen paatog sig nemlig efter Henstilling fra Magistraten at udbetale Alderdomsunderstøttelse i Henhold til Loven af 9. April 1891. Sagen ordnedes efter Justitsraad Berners Forslag saaledes, at Udbetalingen overdroges 12 Assisterter, delte i 4 Hold, der fungerede en Uge ad Gangen. Overenskomsten med Magistraten blev truffet for et Aar og fornyedes senere hvert Aar, dog mod gentagne Forhøjelser af Vederlaget, der efterhaanden steg fra 3000 til 7000 Kr., indtil det i Aaret 1902–03, efter at det nye Raadhus var taget i Brug og de indenbys Udbetalinger besørgedes herfra, gik ned til c. 2500 Kr. Overenskomsten ophæves i Marts 1918 fra 1. April samme Aar at regne.

Det nævnte lille Tilløb til en Højkonjunktur i Begyndelsen af 90erne døde meget hurtigt hen. Der indtræder atter Stilstand med stor Pengerigelighed — hvorfor ogsaa Maximum for Indskud i Februar 1895 sættes op til 10.000 Kr. — og faldende Rente. Følgen her-

af er, at 3die Afdelings $3\frac{4}{5}\%$ bliver for høj, og den 1. April 1895 opsiges derfor de i denne Afdeling indestaaende Kapitaler til Udbetaling pr. 11. November samme Aar eller til Nedsættelse til $3\frac{1}{2}\%$. En videre Følge er nye Konverteringer, hvad der atter griber ind i Sparekassens Forhold. Allerede i Efteraaret 1894 maatte Kassens Beholdning af Landmandsbankens $4\frac{1}{2}\%$ s Obligationer konverteres til 4% . Saa følger Statens nye Konverteringer i Henhold til Loven af 5. December 1894 og straks efter Kreditforeningernes, hvis Konverteringsplan drøftes i et Møde den 9. Februar 1895. Direktionen stiller sig foreløbig afvisende og vil ikke konvertere, hvis ikke Livsforsikringsanstalten og Overformynderiet ser sig nødsagede hertil. Da sidstnævnte imidlertid ikke mener at kunne forsvare at undlade at konvertere, bliver man efter et Fællesmøde i Livsforsikringsanstalten enig om at tilbyde Bankerne en frivillig Konvertering af Institutionernes 4% s Kreditforeningsobligationer til $3\frac{1}{2}\%$. Sparekassen fik derhos for sit Vedkommende ved en ekstraordinær Udtrækning udtrukket for 1.730.000 Kr. »jydske Land« og endelig ombyttet Vest- og sønderjydske Kreditforeningsobligationer til et Beløb af 1.018.000 Kr. med et tilsvarende Beløb konverterede Østifternes.

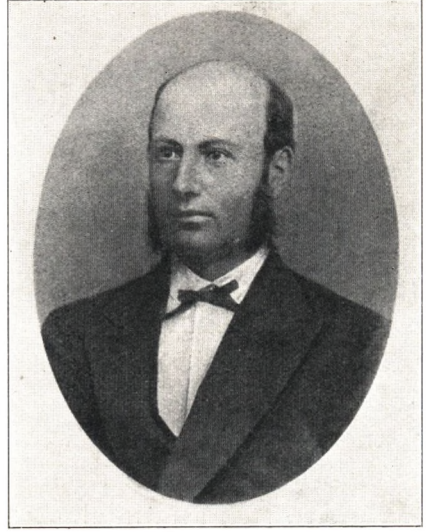
I samme Møde, hvori Formanden gav Meddelelse om alt dette — den 9. Marts — vedtoges det ogsaa at benytte Handelsbanken som Bankforbindelse ved Siden af Privatbanken, ligesom man ogsaa blev enig om, hvad der burde gøres i Anledning af det tilstundende 75-Aars Jubilæum.

Thi dette Tidspunkt nærmede sig jo nu med stærke Skridt. Og det er saa betegnende for den Aand, hvori Sparekassen havde været ledet og stadig blev ledet, at man ogsaa denne Gang i første Linie tænkte sig den festligholdt ved Gaver dels til Personalet, dels til Institutioner, der arbejdede i Velgørenhedens eller det sociale Arbejdes Tjeneste. Fordelingslisterne blev fremlagte og vedtagne i næste Møde, den 6. April, og de Summer, der herefter blev uddelte, beløb sig for Personalets Vedkommende til 18.900 Kr., for de velgørende Institutioners Vedkommende til 25.500 Kr. Om det ogsaa var i Anledning af Jubilæet, at Direktionens Gager fra 1. Maj at regne fastsattes til: for Formanden 2500 Kr., for hver af de administrerende Direktører 3000 Kr. og for de øvrige Direktører 2000 Kr., melder Historien intet om. Ingen vil dog paastaa, at disse Lønninger, selv sete med Datidens Øjne, var svimlende.

Og saa samledes da paa Jubilæumsdagen den 1. Maj 1895 Direk-

A. BERNER

J. H. MANNHEIMER

tion, Personale og Revisorer efter Kontortid indenfor Institutionens fire Vægge, takkede hinanden for godt Samarbejde »og tømte et Glas Champagne til Minde om den forløbne Tid og med Ønsket om vedblivende Fremgang for Sparekassen.«

At Fremgangen havde været stor, kunde ikke nægtes. Efter den lille Tilbagegang til 88 Mill. Kr. den 31. Marts 1892 – Følgerne af Konjunkturopgangen og Rentefodens Stigning – var det atter gaaet opad med stærke Skridt, saaledes at Sparernes Tilgodehavende den 31. Marts i Jubilæumsaaret stod paa 105.8 Mill. Kr.

For Fuldstændighedens Skyld kan det her nævnes, at i Jubilæumsaaret forøgedes Sparekassens Filialer med 1, idet Nørre Afdeling aabnes 1. August paa Nørrebrogade Nr. 8, samt at Østre Afdeling den 1. April var flyttet til Østerbrogade Nr. 17.

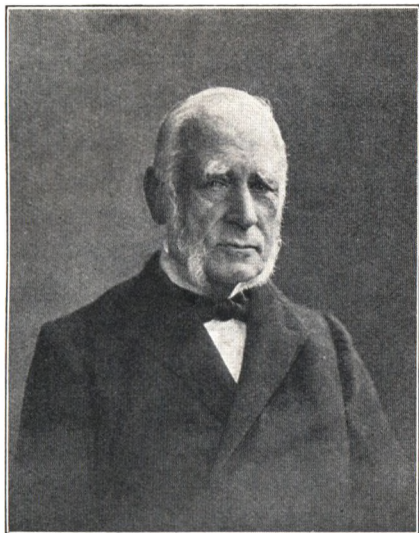
Indlaansmassens Vækst standsede imidlertid ikke ved det nysnævnte Tal. Tværtimod. Det skulde gaa endnu meget højere. Vi er jo nu – midt i 90erne – atter inde i en død Tid, hvor Kapitalerne er forholdsvis uvirksomme, og hvor Pengene derfor søger ind til Sparekasserne og til den Anvendelse, de kan byde dem. Hertil kom jo, at de ovenfor nævnte Konverteringer atter bragte en Mængde ledigblevne Penge paa Markedet, hvad der ogsaa, om end i mindre Grad, var Tilfældet efter Konverteringen i Henhold til Loven af 27. November 1897. Indskudsmængden stiger derfor nu Aar efter Aar – og i ret betydelige Spring, som følgende Tal vil vise. Den udgjorde:

31. Marts 1895.....	105.803.595 Kr.
» » 1896.....	111.857.261 »
» » 1897.....	119.141.201 »
» » 1898.....	123.946.102 »
» » 1899.....	125.787.967 »

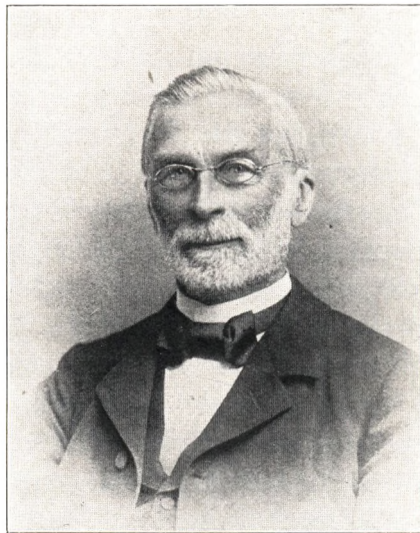
At Sparernes Tilgodehavende steg saa voldsomt, som her vist, var dog paa denne Tid noget for Sparekassen særegent og havde ogsaa nu ligesom i Slutningen af Firserne for en stor Del sin Grund i den Rentepolitik, som Direktionen førte. Ovenfor er nævnt Rentenedsættelsen for 3die Afdelings Vedkommende i 1895. Fraset 5te Afdeling stod man altsaa nu med en Rentefod paa $3\frac{1}{2}$ %. Men ogsaa denne var efter Datidens Forhold høj — maaske *for* høj. Bikuben forespørger da ogsaa i Sommerens Løb, om ikke Sparekassen vil gaa med til en almindelig Rentenedsættelse. Efter den Vedtegning, som Direktionen gav sin Beslutning om Renteforhøjelse af 15. September 1891, jfr. ovenfor S. 194, og efter Tidens Pengeforhold i det Hele taget, kunde man da nu have ventet, at Direktionen ikke vilde have betænkt sig paa at gaa med hertil; men man svarer efter at have behandlet Sagen i et Møde d. 1. Juli, at man vel finder det betænkeligt for Tiden at gaa ned med Renten, men at man dog gerne vil forhandle. Noget Resultat kom man imidlertid ikke til denne Gang, hvorfor der senere kommer fornyet Henvendelse fra Bikuben. De administrerende Direktører bemyndiges da den 3. September til at deltage i en ny Forhandling og meddeler saa paa næste Møde (d. 17.), at de har holdt Møde sammen med Bikuben og Landmandsbanken, men at de selv ikke kunde gaa med til en Rentenedsættelse og heller ikke mente, at der vilde finde en saadan Sted fra de andre Institutioners Side. Dette skete ganske vist heller ikke straks; men længer end til April 1896 varede det dog ikke, før Bikuben meddelte, at den, Arbejderbanken og Landmandsbanken havde nedsat Indlaansrenten til 3 % fra 1. Juli at regne.

Sparekassens Direktion blev imidlertid ved sit, og man stod altsaa stadig med en Indlaansrente af $3\frac{1}{2}$ % — og i 5te Afdeling, der dog nu var i stærk Tilbagegang, med 6 % — overfor de andre Institutters 3 %. Intet Under da, at Indlaanene nu i større og større Omfang søgte til Sparekassen.

Heller ikke paa Opfordringer til at nedsætte Udlaansrenten manglede det i denne Tid. Prioritetslaanene havde siden December 1886 kun svaret 4 % p. a., men selv denne lave Rente syntes nu Laan-

H. N. HANSEN

W. TH. MALLING

tagerne for høj, og det myldrer i 1895–96 ind med Ansøgninger om Rentenedsættelser. Ogsaa her stod imidlertid Direktionen fast paa sit Standpunkt; og alle Andragender afslaas.

At de forøgede Pengemidler og den stadige Vægring ved at gaa ned med Udlaansrenten medførte nogen Ændring i Frugtbargørelsen er naturligt. Medens Prioritetslaan for Exp. fra 31. Marts 1893 til 31. Marts 1896 udviser en lille Nedgang, fra 30.8 til 30.4 Mill. Kr., og Kommune- og Haandpantlaan endnu holder sig paa meget beskedne Beløb, stiger Beholdningen af indenlandske Obligationer fra 54.2 til 68.1 Mill. Kr. og af udenlandske endogsaa fra 5.1 til 15.4 Mill. Kr. I September 1895 blev man enig med Handelsbanken om at overtage et Laan paa 1.7 Mill. Kr., som Trondhjems Kommune vilde optage; men ogsaa andre norske og ikke mindst russiske og svenske Obligationer dynger sig i disse Aar op i Beholdningen. Endelig bliver ogsaa finske Papirer nu benyttede til Anlæg.

Og denne Udvikling fortsættes saaledes, at man den 31. Marts 1899, da Indlaansmassen staar paa sit Højeste med 125.8 Mill. Kr., havde en Beholdning af Prioritetsobligationer paa 27.1 Mill. Kr. — altsaa stadig Nedgang, — af Haandpantlaan paa $\frac{1}{2}$ Mill., af Kommune- laan paa 3.1 Mill. Kr.; medens Beholdningen af indenlandske Obligationer efter Kurs udgjorde omtrent 84 Mill., af udenlandske godt 16 Mill. Indenlandske Aktier var efterhaanden ogsaa komne med og udgjorde nu omtrent 1 Mill. Kr.

Reservefonden havde siden 31. Marts 1895 staaet paa 8 Mill. Kr., medens derimod »Konto til Imødegaaelse af Tab ved Aktiver«, som var kommen til paa dette Aars Regnskab med omtrent $1\frac{1}{2}$ Mill. Kr., og som den 31. Marts 1898 stod paa 2.757.647 Kr., som Følge af et større Kurstab gik ned til 435.863 Kr.

Dette Kurstab skyldtes den Prisstigning, der allerede svagt var mærket de foregaaende Aar, men nu traadte tydeligere frem, og som sædvanligt medførte vigende Kurser paa Obligationerne. Paa Regnskabet pr. 31. Marts 1899 udgjorde det 2.8 Mill. Kr., og det skulde blive større endnu. Men herom senere.

Saaledes stod Sparekassen altsaa den 31. Marts 1899. Til Sammenligning skal blot anføres, at Bikuben, der som tidligere nævnt i Treserne havde taget Førerstillingen og havde beholdt denne til 1873, nu stod med en Sparekassebeholdning paa 48.7 Mill. Sparekassen var altsaa nu mere end $2\frac{1}{2}$ Gang saa stor. I den Grad var Udviklingen gaaet fremad. Rivende havde den været; i Spring opefter var det gaaet; i tættere og tættere Skarer havde Københavns Befolkning sluttet sig til den. Kontiantallet, der i 1870 udgjorde 103.146, var nu vokset til 117.443, og Expeditionernes Antal var steget fra 289.170 til 421.144. Der havde været en Fart i Forholdene som aldrig før, og Farten var i det Hele og Store gaaet opad. —

Og saa kom — uventet og uanet — Omslaget.

Man var naaet op paa Toppen af en Bakke, der gik stejlt nedad paa den anden Side. Det anede man ikke; men saaledes var det.

Igen var en ny Tid rykket frem. Paany stod man ved et Vendepunkt; og det vendte: nedad.

Til dette kom saa ovenikøbet, at Sparekassen paa denne Tid var ved at blive sat ud af sit Hus og fik travlt med at se sig om efter en ny Bygning. Hermed hang det saaledes sammen:

Det gamle Posthus paa Købmagergade havde allerede i mange Aar været for lille til den stadigt voksende Postbesørgelse, og Regeringen havde da omsider nedsat en Kommission til at tage Spørgsmaalet om en Udvidelse under Overvejelse, En saadan kunde imidlertid ikke godt ske, uden at det skulde gaa ud over Posthusets Naboer, deriblandt Sparekassen; og det forlød da ogsaa, at Staten, eventuelt ved Expropriation, vilde gøre sig til Herre over Sparekassens Ejendom. Denne Situation var i 1898 bleven drøftet paa flere Møder, og man var stærkt betænkt paa i Tide at sikre sig en passende Grund til en ny Bygning, hvortil Direktionens Støtte i alle Byggesa-

ger, den altid beredvillige Étatsraad Blom, havde faaet den fornødne Bemyndigelse. Efterat saa Ejendommen Nr. 8 i Niels Hemmingsensgade var bleven tilbudt Sparekassen, blev Blom og Justitiarius Ipsen i Mødet den 18. Juni 1898 bemyndiget til at købe saa vel denne Ejendom som ogsaa de følgende Numre: 10, 12, 14, 16 og 18 i samme Gade, den førstnævnte for en Sum af 455.000 Kr., de sidste for tilsammen ca. 195.000 Kr., alt saaledes, at der ikke ved Servituter, Lejemaal eller andre Ejendommene paahvilende Baand lagdes Hindringer i Vejen for, at en ny Bygning paa den samlede Grund kunde paabegyndes i Aaret 1900.

Ejendommene blev da ogsaa købte, og det overdroges Arkitekt Martin Nyrop at udarbejde Planerne til den nye Bygning. Herpaa blev da Sagen foreløbig staaende, saa at Beretningen om dens videre Forløb tilhører næste Afsnit.

Inden Skildringen af alt det nye begynder, vil det være nødvendigt som ogsaa før at gøre Rede for Forandringerne i Direktionen. Der var mange.

Ved Udgangen af Regnskabsaaret 1870 udgjordes Direktionen af: Étatsraad E. Collin, Departementsdirektør Schiern, Gehejmelegationsraad A. Skrike, Assurancemægler Edv. J. Hvidt, Étatsraad J. A. Blom, Forlagsboghandler (senere Étatsraad) F. Hegel og Grosserer N. Boysen. Af disse udtraadte A. Skrike i Sommeren 1875. Han havde været Direktionen et trofast Medlem og havde indlagt sig Fortjeneste ikke mindst af Pensionskassen, hvorefter henvises til Afsnittet om denne. Ved hans Afgang tilbød Direktionen ham at beholde det ham som Direktionens Formand tillagte Aarshonorar. Han erstattes, dog først i November, med Højesteretsadvokat C. S. Henrichsen. Den 21. September 1876 dør Departementsdirektør, Étatsraad Schiern, hvis Plads lades ubesat. Dernæst dør den 7. Februar 1882 Edv. Hvidt efter at have siddet i Direktionen i omtrent 26 Aar (fra 22. Marts 1856) og gjort et stort og dygtigt Arbejde i Sparekassens Tjeneste. Heller ikke hans Plads besattes. C. S. Henrichsen dør allerede d. 22. December 1884. I hans Sted vælges Assessor i Overretten — den senere Justitiarius i Højesteret — P. F. Koch.

Derefter forsvinder et af Sparekassens ældste Navne, idet Étatsraad E. Collin træder ud af Direktionen i April 1886 som Følge af svækket Helbred. Han dør samme Aar, og Direktionen tilsikrer hans Enke en aarlig Pension paa 1000 Kr. I hans Sted vælges Direktør for Livsforsikringsanstalten Viggo Drewsen — ogsaa bekendt som For-

fatter af flere filosofiske Værker. Den 27. December 1887 dør Etatsraad Hegel, der indvalgte d. 31. Maj 1859 og saaledes havde haft Sæde i Direktionen i over 28 Aar. Han erstattes 1. Febr. 1888 med Kriminalretsassessor Johs. Ipsen. Drewsen dør 8. Nov. 1888. I hans Sted indvælges Grosserer J. H. Mannheimer, der dør kort efter og erstattes med Grosserer Rud. Tvermoes, som allerede udtræder i Efteraaret 1892, da han vælges til Direktør i Nationalbanken, hvorefter Grosserer Wm. Th. Malling indvælges.

Den næste, der gaar ud, er igen en af de gamle, nemlig Grosserer Boysen, som dør i Maj 1895. Han var indtraadt i April 1865 og havde saaledes virket i Sparekassens Tjeneste i godt 30 Aar. Ogsaa hans Bortgang betød et stort Tab for Direktionen.

Da Justitsraad Berner i Sommeren samme Aar ønsker at fratræde sin Stilling som kontrollerende Embedsmand, optages han i Direktionen som administrerende Direktør med et personligt Tillæg paa 1500 Kr. Længe fik man dog ikke Nytte af hans Dygtighed og indgaaende Kendskab til Sparekassens Forhold. Han afgik ved Døden i Oktober 1898; og i hans Sted indvalgte fhv. Borgmester, Konferensraad H. N. Hansen.

XI

1900—1920

*Det forvandlede København – En Prisstigning, der minder om 1850 – Sparekassen og Lockouten i 1899 – En hidtil ukendt Konkurrence – En 7. Afdeling – Store Ud-
drag – De maa klares ved Salg af Effekter – Rentefor-
højelse – Nye Filialer – Checkafdeling – En Maximal-
rente – Postgaarden og Sparekassen – Højkonjunkturen
forbi – Faldet i Sparernes Tilgodehavende – Ny Pris-
stigning – 8. Afdeling oprettes – En kraftig Diskonto-
opgang – Krisen i 1908 og dens Følger – „Hands up!“
– Bestyrelsesforholdene ændres – Den store Ombygning
– Atter Prisstigning – Verdenskrigen –
En smuk Sortie*

VAR det København, der eksisterede i 1870 et andet end det, der eksisterede i 1820, saa var det, der oplevede Aarhundredeskiftet, i ikke mindre Grad et andet end det, der saa den Tid oprinde, der fulgte efter den fransk-tyske Krig. Den Udvikling, der da havde taget sin Begyndelse, havde jo fortsat sig med næsten vedvarende forstærket Fart. Sociale, politiske, økonomiske, for ikke at tale om rent bymæssige, Nydannelser var forekomne i Mængde. Alene ved sin Masse betød jo Arbejderklassen nu noget helt andet end i tidligere Tid og kunde under Danmarks forholdsvis frie Forhold gøre sin Indflydelse gældende baade politisk, kommunalt og økonomisk. Men hertil kom, at Socialismen, der i Begyndelsen af Halvfjerdserne var et ret foragtet, i bedste Fald upaaagtet Fænomen, nu var bleven en politisk Magt, og at Fagforeningsbevægelsen havde vokset sig stor og stærk og spillede en meget betydningsfuld Rolle i det økonomiske Samarbejde, hvor den havde fremkaldt tilsvarende store og stærke Arbejdsgiverforeninger.

Byens Udvikling havde under alt dette taget stærkere og stærkere Fart. De nye Kvarterer udenom den gamle By var blevne tæt befolkede og udvidede saaledes, at de tidligere langt udenfor Byen liggende Smaabyer nu var blevne en Del af den. Til dette bidrog ogsaa, at den Bevægelse, som allerede var godt i Gang i 1870 med Affolkning af den indre By, idet flere og flere af de gamle Beboelseshuse herinde var blevne omdannede til Kontorer og Forretningslokaler, havde fortsat sig, saa at Befolkningen mere og mere tyndedes ud herinde, medens den klumpede sig tættere og tættere sammen i de ydre Dele. Følgen af det Hele var, at Byens Tyngdepunkt, baade bymæssigt og kommunalt set, flyttede sig mere og mere udefter. Og havde det tidligere været Mændene med de kendte Navne, der havde sat deres Præg paa Byen og dens Liv, saa var det nu nærmest de »navnløse«, der spillede denne Rolle.

Til alt det anførte kom endnu den Prisstigning, der — som alle-

rede i forrige Afsnit berørt — havde gjort sig gældende i de sidste 2–3 Aar. Det lange Dødvande var endeligt forbi. Et nyt økonomisk Opsving havde banet sig Vej. Elektriciteten krævede Raaderum baade i Samfærdsel og Industri og brød overalt nye Baner, ganske som Dampkraften havde gjort det i Aarene omkring 1850. Og som den Gang bares ogsaa nu Opsvinget frem af en stærk Forøgelse i Guldproduktionen, idet nye, righoldige Guldlejer var opdagede og tagne i Brug baade i Australien og i Sydafrika, hvor navnlig de berømte Witwatersrand-Gruber ydede noget betydeligt. En Prisstigning var altsaa Følgen; og dennes Virkning var atter en fortsat Række Lønstridigheder mellem Arbejdere og Arbejdsgivere. Hidtil var disse dog gaaet nogenlunde stilfærdigt af; men efterhaanden som Dyrtiden og med den Lønkravene tog til, tilspidsede Forholdene sig saa stærkt, at det maatte komme til et større Opgør mellem de industrielle Magtfaktorer: Fagforeningerne og Arbejdsgiverforeningerne; og dette Opgør kom med General-Lockouten i 1899.

Denne fik paa dobbelt Maade Betydning for Sparekassen. For det første var det jo ganske naturligt, at den store Formindskelse af Arbejdernes Indtægter, som Lockouten betød, maatte medføre et stærkt Indhug i Arbejdernes Opsparinger, og Uddrag af deres i Sparekassen indestaaende Penge. For det andet beskyldte »Social-Demokraten« i Kampens Hede den helt udenfor Striden staaende Sparekasse — og forøvrigt ogsaa andre ligestillede Pengeinstituter — for at gaa Kapitalisternes Ærinde. Og ogsaa heraf var store Uddrag Følgen.

Men alt dette kunde dog bæres. Det vilde sikkert ikke have tyndet synderligt ud i Sparekassens Beholdninger; og særlig ekstraordinære Skridt vilde det næppe have nødvendiggjort. Naar Uddragene fortsattes i saa stor en Maalestok, som Tilfældet var, skyldtes dette Konkurrencen fra andre Pengeinstituters Side. Flere nyopstaaede Banker — der var i de sidste Aaringer kommet ikke mindre end 4 til — udmærkede sig særligt her. At Renten var opadgaaende var kun naturligt; det medførte Konjunkturopgangen. Landmandsbanken var derfor allerede i December 1898 gaaet op til $3\frac{1}{2}\%$, og Bikuben var fulgt efter fra 1. Januar 1899. En hertil svarende Forhøjelse havde da ogsaa været under Overvejelse i Sparekassen. Men de nye Bankinstituter nøjedes ikke hermed. De foruddiskonterede de stadigt stigende Konjunkturer og tilbød Renter indtil 5% ; og dette kunde Publikum ikke staa for. Det forlod Sparekassen og gik til Bankerne. Derfor den store Nedgang.

At der var noget i denne af en naturlig Reaktion, kunde vel ikke nægtes. Opgangen før 1899 havde været for voldsom. Den havde været som Højvandet i en Fjord, frembragt ved Vind- og Strømforhold. Naar disse igen kommer i deres normale Tilstand, vil Højvandet svinde og Vandmasserne igen søge til Havet. Saaledes ogsaa her: Højvandet i Sparekassen jævnedes sig ud, og Pengene strømmede tilbage til Markedet. Det var denne Bevægelse, Bankernes Konkurrence gav Udtryk og Fart — men sikkert for megen Fart.

Hvorledes mødte nu Direktionen alt det nye, den saaledes ret pludseligt blev stillet overfor?

For at kunne præstere de store Udbetalinger, som Uddragene gjorde Krav paa, greb man til Salg af Effekter. Det var meget store Poster, der i dette og de nærmest følgende Aar gik ud af Kassens Beholdning. Og især gik det ud over de udenlandske Obligationer, som heldigvis endnu kunde sælges uden altfor følelige Tab. Beholdningen af disse svandt i Regnskabsaaret 1899–1900 fra 16 til 5 Mill. Kroner. Men ogsaa blandt de danske Papirer tyndede det stærkt ud; og disse kunde ikke realiseres uden ret betydelige Tab — hvor store faar man et Begreb om ved at se, at dette Aars Kurstab trods den ved Sparekasseloven hjemlede 3-aarige Gennemsnitskurs beløb sig til ikke mindre end 3.9 Mill. Kr.

Men dernæst maatte man jo gøre noget for at formindske Uddragene, der ikke blev mindre ved, at Landmandsbanken og andre større Banker i Oktober Maaned satte Indlaansrenten op til 4 %. De administrerende Direktører sammenkaldte derfor til et Møde den 14. Oktober og fremlagde her Planen om Oprettelsen af en ny, 7de, Afdeling med en aarlig Rente af 4 % og 3 Maaneders Opsigelse. Justitiarius Ipsen, der forelagde Planen, udtalte, at det ogsaa havde været under Overvejelse enten at forhøje Renten af alle Indskud til $3\frac{3}{4}$ % eller for Indskud i 3die Afdeling til 4 %. Man var imidlertid bleven staaende ved den fremlagte Plan, som ogsaa efter nogen Drøftelse vedtoges, saaledes at den nye Afdeling skulde træde i Virksomhed den 11. November, og at Vedtægterne for 6te Afdeling med de fornødne Ændringer skulde gælde ogsaa for 7de Afdeling. Maximum for Indskud sattes til 20.000 Kr.

De 3 Maaneders Opsigelse forandres dog allerede i næste Møde den 17. Oktober til 1 Maaned.

En Følge af denne Renteforhøjelse blev en Forhøjelse af Udlaansrenten, til hvilken de administrerende Direktører allerede den 4de

November fremsatte Forslag. Dette gik ud paa, at Renten af Prioritetslaan forhøjedes til $4\frac{1}{2}\%$. Justitiarius Ipsen, der ogsaa forelagde dette Forslag, udtalte herved, at der vedblivende skete store Uddrag, og at det blev vanskeligere og vanskeligere at realisere af Effektholdningen. Man maatte derfor være betænkt paa Midler til at komme ud over de ved denne Situation skabte Vanskeligheder, hvorfor han foruden til det fremlagte Forslag henviste til en Forhandling med Bankerne om et større Laan. Efter nogen Diskussion blev det derefter overdraget Grosserer Malling at indlede Forhandling med Nationalbanken om Udsigten til og Betingelserne for et Laan eller en Kredit paa ca. 10 Mill. Kr., eventuelt, ved Bankens Mellemkomst, i Udlandet. Afgørelsen af Prioritetsrentens Forhøjelse udsattes derefter til et senere Møde.

At Situationen stadig var meget alvorlig, fremgik til Overflod af Justitiarius' Udtalelser i det følgende Møde den 25. November. Ipsen kunde nemlig atter her melde om vedvarende store Uddrag og om Vanskelighederne ved at afhænde Effekter. Han foreslog derfor nu Forhandling med de to Banker, Kassen stod i Forbindelse med: Privatbanken og Handelsbanken, om de Foranstaltninger, der maatte være at træffe, og navnlig i det Øjemed at søge disse Bankers Garanti for Sparekassen.

Dette sidste blev dog forkastet. Heller ikke det ovenomtalte Laan blev optaget. Ja, man benyttede sig end ikke af et af Kassens tidligere Direktør, Nationalbankdirektør Tvermoes, gentagne Gange fremsat Tilbud om Hjælp fra Banken. Derimod vedtoges det at forhøje Renten af Prioritetslaan til $2\frac{1}{4}\%$ halvaarlig fra 11. Juni 1900 at regne.

De stadig lige store Uddrag manede imidlertid til kraftigere Foranstaltninger end dem, der var trufne ved Oprettelsen af 7de Afdeling. Og man drøftede derfor ogsaa i sidstnævnte Møde Spørgsmaalet om en almindelig Forhøjelse af Indlaansrenten. Afgørelsen heraf udsattes dog foreløbig.

Inden denne Afgørelse blev truffen, forhøjedes i Mødet den 6. Januar 1900 Renten af de Kommuner tilstaaede Laan, som var opsigelige med $\frac{1}{4}$ Aars Varsel, til $4\frac{1}{2}\%$ p. a. fra 11. Juni at regne. Undertagne herfra var dog de Laan, hvor en saadan Forhøjelse kunde volde Vanskeligheder, navnlig paa Grund af den, vedkommende Kommune givne, Tilladelse til Optagelse af Laanet.

At Justitiarius' Fremstillinger ikke havde været for mørktfarvede, viste sig tilfulde ved Regnskabsaarets Udløb, idet Status pr. 31. Marts

1900 udviste en Tilbagegang i Sparernes Tilgodehavende fra 125.8 til 108.9 Mill. Kr., eller omtrent 17 Mill. Kr. i dette ene Regnskabsaar.

Saa gik i Slutningen af Maj Maaned 1900 Bikuben og Arbejderbanken op med Indlaansrenten til 4 %, og Situationen drøftedes atter i Mødet den 26. Maj, uden at man dog endnu naaede til nogen Afgørelse. Men da saa ogsaa »Den sjællandske Bondestands Sparekasse« gik op til 4 %, besluttedes det i Mødet den 30. Maj at følge Trop, saaledes at de administrerende Direktører vilde have at fastsætte Dagen for en tilsvarende Forhøjelse i Sparekassens 3die og 6te Afdeling. Fra samme Dag — det blev den 6. Juni — ophævedes Bestemmelsen om en Maanedes Opsigelse i 7de Afdeling.

At man ogsaa paa andre Maader søgte at værgе sig imod den stærke Konkurrence og dens Følger og at imødekomme Publikum kan bl. a. ses af, at Oprettelsen af Filialer tog Fart i dette Aar. Indtil 1899 havde Sparekassen — fraset de tidligere mislykkede Forsøg — kun haft 3 Filialer, nemlig Frederiksberg-, Nørre- og Østerafdelingerne. Nu kom man ind paa en hel ny Form, idet Bestyreren af Lygtevejskvarterets Postexpedition, Larsen, i Foraaret 1900 forespurgte Sparekassen, om den maatte være villig til at oprette et Indbetalingskontor i Kvarteret i Forbindelse med Postkontoret og overdrage ham Ledelsen deraf. Det vedtoges, i Mødet den 7. April, forsøgsvis at gaa ind derpaa, og den 28. s. M. tiltraadtes Justitsraad Schønbergs Indstilling om den nærmere Ordning derude, hvorefter Kontoret aabnedes den 1. Maj.

Forsøget faldt saa heldigt ud, at man i November bemyndigede de administrerende Direktører til at træffe Overenskomst med Postvæsenet om Ind- og helst ogsaa Udbetalingskontorer i Forbindelse med Postexpeditionerne i Hellerup og paa Christianshavn samt at indlede Forhandlinger om Oprettelsen af andre saadanne Kontorer i Københavns Omegn.

De to nævnte Filialer aabnedes den 15. December, og samme Dag udvidedes Lygtevejskontoret til tillige at være Udbetalingskontor.

I denne Forbindelse kan det ogsaa nævnes, at Frederiksbergafdelingen den 15. September aabnedes i sine nye Lokaler, Gammel Kongevej Nr. 85.

Et andet Skridt i moderne Retning foretoges i dette Aar, idet det i Møderne den 5. September og 6. Oktober vedtoges, dels, at den hidtil opretholdt Fordring om, at Indskud kun kunde hæves mod Boghaverens egenhændige Kvittering eller efter hans skriftlige Fuld-

magt, skulde frafaldes, dels, at der skulde kunne hæves ved Hjælp af Checks, hvortil Blanketter udleveredes i Sparekassens Kontor.

Maximumsbeløbet for Uddrag af denne Art fastsattes til 1000 Kr. daglig.

Disse Bestemmelser traadte i Kraft den 1. November. Og fra nu af har Sparekassen altsaa ligesom Bankerne sin Checkafdeling.

Endelig — man ser, hvorledes det nye gror frem paa flere Omraader — kan det her nævnes, at Sparekassen efter Opfordring af Privatbankens Direktør, Etatsraad Heide, kom ind paa at give Laan i faste Ejendomme saaledes, at Beløbet udbetaltes i Kreditforeningsobligationer. Heides Forslag gik ud paa, at man skulde udbetale i Obligationer til Dagens Kurs + 3 %, og vedtoges i sidstnævnte Møde, hvor forøvrigt allerede et Laan af denne Art var bevilget med Heide som Mellemand. Flere lignende bevilgedes i de følgende Møder.

En lille Renteforhøjelse for Laan kan forøvrigt endnu noteres, idet en saadan — til $4\frac{1}{2}$ % p. a. — i Mødet den 12. Januar 1901 vedtoges for flere af de Kommunelaan, som hidtil var slupne herfor.

Imidlertid gik Højkonjunkturen sin Gang. Uddragene blev ved, Realisationen af Obligationer fortsattes baade paa den nysnævnte og paa almindelig Vis, og Kurserne sank vedvarende. Resultatet var, at der den 31. Marts 1901 kunde noteres et Kurstab paa 2.6 Mill. Kr. og en Nedgang i Sparernes Tilgodehavende paa godt $4\frac{1}{2}$ Mill. ned til 104.4 Mill. Kr.

Og med denne Tilbagegang paa 21 Mill. Kr. i Løbet af 2 Aar var Sparekassen nede under Niveauet fra 1895, da Sparernes Tilgodehavende udgjorde 105.8 Mill. Hele den vældige Fremgang og mere til var altsaa gaaet tabt. Men: Sparekassen havde paany klaret alle Skær ved egen Hjælp.

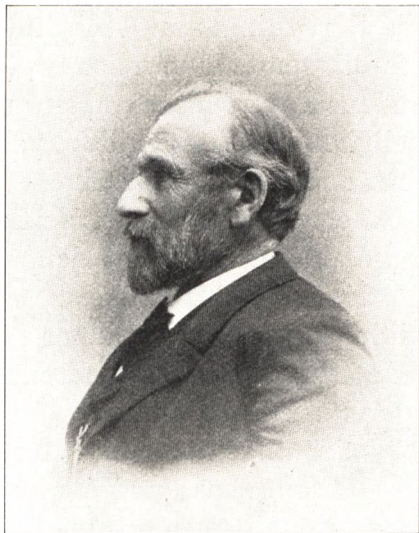
Den Konkurrence, som Sparekasserne i denne bevægede Tid havde været udsat for fra Bankernes Side, foranledigede Formanden for »Den sjællandske Bondestands Sparekasse« til at søge et Middel herimod ved Fastsættelsen af en Maximalrente for Indlaan paa Kontrabog. Han rettede derfor en Henvendelse til de andre Sparekasser om Medvirkning til Tilvejebringelse af et Lovforslag herom. Fra Sparekassens Side bemyndigedes i Mødet den 24. November 1900 Justitiarius Ipsen og Konferensraad Hansen til at deltage i en Forhandling i den Anledning. Til det udarbejdede Udkast til et Lovforslag føjede Ipsen saa herunder et Forslag om en Æn-

dring i Sparekasselovens § 4 angaaende Beregningen af Obligationernes Gennemsnitskurs. Det saaledes foreliggende Lovforslag drøftedes nu af Bestyrelsen i flere Møder. Medens Konferensraad Hansen og Justitiarius Koch fandt stor Betænkelighed ved at gaa videre paa dette Grundlag, var de 3 andre Direktører enige om, at Sparekassen ikke burde undslaa sig for at deltage i det videre Arbejde, da de mente, at det forelagte Udkast, under Forudsætning af, at den af Ipsen foreslaaede Ændring i Sparekasselovens § 4 medtoges, var egnet til, at der paa dette Grundlag vilde kunne tilvejebringes en efter Omstændighederne tilfredsstillende Ordning. Da Konferensraad Hansen ikke ønskede at deltage i de videre Forhandlinger, bemyndigedes Ipsen og den nyvalgte Fabrikejer Hagemann til at føre disse, idet de navnlig bemyndigedes til paa Sparekassens Vegne at tiltræde et Udkast til det Lovforslag, der eventuelt maatte blive Resultatet af Forhandlingerne.

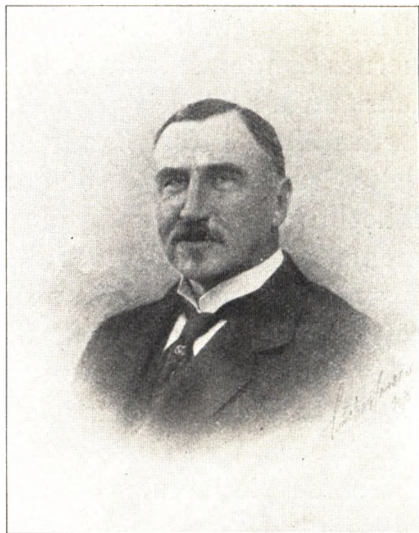
Som det vil være bekendt, fremkom der ogsaa et Lovforslag til en Maximalrente, men dette blev ikke vedtaget, og Sagen var dermed skrinlagt.

Midt i det Røre, som alt det her omtalte afstedkom, kom saa den i forrige Afsnit berørte Sag om en eventuel ny Bygning for Sparekassen. Som det vil erindres, var M. Nyrop valgt til at udarbejde Planen hertil, og han havde fremsendt en Skrivelse, der fremlagdes i Mødet d. 5. Juli 1899. Saa hvilede Sagen foreløbig, indtil der i Januar 1900 indløb en Skrivelse fra Generaldirektoratet for Post- og Befordringsvæsenet, hvori man forespurgte, om Kassen maatte være villig til at afhænde sin Ejendom, og i bekræftende Fald hvilken Pris der forlangtes, og til hvilket Tidspunkt den kunde stilles til Disposition. I et Møde den 24. Januar, hvor Professor Nyrop var tilstede og bl. a. udtalte, at hvis ikke Arbejdsstandsninger lagde Hindringer i Vejen, vilde Indflytning i den nye Ejendom kunne ske i April 1904, besluttedes det da under Hensyn til, hvad Ejendommen i Tidernes Løb havde kostet Sparekassen, og hvad Grunden nu maatte siges at være værd, at svare, at man maatte forlange 700.000 Kr. for Ejendommen, og at man ikke kunde forpligte sig til at fraflytte den før 4 Aar efter, at man havde faaet endelig Meddelelse om, at Staten vilde afslutte Købet, samt endelig, at man vilde staa ved sit Tilbud indtil April 1901.

Der nedsattes derefter et Udvalg, bestaaende af Blom, Koch og Hansen til at tage de forskellige Forhold vedrørende Planen til en ny Bygning under Overvejelse og gøre Indstilling herom.

G. A. HAGEMANN

AXEL BANG

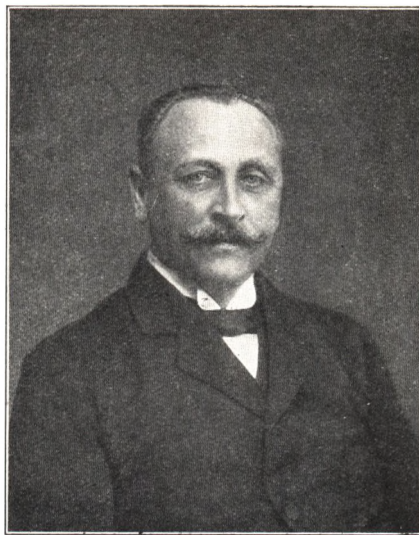
Som bekendt blev hele Sagen ikke til noget. Regeringen valgte at bygge en hel ny Postgaard. Og Sparekassen laa nu inde med hele 6 Ejendomme, for hvilke den ikke havde Brug. I Mødet den 3die Marts blev det besluttet paa Regnskabet for det daværende Regnskabsaar at opføre den gamle Ejendom med 700.000 Kr., de nye med ialt 500.000 Kr. Dette skete dog ikke. Den gamle blev staaende med det hidtil opførte Beløb 261.000 Kr., de nye opførtes med deres Købesum 654.757 Kr. 23 Ø. Med disse Summer – eller med den sammenlagte – opførtes de saa indtil 31. Marts 1906, da de opførtes med tilsammen 800.000 Kr. Først i Regnskabsaaet 1917–18 blev de nye Ejendomme solgte.

Med Regnskabsaaet 1900–01 var den egentlige Højkonjunktur forbi. Diskontoen, som fra 4. Maj 1900 til 30. April 1901 havde holdt sig paa 6 à 6½ %, gik den 1. Maj ned i 5 à 5½, og selv om dette jo ingenlunde var nogen lav Diskonto, saa var dog nu den værste Spænding ovre, og man kunde begynde at indrette sig efter normale Forhold. Nogen Forandring medfører det dog ikke straks for Sparekassens Vedkommende. Kun blev der den 10. Juli taget den Bestemmelse med Hensyn til Haandpantlaan, at de administrerende Direktører kunde tilstaa dem saaledes, at de lagde de Regler, der fulgtes af Nationalbanken, til Grund for dem, og saaledes, at de ordentligvis ikke maatte tilstaa dem mod Pant i Prioritetsobligationer.

Omsider kunde man dog ogsaa tænke paa at lade Sparekasserenten

MICHAEL KOEFOED

A. KRIEGER

falde. I Oktober Maaned lader Bikuben forespørge, om Sparekassen maatte være villig til at deltage i en Forhandling med andre Pengeinstituter om en Nedsættelse, og i Mødet den 19. Oktober fik da de administrerende Direktører Bemyndigelse til at deltage i en saadan Forhandling og navnlig til eventuelt at gaa ind paa, at Renten i 6te Afdeling nedsattes til $3\frac{1}{2}\%$, og til, at 7de Afdeling lukkes.

Endnu medens Forhandlingerne stod paa, den 6. Januar 1902, nedsattes Renten af Haandpantlaan til $4\frac{1}{2}\%$ og kort derefter til 4% .

Forhandlingerne førte til, at de i 7de Afdeling indsatte Kapitaler opsagdes til Udbetaling den 30. Juni 1902, og at Indlaansrenten for alle Afdelinger nedsattes til $3\frac{1}{2}\%$ fra 1. Juli, hvorefter Sparernes Tilgodehavende paa Regnskabet pr. 31. Marts 1903 opførtes under et.

Højkonjunkturens Ophør bragte en lille Opgang i Sparernes Tilgodehavende, idet Regnskabsaaret 1901–02 sluttede med en Indlaanssum paa 105.8 Mill. Kr.

En videre Følge af den indtraadte Stilstand var en Nedsættelse af Prioritetsrenten og af Renten af Kommunelaan, idet begge gik ned til 4% fra 11. December 1902. Herfra undtoges dog de Laan, der ikke fra Debtors Side kunde opsiges til denne Termin.

Den omtalte Stilstand var dog kun relativ. Kampen om Pengene fortsatte sig, om end under mere rolige Former, og Udjævnningen med den. Uddragene blev altsaa ved. Og at de ikke var smaa, vil følgende Tal vise.

H. A. JACOBI

TH. DYBDAL

Som alt anført var Sparernes Tilgodehavende den 31. Marts 1902: 105.8 Mill. Kr. Derefter sank det saaledes:

Den 31. Marts	1903		100.574.722	Kr.
» » »	1904		96.848.033	»
» » »	1905		94.449.386	»
» » »	1906		90.352.566	»
» » »	1907		82.563.495	»
» » »	1908		80.915.763	»

Og hermed var Sparekassen nede under Niveauet fra Begyndelsen af 1888, da Interessenternes Tilgodehavende udgjorde 89.2 Mill. Kr.

Og dog laa Sparekassens Direktion heller ikke i disse Aar paa den lade Side. Kan man end ikke kalde de Reforme, der skete, for betydningsfulde, endnu mindre for epokegørende, saa gav de dog sikkert netop, hvad Tiden krævede, og hvad de moderne Forhold maatte føre med sig. At man fra Begyndelsen af Aaret 1903 modtog 2 Øres Sparemærker som Indskud skal blot lige nævnes, ligeledes at der fra April 1906 udleveredes Hjemmesparebøsser til Kunderne. Hovedvægten laa paa, at Kassen i stedse stigende Grad fulgte Byens Udvikling og anbragte sine Afdelingskontorer i Overensstemmelse hermed. Oprettelsen af Filialer fulgte derfor i disse Aar Slag i Slag.

Den første aabnes den 1. Juli 1902 i Sundbyerne paa Amagerbrogade Nr. 151, 1ste Sal. Derefter følger en Afdeling i Falkoneralleen Nr. 57 den 21. November 1903, fremdeles Afdelingen paa Enghave-

plads Nr. 2 den 8de Januar 1907, i Charlottenlund (i Forbindelse med Postkontoret paa Stationsvej) den 1. Februar og i Gjentofte — ligeledes i Forbindelse med Postkontoret — den 1. Juni s. A. og endelig en Afdeling i Valby den 28. Dec. 1908 paa Valby Langgade

Sparekassens Ejendom og Filialkontor Amagerbrogade Nr. 147

Nr. 21. I denne Forbindelse kan det da tillige nævnes, at Lygtevejsafdelingen den 1. Februar 1904 flyttes fra Nr. 190 til Nr. 198 paa Nørrebrogade, at Christianshavnsafdelingen den 10. Oktober s. A. flyttes til Brogade Nr. 5, at Lygtevejsafdelingen aabnes som selvstændig Filial den 12. Juli 1905 paa Nørrebrogade Nr. 177 og endelig, at Amagerafdelingen i 1906 flyttede fra første Sal ned i Stuen, hvor den aabnede sine nye Lokaler den 27. August.

JUST COHEN

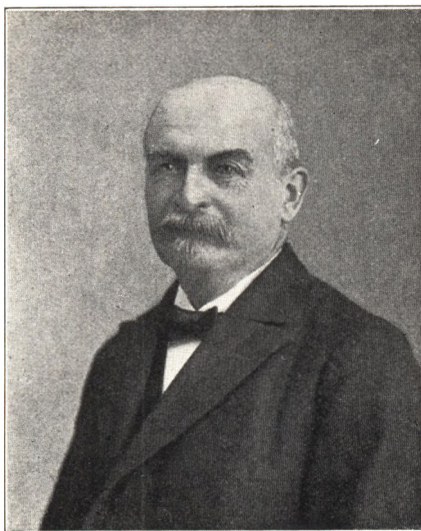

EMIL C. HERTZ

En Forbedring af en noget anden Art kunde maaske ogsaa nævnes her. Den angik Varme- og Ventilationsforholdene i Hovedafdelingen. Sagen behandledes i flere Møder og endte med, at det i Mødet den 18. Juni 1904 vedtoges at lade Kedelrummet gøre større og at indlægge en større Kedel, saaledes at en hensigtsmæssig Varmtvandsopvarmning og Ventilation saa vel af Expeditionslokalerne som af Forstuen kunde etableres.

Den ovenfor omtalte forholdsmæssige Stilstand paa Pengemarkedet holdt sig forøvrigt ikke længe. Diskontoen, der fra Maj 1903 til Februar 1905 havde holdt sig paa $4\frac{1}{2}$ à 5 %, gik derefter ned til 4 à $4\frac{1}{2}$ %; men allerede i Oktober Maaned s. A. steg den paany og denne Gang til 5 à $5\frac{1}{2}$ %, hvorpaa den stod til Oktober 1906, da den yderligere steg til 6 à $6\frac{1}{2}$ %. Denne stærke Stigning, der tilmed endnu var et godt Stykke fra sit Højdepunkt, kunde ikke undgaa at paavirke Sparekasserenten, og i Mødet den 17. November 1906 drøftes derfor ogsaa en Forhøjelse af Indlaansrenten til 4 % og af Udlaansrenten til $4\frac{1}{2}$ %. Man besluttede dog foreløbig at afvente de andre Pengeinstitutters Skridt. Først i Mødet den 6. April 1907 vedtoges det at forhøje Renten af Laan mod Pant i faste Ejendomme til $4\frac{1}{2}$ % fra 11. December at regne, dog at denne Forhøjelse ikke skulde indtræde for Laantagere, der i denne Tid havde faaet Laan til $4\frac{1}{4}$ % eller for de enkelte, der havde amortisable Laan til $4\frac{1}{2}$ % Rente og Afdrag.

Med Hensyn til Indlaansrenten greb man til den i saa mange tid-

L. GLAHNSON

ligere Tilfælde anvendte Fremgangsmaade: at oprette en hel ny Afdeling. Denne — den 8de — kaldtes nu en »Afdeling for Indlaan«. Den modtog mindst 100 Kr. som Indskud, og disse forrentedes med den af Direktionen til enhver Tid fastsatte og ved Opslag i Kontorerne bekendtgjorte Rente, der foreløbig fastsattes til $4\frac{1}{4}\%$, og kunde kun opsiges med en Maanedes Varsel.

Disse Bestemmelser blev tagne i Mødet den 4. September 1907, og Afdelingen aabnedes den 24. samme Maaned.

Imidlertid gik Diskontoen videre opefter. Vi var jo nu en Krise nær paa Livet. Den 9. November steg den til 7 à $7\frac{1}{2}\%$, men holdt sig kun her til 18. December, da den steg til den hidtil ukendte Højde af 8 à $8\frac{1}{2}\%$, paa hvilket Punkt den stod til den 21. Januar 1908 — to Forhøjelser, der medførte tilsvarende Forhøjelser i Sparekassens Rente af Haandpantlaan. Straks derefter havde vi Krisen, hvorunder flere Banker, saa vel i København som i Provinserne, gik til Grunde, og Staten paany maatte træde hjælpende til.

Heller ikke denne Krise traf Sparekassen uforberedt. Heller ikke den voldte derfor nogen Mén. I Forhandlingsprotokollen har den overhovedet ikke afsat sig Spor. At der maatte store Udbetalinger til, var givet; men udover dette intet.

Den gamle Institution havde atter hævdet sit Ry og sine gode Traditioner.

Som nævnt ovenfor gik Sparernes Tilgodehavende pr. 31. Marts

Den ny Bygnings Hoveddør

Trappen til 1ste Sals Lokaler

dette Aar ned til 80.9 Mill. Kr. Men hermed var ogsaa Bunden naaet. Krisen havde raset ud og rensat ud. En ikke saa lidt illoyal Konkurrence havde været drevet; men nu var det ovre — for denne Gang. Og nu stiger Indlaanene paany, ganske som efter Krisen 1857. Allerede den 31. Marts 1909 er Indlaansmassen oppe paa 88.9 Mill., Aaret efter paa 94 Mill.; og nu er Opgangen vedvarende til 31. Marts 1913, da Indestaaendet viste 102.7 Mill. Kr.

I Begyndelsen af 1909 drøfter Pengeinstitutterne atter en Rentenedsættelse — Diskontoen var i Mellemtiden falden til 5 à $5\frac{1}{2}\%$ —, og Resultatet blev for Sparekassens Vedkommende, at Renten i 8de Afdeling nedsattes til 4% fra 11. Maj at regne. Da Diskontoen derefter i August Maaned atter gaar ned (til $4\frac{1}{2}$ à 5%), drøftes i Mødet den 14. August en ny Rentenedsættelse, men denne blev dog ikke til noget. Man blev staaende ved de $3\frac{1}{2}\%$ for almindelige Indskud og de 4% for 8de Afdeling.

Om denne sidste kan det fremdeles nævnes, at Maximum for Indlaan i Mødet den 6. August 1910 sattes til 10.000 Kr., at Afdelingen sluttes*) den 11. November samme Aar, for saa vidt angaar 1 Maa-

*) Det vil sige: Der udstedes ikke flere nye Bøger. Derimod kan Indehavere af de allerede udstedte Bøger med en Maanedes Opsigelse vedblivende indsætte og udtage paa disse.

Den ny Bygning's Forstue set mod Indgangens Vindfang og mod Kontorenes Hoveddøre

neds Opsigelse (Afdelingens Litr. C.), hvorefter Indskud kun modtages med $\frac{1}{2}$ Aars Opsigelse (Litr. D.), at Maximum i den lukkede Del i Februar 1911 nedsættes til 5000 Kr., og endelig, at det i Litr. D. sættes til 10.000 Kr. i Juni 1913.

Den heromtalte Nedgang i Indlaansrenten ledsages som sædvanlig af en tilsvarende Nedgang i Udlaansrenten, idet Renten af Laan imod Pant i københavnske Ejendomme og i Landejendomme, dog med enkelte Undtagelser, nedsættes til $4\frac{1}{4}\%$ fra 11. Juni og 11. September 1911 at regne.

Kassens ovenfor nævnte Fremgang efter Krisen i 1908 svækkede ikke dens Iver efter at følge med Tiden. Fra de heromtalte Aar kan derfor flere Reformers nævnes.

Saaledes med Hensyn til Afdelingerne: Den 1. November 1911 overgik Hellerupafdeling til selvstændig Afdeling med Kontor paa Strandvejen Nr. 161. Straks efter (den 1. December) aabnes en Filial i Vanløse i Forbindelse med Postkontoret, og dernæst aabnes en »Østerbro- og Strandvejsafdeling« den 15. Marts 1913 paa Østerbrogade 120.

Denne sidstnævnte Afdeling blev berømt fremfor alle andre ved, at det var i den, et i danske Pengeinstitutters Historie ret enestaaende*) Overfald fandt Sted, idet to maskerede og med Revolvere forsynede Personer den 18. August 1913 trængte ind i Lokalet og efter amerikansk Mønster kommanderede »Hænderne op«, hvorefter de, medens Personalet stod magtesløst foran de truende Revolvermundinger, tømte Pengekassen og forsvandt med dens Indhold 8863 Kr. 45 Øre.

Sparekassen udlovede en Douceur paa 1000 Kr. for Paagribelsen af Røverne, der omsider ogsaa efter en ret uhyggelig Jagt, der ingenlunde var uden dramatiske Momenter, blev tagne i Forvaring.

Overfaldet gav Anledning til, at der i Sparekassen, saa vel i Hovedkontoret som i Filialerne – og forøvrigt i flere andre Pengeinstitutter – blev truffet ekstraordinære Sikkerhedsforanstaltninger til Forebyggelse af Gentagelsestilfælde.

Langt vigtigere end de heromtalte Reformers var dog de, der blev vedtagne i Sommeren 1910, og som drejede sig dels om Forandrin-

*) Et andet og endnu værre Overfald forbundet med Mord fandt Sted i Januar 1917 i Hvetbo Herreds Spare- og Laanekasse i Pandrup, hvor en Mand ved Aftenstid trængte ind i Sparekassens Bygning og myrdede den gamle Bogholder, Kancelliraad Bentzen, hvorefter han stjal Kassens Indhold 5677 Kr. 38 Øre.

ger i Direktionsforholdene, dels om Forandringer af Hovedkontorets Lokaler.

Hvad angaar de førstnævnte, da blev der den 10. Juni 1910 nedsat et Udvalg (Bang og Koefoed) til paa Grundlag af et Udkast, som H. N. Hansen og Ipsen havde gjort, at udarbejde Forslag til Ændring i Vedtægterne dette Punkt vedrørende. Forslaget forelaa allerede d. 4. Juli og blev efter nogen Drøftelse vedtaget, saaledes at Forandringen traadte i Kraft fra 1. August.

Som man vil erindre, var Direktionen — eller, som den ligesaa hyppigt kaldte sig: Bestyrelsen — til at begynde med en Enhed, om der end kunde være tillagt de enkelte Medlemmer særlige Hverv. Heri indtræder for saa vidt en Forandring i 1858, som der da fra 11. November at regne udskilles et særligt »Forretningsudvalg« paa 3 Medlemmer, valgte for et Aar ad Gangen*). Derefter udskilles i Januar 1861 Kassererforretningerne, der overdrages en under Direktionen staaende Embedsmand**). Saa opløses i Maj 1862 Forretningsudvalget, og den samlede Bestyrelse vælger af sin Midte to administrerende Direktører, for hvilke der fastsættes særlige Regler***). Nu gaar man for saa vidt videre paa den her betraadte Bane, som man helt adskiller Bestyrelse og administrerende Direktion. Der vedbliver at være to administrerende Direktører, men de er nu — ligesom Kassereren i 1861 — Kassens Embedsmænd og valgte ogsaa ud af Embedsmændenes Kreds — Kontorcheferne A. A. N. Carlsen og L. Glahnson —, medens den tidligere Direktion kalder sig Bestyrelsesraad. Forandringen, der fremtraadte saaledes, at der i Stedet for Vedtægternes tidligere § 7 indsattes en ny § 7 og en § 8, saa i sin Ordlyd saaledes ud:

§ 7.

»Sparekassen ledes af et Bestyrelsesraad (hidtil kaldet Direktionen, oprindelig Sparekassens Stiftere) og en af dette valgt Direktion.

Bestyrelsesraadet — som er lønnet — bestaar af 5 Medlemmer, der supplerer sig selv. Bestyrelsesraadets Medlemmer kan kun afskediges ifølge de øvriges enstemmige Beslutning.

Direktionen bestaar af to Medlemmer. Den styrer Sparekassens daglige Anliggender i Overensstemmelse med en af Bestyrelsesraadet udarbejdet Instruks. Direktionen afskediges af Bestyrelsesraadet.

*) Jfr. ovenfor Side 139.

**) Jfr. ovenfor Side 143.

***) Jfr. ovenfor Side 144.

Sparekassens Firma tegnes af 2 Medlemmer af Bestyrelsesraadet i Forening, de to Direktører i Forening eller af den ene af disse sammen med et Medlem af Bestyrelsesraadet.

Sparekassens Embedsmænd er bemyndiget til paa Sparekassens Vegne at underskrive i Kontrabøgerne.

§ 8.

Forandringer i Sparekassens Vedtægter bestemmes af Bestyrelsesraadet. «

Med Hensyn til den ovenfor nævnte anden store Reform: Forandringen af Hovedkontorets Lokaler, da var det ikke saa meget Expeditionernes Vækst i Mængde, der nødvendiggjorde denne. Efter Ombygningen i 1883 udgjorde de pr. 31. Marts 1884 250.000 og steg derefter til omtrent 308.000 i 1900; men siden da var de som Følge af Filialernes Fremgang baade i Tal og Vækst gaaet ned til 230.000 (med Filialerne: 528.000), altsaa ca. 20.000 mindre end i 1884, saa for saa vidt kunde de gamle Kontorer endnu have gjort Fyldest. Der var imidlertid andre Omraader, med Hensyn til hvilke Lokaliteterne ikke mere var tidssvarende. Navnlig savnede man moderne Indretninger til Opbevaring og Sikring af de betydelige Værdier, som Sparekassen laa inde med, eller som dens store Publikum maatte kunne ønske opbevarede i den. I Mødet den 4. Juli 1910, hvor Bestyrelsesforholdene blev ordnede, var da ogsaa de heromtalte Forhold paa Tale, og der nedsattes et Udvalg, bestaaende af Hagemann og Koefoed til at forberede en Undersøgelse med Hensyn til enten en Udvidelse af den benyttede Bygning eller en ny Bygning paa de Sparekassen tilhørende Grunde i Niels Hemmingsensgade. Undersøgelsen resulterede i en Ombygning af den gamle Ejendom. Den 8. Marts 1911 fremlagde Udvalget sit Forslag hertil ledsaget af Tegninger og Overslag over Omkostningerne. Og dette Forslag, der vedtoges af den samlede Bestyrelse, gik ud paa følgende:

Den tidligere Gaardsplads inddroges i selve Bygningen, hvor den bl. a. supplerede det hidtilværende Expeditionslokale, saaledes at dette efter Ombygningen fremtraadte dobbelt saa stort som tidligere og nu indrettet med Ovenlys. Desuden opførtes en Boxbygning omfattende hele 4 Etager. Den opførtes af armeret Beton med brand- og indbrudssikre Døre og omløbende Vægtergang. I Kælderen ind-

rettedes Boxer af forskellig Størrelse til Udlejning til Publikum foruden et lille Værelse til Kuponsklipning o. l. I Expeditionslokalet indrettedes Smaaboxer, ligeledes til Udlejning. En ny, smuk Vestibule afgav et bekvemt Opholdssted og Venteværelse for Publikum. Tilhøjre for den lagdes et Værelse til Brug for Bestyrelsesraadets Formand og et Direktionsværelse i umiddelbar Forbindelse med Expeditionslokalet, tilvenstre en Budstue og en Lejlighed for Portneren.

Ogsaa Bygningens første Etage inddrages nu under Expeditionen, idet der her indrettedes Lokaler til Udbetaling af Renter paa Sparekassebøger og til Indbetaling af Renter af Prioritetsobligationer i Terminstiden. Til disse Lokaler skabtes der Adgang for Publikum dels ad en Marmortrappe dels ad en Elevator. Heroppe indrettedes endelig et Værelse til Klipning af Kupons af Sparekassens Beholdninger af Børseffekter, ligesom ogsaa Bestyrelsesraadets Mødesal og Personalets Frokostværelser fandt Plads heroppe.

Ombygningen paabegyndtes i Maj 1911 og var færdig saaledes, at de nye Lokaler kunde tages i Brug den 6. Juni 1913. Boxerne toges dog først i Brug d. 10. Juni 1914.

Mestrene for det store og smukke Byggearbejde var Stadsarkitekt H. Wright og Arkitekt Albert Oppenheim, medens Ingeniør Svend Koch havde besørget Ingeniørarbejderne.

Samtidig med, at de to nysomtalte Foranstaltninger kom i Stand, gik man i Gang med en Nyordning af Kassens Lønnings- og Pensionsforhold. I Bestyrelsesraadets første Møde den 6. August 1910 nedsattes et Udvalg (Bang, Koefoed og Jacobi) til Revision af Pensionfondens Statuter og Reglement og af Lønningsreglementet.

Forslaget til Ændringer i førstnævnte forelagdes og vedtoges den 11. Oktober og vil blive omtalt andetsteds. Forslaget til nyt Lønningsregulativ forelagdes og vedtoges den 7. December.

Da man var kommen saa langt, var allerede en ny Prisstigning under Opsejling — man ser, hvor let bevægelige Forholdene nu er i Sammenligning med Perioden efter 1873 — og allerede i December 1911 maa der derfor bevilges Dyrtidstillæg, der vedtages at skulle gælde i 3 Aar og uden at skulle have Indflydelse paa Pensionerne. I 1912 sker der en Del Uddrag som Følge af storpolitiske Uroligheder og i December Maaned dette Aar foreslaar Direktionen, at der foreløbig ikke sker Udlaan mod Prioritet og til Kommuner, men at man derimod skal styrke de disponible Beholdninger ved Indlaan — ikke

alene i danske, men ogsaa i norske og svenske Banker. Drøftelsen af dette Forslag skete i næste Møde den 8. Januar 1913, og her fik da Direktionen Bemyndigelse til at gøre Indlaan af begrænset Størrelse i to nærmere angivne svenske Banker, medens man dog, om end i noget mindre Grad, fortsatte med Udlaanene.

Prisopgangen og den dermed i Forbindelse staaende stærkere

Sparekassens Ejendom og Filialkontor Enghaveplads Nr. 2

Benyttelse af Kapitalerne bragte atter en lille Nedgang i Sparernes Tilgodehavende, der sank fra 102,7 Mill. Kr. i 1913 til 101,2 Mill. i 1914.

Saa kom den store Katastrofe: Verdenskrigen — og Følgen var et nyt Stormløb mod alle Pengeinstituter. Af Sparekassen udgik alene den 1. August ca. 750.000 Kr., vel at mærke: alene ved Hovedafdelingen. Sparekassen klarede dog ogsaa dette Stormløb uden nogen-
somhelst Hjælp udefra. Den havde sine disponible Reserver — hele 10 Mill. Kr. — og kunde lægge Pengene paa Bordet. Den nævnte Dag

vedtoges forøvrigt en Lov om, at der kun kunde fordres udbetalt 300 Kr. ugentlig paa hver Kontrabog, og dermed var det værste Stød afværget. Trods Stormløbet gik derfor det hele Indestaaende i Løbet af Regnskabsaaret kun ned til 100.465.456 Kr., hvorpaa det stod den 31. Marts 1915.

Som bekendt stilnede Publikums Frygt under Krigens Gang hur-

Sparekassens Ejendom og Filialkontor Vesterbrogade Nr. 55

tigt af, og i Stedet for den paabegyndte Nedgang indtraadte overalt en stærk Opgang, der for Sparekassens Vedkommende betegnedes ved følgende Tal.

Sparernes Tilgodehavende udgjorde:

Den 31. Marts 1916.....	102.667.980 Kr.	
» » » 1917.....	112.806.239	»
» » » 1918.....	118.562.475	»
» » » 1919.....	133.409.527	»
og endelig » 29. Febr. 1920.....	141.243.376	»

Og hermed er Sparekassen oppe paa det højeste Punkt, den nogen-
sinde har staaet paa.

Hvad Forholdene under og efter Krigen iøvrigt angaar, da er de
ligesom selve Opgangen for en stor Del fælles for alle Pengeinstitu-
ter. De høje og stadigt stigende Priser paa alle Livsfornødenheder
medfører gentagne Lønningsforhøjelser, der i Sparekassen møder
os snart som Dyrtidstillæg, snart som Krigstillæg, snart som egent-
lige Lønningsforhøjelser, idet givne Dyrtidstillæg fæstnes til Løn,
der medregnes ved Pension.

Fælles – i al Fald for de københavnske Pengeinstituter – var og-
saa det, at man af Hensyn til Personalet og i Lighed med, hvad der
er Tilfældet i England, i Sommeren 1917 fastsatte Lukketiden om
Lørdagen til Kl. 2 Eftermiddag, medens den tidligere Lørdagsaften-
tjeneste henlagdes til Fredag fra Kl. 6–8, eller i nogle Afdelinger
fra Kl. 5–7.

For Sparekassens Vedkommende kan det i denne Forbindelse
noteres, at der den 21. August 1918 stiftedes en »Forening af Em-
bedsmænd i Sparekassen for København og Omegn«, med hvilken
Bestyrelsesraadet har samarbejdet i Spørgsmaalet om nye Lønning-
er, samt at der i Slutningen af samme Aar oprettedes en Laanefond
for Personalet, hvortil Sparekassen en Gang for alle bidrog 5000 Kr.

Og endelig kan det for denne Perodes Vedkommende med Hen-
syn til Afdelingerne nævnes, at Charlottenlundafdelingen den 1. Ok-
tober 1914 aabnes som selvstændig Filial paa Fredensvej Nr. 1, at
Ejendommen Gml. Kongevej Nr. 104 i Oktober samme Aar købes
til nyt Domicil for Frederiksbergafdelingen – der dog først aabnes
her den 26. November 1917. Endvidere henflyttedes Amagerafde-
lingen den 15. Marts 1915 til den af Sparekassen opførte Ejendom
Amagerbrogade Nr. 147. Den 14. Juli 1915 aabnes en Afdeling paa
Vesterbrostorv, Vesterbrogade Nr. 55, hvilken Ejendom Sparekas-
sen tilkøbte sig i Januar 1919, og i Juni 1918 købtes Grund i Gen-
tofte til en selvstændig Afdeling her og i November samme Aar købtes
fire Ejendomme – Matr. Nr. 1130, -31, -32 og -33 – paa Enghaveplads,
hvoraf dog atter de tre bortsolgte i 1919, saaledes at Sparekassen
kun beholdt den (Matr. Nr. 1131), i hvilken dens Filial havde Kon-
tor – det, der derefter har været under Ombygning og Udvidelse.

Sparekassen har dog ikke nøjedes med blot at følge TROP med
andre Instituter eller med de nysnævnte Udvidelser. Som et Vidnes-
byrd om, at den trods sin høje Alder ikke har tabt i Livskraft, ikke

har mistet noget i Retning af Initiativ, kommer i dens 100de Leveaar en ny og betydningsfuld Foranstaltning, hvis Rækkevidde og Betydning det dog bliver senere Tiders Sag at skønne over, det er:

Oprettelsen af en særlig Forvaltningsafdeling.

Spørgsmaalet om en saadan ses første Gang at være behandlet i Mødet den 12. Marts 1919. Det udsattes dog her til et senere Møde; og Sagen behandledes saa paany den 9. April. Her vedtoges Afdelingens Oprettelse, og i Mødet den 7. Maj vedtoges følgende Statuter og Regulativ for Afdelingen:

I

»Tillæg

til

Bestemmelser og Vedtægter for Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn.
Vedtagne d. 7. Maj 1919.

Bestyrelsesraadet for »Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn« har besluttet fra den 1ste Juni d. A. at oprette indenfor Sparekassen en særlig Afdeling, hvis Virksomhed skal bestaa i:

- a) at modtage Formueværdier til Forvaltning for Personer eller Institutioner,
- b) at modtage til Forvaltning Kapitaler, der er baandlagt i Henhold til Testamente eller som Arveforskud, ved Gavebrev, Separations- eller Skilsmissevilkaar etc., eller som skal tjene som Sikkerhed for Opfyldelsen af paatagne økonomiske Forpligtelser: Liv- og Overlevelserefter, Pensioner eller Udredelse af andre lignende Ydelser,
- c) at modtage til Forvaltning Legatformuer.

Naar Sparekassen har paataget sig en Kapitalforvaltning, paaser den, at Kapitalen administreres paa fuldt betryggende Maade, at de for Forvaltningen fastsatte særlige Vilkaar eller specielle Bestemmelser sker Fyldest, at kontante Midler indsættes til Forrentning paa de efter de foreliggende Forhold gunstigste Sparekassevilkaar, og at Midler, der skal anbringes, frugtbargøres efter Lovgivningens Regler for Anbringelse af Umyndiges Midler.

De nærmere Regler for Administrationen fastsættes ved et Regulativ, fra hvis Bestemmelser dog kan gøres Undtagelser for det enkelte Tilfælde, idet Hensyn kan tages til de konkrete Omstændigheder. «

II

»Regulativ

for

Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegns Forvaltningsafdeling, oprettet ved Bestyrelsesraadets Beslutning paa Basis af Tillæg til Bestemmelser og Vedtægter for Sparekassen, dateret den 7. Maj 1919.

§ 1.

Som Grundlag for enhver Forvaltning, Sparekassen paatager sig, oprettes en skriftlig Forvaltningsoverenskomst, og for Modtagelsen af de til Forvaltning overleverede Effekter skal Sparekassen udstede og aflevere behørig Recepisse, der tilbageleveres i kvitteret Stand ved Forholdets Ophør.

§ 2.

Sparekassen forbeholder sig Retten til selv at afgøre, om den vil paatage sig den Formueforvaltning, der ønskes den betroet, i hvilken Henseende det dog særlig fremhæves, at Sparekassen vil undgaa saadanne Administrationer, der kan paaregne Nødvendigheden af Foretagelsen af retslige Skridt.

§ 3.

I saa vid en Udstrækning som muligt vil Sparekassen søge samtidig med Forvaltningsoverenskomstens Oprettelse af rette Vedkommende at faa opgivet en Tillidsmand, til hvem Sparekassen kan henvende sig i alle Tilfælde, hvor der opstaar Spørgsmaal, for hvis Løsning der ikke findes nøjagtige Bestemmelser i Forvaltningsoverenskomsten, og hvor Sparekassen, naar ikke anden Aftale træffes, maa handle efter sit bedste Skøn.

§ 4.

Sparekassens Bestyrelse og Embedsmænd har ubetinget Diskretionspligt i Forhold til enhver Uvedkommende med Hensyn til den daglige Forvaltning og de Oplysninger, Forvaltningsoverenskomsten i enhver Henseende maatte give.

§ 5.

Sparekassen er ikke ansvarlig for den Skade, der maatte opstaa med Hensyn til de forvaltede Formuer ved Krig, Oprør, Jordskælv, Explosioner eller anden force majeure.

§ 6.

Bortkomne Recepisser skal kunne mortificeres efter at være indkaldte 3 Gange i Berlingske Tidende med 6 Ugers Varsel, regnet fra sidste Bekendtgørelse, og skal Recepissen indeholde Oplysning om denne Bestemmelse.

§ 7.

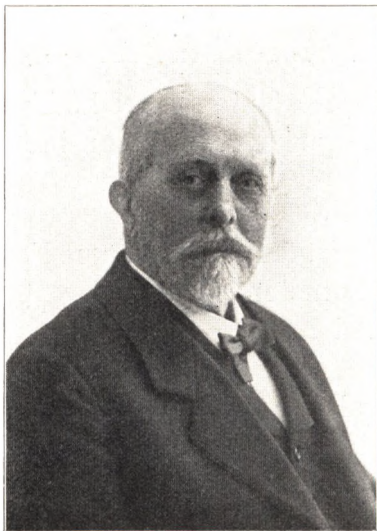
Størrelsen af Vederlaget for den paatagne Forvaltning bestemmes i Forvaltningsoverenskomsten under Hensyntagen til samtlige foreliggende Omstændigheder. «

Oprettelsen af Forvaltningsafdelingen blev det første Hundredeaars Sortie. Initiativet til den er taget i en Tid, da alt staar i Forventningens Tegn, da ingen tør sige, hvad Fremtiden vil bringe. Maatte da den Tid, der endnu ligger i det skjulte, krone med Held denne Sparekassens nyeste Bestræbelse efter at holde sig paa Højde med Tiden.

De Bestyrelsesforandringer, der er foregaaede i det her omhandlede Tidsrum, er følgende:

Direktionens mangeaarige Medlem og udmærkede Støtte navnlig i alle Byggeanliggender, Etatsraad Blom, dør i Juni 1900 efter at have siddet i Direktionen i over 40 Aar (fra 22. Juni 1859). Han efterfølges af Fabrikejer G. A. Hagemann. Derefter dør, den 11. Juni 1907, Højesterets-Justitiarius P. F. Koch, der ligeledes i en lang Række af Aar, fra 1. Febr. 1884, havde siddet i Direktionen. I hans Sted indvælges Overretssagfører Axel Bang. Fremdeles dør, i Februar 1910, Konferensraad H. N. Hansen, i hvis Sted Direktionen ønskede at supplere sig med Konferensraad, Borgmester H. A. Jacobi. Da denne imidlertid først mener sig i Stand til at tiltræde i September, udsættes foreløbig Valget.

Inden den endelige Afgørelse blev truffen i dette Anliggende, dør Overrets-Justitiarius J. Ipsen (25. April 1910). Med ham forsvinder en helstøbt, myndig og udpræget Personlighed fra Sparekassens Direktion. Han tiltraadte 1. Februar 1888, valgtes allerede fra 1. December samme Aar til administrerende Direktør og gjorde som saadan, arbejdsivrig, pligtopfyldende og stærkt interesseret, som han var, et stort Arbejde i Sparekassens Tjeneste. Som det af det foregaaende vil fremgaa, var det ham, der fremfor nogen bar Dagens Byrde i de vanskelige Aar efter 1899. Hans Efterfølger blev

AD. CARLSEN

daværende Direktør i Statens statistiske Bureau Michael Koefoed. — Derefter indtraadte Konferensraad Jacobi i Slutningen af Juni Maaned samme Aar.

Længere end til 1913 varede det ikke, før et nyt Dødsfald medførte Forandringer, idet Etatsraad Malling dør den 28. Februar dette Aar, efter at have været Medlem af Sparekassens Styrelse i 21 Aar, fra 1. November 1892. I hans Sted indvælges den 9. April Kabinetssekretær, Kammerherre A. Krieger. Derefter fratræder i September 1915 Konferensraad Jacobi, som efterfølges af Etatsraad, Borgmester Th. Dybdal. Endvidere afgaar Gehejmekonferensraad Hagemann, som dør den 26. April 1916, hvorefter Bestyrelsesraadet i Oktober Maaned supplerer sig med Varemægler Just Cohen. Denne dør den 29. Maj 1919, og i hans Sted indvælges da d. 10. Marts 1920 Grosserer Emil C. Hertz.

Herefter bestaar Bestyrelsesraadet af følgende Medlemmer:

Overretssagfører Axel Bang, Formand.

Generaldirektør for Skattevæsenet Michael Koefoed.

Kabinetssekretær, Kammerherre A. Krieger.

Politidirektør, Etatsraad Th. Dybdal.

Grosserer Emil C. Hertz.

Skønt Bestyrelse og Direktion jo nu er adskilte, vil det dog være naturligt her at nævne, at Direktør L. Glahnson tog sin Afsked fra

WINKEL SMITH

31. December 1919. Han kan ligesom Direktør Carlsen se tilbage paa en lang og smuk Løbebane i Sparekassens Tjeneste. Han antoges paa Prøve den 23. April 1873, blev fast Assistent 1. April 1874, Fuldmægtig 1. Maj 1877, Kontorchef 1. November 1900, hvorefter han som tidligere anført sammen med daværende Kontorchef Carlsen valgtes til Direktør fra 1. Juli 1900.

I hans Sted valgte Bestyrelsesraadet Kontorchef i Kongeriget Danmarks Hypotekbank Winkel Smith, der tiltraadte 1. Januar 1920.

1900–1920

Sparekassens Ejendom og Filialkontor Gl. Kongevej Nr. 104

XII

SPAREKASSENS PENSIONS SVÆSEN

*Opfattelsen af Pensionsforpligtelser 1851 og 1859 –
Opfattelsen ændres – Gehejmelegationsraad Skrike som
Banebryder – Pensionsfonden oprettes 1867 – En selv-
ejende Institution – Et Statut og et Reglement - Et
Tilskud Fondens Vækst gennem Aarene -
Forandringen 1910*

DEN første Gang, vi i Sparekassens Historie træffer Udtalelser om Pensionering eller dermed beslægtede Ting, er, da Enken efter Bud Ernst, der havde tjent Kassen fra dens Stiftelse indtil sin Død i Januar 1851, bad om en aarlig Understøttelse. Hendes Andragende behandles i Mødet den 18. Februar, og vi finder da her følgende Udtalelse, der indeholder intet mindre end et Program: »Da Bud Ernst imidlertid . . . havde tjent Kassen siden dens Opretelse . . . ansaae man det efter Omstændighederne passende at afvige fra den Regel, som iøvrigt bør følges, nemlig ikke at paabyrde Institutet Pensioner, faststaaende Understøttelser eller andre lignende Forpligtelser«, hvorefter man — foruden at gøre Enken flere andre Indrømmelser — tilstod hende en aarlig Understøttelse paa 100 Rbd., der senere forhøjedes til 125 Rbd.

Den Regel, der her fandt sit Udtryk, følges ogsaa, da Spørgsmaalet dukker op næste Gang. Det er i Aaret 1859, da Bogholder, Justitsraad Klein, er død. Sagen behandles i Mødet den 18. Marts, og Dagen efter afgaar en Skrivelse til Enken, hvori det hedder, at Direktionen ønsker at give hende et Vidnesbyrd om sin Paaskønnelse af Justitsraadens Fortjenester: »Men da vi finde det uforeneligt med dette Instituts Natur, at dets Embedsmænd eller deres Efterladte bevilges Pension, bede vi Dem modtage medfølgende Sparekassebog, hvis paalydende Beløb, 800 Rd., i Kassens Bøger er indført som Deres Ejendom.«

For saa vidt maa altsaa de to nævnte Bevillinger komme ind under Begrebet: Velgørenhed. Men et saadant Standpunkt kunde naturligvis ikke fastholdes i Længden. Det var rigtigt, saa længe Kassen kun havde aabent nogle faa Timer ugentlig, og Beskæftigelsen paa Kontoret derfor for Personalet kun var en Bibeskæftigelse. Det kunde endnu fastholdes, efter at Kontoret i 1856 holdtes aabent til Hverdagsbrug, medens der dog endnu kun var Tale om Morgen-

SPAREKASSENS PENSIONSVESEN

timerne fra 8–10. Det blev derimod vanskeligere at forsvare, da Kontorarbejdet i 1861 udvidedes til 4 Timer daglig foruden Lørdag; og det blev uholdbart — naar Hensyn da toges til Institutets særegne Karakter — da den daglige Kontortid i 1862 udvidedes til Kl. 2 Eftermiddag; thi nu tog Arbejdet sin Mands hele Tid, eller dog den væsentligste Del af den.

Det skal da ogsaa siges til Direktionens Ros, at den heller ikke

Hovedkontoret efter Ombygningen. Udbetalingen

længe holdt fast derved. Den har, saa vidt det nu kan ses, endogsaa ret tidligt været paa det Rene med, at de forandrede Forhold med Hensyn til Expeditions- og Arbejdstid kunde begrunde Ændringer i Opfattelsen af Spørgsmaalet om Pension. Om den sidste af Magistraten udnævnte Revisor I. Glückstadt, der sidste Gang har underskrevet et Regnskab den 21. December 1860*), hedder det saaledes i Protokollatet over Mødet den 16. Maj 1861: »Revisor Glückstadt

*) Efter hans Død besørgedes Revisionen af en af Sparekassens egne Embedsmænd, Justitsraad Fontenay, indtil Sparekasseloven af 28. Maj 1880 medførte Forandring heri.

SPAREKASSENS PENSIONSVÆSEN

beholder sit annuum, uanseet at der for Tiden ikke findes noget Arbejde for ham.« Og at dette for Direktionen betød det samme som en Pensionering, synes klart at fremgaa af følgende Udtalelse i Protokollatet over Mødet den 25. Februar 1863:

»Der var indkommen Beretning til Sparekassen om, at I. Glückstadt, der som tidligere Revisor nød Pension af Sparekassen, var afgaaet ved Døden.«

Hovedkontoret efter Ombygningen. (Den overbyggede Gaard.) Indbetalingen

Og om Bud Ernst Enke hedder det i en Skrivelse af 18. Februar 1864 til »Kommissionen for Indkomstskattens Paaligning i Kjøbenhavn«, at der i Pension i Aarets Løb er udbetalt hende 125 Rd.

Her maa da det tidligere hævdede Princip være fraveget, og Vejen ligge aaben for en Pensionering af det faste Personale.

Denne lod da heller ikke længe vente paa sig. I Mødet den 20. November 1867, hvor der for det løbende Regnskabsaar fastsattes Løntillæg til Personalet i Anledning af Arbejdets Forøgelse, vedtoges det tillige, at man i Meddelelserne til de paagældende herom skulde henlede Opmærksomheden paa, at der eventuelt vilde blive

indeholdt en Procentdel af Lønningen til en Pensionsfond. Dette skete ogsaa, og i næste Møde, der afholdtes allerede den 1. December, fremlagde A. Skrike foruden et Lønningsforslag tillige et Udkast til et »Statut« for en Pensionsfond. Begge blev vedtagne. Sidstnævnte lød som følger:

»Statut for Pensionsfonden for de ved Sparekassen fast ansatte Embedsmænd og disses Enker.

§ 1.

Til Dannelsen af en Pensionsfond for de ved Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn fast ansatte Embedsmænd og disses Enker henlægges i et Tidsrum af Femten Aar, fra 11. November 1866 at regne, aarlig et Beløb i hele Hundreder, paa det Nærmeste svarende til $6\frac{1}{4}$ pCt. af det foregaaende Aars Overskud, hvilket Beløb føres til Udgift paa Contoen for Administrations-Udgifter under særskilt Rubrum.

Enhver af de nævnte Embedsmænd forpligtes til, fra indeværende Regnskabsaars Begyndelse, af sin aarlige Lønning at afgive en Procentandiel, der nærmere vil blive at bestemme, til bemeldte Fonds yderligere Tilvæxt og Forøgelse. Herved bliver den vedkommende Embedsmand og hans eventuelle Enke pensionsberettigede.

§ 2.

Pensionsfonden er en særskilt, Sparekassens Formue uvedkommende Fond og har som saadan sin egen Bestyrelse, bestaaende af tre Medlemmer, nemlig to af Sparekassens Directurer og en af Anstaltens faste Embedsmænd, den Sidstnævnte efter Sparekasse-Directionens, de tvende Førstnævnte efter samtlige faste Embedsmænds Valg.

§ 3.

Pensionsfondens Regnskabsaar regnes, i Lighed med Sparekassens, fra 12. November til det følgende Aars 11. November. — Det afsluttede Aarsregnskab indsendes inden November Maanedes Udgang til Sparekassens Direction, der foranstalter dets Revision og Decision.

§ 4.

Pensionsfonden kan ikke bebyrdes med nogensomhelst Pensionsudredelse, førend den med oplagte Renter og Rentes Renter er voxet til en Kapital af Fem og Tyve Tusende Rigsdaler Rigmønt.

§ 5.

Pensionsfondens Bestyrelse har inden 11. Maii 1868 at udarbejde Udkast til et Pensionsreglement, hvis endelige Vedtagelse er Sparekassens Direction forbeholdt, selvfølgelig med de Forandringer, som denne finder ønskelige og hensigtsmæssige.

§ 6.

Det forstaaer sig af sig selv, at Pensionsfondens Kapitalformue ingensinde maa angribes eller behæftes med Gjæld, og at Sparekassens pensionsberettigede Embedsmænd og disses Enker, som Følge heraf, maa finde sig i, om deres Pensionskrav muligvis ikke strax kan blive fyldestgjort i dets fulde Udstrækning.

For det Manglende kan intet Efterkrav gjøres gjeldende, ligesom heller ikke nogensomhelst Meningsforskjel eller Tvist mellem de Pensionsberettigede og Pensionsfondens Bestyrelse kan bringes for Domstolene, men stedse skal forelægges Sparekassens Direction til Afgjørelse og endelig Paakjendelse.

§ 7.

Skulde Pensionsfonden i Tidernes Løb voxe til en saadan Størrelse, at dens aarlige Renter ere mere end tilstrækkelige, ikke blot til Udredelsen af de Fonden paahvilende Pensioner, men ogsaa til Fyldestgjørelse af nye, for en længere Fremtid sandsynlige Pensionskrav, vil en større eller mindre Deel af de overskydende Renter kunne afgives til Anvendelse i andet Øiemed.

Dette kan imidlertid kun skee, forsaavidt Fondens Bestyrelse og Sparekassens Direction ved hvert enkelt Regnskabsaars Afslutning ere enige om, at Forudsætningen er tilstede, i hvilket Tilfælde begge i Forening tage Bestemmelse, saavel om Størrelsen af det Rente-beløb, der passende kan afgives, som om dets Anvendelse.»

Dagens Protokollat ender med denne Bemærkning:

»Geheimelegationsraad Skrike, som har forfattet og fremlagt de to foranførte Lønnings- og Pensions-Forslag, modtog gjennem Formanden Bevidnelsen af hans Collegers Erkjendtlighed for disse Arbejder.«

Da Protokolltilførslerne intet indeholder om, at nogen anden har bragt Sagen paa Bane eller arbejdet for den, tør man af denne Udtalelse slutte, at det er Skrike, der har taget Initiativet til denne for Sparekassens Personale saa betydningsfulde Sag, ligesom det altsaa

er ham, der har Fortjenesten af Planens Udarbejdelse. Herved har han sat sig selv et smukt og varigt Minde i Sparekassens Historie og gjort sig fortjent som den, der har forstaaet at hævde Institutionens smukke Traditioner ikke blot overfor dem, der kom til den udefra, men ogsaa overfor dem, der indenfor den bar Dagens Byrde. Paa en smukkere Maade kunde ingen forevige sit Navn.

At den øvrige Direktion vedtager hans Forslag og udtaler sin Tak derfor, er dog ogsaa, ligesom forøvrigt det, der var gaaet forud, et Vidnesbyrd om, at den har været ikke blot modtagelig for hans smukke Tanke, men ogsaa ledet af samme Aand og Forstaaelse overfor Personalet som han.

Forøvrigt skal Skrike selv have ytret, at han har haft en god Hjælper og Medarbejder i Hvidt, der saaledes ogsaa paa dette Omraade har gjort sig fortjent af Sparekassen.

Det næste Skridt var Valget af Bestyrelse i Henhold til Statutets § 2. Hertil vælger Direktionen Kontorchef Berner, medens Personalet vælger Skrike og Hvidt.

Herefter følger Fastsættelsen af den i § 1 omtalte Procentandel. Den fastsattes i Januar 1868 til $2\frac{1}{2}\%$ for de første 5 Aar. Og herpaa blev den staaende til Marts 1889, da den sattes til $1\frac{1}{2}\%$, hvorpaa den siden har holdt sig.

Endelig vedtoges enstemmigt i Mødet den 18. Maj 1868 Pensionsreglementet. Det lød saaledes:

»I Henhold til Statutet for Sparekassens Pensionsfond § 5 har undertegnede Direction for Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn vedtaget følgende

Pensionsreglement for de ved bemeldte Sparekasse fast ansatte Embedsmænd og disses Enker.

§ 1.

Enhver ved Sparekassen fast ansat Embedsmand, hvorved kun forstaaes den, der er udnævnt af Directionen til udelukkende at arbejde i Sparekassens Tjeneste, skal, naar han formedelst Alder eller Svagelighed eller anden ham utilregnelig Aarsag afskediges, være berettiget til at nyde Pension af Sparekassens Pensionsfond.

Enhver, som er fyldt 60 Aar, skal være berettiget til at forlange Afsked med den Pension, som efter hans Tjenestetid tilkommer ham.

SPAREKASSENS PENSIONSÆSEN

§ 2.

Pensionen beregnes efter Vedkommendes hele Tjenestetid som pensionsberettiget Embedsmand ved Sparekassen, og efter Gjennemsnitsbeløbet af hans Embeds-Indtægter i de sidste fem Aar før Afskedigelsen, eller i hans hele Tjenestetid, saafremt denne ikke har været i fem Aar, saaledes at:

fra 0-3 Aars Tjeneste giver $\frac{1}{10}$ af Gjennemsnitsbeløbet i Pension.

3-5	»	»	$\frac{2}{10}$
5-8	»	»	$\frac{3}{10}$
8-10	»	»	$\frac{4}{10}$
10-20	»	»	$\frac{5}{10}$
20-21	»	»	$\frac{31}{60}$
21-22	»	»	$\frac{32}{60}$
22-23	»	»	$\frac{33}{60}$
23-24	»	»	$\frac{34}{60}$
24-25	»	»	$\frac{35}{60}$
25-26	»	»	$\frac{36}{60}$
26-27	»	»	$\frac{37}{60}$
27-28	»	»	$\frac{38}{60}$
28-29	»	»	$\frac{39}{60}$
over 29 Aar.....			$\frac{2}{3}$

§ 3.

De Embedsindtægter, som komme i Betragtning, ere a) aarlig Lønning og saadanne Naturalydelser, saasom fri Bolig, Brændsel, Lys og deslige, der udtrykkelig maatte være tillagte Vedkommende som Lønningsdeel - b) personlige Tillæg.

Hvad Gjennemsnitsbeløbet af Embedsindtægter overstiger 2600 Rdl., kommer ikke i Betragtning. Ingen Pension kan overstige 1600 Rdl.

§ 4.

Embedsforbrydelse som Følge af overgaaet Dom medfører Fortabelse af Retten til Pension. Ved Afskedigelse paa Grund af Misligheder, der uden at medføre Embedsforbrydelse svække den for Embedsmændenes Stilling nødvendige Agtelse og Tillid, bestemmer Sparekassens Direction i et fuldtalligt Møde, om nogen Pension, og i saa Fald hvor stort et Beløb, der kan tilstaaes ham.

§ 5.

Pension ophører a) naar den Vedkommende uden Sparekasse-Directionens Tilladelse tager Ophold i Udlandet; b) naar han i 3 Aar

ikke har hævet Pensionen, uden senere at kunne bevise lovlig Forhindring; c) naar han ved Dom kjendes skyldig i saadant Forhold, som, medens han endnu var i Embede, vilde have havt dettes Forbrydelse tilfølge, eller naar han overbevises om, inden sin Afskedigelse at have gjort sig skyldig i saadant Forhold.

Naar en med Pension fra Sparekassen afskediget Embedsmand modtager lønnet Ansættelse eller Constitution udenfor Sparekassens Tjeneste, er det Directionen overladt at bestemme, om Pensionen ganske eller for en vis Deel skal ophøre.

Modtager derimod en med Pension fra Sparekassen afskediget Embedsmand et lønnet Hverv eller en Ansættelse i Sparekassens Tjeneste (administrerende Directeur, Revisor o. desl.), da skal, saalænge han beholder bemeldte Hverv eller Ansættelse, Halvdelen af Gagen afkortes i hans Pension.

§ 6.

Enken efter en ved Sparekassen ansat pensionsberettiget Embedsmand skal være berettiget til Pension. Denne beregnes til en Sjettedel af Mandens Gjennemsniits-Indtægt, saaledes som denne efter nærværende Reglements §§ 2 og 3 anslaaes, naar den lægges til Grund for Beregningen af hans Pension. Dog maa ingen Enkepension overstige 400 Rdl.

§ 7.

Uberettigede til Pension ere de Enker, hvis Ægteskab er indgaaet efter Mandens 55. Aar eller paa hans Dødsleie eller efter hans Afskedigelse fra Sparekassen, eller hvis Ægteskab var aldeles ophævet inden Mandens Død.

§ 8.

Enkepensionen ophører a) naar Enken indgaaer nyt Ægteskab, b) naar hun uden Sparekasse-Directionens Tilladelse tager Ophold i Udlandet, c) naar hun i 3 Aar ikke har hævet Pensionen, uden senere at kunne bevise lovlig Forhindring, d) naar hun ved Dom findes skyldig i en i den offentlige Mening vanærende Handling.

§ 9.

Naar Pensionsfondens Renter ikke ere tilstrækkelige til Udredelsen af de Fonden paahvilende Pensioner, maa Vedkommende finde sig i, at deres Pensionskrav ikke strax kan blive fyldestgjort i fuld Udstrækning.

SPAREKASSENS PENSIONSVESEN

For det Manglende kan intet Efterkrav gjøres gjeldende, ligesom heller ikke nogen Meningsforskjel eller Tvist mellem de Pensionsberettigede og Pensionsfondens Bestyrelse kan bringes for Domstolene, men stedse skal forelægges Sparekassens Direction til Afgjørelse og endelig Paakjendelse.

§ 10.

Forandringer i eller Tillæg til nærværende Pensions-Reglement kan kun vedtages efterat have været Sparekassens pensionsberettigede Embedsmænd forelagt til Betænkning, og naar mindst to Trediedele af disse have erklæret sig enige. Forslag til saadanne Forandringer eller Tillæg kunne alene udgaae fra Sparekassens Direction. «

Samme Dag vedtoges følgende

»Tillægsbestemmelser til det under 1. December 1867 vedtagne Statut for Sparekassens Pensionsfond.

§ 1.

For det mulige Tilfælde, at det nogensinde i Tidernes Løb skulde blive besluttet ganske at ophæve Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn, er Anstaltens Direction forpligtet til at drage Omsorg for, at Pensionsfonden, saafremt den er utilstrækkelig til at bære den med samtlige pensionsberettigede Embedsmænds pludselige Afskedigelse forbundne forøgede Pensionsbyrde, saavidt mueligt ved Hiælp af det ved Forretningens Afvikling fremkommende Overskud sættes i Stand til at fyldestgjøre alle Pensionsberettigedes Krav overeensstemmende med de i Pensionsreglementets §§ 2 og 3 fastsatte Regler.

§ 2.

Derimod skal Pensionsfondens Bestyrelse, efterhaanden som Pensionsbyrden ved dødelig Afgang formindskes saaledes, at Fonden, uden at behøve noget Tilskud, end ikke har Brug for den hele aarlige Rente af sin Kapitalformue være forpligtet til af denne sidste at afgive et passende Beløb til Forøgelse af den ophævede Sparekasses Overskud, saa at Pensionsfonden paa denne Maade efterhaanden deelviis og i Tiden heelt vil finde samme Anvendelse som bemeldte Overskud.

§ 3.

Angaaende Pensionsfondens fremtidige Bestyrelse, dennes Sammensætning m. v. maa det ved Sparekassens eventuelle Ophævelse være Anstaltens Direction og Fondens Bestyrelse i Forening overladt at træffe fornøden Bestemmelse.«

Som man af det anførte vil se, er altsaa Pensioneringen af Embedsmændene Sparekassen som saadan uvedkommende, idet Fonden er en selvejende Institution, hvis Formuesforhold ikke vedrører Sparekassen — en Form for Pensionering, der er ret enestaaende blandt de danske Sparekasser. Det Tilskud, Sparekassen har ydet Fonden, er dog meget betydeligt, idet de i Henhold til § 1 gennem 15 Aar givne Bidrag beløber sig til ialt 159.000 Kr., hvorhos det jo maa erindres, at Sparekassen selv maa pensionere Personer, der staar udenfor den Kreds af Medarbejdere, der dannes af »Embedsmændene« (jfr. Reglementets § 1).

De 25.000 Rd., som Statutets § 4 forudsætter som Grundlag for Pensionsudbetalinger, naaedes i Regnskabsaaet 1873-74, ved hvis Udgang Formuen udgjorde 32.465 Rd. 62 ø.

Iøvrigt er Formuen, der altid har været anlagt i Obligationer, saa at kun den til Udbetalinger nødvendige »Kasse« har været anbragt paa Konto i Sparekassen, vokset efter følgende Maalestok:

Den udgjorde:

Den 11. Nov.	1870.....	20.894 Kr.
» » »	1880.....	227.452 »
» 31. Marts	1890.....	395.997 »
» » »	1900.....	548.273 »
» » »	1910.....	837.008 »
» » »	1919.....	1.271.390 »

Om Pensionsfondens Historie er iøvrigt kun det at nævne, at der, som allerede foran nævnt, den 6. August 1910 nedsattes et Udvalg bestaaende af Bang, Koefoed og Jacobi til Revision af saa vel Statut som Reglement. Udvalgets Forslag, der blev vedtaget den 11. Oktober samme Aar, sammenarbejdede paa visse Punkter det ældre Statut og Reglement, strøg det overflødige og indførte en Række Forandringer og Forbedringer. Blandt disse kan nævnes, at det nu skal være en af Sparekassens Direktører, der paa Embedsmændenes Vegne har Sæde i Fondens Bestyrelse (Statuternes § 2), at ingen kan faa Pension, før han i 5 Aar har været ansat i Spare-

kassens Tjeneste, at det Aaremaal, der skal være naaet, før en Embedsmand kan forlange Afsked med Pension, sættes op fra 60 til 70 Aar (Reglementets § 1), at Maximum for Pension sættes op for Embedsmænd til 6000 Kr. (§ 3) og for Enker til 2000 Kr. (§ 6), ligesom Minimet for sidstnævnte forhøjedes fra $\frac{1}{6}$ til $\frac{1}{3}$ af Mandens Gennemsnitsindtægt. Et helt nyt Princip indførtes ved Bestemmelsen i Reglementets § 9 om, at »forsaavidt en afdød pensionsberettiget Embedsmand efterlader sig Personer, overfor hvem der paahviler ham Forsørgelsespligt, udbetales der disse den den Afdøde tillagte fulde Gage eller fulde Pension i de første 3 Maaneder efter Dødsfaldet«. Dette er senere blevet knæsat af selve Staten, der har optaget det i Lov om Statens Tjenestemænd af 12. September 1919 (§ 75). Endelig kan det nævnes, at § 7 i det gamle Statut forsvandt, og at der i Stedet i det nye Reglement kom en § 10 om, at der kan tillægges Børn af en afdød Embedsmand 200 Kr. aarlig indtil deres fyldte 18. Aar, og en § 11 om, at der, naar Fonden maa antages at kunne bære de dermed forbundne Udgifter, skal kunne oprettes en Understøttelses- og Begravelseskasse for Sparekassens Embedsmænd.

Forslaget vedtoges dog kun under Forudsætning af, at Fondens Formue maatte vise sig tilstrækkelig til at fyldestgøre de Krav, som Ændringerne i Reglementet stillede til den, hvad der dog heldigvis ved en af Beregner Axel Kofod foretagen Beregning, der godkendtes af Bestyrelsesraadet den 5. Juli 1911, viste sig at være Tilfældet. Reglementet kom derfor ogsaa til at bære sidstnævnte Dato, medens Statutterne foruden den gamle Dato 1. December 1867 bærer Datoen: 11. Oktober 1910.

XIII

OM RESERVEFONDEN OG VELGØRENHEDEN

*Administrations- eller Reservefond – Fondens Vækst –
Fattigvæsenet gør et forgæves Angreb – Flere Angreb
afslaaes – Tre Komiteer, der forsvinder – En Arbejdsan-
visning i 1859 – Skrivelse til Kongen af 18. Januar 1860
om Ændring i kgl. Resol. af 16. December 1829 – Vel-
gørenheden begynder – En Portion Mad for 10 Skilling
– Legatet til 12 Vartouslemmer – Et smukt Tal –
Punktum*

DER er tidligere gjort Rede for Reservefondens — eller som Stifterne kaldte den: Administrationsfondens — Tilblivelse, dens Vækst i de første Aar og Stifternes Hensigter med den. Disse var, som det vil erindres, at Overskudet af denne Fond, hvis Bibestemmelse det var, »at dække mulige Tab ved Regningsfeil, Feiltællinger og deslige« (se Skrivelse til Kongen af 11. December 1829 foran S. 77), skulde, naar der af den »aarligen er udredet det, som udfordres til Indretningens Bestyrelse og Vedligeholdelse«, »anvendes til Belønninger for troe Tjenestetyende af begge Kjøen«.

Imidlertid har man, saaledes som det tydeligt fremgaar af nedenanførte Skrivelser, efterhaanden faaet Opfattelsen af, at Øjemedet med en Fond af denne Art ikke blot burde være at dække mulige Tab ved Fejltællinger og at afgive Midler til Dækning af Administrationsudgifter, men først og fremmest at skabe en ekstra Sikkerhed for Sparerne. Man er med andre Ord kommen i Tanker om, at Fonden ikke blot var en Administrationsfond, men først og fremmest en Reservefond. Derfor havde man slet ingen Hast med at benytte sig af den i den kongelige Resolution af 16. December 1829 givne Bemyndigelse, men lod tvertimod Aar efter Aar gaa hen, i hvilke man lod Reservefonden vokse og vokse.

Hvorledes den voksede ses af følgende Tal, angivne i Kroner:

Den udgjorde:

11. Nov. 1830		40.640 Kr.	eller i Forhold til Indestaaendet	1.8	%
»	»	1840		82.730	» » » » » 3.0
»	»	1850		143.600	» » » » » 4.3
»	»	1860		301.000	» » » » » 6.3

Selv om disse Beløb ikke er store, maalte med Nutidens Maalestok, saa var de dog altid store nok til at stikke Omverdenen i Øjnene i Datiden. Der findes jo altid Folk, der ikke kan forstaa, hvorfor en

OM RESERVEFONDEN OG VELGØRENHEDEN

Sparekasse skal ligge og »hobe Penge op« (jfr. saaledes Indsenderen i »Dagstelegrafen« 1870, foran Side 176, Noten). Der var da ogsaa gentagne Gange Bud efter Sparekassens »ophobede Penge«, og det længe før Direktionen selv fandt disse tilstrækkelig mange til, at den turde begynde at bruge deraf i Velgørenhedens Tjeneste.

Det første Attentat paa Fonden rettedes af Københavns Fattigvæsen, idet dette i en Skrivelse af 1. Februar 1840 under Paabe-
raabelse af, at Fondens Størrelse pr. 11. November 1838 var 36.918 Rbd., og at Direktionen endnu ikke har gjort Brug af den ved kgl. Resol. af 16. December 1829 »givne Bemyndigelse« — den, der dog straks efter bliver til en Direktionen »paahvilende Forpligtelse«, hvis Opfyldelse »fra flere Sider er bleven lydelig fordret« — anmoder om et Tilskud paa 32.500 Rbd., altsaa saa godt som den hele Reservefond, saaledes, at dettes Renter kunde anvendes til at yde en Pengeunderstøttelse paa 3 Mark ugentlig til 50 gamle Tjenestetyende, for hvem Fattigvæsenet ønskede at indrette en Bolig i Vartou.

Sparekassens Svar afgives allerede under 6. samme Maaned og gaar ud paa, at da Administrationsfonden i Henhold til den kongelige Resolution først kan anvendes, »naar hverken Fondens Renter behøves til at dække Administrations-Udgifterne, eller Kapitalen til som Reservefond under en mulig forandret Anvendelse af Pengene at sikre Interessenternes i Sparekassen indestaaende Kapitaler«, saa kan Direktionen lige saa lidt nu gaa ind paa det i Fattigvæsenets Skrivelse fremsatte Forslag som give Tilsagn om en saadan Anvendelse senere.

Næste Gang en eventuel Anvendelse af Fondens Overskud kommer paa Tale, er i 1853. Sagen angaar nu et Tilskud til Oprettelsen af et Sygehjem, til hvilken en af Kassens Direktører, Overauditor Holm, er Medindbyder. Det tages da — i Mødet den 24. Februar — under Overvejelse, om Fonden, der nu er vokset til over 80.000 Rbd., »nu kunde ansees at have opnaaet en saadan Størrelse, at der bør tænkes paa at virke dermed i veldædigt Øjemed og navnlig, om der maatte være Anledning til at anvende en Deel af Overskudet til at fremme Anlæget af et Sygehjem for Kjøbenhavn«. Det blev dog fremhævet, at Fondens aarlige Renteudbytte endnu ikke var tilstrækkeligt til Administrationsudgifternes Bestridelse; og da man desuden ikke vidste, hvorvidt Planen for Sygehjemmet »tillige maatte omfatte saadanne Individer af den tjenende Klasse, paa hvilke Sparekassens Forsorg efter den kongelige Resolutions Indhold ude-

lukkende er henvist«, besluttedes det foreløbig at udsætte Sagen, indtil Oplysning herom forelaa.

Da Sagen atter kom for i Marts 1854, vedtoges det at henvise til den kongelige Resolution, »hvorfra ikke kunde afviges«. Dog vilde man støtte Sagen ved eventuelt at yde et Laan i Bygningen til »moderat p. C., naar der kunde gives antageligt Pant for Summen«.

Ogsaa en Henvendelse i 1855 om Tilskud til Oprettelsen af en Helbredelsesanstalt for idiotiske Børn afvises i Henhold til Resolutionen af 1829.

Omsider mener dog Direktionen Tiden inde til, at Overskudet kunde komme til Anvendelse; og den 5. Februar 1857 nedsættes en Komite (Bentzen, Holm og Collin) til at fremsætte Forslag hertil.

Inden noget saadant Forslag fremkom, skred man dog til en Virkeliggørelse af Tanken om Velgørenhed, idet man i Mødet den 21. November 1859 tilstod en nylig dannet Arbejdsanvisnings-Forening et Tilskud til Oprettelsen af et Arbejdsanvisningskontor, der skulde optræde som Mellemlid mellem arbejdsgivende og arbejdssøgende. Tilskudet var paa 200 Rd. og blev givet »for een Gang«.

Til den ovenfor nævnte Komite hører man intet senere. Derimod blev der i Mødet den 29. December 1859 nedsat en anden Komite (Collin, Blom og Feddersen) med den Opgave: »at forelægge et Forslag om Anvendelsen af Sparekassens Overskud til Oprettelsen af en Stiftelse, med stadigt Hensyn til, at der reserveres for Kassen en Reservefond til Beløb af mindst 4 % af Sparekassens Kapital, og at Calculen indskrænker sig til det nu opgjorte Overskud«.

Samtidig vedtoges det »at andrage paa hos vedkommende Ministerium, at Directionen maa ansees berettiget til, ved Siden af den i kongl. Resol. af 1829 opstillede Anvendelse, at disponere over det Overskud, som ikke er fornødent til Administrationen og til at sikre Kassen et passende Reservefond, til Fremme af veldædige og almennyttige Foretagender til Fordeel for den tjenende og arbejdende Klasse«.

Da den paagældende Skrivelse, der afgik den 18. Januar 1860, baade er et delvist Brud med Resolutionen af 1829 og danner Grundlaget for hele den efterfølgende Velgørenhed, og saaledes er et af de afgørende Dokumenter i Sparekassens Historie, skal den aftrykkes her i sin Helhed.

Den lød saaledes:

»Til Kongen!

Efterat Kjøbenhavns Sparekasse havde bestaaet i 10 Aar og i denne Tid opsamlet en Administrationsfond af over 10.000 Rdlr., fandt den daværende Bestyrelse, at denne Sum var meer end tilstrækkelig til at opfylde dens Bestemmelse: at dække mulige Tab ved Regningsfeil, Feiltællinger og deslige, og besluttede derfor at fastsætte en Anvendelse af Overskudet; og blev dette vedtaget at skulle anvendes udelukkende til Belønninger for troe Tjenestetyende af begge Kiøn. Denne Beslutning erholdt kongelig Approbation ved allerhøieste Resolution af 16. December 1829, som allerunderdanigst vedlægges i Afskrift.

Det kunde synes paafaldende, at en Bestyrelse, der i sin Midte talte nogle af de Mænd, der havde stiftet Sparekassen til Gavn for de tjenende og arbejdende Klasser, søgte at indskrænke Overskudets Anvendelse alene til Tjenestetyende.

Men det maa dog herved bemærkes, at Bestyrelsen maa antages at have tænkt sig, at en saadan velgjørende Virksomhed strax skulde sættes i Værk, og naar det dengang udkommende aarlige Overskud, uden Accumulation af Capital, var blevet anvendt, kunde der vel være Anledning til at sætte en Grændse for, at de indskrænkede Midler skulde spredes, og at søge dette opnaaet under Form af Belønninger til Tjenestetyende, som den Klasse, der dengang vistnok med Rette betragtedes som fortriinsviis uheldig stillet med Hensyn til Udsigterne for deres Alderdom, ligesom det ogsaa var den, der langt overveiende benyttede Sparekassen. I de hiin Tid nærmest liggende 4 Aar indtraadte saaledes 1913 af Tyendeklassen, men kun 649 af Haandværksklassen.

Foranstaltningen traadte imidlertid ikke i Kraft og der sees ikke nogensinde at være gjort Skridt i denne Retning. Dette maa nu væsentligt tilskrives, at Bestyrelsens vekslede Medlemmer efterhaanden kom til den Anskuelse, at der var noget langt Vigtigere at hensee til ved Overskudets Opsamling, end dermed at dække Regnskabsfeil og deslige, nemlig at samle en Reservefond, som kunde hævde Tilliden til Sparekassen i uheldige Tider, hvor Pengerystelser eller almindelig Mistillid kunde fordre Opoffrelser, for at Kassen til enhver Tid kunde opfylde sine Forpligtelser ligeoverfor Indskyderne. Saadanne Perioder ere indtraadte — i 1848 og i 1857 — og have ikke andet end kunnet styrke Sparekassens Credit, men ved disse er Bestyrelsen ogsaa blevet bestyrket i sin Anskuelse om Nødvendigheden

af, at en rundelig Reservefond haves. Det er saaledes ogsaa nu vedtaget, at en fast Sum henlægges i denne Hensigt, og at der til velgjørende og nyttige Øiemed kun kan disponeres over det øvrige Overskud.

Overskudet er nu saa stort, at en fast Reservefond af 80 à 100.000 Rdlr. kan henlægges og endda afgive en Capital af 30 à 50.000 Rdlr. i velgjørende og nyttige Øiemed. Denne Capital er saa stor og vil ved det aarlige Overskud stige saameget, at Betænkeligheden ved at indskrænke dens Anvendelse udelukkende til Gunst for det egentlige Tyende derved bliver større. Det er vort Ønske, at ligesom den nuværende Bestyrelse, ogsaa de tilkommende Bestyrelser maa føle sig opfordrede til at anvende Overskudet af de dem betroede Midler til Gavn for Trængende, men det kan kun virke hemmende, og ikke opfordrende paa en Bestyrelses Virksomhed, at see sig bunden til at understøtte en enkelt Klasse paa samme Tid, som den maa erkjende, at der udenfor denne staaer en anden talrigere Klasse — den uden fast Tjeneste arbejdende — som har ligesaa stor Adkomst til at gives Udsigt til Hjælp, naar Alderdom eller Svaghed forhindrer dem selv i at arbejde for Livets Ophold.

Under den Forudsætning, at der med Hensyn til Valget blandt Trængende gives Sparekassens Bestyrere friere Hænder, have vi Undertegnede besluttet strax at gjøre en Begyndelse med Oprettelsen af en Stiftelse for trængende Fruentimmer af den tjenende og arbejdende Klasse. Om og naar noget lignende kan skee for trængende af Mandkjønnet, er afhængigt af Forhold, som vi ikke ere Herrer over og ikke kunne forudsee, men da hver Tid bedst bedømmer Tidens Krav, skulle vi ikke søge at lægge andet Baand paa vore Efterfølgeres frie Disposition efter bedste Skjønnende, end det, at Sparekassens Overskud maa anvendes til enhver velgjørende eller nyttig Foranstaltning til Bedste for den tjenende og arbejdende Klasse. — Det er om en dertil svarende Forandring i den ved kongelig Resolution af 16. December 1829 approberede Bestemmelse at vi herved tillader os allerunderdanigst at ansøge.

Forsaavidt det endelig i den kongelige Resolution hedder, at Fonden, hvis Sparekassen i Tiden skulde ophøre, skal henlægges under Bestyrelse af Stadens 32 Mænd, vil dette nu være at forstaa saaledes, at den henlægges under Kjøbenhavns Communalbestyrelse, men det er formeentlig unødvendigt, at dette udtrykkeligt udtales i den nye Bestemmelse, — hvilket allerunderdanigst henstilles.

OM RESERVEFONDEN OG VELGØRENHEDEN

I Henhold til alt Foranstaaende tillader undertegnede Direction sig saaledes i dybeste Underdanighed at anholde om:

at Deres Majestæt allernaadigst vil bifalde, at den ved kongelig Resolution af 16. December 1829 approberede Bestemmelse om Anvendelsen af den Kjøbenhavnske Sparekasses Overskud maa udvides derhen, at dette — bestaaende af Kassens egne Midler udenfor Interessenternes Capital- og Rentefordringer samt den Reservefond, som nu eller i Fremtiden maatte findes nødvendig til at sikkre Kassens Credit — anvendes til velgjørende eller nyttige Foranstaltninger til Bedste for den tjenende eller arbejdende Klasse, men at det forøvrigt har sit Forblivende med de andre ved bemeldte allerhøieste Resolution bifaldte Bestemmelser.«

Svaret kom ved Indenrigsministeriets Skrivelse af 10. Februar 1860, der kommunicerede en kgl. Resol. af 3. samme Maaned, hvorefter Indstillingen ordret bifaldtes.

Saa kom Levy med et Forslag, der behandles i Mødet den 25. Oktober 1860, om en Anvendelse af Overskudet i anden Retning end den hidtil paatænkte. Det bestemtes dog, at man vilde afvente det Forslag, som ventedes at indkomme fra Stiftelseskomiteen.

Hvad Levys Forslag gik ud paa, meddeles ikke. Og om, hvorvidt Stiftelseskomiteen overhovedet naaede at afgive noget Forslag, faar man lige saa lidt at vide. Denne Komite synes forsvunden ligesom den ovenfor omtalte af 1857. Det samme gælder endelig endnu en Komite paa 3 Medlemmer (Skrike, Schiern og Hvidt), der nedsættes den 25. Februar 1863 »til at udarbejde Forslag til den fremtidige Anvendelse i veldædige Øiemed af Sparekassens aarlige Overskud«. Heller ikke til denne Komite hører man nemlig noget senere. Det synes altsaa at have været et ret utaknemligt Hverv at skulle udfinde den rette Form for Velgørenheden.

Imidlertid bragte Direktionen dog den nye kongelige Resolution i Anvendelse og begyndte Uddelingen af Gaver. Den første af disse, der jo egentlig gik forud for Resolutionen, er omtalt ovenfor. Denne Bevilling — 200 Rd. til Arbejdsanvisningen — er ikke posteret paa Regnskabet og skjuler sig formodentlig under Posten »til Udgifters Bestridelse«. Første Gang vi træffer Posten »Gaver i veldædige Øiemed« er paa Regnskabet pr. 11. November 1861, hvor den figurerer med 1137 Rd. 48 β.

OM RESERVEFONDEN OG VELGØRENHEDEN

Mellem disse Penge er en Bevilling til et Dampkøkken i Regnegade, som gennem Etatsraad Collin tilbød, hvis Sparekassen vilde betale Udgifterne derved, at uddele mellem trængende 300 Portioner Mad daglig i en Maaned. De $\frac{4}{5}$ af Udgifterne, eller 8 Skilling pr. Portion, skulde betales kontant, medens Resten skulde gaa til Afdrag paa en Prioritetsgæld, som Dampkøkkenet havde i Sparekassen. Herpaa gik Direktionen ind. Senere havde man Bryderi med at faa Renter af Gælden betalt, og det endte med, at Sparekassen i Begyndelsen af 1863 maatte skride til Salg af Pantet.

Forøvrigt uddeltes Gaverne baade nu og i alle de følgende Aar udelukkende til velgørende Foreninger og Institutioner eller lignende, i Begyndelsen navnlig til Børneasyler, hvortil i Krigens Tid kom maanedlige Bidrag til militæres Efterladte foruden et rentefrit Laan paa 5000 Rd., men ogsaa til de billige Pantelaanerkontorer, Flakkebjerg, Sygeplejerforeninger, Lærlingers Uddannelse o. m. m., som det vilde blive altfor vidtløftigt at opregne. I Løbet af det første Ti-aar uddeltes ialt 42.692 Kr. 50 Ø., heri medregnet de godt 29.000 Kr., der i 1870 bevilgedes i Anledning af Kassens Halvtredsarsjubilæum. Blandt disse sidste er der Anledning til at fremhæve »Legat til Forhøielse af Ugepenge for 12 Lemmer i Vartou, som have hørt til den tjenende og arbejdende Klasse«. Det var paa 11.000 Kr.

Af andre store Bevillinger kan nævnes Bevillingen i 1872 paa 10.000 Rd. »til de vandlidte til Anvendelse for den tjenende og arbejdende Klasse«.

Som et Kuriosum kan det nævnes, at cand. polit. D. C. Rumohr i 1872 søger Understøttelse til Udgivelse af et Skrift »De danske Sparekasser«. Ansøgeren har vel tænkt, at dette særligt maatte interessere Sparekassen. Han fik dog Afslag.

Ialt er der i Aarenes Løb udbetalt følgende Summer (angivne i Kroner):

I 1860	400 Kr. 00 Ø.
» 1861–1870	42.692 » 50 »
» 1871–1880	124.900 » 00 »
» 1881–1890	274.150 » 00 »
» 1891–1900	421.500 » 00 »
» 1901	1.000 » 00 »
Tilsammen...	864.642 Kr. 50 Ø.

Men hermed stopper Uddelingen op. Grunden er de meget store Kurstabsafskrivinger i Aarene 1899–1901, der formindskede Kas-

OM RESERVEFONDEN OG VELGØRENHEDEN

sens Reservefond saa betydeligt, at den fra 8 Mill. Kr., hvortil den sattes i 1895, og hvortil kom en »Konto til Imødegaaelse af Tab ved Aktiver« paa 1.495.178 Kr. 74 Ø., gik ned til 4 Mill. Kr. + Tabskonto 904.487 Kr. 11 Ø. i 1900 og yderligere til 2.3 Mill. + 51.589 Kr. 73 Ø. i 1901. Saaledes kom altsaa Forholdene paa det københavnske Penge-marked i de bevægede Aar omkring Aarhundredskiftet til at virke til uoprettelig Skade for den Velgørenhed, som Sparekassen hidtil havde glædet sig ved at kunne udfolde.

De satte Punktum for Velgørenheden.

Om Sikringsfondenes Størrelse siden 1901 er der kun Anledning til at nævne, at de udgjorde:

	Reservefond:	Tabsfond:
31. Marts 1910	4.000.000 Kr.	2.723.042 Kr. 09 Ø.
» » 1919	4.000.000 »	1.274.947 » 79 »

XIV

TILBAGEBLIK

*Et aldrig svigtet Maal – En aldrig misbrugt Imødekom-
menhed – En aldrig sveget Tillid – En altid virksom
Aand – Personalets Traditioner – Op og ned, ned og op
Midlernes Frugtbargørelse – Smaa og store Konti –
Tiden i 1820 og Tiden nu – Gennem Mørke til Lys?*

*Hin Aand fra gamle Tider
Er ikke død endnu.*

Carl Ploug.

HUNDREDE Aar! Et lille Tidsrum, maalt med Historiens Alen, et stort i en Institutions Liv. Et Stykke Historie med sit Liv, sine Brydninger, sine Kampe — indadtil og udadtil, men ogsaa, i nærværende Tilfælde i al Fald, med en konsekvent Fastholden af det engang satte Maal.

Og Maalet? Tør det bestrides, at det altid har været dette: at tjene? Tør det omtvistes, at det altid har været: at tjene andre? Tjene fra først til sidst. Tjene den enkelte Medborger saa vel som det hele Samfund. Tjene den lille som den store, men først og sidst den lille. Og naar er dette Maal svigtet? Sparekassens Historie er her lagt frem for enhver, der vil sætte sig ind i den. Intet er skjult. Intet er udsmykket. Tør det paastaas, at det Maal, Sparekassens Stiftere satte sig, nogensinde er blevet svigtet eller tabt af Syne? At Gærningen er bleven vanrøgtet? At Sparekassen nogensinde er bleven ledet i en anden Aand end den, der gav den Livet? At den nu, 100 Aar efter sin Oprettelse, staar i et andet Forhold til sit Publikum end da?

Næppe!

Og lige saa lidt kan det paastaas, at den Imødekommenhed, som Sparekassen mødte hos Myndighederne, og de Begunstigelser, den fik, har været ufortjente eller er blevne misbrugte. I den Aand, de blev ønskede, i den Aand, de blev givne, i den Aand er de til enhver Tid blevne brugte.

Og allermindst kan det paastaas, at den Tillid, Sparekassen i sin Tid ansaa sig berettiget til, og hvormed den ogsaa blev mødt, nogensinde er bleven sveget. Som for 50 Aar siden, saaledes kan Sparekassen ogsaa nu med Rette pege tilbage og sige til sit Publikum: Aldrig har jeg svigtet. Gik det op eller ned, gik Tiden med eller imod, var Forholdene rolige eller urolige: Aldrig sveg jeg Tilliden, aldrig satte jeg til en eneste Skilling eller Øre af de Penge, Publikum betroede mig. Hvad jeg har modtaget, har jeg givet og givet med Rente.

Mange af de skiftende Tidens kendte Mænd har Sparekassen set i sin Styrelse. Traditionerne er blevne holdte i Ære. Arven er bleven

løftet og baaren. Fanen er bleven modtaget uplettet og afleveret uplettet. Tiderne har skiftet, men Aanden ikke.

Og nu Sparekassens store Personale? Tiden og Pladsen har ikke tilladt at følge dette gennem de skiftende Tider. Men fra det Øjeblik da »Hr. Candidatus juris Wedel, surnummerair Arbejder i General Toldkammerets Secretariat« første Gang stillede sig op bag Skranken i Forværelset til de 32 Mands Forsamlingssal, og til den Dag i Dag har ogsaa Personalet gjort sit Arbejde, tro mod Sparekassens Formaal og tro mod dens gode Traditioner.

Hin Aand fra gamle Tider — har den ikke virket i alt og alle? Har den ikke sat sit Præg paa alt og alle? Har den ikke været levendegjort i alt og alle? I smaa som i store, i det mindste som i det største? Og har man ikke Ret til at fremhæve det?

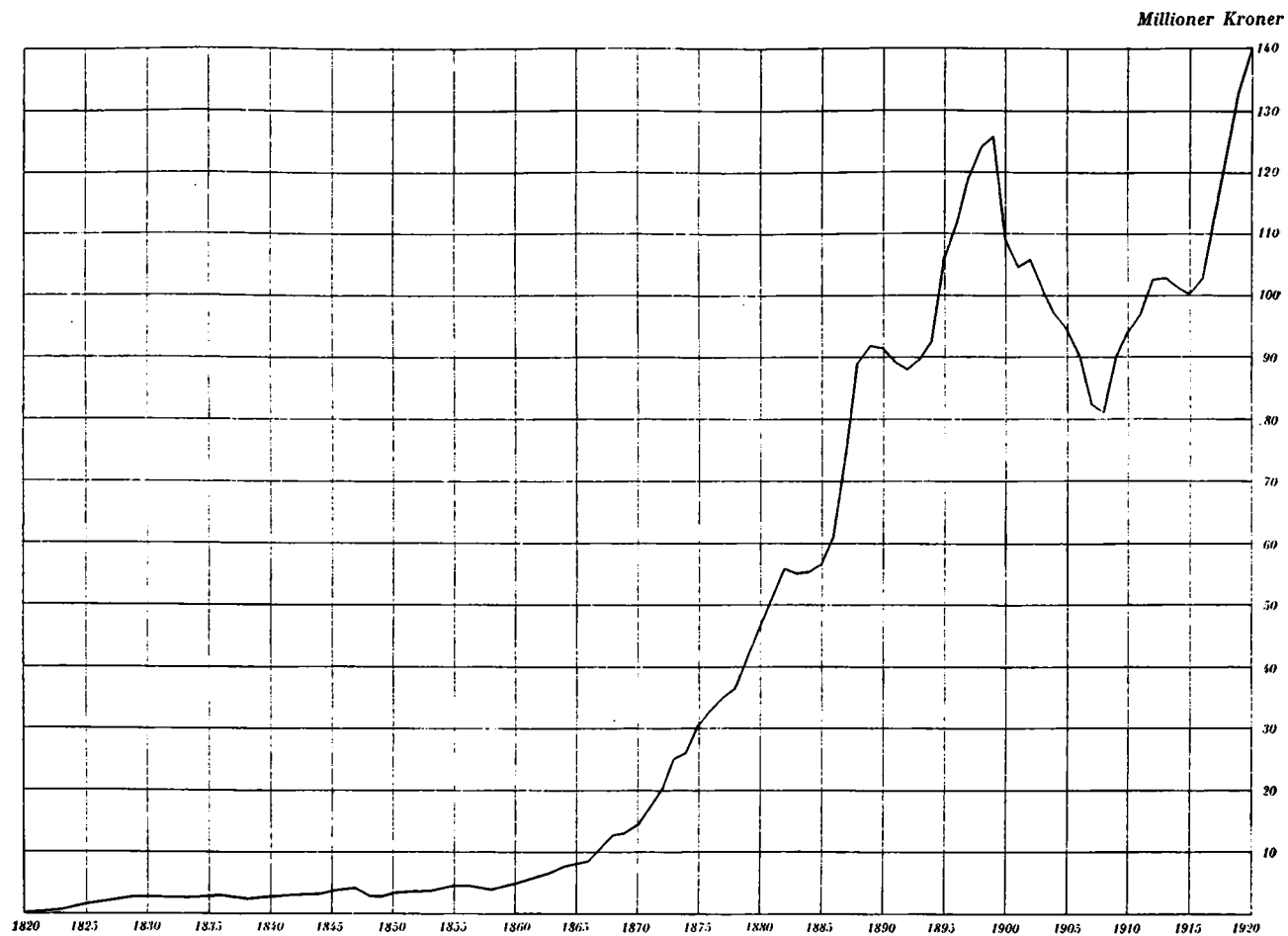
Hundrede Aar — Hundreder af Mennesker! men gennemstrømmede, levendegjorte af én Aand — idag som for Hundrede Aar siden den samme.

Hin Aand fra gamle Tider
Er ikke død endnu.
Den styrker og udvider — — —

Den Aand har været Sparekassens Ære. Den har været dens Styrke. Den har været den Kraft, der har gjort alle Udvidelser mulige og overkommelige — maatte den styrke og udvide ogsaa gennem den nuværende Opløsningstid, frem gennem kommende Tider!

De mere urolige eller mere bevægelige Forhold, som har hersket siden Midten af Halvfemserne, de hyppigt skiftende Op- eller Nedgangsperioder, som forrige Aarhundrede kun i saa ringe Grad kendte til, har i det foregaaende nødvendiggjort en mere detailleret Paavisning af Aarsresultaterne end Tiderne forud. Bevægelserne har maattet forfølges mere i det enkelte. Det bevirker ogsaa, at en Rekapitulation, en sammentrængt Gentagelse, saaledes som den blev opstillet i Tilbageblikket over de første 50 Aars Historie ved en Tabel over Fremgangen fra Femaar til Femaar, vanskeligere lader sig opstille nu, ja, snarere vilde tjene til at tilsløre end til at fremhæve. I Stedet hidsættes følgende Tabel, der viser Tidernes Maxima og Minima, Bølgetoppene og Bølgedalene. Tidligere var Bevægelserne jævne og, med enkelte Undtagelser, opadgaaende. Nu er de urolige, skiftende, frem- og tilbagebølgende. Tallene er som Tiderne.*)

*) En tydelig Illustration hertil afgiver omstaaende grafiske Tavle, hvortil henvises.

Ovenstaaende Kurve viser Sparernes Tilgodehavende i Millioner Kroner, saaledes som det har varieret fra 1820 til 1920. Man vil lægge Mærke til den langsomme Vækst indtil 1865 og derefter til den stejlt opadgaende Stigning, afbrudt at Faldet fra 1899 til 1908, hvorefter Stigningen fortsætter sig

TILBAGEBLIK

Som man vil mindes, var Indestaaendet i 1870, maalt i Kroner, 14.130.000. Derefter har det bevæget sig saaledes:

31. Marts 1883.....	55.215.000 Kr.
» » 1889.....	91.770.000 »
» » 1892.....	88.061.000 »
» » 1899.....	125.788.000 »
» » 1901.....	104.383.000 »
» » 1902.....	105.789.000 »
» » 1908.....	80.916.000 »
» » 1913.....	102.746.000 »
» » 1915.....	100.465.000 »
» » 1919.....	133.410.000 »

Tavlen behøver ikke at kommenteres udover, hvad den allerede er bleven. Tiderne spejler sig i den.

Midlernes Frugtbargørelse viser et helt anderledes jævnt Billede. At Tallene, hvad deres absolute Størrelse angaar, retter sig efter Indlaansmassens Bevægelser, er givet; men i deres indbyrdes Forhold er de mindre bevægelige, selv om Tiderne ogsaa her har sat sig Spor. Vi kan nøjes med at tage dem tiaarsvis.

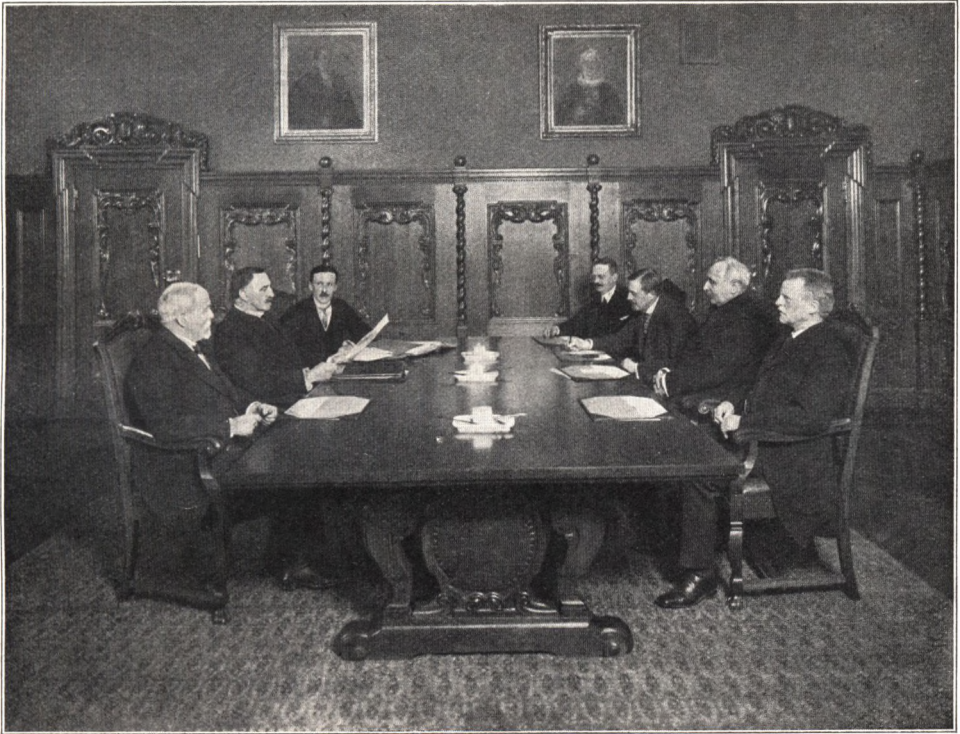
Anbragt var, nævnt i Tusinder, ved Udgangen af Regnskabsaarene:

	1881	1890	1900	1910	1919
Kasse	4.080	2.284	1.191	0.852	1.313
I Banker	3.500	2.300	6.100	3.500	23.095
I Udlaan:					
a. Mod Pant i Landejend.....	7.769	14.304	10.788	6.963	8.147
b. » » i kbhvske Ejend. }	12.199	16.881	15.703	16.653	21.631
c. » » i Købstadsejend. }				0.073	0.058
d. » Haandpant	0.350	0.353	0.502	0.288	4.867
e. Til Kommuner, mod Kom- muners Garanti o. l.	0.362	1.515	3.023	12.156	33.981
Obligationer og Aktier:					
a. Indenlandske Obligationer ..	20.542	56.579	70.781	48.540	34.794
b. Udenlandske »	5.175	4.945	5.225	11.300	8.393
c. Indenlandske Aktier	1.261	0.707	0.566	0.637	0.493
Kassens faste Ejendomme	0.160	0.261	0.916	0.800	2.433

Aaret 1919 burde maaske i denne Sammenhæng have været udeladt. Det er, som man let vil se, præget af de Forhold, som Verdenskrigen har skabt. Dette gælder saaledes de store Indlaan i Banker. Det gælder sikkert tildels ogsaa den meget store Opgang i Udlaan til

TILBAGEBLIK

Kommuner, om end Fremgangen for denne Posts Vedkommende jo iøvrigt er tydelig nok, ja, den mest udprægede blandt dem alle. Ellers vil man lægge Mærke til, at Laan i Landejendomme gaar tilbage i al Fald siden 1890, medens Laan i københavnske Ejendomme — selv hvor de tidligere, indtil 1904, har været posteret under »Købstads-ejendomme«, har der kun været Tale om Hovedstadsejendomme — holder Stillingen. Haandpantlaan vinder først Terrain i Krigsaarene.

Sparekassens Bestyrelsesraad

Obligationer havde, som før omtalt, naaet deres Højdepunkt i 1899, da de indenlandske Obligationer opførtes med 83.7 Mill. Kr. og udenlandske med 16.1, men veg saa, især efter den meget store Afgang omkring Aarhundredeskiftet Pladsen for Kommunelaanene, dog at udenlandske Obligationer atter viser nogen, om end ikke nogen stærk, Fremgang.

Den nævnte Forskydning fra offentlige Obligationer til Kommunelaan er Hovedforskydningen. Ellers er Forandringerne forholdsvis smaa og faa. Kassens Præg som Spare- og Laanekasse har heller

TILBAGEBLIK

ikke det sidste Halvhundrede Aar gjort Skaar i. Og Letsindigheder i Frugtbargørelsen vil man ogsaa nu lede forgæves efter.

Med Hensyn til de forskellige Befolkningsklassers Benyttelse af Sparekassen, da har man siden 1874 ikke mere nogen Vejledning ud over den, de smaa og store Konti kan give; og nogen paalidelig Vejledning er dette jo ikke, tilmed da en Sammenligning ikke lader sig anstille mellem den Side 165 gengivne Tabel og de paa de nuværende Regnskaber opstillede, eftersom baade Møntenheden og Skalaen er forskellig. Vi skal dog her gengive Tabellen fra Regnskabet pr. 31. Marts 1919, idet vi saa vel for Kontiantallets som for Beløbenes Vedkommende tilsætter Procenttallet. Herefter var Sparernes Tilgodehavende fordelt saaledes:

Procent af Helheden	Antal Konti		Indestaaende	Procent af Helheden
45.7	74.633	paa under 50 Kr.	700.972 Kr.	0.5
16.1	26.199	» mellem 50 og 200 Kr. . .	2.806.944 »	2.1
12.0	19.487	» » 200 » 500 » . .	6.251.931 »	4.7
16.0	26.011	» » 500 » 2000 » . .	26.283.767 »	19.7
6.3	10.353	» » 2000 » 5000 » . .	31.616.046 »	23.7
3.9	6.429	» 5000 Kr. og derover	65.749.867	49.3
100.0	163.112		133.409.527 Kr.	100.0

Det vil heraf ses, at Sparekassens Publikum stadig er den jævne Befolkning. Men dette vil atter sige, at Sparekassen ogsaa paa dette Omraade er bleven sine Traditioner tro.

Og saaledes staar da nu den hundredeaarige Institution: virkende i samme Aand, som da den blev stiftet, tjenende et lignende Publikum, som da den blev stiftet, og omgivet af samme Tillid, som da den blev stiftet. Og den staar i ubrudt Kraft, ikke bøjet af Alderen, men modnet af Aarene — af Aarene, der kom og svandt, af Aarene, der gav Kamp, og Aarene, der gav Fred, af Aarene, der stillede Op-gaver, og Aarene, der gav den stille Vækst.

Alt Liv er Udvikling. Sparekassen har levet, og den lever; den har udviklet sig, og den udvikler sig stadig, saaledes som det aller-sidste Skud — Forvaltningsafdelingen — paa den gamle Stamme har vist det.

Alt Liv er Villen. Sparekassen har haft Vilje, og den har Vilje: Viljen til at leve, Viljen til at virke, men først og sidst: Viljen til at tjene Samfundet.

TILBAGEBLIK

Den blev ikke et Centralinstitut for de danske Sparekasser i den Forstand, som dens Stiftere til at begynde med tænkte sig. Den blev det end ikke i København. Tiderne skabte andre Institutioner ved Siden af den — Institutioner, som endogsaa langt overgik den i Størrelse. Men blev den ikke et Centralinstitut, saa blev den det, der er fuldt saa godt: et Mønsterinstitut.

Direktionsværelset

Det kunde være fristende til Slutning at sammenligne det København og den Tid, hvori Sparekassen nu virker, med den By og den Tid, hvori dens Virksomhed tog sin Begyndelse. Men vi er for meget i Midten af en Udvikling til, at dette tør gøres. Byen er en anden, og Tiden er en anden, det ved vi; men hvorledes det vil se ud, naar Udviklingen er kommen til Ro, og Forholdene har afgæret, det ved vi ikke.

Tiden er en anden! — Og dog frembyder netop Tiden nu saare mange Lighedspunkter med Tiden i 1820. Ogsaa da havde vi en stor Krig lige bag os. Ogsaa da havde en Krigskonjunktur skabt Omvælt-

TILBAGEBLIK

ninger indenfor det økonomiske Samfund. Gammelt var fældet, eller blev det, og nyt var skudt op. Ligegladhed og Letsindighed i Pengesager havde bredt sig i store Dele af Folket. — Er Tiden saa meget anderledes nu i saa Henseende? Staar ikke ogsaa vi foran en Reaction mod Krigskonjunkturernes Venden op og ned paa den normale Tilstand? Trænger ikke ogsaa vi til at faa vakt »den vore Forfædre saa hellige Sparsomhed, kun altfor meget savnet i vor Tidsalder, da Lyst og Leilighed til at adsprede ideligen række hinanden Haanden?«

Lad os saa haabe, at den Aand, der besjælede de bedste Mænd i 1820, endnu maa være levende iblandt os og frembringe lignende Virkninger som da.

XV

**SPAREKASSEN FOR KJØBENHAVN
OG OMEGNS
NUVÆRENDE PERSONALE**

** foran Dato og Aar angiver Tidspunktet for Vedkommendes
Ansættelse i Sparekassen.*

NUVÆRENDE PERSONALE

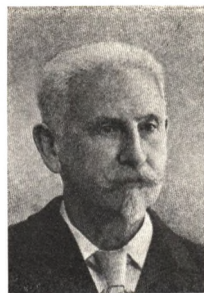
V. J. ROSENSTAND
* 1/12 1871
Hovedkasserer 1/7 1895

J. AMSINCK
* 15/3 1893
Kontorchef 1/5 1918

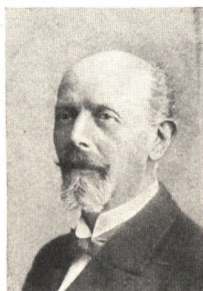
EINAR PETERSEN
* 27/12 1893
Bogholder 1/5 1918

A. BARTH
* 1/5 1868
Kasserer 1/11 1903

A. WESTRUP
* 15/4 1873
Afdelingsbestyrer 16/11 1893

CASPAR BOYE
* 1/1 1876
Afdelingsbestyrer 1/7 1895

A. C. HANSEN
* 9/11 1883
Afdelingsbestyrer 12/7 1905

AAGE HANSEN
* 1/4 1884
Afdelingsbestyrer 15/8 1913

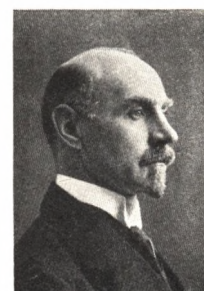
H. J. LINDBERG
* 10/8 1887
Afdelingsbestyrer 9/1 1907

A. V. BERNTH
* 1/8 1891
Afdelingsbestyrer 28/12 1908

GEORG BOHR
* 1/1 1892
Afdelingsbestyrer 1/10 1910

FRITS VISBY
* 15/3 1894
Afdelingsbestyrer 1/10 1909

V. BRUHN
* 11/7 1894
Afdelingsbestyrer 1/10 1914

AAGE PACKNESS
* 1/5 1895
Afdelingsbestyrer 14/7 1915

M. TRYDE
* 1/5 1895
Afdelingsbestyrer 1/11 1915

N. B. HIORT
* 1/6 1895
Afdelingsbestyrer 1/11 1915

NUVÆRENDE PERSONALE

H. CLAUSEN
* $\frac{1}{9}$ 1880
Fuldmægtig $\frac{1}{8}$ 1895

JOHANNES VERMEIREN
* $\frac{14}{11}$ 1881
Fuldmægtig $\frac{1}{4}$ 1898

S. BOESEN
* $\frac{9}{11}$ 1883
Fuldmægtig $\frac{1}{5}$ 1903

JOH. VON SPÄTH
* $\frac{1}{4}$ 1884
Fuldmægtig $\frac{1}{2}$ 1904

T. HOLM
* $\frac{1}{7}$ 1895
Fuldmægtig $\frac{1}{9}$ 1914

SV. BRYNING
* $\frac{1}{9}$ 1897
Fuldmægtig $\frac{1}{4}$ 1915

O. BARFOED
* $\frac{1}{1}$ 1898
Fuldmægtig $\frac{1}{10}$ 1915

K. KIELLERUP
* $\frac{1}{4}$ 1898
Fuldmægtig $\frac{1}{10}$ 1915

H. LAUB
* $\frac{1}{4}$ 1898
Fuldmægtig $\frac{1}{3}$ 1917

V. HENRIKSEN
* $\frac{1}{4}$ 1900
Fuldmægtig $\frac{1}{10}$ 1917

H. K. GRIIS
* $\frac{1}{9}$ 1901
Fuldmægtig $\frac{1}{5}$ 1918

H. DENDLER
* $\frac{1}{10}$ 1901
Fuldmægtig $\frac{1}{1}$ 1919

HENNING HANSEN
* $\frac{1}{7}$ 1902
Fuldmægtig $\frac{1}{7}$ 1919

J. GOTTLIEB
* $\frac{1}{11}$ 1902
Fuldmægtig $\frac{1}{7}$ 1919

THOMAS HANSEN
* $\frac{1}{7}$ 1905
Fuldmægtig $\frac{1}{2}$ 1920

VILHELM TOFTE
Revisor $\frac{15}{8}$ 1917

NUVÆRENDE PERSONALE

E. HANNES
* 15/9 1906
Assistent 1/8 1907

O. HOPPE
* 1/7 1905
Assistent 1/11 1906

G. KJÆR
* 1/5 1908
Assistent 1/5 1909

E. HILSTED
* 1/12 1908
Assistent 1/12 1909

STEFAN LORENZEN
* 1/12 1908
Assistent 1/10 1909

AAGE SEVEL
* 1/4 1909
Assistent 1/4 1910

T. SCHINKEL
* 1/10 1909
Assistent 1/10 1910

V. J. IPSEN
* 1/10 1909
Assistent 1/10 1910

POUL SKADE
* 1/10 1909
Assistent 1/10 1910

CHR. NÆSS-SCHMIDT
* 1/10 1909
Assistent 1/10 1910

E. R. ANDERSEN
* 1/10 1910
Assistent 1/10 1911

LOUIS NIELSEN
* 1/10 1910
Assistent 1/10 1911

CARL TANNE
* 1/10 1910
Assistent 1/10 1911

AAGE SCHØNING
* 1/10 1910
Assistent 1/10 1911

KNUD HANSEN
* 1/8 1911
Assistent 1/10 1912

GEORG FESTER
* 1/10 1912
Assistent 1/10 1913

NUVÆRENDE PERSONALE

TAGE BONDE
* 1/10 1912
Assistent 1/10 1913

JOHS. MOHR
* 1/10 1912
Assistent 1/10 1913

N. F. DAHLERUP
* 1/10 1912
Assistent 1/10 1913

P. M. ROHDE
* 1/10 1912
Assistent 1/10 1913

AXEL HØPFNER
* 1/7 1913
Assistent 1/7 1914

POUL WIVEL
* 1/7 1913
Assistent 1/7 1914

SV. KLUG
* 1/9 1913
Assistent 1/9 1914

JENS SPANGENBERG
* 1/9 1913
Assistent 1/9 1914

F. HOLSTEIN-BERG
* 1/9 1913
Assistent 1/9 1914

RICH. RIIM
* 1/7 1914
Assistent 1/7 1915

KARSTEN FUNDER
* 1/8 1914
Assistent 1/8 1915

WILLIAM PETERSEN
* 1/8 1914
Assistent 1/8 1915

HOLGER JUUL
* 1/7 1915
Assistent 1/7 1916

RIGMOR WELLMANN
* 1/7 1915
Assistent 1/7 1916

ELSE ØSTERGAARD
* 1/7 1915
Assistent 1/7 1916

KAREN BORNEMANN
* 1/9 1915
Assistent 1/9 1916

NUVÆRENDE PERSONALE

EJGIL SØRENSEN
* $\frac{1}{8}$ 1915
Assistent $\frac{1}{9}$ 1916

E. CARPENTIER
* $\frac{1}{3}$ 1916
Assistent $\frac{1}{3}$ 1917

ESTRID MIKKELSEN
* $\frac{1}{5}$ 1916
Assistent $\frac{1}{5}$ 1917

P. LACOPPIDAN JENSEN
* $\frac{15}{8}$ 1916
Assistent $\frac{1}{8}$ 1917

CARL RASMUSSEN
* $\frac{9}{8}$ 1916
Assistent $\frac{1}{8}$ 1917

ELISABETH BRENDSTRUP
* $\frac{1}{2}$ 1917
Assistent $\frac{1}{2}$ 1918

KAREN HÖPFNER
* $\frac{1}{8}$ 1917
Assistent $\frac{1}{8}$ 1918

VILHELMINE KÖNIGSFELD
* $\frac{1}{12}$ 1917
Assistent $\frac{1}{5}$ 1919

E. BJERRING PETERSEN
* $\frac{1}{2}$ 1918
Assistent $\frac{1}{2}$ 1919

KAARE GJERLØFF
* $\frac{1}{5}$ 1918
Assistent $\frac{1}{5}$ 1919

ANTON HOFFMANN
* $\frac{1}{6}$ 1918
Assistent $\frac{1}{6}$ 1919

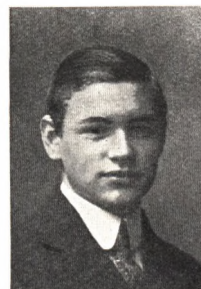
SV. AAGE JØRGENSEN
* $\frac{25}{7}$ 1918
Assistent $\frac{1}{8}$ 1919

S. G. EBERLEIN
* $\frac{25}{7}$ 1918
Assistent $\frac{1}{8}$ 1919

POUL DE RENOUARD
* $\frac{1}{8}$ 1918
Assistent $\frac{1}{8}$ 1919

ARTHUR DE RENOUARD
* $\frac{1}{5}$ 1919

HELGE KJÆR
* $\frac{8}{6}$ 1919

NUVÆRENDE PERSONALE

KAI PAUSTIAN
* 15/7 1919

CHR. CHRISTOPHERSEN
* 15/7 1919

POUL CHRILLESEN
* 1/8 1919

KAJ BRUUN
* 1/8 1919

AAGE VERNER NIELSEN
* 1/8 1919

H. CHR. HANSEN
* 1/8 1919

JULIUS DREYER
* 1/10 1919

N. C. NIELSEN
* 1/1 1906
Bud

A. MICHAELSEN
* 1/1 1913
Bud

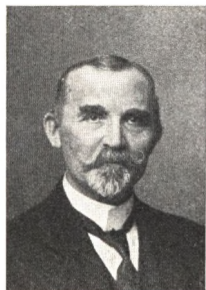
M. RASMUSSEN
* 1/2 1914
Bud

A. JOHANSEN
* 1/1 1916
Bud

A. LAMBERTSEN
* 1/8 1916
Bud

P. C. CHRISTENSEN
* 1/11 1913
Portner

VIGGO HESSEL
* 1/8 1915
Varmemester

KR. PETERSEN
* 1/10 1909
Nattevagt

K. O. FISCHER
* 8/12 1913
Nattevagt

UDSKRIFT

AF

SPAREKASSENS DIREKTIONS PROTOKOL

VEDRØRENDE

MØDE DEN 19. JANUAR 1844

ANHANG

VED Nationalbankens Skrivelse af 25de August 1843 blev Sparekassen opsagt til Udbetaling i 11. Decb. Termin s. A. de 125.000 Rbdl. rede Sølv, som hidtil vare forrentede af Banken mod 4 pCt. I Anledning af denne uventede Opsigelse, hvorved Sparekassen ikke alene har erholdt den foranførte Sum ufrugtbringende fra Udbetalingsdagen, men tillige har tabt en Indtægt for Administrationsfonden af 1250 Rbdl., blev et Directions-møde afholdt den 15de September, for at tage Bestemmelse om de Forholdsregler, som det maatte ansees fornødne i denne Anledning at træffe. I førstnævnte Henseende frembød sig den Udvei at opsiges saa stort et Beløb af de i Sparekassen indskudte Summer, som maatte svare til foranførte 125.000 Rbdl., men da det ved et af Hovedbøgerne forfattet Uddrag viste sig, at dette Middels Anvendelse vilde træffe en stor Deel Interessenter af den tjenende Klasse eller andre Individuer, som det efter deres Stillinger i Samfundet maatte ansees urigtigt at paatvinge deres samsparede og i Tillid til Institutet deri opbevarede Penge, indtil de efter eget Ønske og Tarv kunne attraae at uddrage samme, blev denne forkastet og det besluttedes, for at Capitalen ikke ufrugtbringende skulde henligge, efter 11te December at henvende sig til Directionen for Statsgjælden og den synkende Fond med Begjæring om, at bemeldte Sum maatte indtil videre modtages i den Kongelige Kasse til Forrentning med 3 pCt.

Men da Administrationsfonden ved denne Foranstaltning ikke opnaaede Erstatning for den tabte høiere Renteindtægt, blev det taget under Overveielse, hvorledes denne Forringelse i dens aarlige Indtægter paa anden Maade kunde indvindes og i hvilken Henseende det fremhævedes som Udvei, enten at anlægge en passende Deel af Sparekassens Forrentningscapitaler i Stats- og andre offentlige Papirer til 4 pC. eller at gjøre Udlaan i faste Eiendomme mod behørig Sikkerhed til en Rente af $3\frac{1}{2}$ eller 4 pC.

Mod Iværksættelsen af disse Forslag stillede sig imidlertid Bestemmelsen i § 2 af Vedtægterne af 24de April 1830, hvorefter de Penge, som indsættes i Sparekassen, ere at frugtbargjøre deels i Nationalbanken deels i den Kongelige Statsgjældskasse, fra hvilken Bestemmelse Bestyrelsen i Henhold til Vedtægternes § 1 d. ikke er berettiget at foretage nogen eensidig Forandring. Vel blev det yttret, at Bestyrelsen ved en offentlig Bekjendtgjørelse maatte gyldigen kunne løse sig fra denne Forpligtelse og erhverve

UDSKRIFT AF DIREKTIONS PROTOKOLLEN

Ret til fra en vis bestemt Tid at paabegynde en anden Maade for de indskudte Capitalers Frugtbargjørelse, især naar Interessenterne udtrykkeligen opfordredes til, forsaavidt de ikke maatte ville underkaste sig denne Forandring, at uddrage deres indestaaende Penge, men herimod blev bemærket, at denne Fremgangsmaade ikke er hjemlet i Vedtægterne, og at en Bekjendtgjørelse gennem de offentlige Tidender ikke kan ansees tilstrækkelig til at afskjære mulige Indsigelser, ligesom det ogsaa blev udhævet, at Bestyrelsen bør snarest muligt være betænkt paa at have Institutet saaledes ordnet, at den, i Tilfælde af at Statsgjældskassen og Nationalbanken maatte nægte at modtage Capitaler til Forrentning mod 3 pC. eller Statsgjældsdirectionen maatte ligesom Banken finde sig foranlediget at opsiges de i den Kongelige Kasse forrentede Summer til 4 og $3\frac{1}{2}$ pC., ikke skulde blive nødsaget at standse med Modtagelsen af Indskud, eller ikke see sig istand til at afholde Administrations Udgifterne uden at angribe Administrationsfondens opsparede Beholdning.

Disse Hensyn foranledigede Bestyrelsen til at optage et tidligere behandlet Forslag om at Sparekassen tillige skulde virke som et Laaneinstitut og det vedtoges, at, forat denne Forandring i Sparekassens hidtidige Organisation kunde foretages, skulde de i denne Henseende fornødne Undersøgelser foreløbigt foretages af en Committee, hvortil Etatsraad Wedel, Conferentsraad Fog og Etatsraad Hvidt bleve valgte.

I Betænkning af 29de October 1843 har Committeeen behandlet denne Sag og derhos undersøgt:

a. Hvorvidt 2den Afdeling kan inddrages under den paatænkte Forandring at udlaane Capitalerne eller at gjøre dem frugtbringende udenfor Forrentning i Statskassen og Banken?

Committeeen har i denne Henseende bemærket, at det ikke af oeconomicke Hensyn kan for Tiden ansees fornødent at gjøre et saadant Skridt, da Administrationsfonden, uagtet de store ved Flytning m. v. fremkomne Udgifter, dog vil i Regnskabsaaret fra 12te November 1842 til 11te November 1843 have et Overskud af 1400 Rbdl. og sandsynligviis fremtidig af 1000 Rbdl. til Capitalens Forøgelse, — at en saadan Benyttelse af 2den Afdelings Midler strider mod Vedtægternes § 2, der efter § 1 d. gjælde som Contract mellem Kassen og Interessenterne.

Den er derfor kommet til det Resultat, at en saadan Afbenyttelse ikke kan eller bør finde Sted, men at 2den Afdeling maa erklæres sluttet for alle videre Indskud og at de deri indestaaende Capitaler ikkun kunne forøges ved Accumulation af Renter, samt at en ny 3die Afdeling maatte aabnes for nye Indskud, hvorved Bestyrelsen erhverver sig Rettighed til at udlaane Capitaler eller at gjøre dem frugtbringende paa andre Maader.

Over 2den og 3die Afdeling maatte føres særskilte Bøger og deres Beholdninger holdes adskilte gennem særskilte Kassebøger, der dagligen angive begges status. Der kan Intet være til Hinder for at Udtællinger skee til 2den Afdeling af 3die Afdelings Penge, da den egentlige Kasse bliver

UDSKRIFT AF DIREKTIONS PROTOKOLLEN

fællede, saavel hvad den contante Beholdning, som hvad Forrentningssummerne i Bank- og Statskasse angaaer, derimod kan Udlaan etc. ikke skee af 2den Afdelings Midler, og som Følge heraf kan Udbetalinger til 3die Afdelings Interessenter ikke udredes af 2den Afdelings Capitaler.

Bestyrelsen maa derfor stedse have en passende Sum af 3die Afdelings Capitaler let disponible, hvilket maa skee ved Forrentning i Statskassen og Banken.

b. Om paa hvilken Maade Capitalerne skulle være at gjøre frugtbringende ved Udlaan og mod hvilke Sikkerheder?

Dette kan skee: ved Udlaan i faste Ejendomme mod betryggende Prioriteter, ved Udlaan mod haandfaaet Pant, ved Indkjøb af Statspapirer.

Udlaan i faste Eiendomme ansees for de sikreste, men at give almindelige gjældende Regler derfor, formener Committeeen for ugjærligt og troer derfor, at der i den Henseende Intet offentligen bør udtales.

Som Grundregler, der for Tiden kunne ansees passende, nævnes:

at Sager om Udlaan stedse skulle behandles og besluttes i fuldstændige Bestyrelsesmøder og at intet Udlaan kunde tilstaaes, naar 2de Medlemmer erklære sig derimod og motivere deres Votum til Protocollen;

at Laansøgende i Kjøbenhavn bør have Fortrinnet, og naar ingen saadanne haves eller Sikkerheden, der tilbydes, er uantagelig, bør Landeieendomme vælges;

at nogle af Bestyrelsens Medlemmer saa vidt muligt personligen bør undersøge Pantet;

at det som Basis for Udlaan bør vedtages, at man i intet Tilfælde vil lade sig nøie med mindre Sikkerhed, end den, som er foreskrevet for offentlige Midlers Anbringelse.

Udlaan mod haandfaaet Pant ansees mindre at bygge paa, og Committeeen har derfor antaget, at den Forrentningsmaade vanskelig ved Siden af Banken kan ventes opnaaet, men dog derhos formeent, at den ikke bør forkastes, men reserveres som afbenyttelig, derimod har Committeeen aldeles erklæret sig imod Udlaan mod personlige Cautioner.

Indkjøb af Kongelige og andre Obligationer og Activer, derom har Committeeen Tvivl, hvorvidt denne Forrentningsmaade bør benyttes.

For Sagen taler, at denne Udvei ikke er usikkrere, end at indsætte dem til Forrentning i Statskassen, at den aabner Adgang til letrealisable Summer, at Opbevarelsen af deslige Activer ikke er vanskelig, at Activernes nærværende høiere Pris end pari vil opveies ved den høiere Forrentning og endeligen, at de samme Omstændigheder, som virke paa disse Activer, ogsaa ville have Indflydelse paa andre Sikkerheder.

Mod Sagen, at deslige Activers Priis gjør en Deling af Indkjøbssummen nødvendig, at Prisens Fluctuation medfører Tab, som den ikke kan bære, at en saadan Anbringelsesmaade vil vække Mistillid til Institutets Soliditet

UDSKRIFT AF DIREKTIONS PROTOKOLLEN

og endeligen, at Capitalerne, som indskydes til Forrentning, ere opsigelige og notorisk Sparekassen tilhørende.

c. Rentefoden. At bestemme denne til 4 pC. vil have det for sig, at Sparekassens Udlaan ikke vil komme i Conflict med andre Laaneindretninger, som fordre denne Rente, men da det ikke er at vente, at Sparekassen paa Grund af dens Udlaans Eiendommeligheder vil blive søgt, formener Committeeen, at Renten bør bestemmes til $3\frac{1}{2}$ pC.

Vilde man imidlertid fastholde den lovlige Rentefod, kunde dette vel lade sig iværksætte derved, at $3\frac{1}{2}$ pC. stipuleres som Rente og $\frac{1}{2}$ pC. ansees som Afdrag paa Capitalen, men da et saadant tvunget Afdrag paa Laanene maatte befrygtes at ville have en skadelig Indvirkning paa de Laansøgende, formeentes det, at en saadan Bestemmelse ikke burde vedtages og at man i det høieste burde vedtage, at det overlades Debitorerne at gjøre Afdrag paa Capitalerne, naar dette skete med Summer af fulde Hundreder i de ordentlige Terminer og efter foregaaende Opsigelse.

d. Opsigelsestiden foreslaaes til $\frac{1}{2}$ Aar fra begge Sider men ikkun til de sædvanlige Terminer.

e. Maaden, hvorpaa den paatænkte Forandring bør være at bringe i Udøvelse.

Committeen har foreslaaet, at 2den Afdeling fra en nærmere bestemmende 11te i en Maaned bør erklæres sluttet for nye Indskud, hvorimod Capitalerne forblive deri indestaaende, indtil Eierne fordre dem udbetalte, samt at fra samme Tid en ny 3die Afdeling bør aabnes for nye Indskud, hvortil udfærdiges nye Contrabøger med forandrede Vedtægter, der aftrykkes som Contract mellem Sparekassen og Interessenterne.

Kassevæsenet bør ligesom Regnskabsvæsenet i det Hele føres i særskilte Bøger.

Naar Udlaan skulle paabegyndes maatte en særegen Laanebog være at anlægge og føre, hvori enhver Debitor gives Conto, der oplyser Pantet, Prioriteten m. v.

I et den 15de December 1843 afholdt Bestyrelsesmøde blev Committeeens Betænkning gennemgaaet og det besluttedes, at den i Mødet den 15de September s. A. omhandlede Udvidelse af Sparekassens Virksomhed skulde iværksættes, men saaledes, at 2den Afdelings Midler ikke maatte benyttes til Udlaan, hvorimod en ny Afdeling skulde fra en nærmere bestemmende Tid aabnes for nye Indskud og 2den Afdeling samtidigt hermed sluttes for alle videre Indskud, og denne som Følge heraf alene indskrænkes til at forrente de indestaaende Capitaler, indtil disse af Eierne fordres tilbage eller af Sparekassen opsiges til Udbetaling. Med Hensyn til de fremtidigen i den ny 3die Afdeling indkomne Summer besluttedes, at samme ligesom hidtil skulde indsættes til Forrentning i Nationalbanken og den Kongelige Kasse, indtil Udlaan kunne paabegyndes, samt at Sparekassen skulde i disse have indestaaende saa store Summer, som maatte være fornødne til at bestride de løbende Udtællinger af Capitaler, som maatte fordres tilbage. Hvor store

UDSKRIFT AF DIREKTIONS PROTOKOLLEN

disse Summer bør være og hvormeget der kan udlaanes, vedtog man at maatte blive Gjenstand for nærmere Bestemmelse. Angaaende Vilkaarene, hvorunder Udlaan bør skee, da besluttedes, at disse foreløbigen alene skulde skee mod Prioriteter i faste Eiendomme, samt mod et halvt Aars lovlig Opsigelse, saavel fra Debtors som Sparekassens Side, men hvorimod Spørgsmaalet om Rentens Størrelse udsættes til nærmere Afgjørelse. Angaaende Sikkerhedernes Beskaffenhed blev man enig om, at disse i intet Tilfælde maatte være ringere, end de, der ere foreskrevne for Udlaan af offentlige Stiftelsers Midler, men at det burde iagttages, at Panterne skulle i enhver Henseende afgive fuldkommen betryggende Sikkerhed for den Sum, som deri bevilgedes udlaant.

Endvidere vedtoges, at Bestyrelsen med Hensyn til Valget af Forrentningsmaader udenfor Nationalbanken og Statsgjældskassen skulde lades saa frie Hænder som muligt, saa at den til enhver Tid kunde vælge enhver passende og tilstrækkelig betryggende Maade til Capitalernes Frugtbargjørelse.

Endelig vedtoges det, at nye Vedtægter og Bestemmelser for den nye Afdeling af Sparekassen skulde udarbejdes, for paa sædvanlig Maade at indrykkes i Sparekassens Contrabøger, samt at ligeledes den besluttede Forandring i Sparekassens Organisation skulde ved en Bekjendtgjørelse i de offentlige Tidender bringes til almindelig Kundskab. Naar disse Actstykker vare foretagne i et nyt Møde, skulde samtidigt dermed tages Bestemmelse om med hvilken Tid Forandringerne skulde træde i Virksomhed.

I et Møde, som afholdtes den 19de Januar 1844, bleve fremlagte Udkast til nye Vedtægter og en Bekjendtgjørelse i de offentlige Blade, og efter at disse vare gennemgaaede og vedtagne blev det bestemt, at Forandringen skulde træde i Virksomhed den 12te Februar næsteften.

Bekjendtgjørelsen lyder saaledes:

Bekjendtgjørelse fra Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn.

De ved Indskud til Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn efterhaanden opsamlede Capitaler ere hidtil anbragte til Forrentning ved Statskassen og Nationalbanken.

Den stedse stigende Forøgelse af disse Capitaler har fremkaldt Forhold, der gjøre det nødvendigt for Bestyrelsen at være betænkt paa at see de Capitaler, der for Fremtiden opsamles, gjorte frugtbringende tillige paa andre Maader.

Det har derfor i denne Henseende maattet vedtages, at den Københavnske Sparekasse, i Lighed med hvad der allerede finder Sted ved de fleste og vigtigste af de i de danske Provindser oprettede Sparekasser, for Fremtiden ogsaa skal virke som Laaneinstitut, hvorfra Capitaler kunne erholdes udlaante mod antagelige Sikkerheder, enten i faste Eiendomme eller mod haandfaaet Pant eller paa anden for Interessenterne betryggende

UDSKRIFT AF DIREKTIONSPROTOKOLLEN

Maade, uden at de opsamlede Capitaler som hidtil udelukkende indsættes til Forrentning i Statskassen og Nationalbanken.

I dette Øiemed, og da Sparekassens Bestyrelse ikke anseer sig berettiget til efter de Bestemmelser og Vedtægter, der findes optagne i Contrabøgerne til Sparekassens nuværende 2den Afdeling og som gjælde som Contract mellem denne og Deeltagerne, eensidig at benytte de i denne Afdeling indestaaende Summer til Frugtbargjørelse paa den ovenfor omhandlede Maade, vil det blive nødvendigt at slutte denne Afdeling for nye Indskud og i det Sted at aabne en 3die Afdeling med saadanne Bestemmelser og Vedtægter, som ere en Følge af den indtrædende Forandring, men som dog ikke ville medføre Indskrænkning i den Lethed, hvormed enhver Interessent hidtil har til enhver Tid kunnet raade over sin indskudte Capital.

Overeensstemmende hermed ville ingen Indskud blive modtagne i Sparekassens nuværende 2den Afdeling efter 9de Februar d. A., hvorimod den 12te s. M. og fremdeles som hidtil hver Mandag, Onsdag og Fredag Indskud modtages i den nye aabnede 3die Afdeling til 3 pC. aarlig Rente og hvorfor nye, fra de hidtil brugelige let kjendelige, Contrabøger ville blive udstedte.

De i den med den 9de Februar d. A. sluttede 2den Afdeling indestaaende Summer forrentes paa samme Maade som hidtil og kunne forblive indestaaende i Sparekassen, indtil vedkommende Eiere maatte fordre dem udbetalte, eller de, overeensstemmende med Vedtægterne, fra Sparekassens Side opsiges.

Udbetalinger af indskudte Capitaler, saavel til 2den som 3die Afdeling samt af Renter finde Sted paa de sædvanlige dertil bestemte Contoirdage og foretages i Forbindelse med de øvrige forefaldende Expeditioner.

I det aarlige offentlige Regnskab over Sparekassens Tilstand vil herefter blive givet Oplysning om hvorledes de Summer, der indbetales til 3die Afdeling, i Overeensstemmelse med det Foranførte ere udsatte.

De for 3die Afdeling vedtagne Bestemmelser og Vedtægter lyde saaledes:

Bestemmelser og Vedtægter
for
Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn
dens 3die Afdeling.

1.

- a. Indskud modtages fra 32 p til 50 Rbd. ad Gangen.
- b. Indskudenes Beløb indføres i Sparekassens Bøger og hver Deeltager meddeles i Hovedbøgerne en Conto, lydende paa dennes fulde Navn, Stand eller Haandtering.
- c. Som Bevis for Vedkommendes Fordring paa Kassen meddeles ved 1ste Indskud en Contrabog, som lyder paa det dertil svarende Conto Nummer i Hovedbøgerne og hvori alle efterfølgende Indskud indføres. Foran i disse Contrabøger, som ifølge Kongelig Bevilling af 29de Marts 1820

UDSKRIFT AF DIREKTIONS PROTOKOLLEN

udstedes paa ustemplet Papiir, indrykkes disse Bestemmelser og Vedtægter som Contract mellem Sparekassen og Deeltagerne.

- d. Hvor det efter Omstændighederne maatte findes tilraadeligt at nægte nogen Interessent videre Indskud, er man fra Sparekassens Side dertil berettiget.
- e. De i Sparekassen indestaaende Penge kunne, ifølge Kongelig Bevilling af 1ste Marts 1820, ikke belægges med Arrest eller Beslag.
- f. Om Deeltagerne eller deres Indskud vil ingen Uvedkommende blive meddeelt Underretning.

2.

De i Sparekassen indsatte Penge gjøres frugtbringende, dels ved at indsættes i Nationalbanken og den Kongelige Statsgjældskasse, dels ved at udlaanes i faste Eiendomme mod antagelig Sikkerhed, mod haandfaaet Pant, eller ved paa anden passende Maade at anbringes i rentebærende Activer.

3.

- a. Renten er 3 Procent om Aaret, den beregnes maanedligen, dog ikke i mindre Dele end hele Skillinger.
- b. Renten begynder naar et Indskud er 4 Rbdl. i samme Myntsort, og beregnes fra den 11te i Maaneden, naar Indskudet skeer den 11te eller forinden, men skeer det efter den 11te, da fra den 11te i næste Maaned.
- c. Renterne for det sidst forløbne Halvaar, regnet fra 12te Mai til 11te November og fra 12te November til 11te Mai udbetales i de sædvanlige Terminer, respective 11te Juni og 11te December, paa de Dage og Tider, som til hver Termin nærmere ville blive bekjendtgjorte, eller ogsaa naar hele Capitalen fordres tilbage.
- d. De Renter, som ved Udgangen af Juni eller December Maaned ikke ere hævede, lægges til Capitalen og give saaledes Renter fra den 11te i næste Maaned. Tilskrivning i Contrabøgerne af ikke hævede Renter foretages i Januar og Juli Maaneder paa de Dage og Tider, som nærmere bekjendtgjøres.
- e. Naar en Capital heelt eller for en Deel udbetales før den 12te i en Maaned, beregnes Renten indtil den 11te i den foregaaende Maaned, men finder Udbetalingen Sted den 12te eller paa en sildigere Dag i Maaneden, skeer Beregningen indtil den 11te i samme Maaned.

4.

- a. Tilbagebetaling af indskudte Penge og oplagte Renter skeer til enhver Tid af Summer paa 50 Rbdl. og derover efter 14 Dages Opsigelse, af mindre Summer efter Anmeldelse den foregaaende Contoirdag.
- b. Den udbetalte Sum afskrives i Contrabogen, og for Beløbet meddeles Qvittering i en dertil indrettet Protocol.
- c. Denne Kvittering maa enten meddeles af Contrabogens Eier selv ved personligt Møde eller af den, som af Eierne har fyldestgjørende Fuldmagt.

UDSKRIFT AF DIREKTIONS PROTOKOLLEN

- d. Det staaer Enhver frit for, til yderligere Betryggelse mod Pengenes Udbetaling til Uberettigede, at bestemme om der foruden Contrabogen skal fremlægges nogen særlig Beviislighed, f. Ex. Skudsmaalsbog, en navngiven Mands Attest eller deslige, hvilket da ved Udbetalingen vil blive paaseet.
- e. Naar den hele paa et Conto indestaaende Sum udbetales, tilbageleveres Contrabogen og derfor godtgjøres Sparekassen 16 ρ .
- f. Skulde et Beløb i 20 Aar henstaae paa noget Conto i Sparekassens Bøger, uden at nyt Indskud, Capital-Uddrag eller Rente-Betaling derpaa have fundet Sted, og hvis Eieren efter dette Tidsløb eiheller melder sig efter Indkaldelse med 12 Ugers Varsel i Kjøbenhavns Adressecontoirs Efterretninger samt den Berlingske politiske og Avertissements Tidende, da er vedkommende Contrabog ugyldig og dens paalydende Sum med Renter forfalden til Sparekassen.
- g. De i Sparekassen indestaaende Capitaler kunne fra sammes Side opsiges til Udbetaling med 12 Ugers Varsel ved Indkaldelse i de i litr. f. nævnte Tidender, og ophører Renten fra den Tid, da Pengene efter Opsigelsen ere forfaldne til Udbetaling.

5.

Frakommer nogen Contrabog sin Eier, kan den ifølge Placat af 24de April 1827 sættes ud af Kraft uden Mortificationsdom ved Indkaldelse med 12 Ugers Varsel gennem foranførte Tidender, naar Vedkommende derom skriftligt henvender sig til Sparekassens Direction og udreder de med Indkaldelsen forbundne Omkostninger.

6.

Naar Sparekassens aarlige Regnskab er aflagt og revideret, skal der ved Trykken meddeles Beretning om dens Tilstand og Virksomhed i det paa-gjældende Aar, samt om de i dette Tidsrum stedfundne Udlaan.

7.

Indretningens Bestyrelse, som oprindeligen bestod af dens Stiftere, vælger selv sine Medbestyrere. Naar et Medlem af Directionen udtræder eller dør, ophører hans Ansvar som Medbestyrer af Sparekassen Tolv Uger efter at hans Afgang er tredie Gang bekjendtgjort i de forommeldte Tidender, og kan der efter den Tid i saa Henseende aldeles intet Krav gjøres paa ham eller hans Arvinger.

8.

Af Directionen er hver Contoirdag et Medlem tilstede paa Contoiret for at modtage Indskud og udbetale Summer, kontrollere Bøgernes Førelse samt tillige med Bogholderen underskrive i Contrabøgerne.

Endelig vedtoges det, at disse Vedtægter skulle ligesom de foregaaende indleveres til Læsning ved Landsover- samt Hof- og Stadsretten i Kjøbenhavn.

RETTELSER.

**S. 24, 4. og 3. Lin. f. n.: »Reserve-«, læs »Garanti-«
» 93, 7. Lin. f. o.: »(Bilag I)« udgaar.**

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKIÆR)